

ALEXANDER DUMAS

GRÓF MONTE CHRISTO

ROMÁN

DIEL I.

ČASŤ 4.

PRELOŽIL VLADIMÍR ROY

VYDALA NEOGRAFIA, ÚČ. SPOL.

Copyright 1945 by Neografia, úč. spol., Turč. Sv. Martin.
Made in Czechoslovakia.

I. PÁN NOIRTIER DE VILLEFORT.

Čo sa robilo v dome kráľovského prokurátora po odchode pani Danglarsovej a jej dcéry a v čas rozhovoru, práve sme rozpovedali.

Pán de Villefort — nasledovaný pani Villefortovou — vošiel k otcovi; kde bola Valentína, to vieme.

Obidvaja, pozdraviac starca a prepustiac Barroisa, starého sluhu, ktorý v službách pána Noirtiera strávil dvadsaťpäť rokov, sadli si ku starcovi s obidvoch strán.

Pán Noirtier, sediac vo veľkom kolieskovom kresle, do ktorého ho umiestili ráno a vyňali ho z neho večer, mal pred sebou zrkadlo, v ktorom sa zračila celá chyža a ktoré umožňovalo bez najmenšieho pohybu, ktorého nebol schopný, vidieť, kto vstúpil do izby, kto z nej odišiel a čo sa robilo okolo neho; pán Noirtier, nehybný sťa mŕtvola, hľadel umnými a živými očami na svoje deti; ich ceremoniálna poklona zvestovala mu nejaký oficiálny krok.

Jedine smysel zraku a sluchu oživoval ako by dvoma iskrami tú ľudskú hmotu, ktorá bola už z troch štvrtín prichystaná pre hrob, a z týchto dvoch smyslov mohol len jeden dať najavo vnútorný život, oduševňujúci túto sochu: zrak, prejavujúci vnútorný život, podobal sa vzdialenému svetlu, ktoré v púšti zablúdivšiemu pútnikovi oznamuje, že v tej tichosti a tme bdie ešte živá bytosť.

V čiernom, čiernymi obrvami vrúbenom oku Noirtiera, ktorý mal dlhé, na plecía splývajúce biele vlasy,

bola sústredená, ako sa to stáva s orgánom, vycvičeným na úkor iných orgánov, všetka aktivnosť, živosť, sila a inteligencia, ktorými sa kedysi chválilo jeho telo a jeho duch. Chýbala síce pohyblivosť ruky, zvuk hlasu a držanie tela, ale to silné oko nahrádzalo všetko: starec rozkazoval i ďakoval očami. Bol mŕtvolou so živými očami a zavše nebolo nič hroznejšie ako tá mramorová tvár, na ktorej vzbĺkol hnev alebo zažiarila radosť. Len traja ľudia rozumeli reči toho biedneho, porazeného človeka: boli to Villefort, Valentína a starý sluha, o ktorom už bola reč. Keďže však Villefort len zriedka navštevoval svojho otca, i to len v nevyhnutných prípadoch, a keď ho navštívil, nehľadel vďačiť sa mu porozumením, všetko šťastie starca spočívalo v jeho vnučke; láske, oddanosti a trpezlivosti Valentíny však podarilo sa z Noirtierovho pohľadu vyčítať všetky jeho myšlienky. Na nemú, ostatným nesrozumiteľnú reč odpovedala celostou svojho hlasu, výrazom tváre, celou svojou dušou, takže medzi mladou devou a temer v prach sa rozpadávajúcou hlinou, ktorá však ešte vždy bola človekom nesmiernych vedomostí, prenikavého dômyslu a takej silnej vôle, akou môže byť len duša, uväznená v hmote, nad ktorou stratila vládu, rozpriadly sa živé rozhovory.

Valentíne sa podarilo rozlúštiť ten zvláštny problém, ako porozumieť starcovu myšlienku a urobiť pochopiteľnou svoju, a vďaka tomuto štúdiu, stalo sa len zriedka, že by nebola vo veciach všedného života presne uhádla želanie tejto živej duše, alebo potrebu tejto napoly necítiacej mŕtvoly.

Sluha zasa tak dobre poznal všetky zvyky svojho pána, u ktorého, ako sme už povedali, slúžil dvadsať-

päť rokov, že Noirtier ho málokedy musel žiadať o niečo.

Villefort teda nepotreboval ničiu pomoc na začatie divného rozhovoru, pre ktorý prišiel. Poznal dokonale otcov slovník, a že svoje vedomosti nepoužil častejšie, bolo to preto, že bol ľahostajný a nudilo ho to. Valentínu nechal sísť do záhrady, Barroisa odstránil, a sadnúc si pri otcovej pravici, kým pani de Villefort sadla si po ľavici, začal:

„Nečudujte sa, pane, že Valentína neprišla s nami a že som odstránil Barroisa; rozhovor, ktorý chceme s vami mať, je taký, že nemôže odznieť pred mladou devou a pred sluhom; pani de Villefort a ja chceme vám niečo povedať.“

Kým trval tento predhovor, Noirtierova tvár bola nehybná, Villefortovo oko však hľadelo preniknúť až na dno starcovho srdca.

„Pani de Villefort a ja sme presvedčení,“ pokračoval kráľovský prokurátor ľadovým hlasom, ktorý nepripúšťa námietok, „že vám to, čo povieme, bude príjemné.“

Starcovo oko ostalo mdlé; počúval: to bolo všetko.

„Pane,“ vravel Villefort, „vydáme Valentínu.“

Vosková tvár pri tejto zvesti by nebola mohla ostať chladnejšia, ako ostala starcova tvár.

„Manželstvo bude uzavreté v troch mesiacoch.“

Starcovo oko bolo stále nehybné.

Teraz sa pani de Villefort ponáhľala ujať slova a riekla:

„Mysleli sme, pane, že vás tá zvest' bude zaujímať; zdalo sa vždy, že si Valentína získala vašu priazeň; chýba ešte len povedať vám meno mladého človeka,

ktorý je pre ňu určený. Je to jedna z najskvelejších partií, aká sa mohla ujsť Valentíne; majetok je spojený s krásnym menom a úplná záruka šťastia je v správaní a povahe toho, koho sme jej určili, a jeho meno vám je iste známe. Ide o pána Františka de Quesnel, baróna d'Épinay.“

Kým trvala táto krátka reč pani de Villefort, prokurátor uprel na starca ešte pozornejší pohľad ako prv. A keď vyslovila Františkovo meno, Noirtierovo oko, ktoré jeho syn tak dobre poznal, sa otriaslo a mihalnice, chtiac prejaviť myšlienku, rozšírily sa ako pery a vypustily blesk.

Kráľovský prokurátor, ktorý poznal bývalý pomer nepokrytého nepriateľstva, ktoré jestvovalo medzi jeho a Františkovým otcom, pochopil ten blesk a rozčúlenie; nechal ich však ako by bez povšimnutia, a keď jeho žena zamĺkla, riekol:

„Iste chápete, pane, že je dôležité, aby Valentína, doplňujúca už devätnásty rok, bola konečne zaopatrená. Radiac sa, nezabudli sme na vás a zaistili sme to vopred, aby Valentínin muž súhlasil s tým, aby žili, keď už nie s nami, ktorí by sme asi mladým manželom prekázali, aspoň s vami, ktorého Valentína nadovšetko miluje a vy, tak sa zdá, milujete ju tiež, a tak vo vašich zvykoch nastala by zmena len v tom, že miesto jedného dieťaťa ošetrovaly by vás dve.“

Záblesk Noirtierovho oka podbehol krvou.

V starcovej duši dialo sa niečo hrozného; výkrik bolesti a hnevu iste stúpil k jeho hrdlu, a nemôžuc vybuchnúť, dusil ho, lebo jeho tvár očervenela a pery obelasely.

Villefort otvoril pokojne oblok a riekol:

„Je tu veľmi teplo, a to pánu Noirtierovi škodí.“

Potom sa vrátil, ale si už nesadol.

„To manželstvo,“ vravela pani de Villefort, „páči sa pánu d'Épinay i jeho rodine; jeho rodinu tvorí len jeden strýc a teta. Matka mu umrela vo chvíli, keď mu dala život, a otca mu zavraždili roku tisíc osemsto pätnásteho, totiž keď dieťa malo sotva dva roky. Mladý človek teda rozhoduje nad sebou sám.“

„Bola to tajomná vražda,“ riekol Villefort, „a jej páchatelia ostali neznámi. A hoci sa podozrenie chvelo nad mnohými, neutkvelo na nikom.“

Noirtier sa natoľko namáhal, že sa jeho pery stiahly ako by do úsmevu.

„Nuž,“ pokračoval Villefort, „opravdiví vinníci, totiž tí, ktorí spáchali tento zločin a ktorých v živote môže zasiahnuť ľudská, po smrti však božská spravodlivosť, boli by veľmi šťastní, keby boli na našom mieste a mohli pánu Františkovi d'Épinay ponúknuť dcéru, aby zahladili čo len zdanlivosť podozrenia.“

Noirtier sa upokojil silou, ktorú by nik nebol tušil v tomto zlomenom organizme.

„Áno, rozumiem,“ odpovedal pohľadom Villefortovi, a ten pohľad vyjadroval súhrn hlbokého opovrhovania a inteligentného hnevu.

Villefort odpovedal na ten pohľad, ktorého výraz rozumel, ľahkým pokrčením pliec.

Potom pokynul svojej žene, aby vstala.

„Teraz, pane,“ riekla pani de Villefort, „prijmite prejav mojej úcty. Žiadate si, aby vám i Eduard prišiel prejaviť svoju úctu?“

Bolo dohodnuté, že starec dá najavo svoj súhlas

zatvorením očí, odmietanie rýchlym zažmurkaním, a pozdvihnutie očí k nebu znamenalo, že si nič nežiada.

Keď si želal Valentínu, zavrel len pravé oko.

Ak si žiadal Barroisa, zavrel ľavé oko.

Na otázku pani de Villefort odpovedal rýchlym žmurkaním.

Pani de Villefort, vidiac ten zjavný odpor, stiahla pery.

„Mám vám teda poslať Valentínu?“ spýtal sa Villefort.

„Áno,“ prejavil svoje želanie rýchlym zatvorením očí.

Pán a pani de Villefort sa pozdravili, a keď vyšli, rozkázali zavolať Valentínu, ktorú už i tak boli upozornili, že cez deň bude mať u pána Noirtiera prácu.

Po rodičoch vošla k starcovi Valentína, celá zružená vzrušením. Jeden pohľad stačil, aby pochopila, ako jej starý otec trpí a čo jej chce povedať.

„Ó, dobrý starý otecko,“ zvolala, „čo sa stalo? Nahnevali ťa, všakver, a ty sa mrzíš?“

„Áno,“ odvetil starec, zavrúc oči.

„Na koho? Na môjho otca? Nie. Na pani de Villefort? Nie. Na mňa?“

Starec prejavil, že áno.

„Na mňa?“ opakovala s údivom Valentína.

Starec opakoval prejav.

„A čo som ti urobila, drahý starý otecko?“ zvolala Valentína.

Nedostanúc odpoveď, pokračovala:

„Nevidela som ťa celý deň: povedal ti niekto niečo o mne?“

„Áno,“ živo odvetil starcov pohľad.

„Tak teda budem hádať. Bože môj, prisahám ti, starý otecko... Ach!... Odišli ztadeto, všakver, pán a pani de Villefort.“

„Áno.“

„A oni ti povedali tie veci, pre ktoré sa hneváš? Čo je to? Chceš, aby som sa ich šla spýtať a potom sa ti mohla ospravedlniť?“

„Nie, nie!“ hovoril pohľad.

„Ach, strašíš ma, starý otecko! Bože môj, čo ti len mohli povedať!“

A premýšľala.

„Ach, už viem,“ riekla, tlmiac hlas a pristupujúc k starcovi, „azda ti hovorili o mojej svadbe?“

„Áno,“ nahnevano odpovedal pohľad.

„Rozumiem, máš mi za zle, že som mlčala. Ó, vidíš, rozkázali mi, aby som ti nehovorila nič; veď ani mne nič nepovedali a dozvedela som sa tú tajnosť len akosi náhodou a indiskrétno; preto som nič nespomínala pred tebou. Odpusť mi, drahý starý otecko.“

Starcov uprený a mdlý pohľad zdal sa odpovedať:

„Nielen tvoje mlčanie ma zarmútilo.“

„Čo je to teda?“ spýtala sa deva. „Myslíš azda, že ťa opustím, starý otecko, a že ma moja svadba urobí zabudlivou?“

„Nie,“ odvetil stavec.

„Povedali ti teda, že pán d'Épinay súhlasí s tým, aby sme ostali spolu?“

„Áno.“

„Prečo sa teda hneváš?“

Starcove oči dávaly najavo výraz nekonečnej nežnosti.

„Áno, rozumiem,“ riekla Valentína; „preto, lebo ma máš rád?“

Starec prejavil, že áno.

„A ty sa bojíš, že budem nešťastná?“

„Áno.“

„Nemáš rád pána Františka?“

Starcove oči opakovali tri alebo štyri razy:

„Nie, nie, nie.“

„Trápiš sa teda veľmi, dobrý starý otecko?“

„Áno.“

„No, dobre, počúvaj,“ riekla Valentína, kľaknúc pred Noirtierom a ovinúc mu ruky okolo hrdla, „ja sa tiež veľmi sužujem, lebo nemilujem pána Františka d'Épinay.“

Záblesk radosti vyšľahol z očí starého otca.

„Pamätáš sa, ako si sa veľmi hneval na mňa, keď som chcela vstúpiť do kláštora?“

Slza zvlažila starcove vyschnuté mihalnice.

„No, dobre,“ pokračovala Valentína, „chcela som tak ujsť pred tým sobášom, ktorý ma robil zúfalou.“

Starcov dych stával sa ťažším.

„Sužuje ťa teda ten sobáš, starý otecko? Ach, Bože môj, keby si mi tak mohol pomôcť, aby sme spolu prekazili ich plány! Ale, hoci je tvoj duch taký bodrý a máš takú silnú vôľu, si proti nim nevládny; keď ide o borbu, si práve taký slabý, ak nie slabší, ako ja. Ach, v časoch svojej sily a svojho zdravia bol by si mi býval takým mocným ochrancom, teraz ma môžeš len chápať a tešiť sa alebo smútiť so mnou. Je to posledný kus šťastia, ktoré mi Boh s ostatným zabudol odňať.“

Pri týchto slovách v očiach Noirtiera bol taký vý-

raz malície a hĺbky, že sa deve zdalo, ako by v ňom čítala tieto slová:

„Mýliš sa, môžem za teba urobiť ešte mnoho.“

„Drahý, dobrý starý otecko, ty môžeš za mňa urobiť ešte mnoho?“

„Áno.“

Noirtier pozdvihol oči k nebu. Bolo to znamenie, na ktorom sa dohodli s Valentínou, vyjadrujúce, že si niečo žiada.

„No, a čo si žiadaš, drahý starý otecko?“

Valentína chvíľku premýšľala a potom nahlas vyslovovala myšlienku za myšlienkou, tak, ako sa ony predstavovali; vidiac však, že na všetko, čo povie, stariec stále odpovedá záporne, povedala:

„Keď som taká hlúpa, musím upotrebiť veľké prostriedky!“

Menovala za sebou všetky písmená abecedy od A až po N, kým jej úsmev spytoval sa oka porazeného; pri N dal Noirtier znamenie.

„Ach,“ zvolala Valentína, „vec, ktorú si žiadaš, začína sa písmenom N; máme teda do činenia s N? Nuž, čo si žiadaš od toho N? Na, ne, ni, no.“

„Áno, áno, áno,“ prisvedčil stariec.

„Ach, tak je to teda ,no‘?“

„Áno.“

Valentína šla pre slovník, ktorý položila na pult pred Noirtiera. Otvorila ho, a keď videla, že starcov pohľad utkvel na stranách, rýchlo pohybovala prstom nadol po stĺpcoch.

Vykonávajúc šesť rokov toto cvičenie, ako Noirtier upadol do ťažkého stavu, v ktorom bol, nadobudla v ňom takú obratnosť, že uhádla práve tak rýchlo star-

covu myšlienku, ako keby on sám bol mohol hľadať v slovníku.

Pri slove *notár Noirtier* dal znamenie, aby zastala.

„*Notár*,“ riekla Valentína; „starý otecko, žiadaš si notára?“

Starec dal znamenie, že si naozaj žiada notára.

„Máme teda poslať pre notára?“ spýtala sa Valentína.

„Áno,“ súhlasil porazený.

„Má o tom vedieť môj otec?“

„Áno.“

„Žiadaš si hneď notára?“

„Áno.“

„Pošleme teda pre neho hneď, drahý starý otecko. To je všetko, čo si žiadaš?“

„Áno.“

Valentína bežala k cengáču a príšlému sluhovi rozkázala požiadať pána alebo pani de Villefort, aby prišli k starému otcovi.

„Si spokojný?“ spýtala sa Valentína. „Áno . . . to si myslím, nebolo to ľahké, však?“

A deva sa usmiala na starca ako na dieťa.

Vstúpil pán de Villefort, ktorého doviedol Barrois.

„Čo si žiadate, pane?“ spýtal sa porazeného.

„Pane,“ riekla Valentína, „starý otecko si žiada notára.“

Pri tejto čudnej a hlavne neočakávanej žiadosti vymenil pán de Villefort pohľad s Noirtierom.

„Áno,“ dával najavo starcov zrak s pevnosťou, ktorá prezrádzala, že s pomocou Valentíny a svojho starého sluhu, ktorý teraz vedel, čo si žiada, je ochotný pustiť sa do boja.

„Vy si žiadate notára?“ opakoval Villefort.

„Áno.“

„A prečo?“

Noirtier neodpovedal.

„Načo potrebujete notára?“ spýtal sa Villefort.

Pohľad porazeného ostal nehybný, a preto nemý, čo znamenalo: „Trvám na svojej vôli.“

„Aby ste vyviedli nejaký kúsok?“ pokračoval Villefort. „Stojí to za to?“

„Ale ak si pán žiada notára,“ riekol Barrois, hoto­vý stáť na svojom s húževnatosťou, ktorá je vlast­nosťou starých sluhov, „žiada si ho akiste preto, že ho potrebuje. Idem teda pre notára.“

Barrois neuznával okrem Noirtiera iného pána a nestrpel, aby sa niekedy niekto protivil jeho vôli.

„Áno, chcem notára,“ naznačil starec, prižmúriac oči s bojovným výrazom, ako by chcel povedať: „Uvi­díme, či sa mi odvážite odoprieť, čo chcem!“

„Ak chcete mať na každý prípad notára, pane, pošleme pre neho, ale ospravedlním seba i vás, lebo ten výjav bude veľmi smiešny.“

„Nech si je,“ riekol Barrois, „ja idem pre neho.“

A starý sluha vyšiel triumfálne.

II. TESTAMENT.

Keď Barrois odišiel, Noirtier pozrel na Valentínu s tým malicióznym, mnohosľubným výrazom. Deva po­rozumela tomu pohľadu, Villefort tiež, lebo sa mu za­mračilo čelo a sraštil obrvy.

Vzal stoličku, sadol si a čakal v izbe porazeného.

Noirtier hľadel na neho úplne ľahostajne; z kútika oka však rozkázal Valentíne, aby bola pokojná a ostala tiež.

O tri štvrte hodiny sluha sa vrátil s notárom.

„Pane,“ riekol Villefort, keď sa navzájom pozdravili, „zavolať vás sem tu prítomný pán Noirtier de Villefort; všeobecné ochromenie pozbavilo ho schopnosti pohybu údov a hlasu a len my môžeme s veľkou námahou porozumieť niektoré úryvky jeho myšlienok.“

Noirtier dal Valentíne pohľadom pokyn taký vážny a rozkazujúci, že deva hneď prehovorila:

„Rozumiem všetko, pane, čo chce starý otec povedať.“

„Je to pravda,“ dodal Barrois, „všetko, prsto všetko, ako som už vravel pánovi po ceste.“

„Dovoľte, pane, a vy tiež, slečna,“ riekol notár, obracajúc sa k Villefortovi a Valentíne, „ide tu o prípad, keď verejný úradník nesmie začať konať nerozmyslene, neberúc na seba nebezpečnú zodpovednosť. Ak má byť listina právoplatná, hlavnou podmienkou je, aby notár bol cele presvedčený, že verne tlmočil vôľu toho, kto ju diktoval. Ale ja nemôžem byť istý, či klient, ktorý nehovorí, súhlasí alebo nesúhlasí. A keďže predmet jeho želania alebo odporu pre jeho nemotu nemôže mi byť jasne označený, moje sprostredkovanie je viac ako zbytočné a bolo by nezákonným konaním.“

A notár urobil krok na odchod. Temer nebadateľný triumfálny úsmev sa zjavil okolo perí kráľovského prokurátora. Noirtier však pozrel na Valentínu s takým výrazom bolesti, že sa postavila notárovi do cesty.

„Pane,“ riekla, „reč, ktorou sa rozprávam so starým otcom, možno sa ľahko naučiť, a ako ju rozumiem

ja, i vám sa môže stať v niekoľkých minútach srozumiteľnou. Čo potrebujete, pane, na úplné uspokojenie svojho svedomia?“

„To, čo je potrebné, aby naše listiny boli právoplatné,“ odvetil notár; „totiž, istota súhlasu alebo nesúhlasu. Závet môže robiť chorý človek telom, ale musí mať pritom zdravého ducha.“

„Tak dobre, pane, dvoma znameniami získate istotu, že starý otec nikdy nebol pri jasnejšom rozume ako teraz. Hlasu a pohybu zbavený pán Noirtier, ak chce povedať áno, zavrie oči, a ak chce povedať nie, niekoľko ráz zažmurká očami. To vám stačí vedieť, aby ste sa mohli shovárať s pánom Noirtierom; skúste to.“

Pohľad, ktorý stavec vrhol na Valentínu, natoľko žiaril nežnosťou a vďačnosťou, že ho sám notár porozumel.

„Počuli a porozumeli ste to, pane, čo práve povedala vaša vnučka?“ spýtal sa notár.

Noirtier prižmúril zvolna oči a o chvíľu ich zasa otvoril.

„A súhlasíte s tým, čo vravela? Svoje myšlienky naozaj dávate najavo znameniami, ktoré označila?“

„Áno,“ naznačil zasa stavec.

„Vy ste poslali pre mňa?“

„Áno.“

„S úmyslom napísať testament?“

„Áno.“

„A nechcete, aby som odišiel bez napísania toho testamentu?“

Porazený niekoľko ráz rýchlo zažmurkal.

„Tak, chápete už teraz, pane,“ spýtala sa deva, „a bude vaše svedomie spokojné?“

Prv však, ako mohol notár dať odpoveď, Villefort ho odviedol nabok a povedal mu:

„Myslíte, pane, že človek môže neochvejne zniesť taký hrozný telesný otras, aký zasiahol pána Noirtiera de Villefort, tak, žeby nebola ťažko dotknutá i duša?“

„To by ma natoľko ani neznepokojovalo, pane,“ odvetil notár, „ale ide o to, ako uhádneme myšlienky, aby sme vyvolali odpovede.“

„Teda vidíte, že je to nemožné,“ riekol Villefort.

Valentína a starec počuli ten rozhovor. Noirtier uprel na Valentínu tak pevne svoj pohľad, že bolo jasné, že čaká od nej odpoveď.

„Pane,“ riekla deva, „to nech vás neznepokojuje; nech je to ako chce ťažké, či nech sa vám to zdá ako chce ťažké uhádnuť myšlienku starého otca, ja vám ju tak vysvetlím, že sa rozptýlia všetky vaše pochybnosti. Šesť rokov žijem v blízkosti pána Noirtiera, a nech vám povie sám, či za celých tých šesť rokov pre moju nechápavosť ostalo v jeho srdci čo len jedno nesplnené želanie.“

„Nie,“ naznačil starec.

„Skúsme to teda,“ riekol notár; „prijímate slečnu za interpreta?“

Porazený naznačil, že áno.

„Dobre; tak čo si žiadate odo mňa, pane, a akú listinu si želáte napísať?“

Valentína menovala všetky litery abecedy až po literu T.

Pri tejto litere ju Noirtierov pohľad zastavil.

„Pán si žiada literu T,“ riekol notár; „vec je zrejmá.“

„Počkajte,“ riekla Valentína, a obrátiac sa k starému otcovi, pokračovala: „Ta . . . te . . .“

Starec ju zastavil pri druhej slabike.

Tu vzala Valentína slovník a pred pozorným zrakom notárovým obracala stránky.

„Testament,“ riekol jej prst, zastavený Noirtierovým pohľadom.

„Testament!“ zvolal notár. „Vec je jasná, pán chce robiť závet.“

„Áno,“ naznačil Noirtier niekoľko ráz za sebou.

„Ajhľa, to je znamenité, pane, to sa musí uznať,“ riekol notár ohromenému Villefortovi.

„Naozaj,“ povedal kráľovský prokurátor, „a ešte znamenitejší bude testament, lebo nemyslím, že by bolo možné slovo za slovom zostaviť na papieri jeho články bez dôvtipného vnuknutia dcéry. Ten testament však týka sa akiste Valentíny príliš zblízka, aby mohla byť primeraným interpretom obskúrnej vôle pána Noirtiera de Villefort.“

„Nie, nie!“ naznačil porazený.

„Ako?“ zvolal pán de Villefort. „Váš testament sa netýka Valentíny?“

„Nie,“ opakoval Noirtier.

„Pane,“ riekol notár, ktorý, rozradostený týmto zistením, tešil sa, ako bude vo svojej spoločnosti rozprávať o podrobnostiach tejto zaujímavej epizódy, „teraz sa mi nič nezdá ľahšie, ako to, čo som pred chvíľou pokladal za nemožné; testament bude uzavretý, totiž zákonne oprávnený, ak bol čítaný pred siedmimi svedkami, pred nimi schválený testátorom a tiež pred nimi zapečatený notárom. Časove to tiež sotva bude trvať dlhšie ako zostavenie obyčajného testamentu.“

Formuly sú vždy rovnaké a podrobnosti budú dané stavom testátorovho majetku a vami, ktorý, ako jeho správca, ho poznáte. A napokon, aby tá listina bola chránená pred akýmkoľvek napadnutím, dáme jej najúplnejšiu hodnovernosť; môj kolega bude mi pri tom pomáhať a proti všetkým zvykom bude prítomný pri diktovaní. Ste spokojný, pane?“ riekol notár, obrátiac sa k starcovi.

„Áno,“ odvetil Noirtier, žiariac od radosti nad tým, že ho pochopili.

„Čo chce robiť?“ spytoval sa v duchu sám seba Vilefort, ktorému jeho vysoké postavenie predpisovalo všemožnú zdržanlivosť a ktorý vôbec nemohol uhádnuť, kde vlastne smeruje jeho otec.

Obrátil sa teda, aby poslal pre druhého spomínaného notára; Barrois však, ktorý počul všetko a uhádol želanie svojho pána, už bol preč.

Kráľovský prokurátor odkázal teda svojej žene, aby prišla hore.

O štvrt hodiny boli všetci spolu v chyži porazeného a prišiel i druhý notár.

Obidvaja verejní úradníci dohodli sa niekoľkými slovami. Noirtierovi prečítali všeobecne obvyklú formulu závetu. Potom prvý notár, obrátiac sa k starcovi, začal, aby sme tak povedali, bádať v jeho inteligencii:

„Ak robí niekto testament, pane, robí to v záujme niekoho.“

„Áno,“ naznačil Noirtier.

„Máte nejaký pochop o čísle, aký veľký môže byť váš majetok?“

„Áno.“

„Poviem vám niekoľko postupne vzrastajúcich čí-

„el. Dáte mi znáť, keď prídem k číslu, ktoré pokladáte za svoje.“

„Áno.“

V tomto spytovaní bolo niečo slávnostného a nikdy sa zrejmejšie neprejavila borba ducha s hmotou ako práve teraz. A ak to aj nebol, ako sme chceli povedať, vznešený obraz, bol aspoň neobyčajný.

Všetci tvorili okolo Noirtiera kruh; druhý notár sedel pri stole, prichystaný písať, prvý stál pred Noirtierom a spytoval sa ho:

„Všakver, váš majetok prevyšuje tristotisíc frankov?“

Noirtier súhlasil.

„Teda máte štyristotisíc frankov?“ spýtal sa notár. Noirtier sa nepohol.

„Päťstotisíc?“

Nehýbal sa.

„Šesťstotisíc? Sedemstotisíc? Osemstotisíc? Deväťstotisíc?“

Noirtier naznačil, že áno.

„Máte deväťstotisícfrankový majetok?“

„Áno.“

„A v nehnuteľnostiach?“ spýtal sa notár.

Noirtier naznačil, že nie.

„V cenných papieroch?“

Noirtier súhlasil.

„Máte tie papiere v rukách?“

Starec pozrel na Barroisa. Starý sluha vyšiel a o chvíľu sa vrátil so skrinkou v ruke.

„Dovolíte otvoriť skrinku?“ spýtal sa notár.

Noirtier naznačil, že áno.

Otvorili skrinku a našli v nej za deväťstotisíc frankov štátnych dlžobných úpisov.

Prvý notár podal všetky papiere kus po kuse svojmu kolegovi; ich počet sa shodoval s udaním pána Noirtiera.

„Správne,“ riekol, „čo je dôkazom toho, že intelekt je pri úplnej sile a rozvahe.“

Potom, obrátiac sa k ochromenému, riekol:

„Ste teda majiteľom deväťstotisícfrankovej hotovosti, ktorá takto uložená vynáša vám asi štyridsaťtisíc libier ročného dôchodku, všakver?“

„Áno,“ naznačil Noirtier.

„Komu mienite poručiť tento majetok?“

„Ó,“ riekla pani de Villefort, „o tom niet pochybnosti: pán Noirtier miluje jedine svoju vnučku, slečnu Valentínu de Villefort; ona ho opatruje celých šesť rokov; svojou neúnavnou starostlivosťou získala si lásku svojho starého otca, ba, možno povedať, temer vďačnosť — takže odmena za tú oddanosť právom patrí jej.“

Z Noirtierovho zraku vyšľahol blesk, ako by starec chcel naznačiť, že sa nedá oklamať lživým súhlasom, ktorý prejavila pani Villefortová a úmyslami, ktoré pri ňom predpokladala.

„Poručíte teda tých deväťstotisíc frankov slečne Valentíne de Villefort?“ spýtal sa notár, mysliac, že teraz už môže zaznačiť túto klauzulu; predsa však chcel zistiť Noirtierov súhlas a žiadal si, aby sa všetci svedkovia toho divného výjavu o tom súhlase presvedčili.

Valentína ustúpila o krok, a sklopiac oči, zaplakala. Starec pozeral na ňu chvíľu s výrazom nesmiernej nežnosti, potom, obrátiac oči na notára, čo najvýznamnejším spôsobom zažmurkal.

„Nie?“ riekol notár. „Ako, slečna Valentína de Villefort nebude vašou univerzálnou dedičkou?“

Noirtier opakoval, že nie.

„Nemýlite sa,“ zvolal s počudovaním notár. „Hovoríte naozaj, že nie?“

„Nie!“ opakoval svoje znamenie Noirtier. „Nie!“

Valentína zdvihla hlavu; zdúpnela, nie preto, že bola vydedená, ale pre pocit, vyvolaný výkonom.

Ale Noirtier pozrel na ňu s takým hlbokým výrazom nežnosti, že zvolala:

„Ach, môj dobrý starý otecko, pozbavuješ ma len majetku, ale, všakver, nechávaš mi naďalej svoje srdce?“

„Ó, áno, zaiste.“ hovorily oči ochromeného, zavrúc sa s výrazom, v ktorom sa Valentína nemohla klamať.

„Vďaka, vďaka!“ zašeptala dievčina.

V srdci pani Villefortovej však toto vydedenie vzbudilo neočakávanú nádej; pristúpila k starcovi.

„Drahý pán Noirtier, poručíte svoj majetok svojmu vnukovi Eduardovi de Villefort?“ spýtala sa matka.

Nasledovalo strašné žmurkanie, ktoré vyjadrovalo temer nenávisť.

„Nie,“ riekol notár. „Teda svojmu tu prítomnému synovi?“

„Nie,“ odvetil starec.

Obidvaja notári pozreli na seba s údivom. Villefort a jeho žena cítili, ako sa pýria, on od hnevu, ona od hanby.

„Ale čo sme vám urobili, starý otecko?“ spýtala sa Valentína. „Či nás už nemilujete?“

Starcov zrak sa letmo dotkol syna a nevesty, až spočinul na Valentíne s výrazom veľkej lásky.

„Tak, drahý starý otecko,“ riekla deva, „ak ma miluješ, hľad' teda spoj' tú lásku s tým, čo teraz robíš. Poznáš ma, vieš, že som na tvoj majetok nikdy nemyslela, a vraj som bohatá po matke, veľmi bohatá; vysvetli nám to teda.“

Noirtier uprel blčiaci pohľad na Valentíninu ruku.

„Moja ruka?“ spýtala sa deva.

„Áno,“ prisvedčil Noirtier.

„Jej ruka,“ opakovali všetci prítomní.

„Ach, páni,“ riekol Villefort, „vidíte dobre, že je to všetko zbytočné, môj otec zošalel.“

„Ach,“ zvolala zrazu Valentína, „rozumiem! Môj vydaj, všakver, starý otecko?“

„Áno, áno, áno,“ naznačil tri razy ochromený, za každým, keď sa zdvihla mihalnica, vysielajúc z oka blesk.

„Hneváš sa na nás pre tú svadbu, pravda?“

„Áno.“

„Ale to je nesmysel,“ riekol Villefort.

„Prepáčte, pane,“ riekol notár, „naopak, všetko to je veľmi logické a robí na mňa dojem dokonalej súvislosti.“

„Nechceš, aby som sa vydala za pána Františka d'Épinay?“

„Nie, nechcem,“ prejavovalo starcovo oko.

„A ak sa vaša vnučka vydá proti vašej vôli,“ zvolal notár, „vydedíte ju?“

„Áno,“ odvetil Noirtier.

„A bez toho sobáša bude vašou dedičkou?“

„Áno.“

V tej chvíli okolo starca zavládla hlboká tichosť.

Notári sa radili; Valentína, složiac ruky, pozerala

na starého otca s vďačným úsmevom; Villefort si hrýzol úzke pery a pani de Villefort nemohla utlmiť pocit radosti, ktorý jej proti vôli žiaril z tváre.

„Tak sa mi vidí,“ prehovoril konečne Villefort, prvý prerušujúc tichosť, „že len ja môžem posudzovať okolnosti, ktoré hovoria za toto manželstvo. Jedine ja, majúc rozhodovať o dcérinej ruke, žiadam si, aby sa vydala za pána Františka d'Épinay, i vydá sa za neho.“

Valentína plačúc klesla do kresla.

„Pane,“ riekol notár, obracajúc sa k starcovi, „čo mienite urobiť so svojim majetkom, ak sa slečna vydá za pána Františka?“

Starec sa nepohol.

„Chcete predsa urobiť nejaký poriadok?“

„Áno,“ zaznačil Noirtier.

„V prospech niekoho z rodiny?“

„Nie.“

„Teda v prospech chudoby?“

„Áno.“

„Ale azda viete,“ riekol notár, „že zákon bráni úplné vydedenie vlastného syna?“

„Áno.“

„Môžete teda rozhodovať len nad čiastkou majetku, na ktorú vás zákon oprávňuje.“

Noirtier sa nepohol.

„Chcete ešte vždy rozhodovať o všetkom?“

„Áno.“

„Ale po vašej smrti testament vyhlásia za neplatný.“

„Nie.“

„Môj otec ma pozná, pane,“ riekol pán de Ville-

fort, „vie, že mi jeho vôľa bude svätá. Vie dobre, že moje postavenie mi nedovolí súdiť sa s chudobou.“

Noirtierovo oko vyjadrovalo triumf.

„Ako rozhodnete, pane?“ spýtal sa notár Villeforta.

„Nijako, pane. Môj otec už raz tak rozhodol a viem, že otec nikdy nemení svoje rozhodnutie. Rezignujem teda. Tých deväťstotisíc frankov vyjde z rodiny a obohatí nemocnice a chudobínce. Ja však neustúpim pred stareckým vrtochom a budem robiť podľa svojho svedomia.“

A Villefort odišiel so ženou, nechajúc otca podľa vôle písať testament.

V ten istý deň testament dohotovili; zavolali svedkov, stavec schválil testament, ktorý bol v prítomnosti svedkov uzavretý a uložený u pána Deschamps, notára Noirtierovej rodiny.

III. TELEGRAF.

Pán a pani de Villefort, vrátiac sa do svojho bytu, dozvedeli sa, že pána grófa de Monte Christo, ktorý ich prišiel navštíviť, zaviedli do salónu, kde na nich čaká. Pani de Villefort, pre prílišné rozčúlenie nemôžuc vstúpiť ta hneď, utiahla sa do svojej spálne, kým kráľovský prokurátor, vediaci sa lepšie opanovať, smeroval rovno k salónu.

Ale ani pri svojej istote v správaní, ani pri umení panovať nad výrazom tváre nemohol pán de Villefort natoľko vyjasniť čelo, aby gróf, ktorý len tak žiaril úsmevom, nezbadal jeho chmúrny a zakabonený vzhľad.

„Ó, Bože môj!“ riekol Monte Christo, keď sa na-

vzájom pozdravili. „Čo sa vám stalo, pán de Villefort? Neprišiel som azda práve vo chvíli, keď ste zostavovali nejakú obžalobu, v ktorej ide aspoň o hlavu?“

Villefort sa skúsil usmiať.

„Nie, pán gróf,“ odvetil, „teraz som tou obeťou ja. Ja sám prehrávam spor, a náhoda, tvrdohlavosť, šialenosť je žalobcom.“

„Čo tým chcete povedať?“ spýtal sa Monte Christo s výborne predstieraným záujmom. „Stihlo vás azda naozaj nejaké ťažké nešťastie?“

„Ó, pán gróf,“ odvetil Villefort pokojne, ale s rozhorčením, „nehodno o tom hovoriť; temer nič, ide len o peňažnú stratu.“

„Naozaj,“ odvetil Monte Christo, „ale veď peňažná strata pre taký majetok, ako je váš, a pre takého povzneseného a filozofického ducha, akého máte vy, neznamená nič!“

„Nezaoberám sa ani natoľko finančnou otázkou,“ riekol Villefort, „hoci napokon za deväťstotisíc frankami je čo banovať, alebo aspoň hnevať sa pre ne. Najprv však dotýka sa ma to spravovanie osudu, náhody, fatality, či ako mám pomenovať moc, ktorá namierila úder, čo ma zasiahol, a ktorá marí moje nádeje, ničiac azda zároveň i budúcnosť mojej dcéry vrtochom detinského starca.“

„Ach, Bože môj, čo sa vlastne stalo?“ zvolal gróf. „Hovorili ste: deväťstotisíc frankov? Naozaj, taká suma si zaslúži, aby za ňou — ako hovoríte — banoval i filozof. A kto je príčinou toho zármutku?“

„Môj otec, o ktorom som vám hovoril.“

„Pán Noirtier? Naozaj? Ale, tak sa mi vidí, po-

vedali ste mi, že je celý ochromený a že všetky jeho schopnosti sú zničené.“

„Jeho telesné schopnosti áno, lebo sa nemôže hýbať, nehovorí, ale jednako, ako vidno, myslí, chce a koná. Odišiel som od neho pred piatimi minútami, keď sa práve zaoberal diktovaním svojho testamentu dvom notárom.“

„Hovoril teda?“

„Dokázal viacej; dorozumel sa.“

„Ako?“

„Pohľadom; jeho oči sú živé, a ako vidíte, zabíjajú.“

„Priateľ môj,“ povedala práve do salónu vstúpivšia pani de Villefort, „azda si to predstavujete horšie, ako je?“

„Madame...“ pozdravil sa gróf, klaňajúc sa.

Pani de Villefort opakovala pozdrav s najgracióznym úsmevom.

„Čo to počúvam od pána de Villefort?“ spýtal sa gróf. „A aká to nepochopiteľná nepriazeň?“

„Nepochopiteľná, to je pravý výraz!“ odvetil kráľovský prokurátor, krčiac plecami. „Starecký rozum!“

„A nemožno ho nakloniť, aby zmenil svoje rozhodnutie?“

„Tak je,“ riekla pani de Villefort; „zvrtné sa to na mojom mužovi, aby Valentíne neprajúci testament bol zmenený v jej prospech.“

Gróf vidiac, že manželia začínajú hovoriť v nárazkoch, s veľkou pozornosťou a so zrejmou záľubou sledoval výčin Eduarda, ktorý lial vtákom do vody atrament.

„Moja drahá,“ povedal Villefort, odpovedajúc svo-

jej žene, „viete, že sa vo svojej domácnosti nerád zahrávam na patriarchu a že som si nikdy nemyslel, že osudy vesmíru závisia od kývnutia mojej hlavy. No jednako je dôležité, aby sa moje rozhodnutia v rodine rešpektovaly a aby nerozum starca a vrtoch dieťaťa neznemožnil plán, ktorý som v duchu ustálil už od rokov. Barón d'Épinay, ako viete, bol mojím priateľom a spojenie s jeho synom mi veľmi lahodí.“

„Myslíte,“ spýtala sa pani de Villefort, „že Valen­tína smýšľa práve tak ako jej starý otec? Naozaj... Vždy bola proti tomu sobášu, a neprekvapilo by ma, keby to, čo sme práve videli a počuli, bolo vykonané podľa spoločne osnovaného plánu.“

„Madame,“ riekol Villefort, „verte mi, že sa len tak nikto nezriekne deväťstotisícového majetku.“

„Ona by sa zriekla i sveta, pane; veď vlani chcela vstúpiť do kláštora.“

„Nech je, ako chce,“ povedal Villefort, „povedal som, že sa tá svadba uskutoční, madame!“

„Proti vôli vášho otca?“ spýtala sa pani de Villefort, dotýkajúc sa druhej struny. „To je veľmi vážna vec!“

Monte Christo sa robil, ako by nepočúval, ale z celého rozhovoru nestrácal ani slova.

„Madame,“ odvetil Villefort, „môžem povedať, že som si vždy ctí svojho otca, lebo popri vrodennom synovskom cite bol som si vedomý jeho duševnej prevahy. Otec je vždy dvojnásobne posvätný: posvätný ako náš kreátor, posvätný ako náš pán. Teraz však nemôžem uznať starcovu múdrosť, ktorý pre rozpomienku na nenávisť, ktorú pociťoval k otcovi, prenasleduje i syna; bolo by to teda odo mňa smiešne, keby som svoje sprá-

vane upravoval podľa jeho vrtochu. Pána Noirtiera budem mať vždy v najväčšej úcte, podrobím sa nezištne peňažnej pokute, ktorou ma kára, ale moja vôľa ostane neochvejná, a svet usúdi, kto má zdravý rozum. Preto vydám svoju dcéru za baróna Františka d'Épinay, lebo podľa mojej mienky je to manželstvo dobré a čestné, a že napokon chcem dať svoju dcéru tomu, komu sa mne páči.“

„Ako?“ riekol gróf, súhlasu ktorého sa kráľovský prokurátor pohľadom stále domáhal. „Ako, pán Noirtier, vravíte, vydeďuje slečnu Valentínu preto, že sa chce vydať za pána baróna Františka d'Épinay?“

„Ech! Bože môj, áno, pane; to si vzal za príčinu!“ riekol Villefort, stisnúc plecom.

„Aspoň za viditeľnú príčinu,“ riekla pani de Villefort.

„Je to pravá príčina, madame. Verte mi, poznám svojho otca.“

„Či to možno pochopiť?“ spýtala sa mladá žena. „Spytujem sa vás, prečo sa nepáči pán d'Épinay pánu Noirtierovi väčšmi ako kto iný?“

„Naozaj,“ riekol gróf, „poznal som pána Františka d'Épinay, syna generála de Qeusnel — všakver? — ktorého kráľ Karol Desiaty povýšil na baróna d'Épinay.“

„Tak je,“ odvetil Villefort.

„Ale to bol, tak sa pamätám, veľmi milý mladý človek.“

„Veď som o tom presvedčená, že je to len číra zá-
mienka,“ riekla pani de Villefort; „starci vo svojej láske
bývajú tyranmi. Pán Noirtier nechce, aby sa jeho vnuč-
ka vydala.“

„Nie je vám azda známa príčina tej nenávisťi?“
spýtal sa Monte Christo.

„Ó, Bože môj, kto to môže vedieť?“

„Azda nejaká politická antipatia?“

„Naozaj, môj otec a pán d'Épinay žili v búrlivých časoch, z ktorých ja pamätám len posledné dni,“ odvetil Villefort.

„Nebol váš otec bonapartista?“ spýtal sa Monte Christo. „Ak sa dobre pamätám, tuším, také niečo ste spomínali predo mnou.“

„Môj otec bol hlavne jakobínom,“ odvetil Villefort, schvátený pohnutím za čierťáže opatrnosti, „a senátorský plášť, ktorý mu Napoleon hodil cez plecia, starca síce prestrojil, ale nezmenil. Ak bol môj otec sprisahacom, urobil to nie pre cisára, ale proti Bourbonovcom, lebo mal hroznú vlastnosť, že sa nikdy neboril za nemožné utópie, ale len za veci uskutočniteľné a že pre tie možné veci spravoval sa vždy teóriami montagnardskými, ktoré sa nebály nijakých prostriedkov.“

„Tak vidíte, to je to!“ riekol Monte Christo. „Pán Noirtier a pán d'Épinay sa iste stretli na politickej postati. Či generál d'Épinay, hoci slúžil v Napoleonom vojsku, nezachoval si v hĺbke srdca rojalistické smýšľanie a či nie jeho raz večer zavraždili, keď odchádzal z napoleonovského klubu, kam ho bonapartisti pozvali, ufajúc sa, že nájdu v ňom spojenca?“

Villefort pozrel na grófa temer s hrôzou.

„Azda sa mýlim?“ spýtal sa Monte Christo.

„Vôbec nie, pane,“ odvetila pani de Villefort, „naopak, je to tak. A práve pre príčinu, ktorú ste teraz spomenuli, aby zhasla stará nenávisť, chcel pán de Vil-

lefort spojiť láskou dve deti, ktorých otcovia sa nenávideli.“

„Vznešená myšlienka!“ riekol Monte Christo. „Myšlienka, plná kresťanskej lásky, ktorá by si zaslúžila chválu celého sveta. Naozaj, aké by to bolo utešené, keby sa slečna Noirtier de Villefort menovala pani d'Épinay.“

Villefort sa striasol a pozrel na Monte Christa, ako by chcel na dne jeho srdca vyčítať úmysel, ktorý mu práve vnukol povedané slová.

Gróf však zachoval svoj obvyklý láskavý úsmev. Ale ani teraz neprenikol kráľovský prokurátor svojim hlbokým pohľadom pod povrch.

„Ani nemyslím,“ prehovoril zasa Villefort, „že by to prekazilo svadbu, hoci strata starootcovského majetku je pre Valentínu veľkým nešťastím; nemyslím, že by pán František d'Épinay ustúpil pre tento peňažný nezdar; akiste uvidí, že ja azda stojím viacej ako tie peniaze, ja, ktorý som ich obetoval túžbe splniť slovo; pomyslí si konečne, že Valentína je bohatá majetkom svojej nebohej matky, ktorý spravuje pán a pani de Saint-Méran, jej starý otec a stará matka po matke, ktorí ju nežne milujú.“

„A ktorí si naozaj zaslúžia, aby ich Valentína milovala a opatrovala práve tak ako pána Noirtiera,“ riekla pani de Villefort. „Ostatne, prídu obidvaja o mesiac do Paríža a Valentína po takej urážke nebude sa už musieť zahrabávať u pána Noirtiera, ako robila doteraz.“

Gróf s ochotou počúval škriplavý hlas toho urazeného sebavedomia a prekazených plánov.

„Ale tak sa mi vidí,“ riekol po chvíľke mlčania Monte Christo, „a prosím vopred o odpustenie za to,

čo poviem, ak pán Noirtier vytvára z dedičstva slečnu de Villefort preto, že sa chce vydať za človeka, otca ktorého on nenávidel, to previnenie predsa nemôže vyčítať drahému Eduardovi.“

„Všakver, pane?“ zvolala pani de Villefort s neopísateľným prízvukom. „Všakver, je to nespravodlivé? Chudák Eduard je práve tak vnukom pána Noirtiera ako Valentína, a keby sa Valentína nemusela vydať za pána Františka, pán Noirtier by jej poručil celý majetok; okrem toho Eduard je nositeľom rodinného mena, čo neprekáža, aby Valentína, i keď pripustíme, že ju starý otec naozaj vydedí, nebola tri razy taká bohatá ako on.“

Po tomto výbuchu gróf už nehovoril.

„Nechajme,“ riekol Villefort, „pán gróf, prestaňme sa zapodievať rodinnými mizeriami. Je pravda, že môj majetok zveľadí príjmy chudoby, ktorá dnes vládne skutočným bohatstvom; áno, môj otec bez príčiny zmaril moju oprávnenú nádej, ja však budem pokračovať ako rozumný a statočný človek. Pán d'Épinay, ktorému som slúbil dôchodok z tej sumy, ho dostane, i keby som musel podstúpiť najkrutejšie odriekanie.“

„Jednako bolo by azda lepšie,“ povedala pani de Villefort, vracajúc sa stále k myšlienke, ktorá neprestajne vrela na dne jej srdca, „zdôveriť sa s tou nehodou pánu d'Épinay, aby on sám vrátil dané slovo.“

„Ach, to by bolo veľké nešťastie!“ zvolal Villefort.

„Veľké nešťastie?“ opakoval gróf.

„O tom niet pochybnosti,“ odvetil Villefort, opajúc sa; „hoci z finančných príčin zmarená svadba vrhá na devu nepriaznivé svetlo; potom staré povesti, ktoré som chcel utlmiť, začaly by kolovať s obnovenou

silou. Ale nie, z toho nebude nič. Ak je pán d'Épinay statočný človek, bude sa Valentíniným vydedením cítiť väčšmi viazaný ako prv; inak by konal z čírej ziskuchtivosti; nie, to je nemožné!“

„Tak isto smýšľam i ja ako pán de Villefort,“ riekol Monte Christo, utkvejúc pohľadom na pani de Villefort; „a keby som natoľko bol jeho priateľom, že by som mu smel radiť, vyzval by som ho, keďže sa — ako mi povedali — pán d'Épinay skoro vráti, aby tú vec upevnil natoľko, aby sa nemohla rozpadnúť. Slovom, začal by som konať tak, že by sa vec pre pána de Villefort musela skončiť čestne.“

Kráľovský prokurátor vstal, unesený zrejmou radosťou, ale jeho žena zľahka zbledla.

„Dobre,“ riekol, „nič iné som si nežiadal, a budem sa držať náhľadu takého radcu, ako ste vy,“ povedal, podajúc Monte Christovi ruku. „Nech teda každý to, čo sa dnes stalo, pokladá za neuskutočnené; na našich plánoch nezmenilo sa nič.“

„Pane,“ povedal gróf, „ručím vám za to, že svet i pri svojej známej nespravodlivosti bude vám vďačný za vaše rozhodnutie; vaši priatelia budú pyšní a pán d'Épinay, keby si mal vziať slečnu de Villefort i bez vena, čo sa nemôže stať, bude blažený, že sa dostane do rodiny, ktorá sa vie povzniesť na výšku takých obetí, aby dodržala slovo a splnila povinnosť.“

Keď odznely tieto slová, gróf vstal a chystal sa odísť.

„Vy už odchádzate, pán gróf?“ spýtala sa pani de Villefort.

„Musím, madame, prišiel som len, aby som vám pripomenul, že ste sa mi ráčili sľúbiť na sobotu.“

„Bojíte sa, že by som azda zabudla?“

„Ste priláskavá, madame, ale pán de Villefort máva často také vážne a súrne veci vybavif...“

„Môj muž dal slovo, pane,“ riekla pani de Villefort, „a práve ste videli: splní, čo sľúbil, i keby mal všetko stratiť; tým skôr, keď môže všetko získať.“

„Spoločnosť je pozvaná do vášho domu na Elyzejských poliach?“ spýtal sa Villefort.

„Nie,“ odvetil Monte Christo, „a to práve robí vašu obetavosť tým cennejšou: je to na vidieku.“

„Na vidieku?“

„Áno.“

„A kde? V blízkosti Paríža, však?“

„Hneď za bránou, pol hodiny od hradieb, v Auteuile.“

„V Auteuile!“ zvolal Villefort. „Ach, áno, pani Villefortová mi povedala, že bývate v Auteuile, veď ju ta k vám preniesli. A na ktorom mieste?“

„V La Fontainovej ulici.“

„V La Fontainovej ulici?“ opakoval tlmene Villefort. „Ktoré číslo?“

„Číslo dvadsaťosem.“

„Ach, tak ste kúpili dom pána de Saint-Méran?“ zvolal Villefort.

„Pána de Saint-Méran?“ opakoval Monte Christo. „Ten dom teda bol majetkom pána de Saint-Méran?“

„Áno,“ odvetila pani de Villefort. „A uverili by ste, pán gróf?“

„Čo?“

„Ten dom je pekný, však?“

„Rozkošný.“

„A môj muž v ňom nikdy nechcel bývať!“

„Ó, naozaj, pane?“ povedal Monte Christo. „To je predpojatosť, ktorej nerozumiem.“

„Nemám rád Auteuile, pane,“ odvetil kráľovský prokurátor, premáhajúc sa.

„Ale úfam sa, že nebudem taký nešťastný,“ riekol nepokojne Monte Christo, „že by ma ten odpor pripravil o šťastie vašej návštevy?“

„Nie, pán gróf . . . úfam sa pevne . . . verte, že urobím všetko, čo budem môcť . . .“ vravel jachtavo Villefort.

„Ó,“ povedal Monte Christo, „neprijímam nijaké exkuzovanie. Čakám vás v sobotu o šiestej, a keby ste neprišli, musel by som si myslieť — nuž čo! — že o tom dome, v ktorom dvadsať rokov nik nebýva, koluje nejaká smutná povesť, nejaká krvavá legenda.“

„Prídem, pán gróf, prídem,“ riekol s chvatom Villefort.

„Vďaka,“ povedal Monte Christo. „A teraz mi dovoľte odobrať sa od vás.“

„Naozaj, povedali ste, pán gróf, že nás musíte opustiť,“ riekla pani de Villefort, „a tuším, cheeli ste povedať prečo, keď ste sa zrazu prerušili a prešli na iný predmet.“

„Naozaj neviem, madame, či budem mať toľko smelosti povedať vám, kde idem,“ riekol Monte Christo.

„Ach, len povedzte!“

„Ako pravý zvedavec idem pozrieť na vec, o ktorej som často sníval celé hodiny.“

„Na akú vec?“

„Na telegraf. No, už som to povedal — tým horšie!“

„Na telegraf?“ opakovala pani de Villefort.

„Bože môj, áno, na telegraf. Často som vídal pri cestách, na vrškoch čniel v slnečných lúčoch tie čierne, pohyblivé ramená, ponášajúce sa na nohy ohromného chrobáka, a prisahám vám, že som na ne nikdy nehľadel bez dojatia, lebo som si myslel, že tieto divné znamenia, pretínajúce s presnosťou povetrie a prenášajúce na tristo míľ neznámu vôľu pri stole sediaceho človeka inému človeku, sediacemu pri stole na konci línie, črtajúce sa na šedivosti hmly alebo na azúre oblohy jedine silou vôle toho vševládneho veliteľa: tu som veril v duchov, škriatkov, zmokov, slovom, v tajné vedy, a smial som sa. Ale nikdy mi neprišlo na um chcieť pozrieť zblízka na tie veľké chrobáky s bielym trupom a čiernymi tenkými nôžkami, lebo som sa bál, že by som pod ich krídlami našiel malého ľudského ducha, veľmi vážneho, vznešeného, základného, prekypujúceho vedou, mágiou alebo čarmi. A tu som sa raz dozvedel, že hybnou silou každého telegrafu je chudák úradník, ktorý má tisíc dvesto frankov ročného platu a je zaujatý celý deň tým, že hľadá nie ako hvezdár na neho, nie ako rybár do vody, nie ako prázdny mozog na kraj, ale na chrobáka s bielym trupom a čiernymi nôžkami, asi na štyri alebo päť míľ vzdialeného korešpondenta. Tu skrsla vo mne zvláštna túžba vidieť z blízkosti tú živú kuklu a byť pri komédii, ktorú robí z hlbín závitku tej druhej kukly, vyťahujúc jedno za druhým akési šnúry.“

„A idete ta?“

„Idem.“

„Na ktorý telegraf? Ministerstva vnútra, či hvezdárne?“

„Ó, nie! Tam by som našiel ľudí, ktorí by ma nútli pochopiť veci, ktoré nechcem poznať, a ktorí by mi

proti mojej vôli vysvetľovali tajomstvo, ktoré nechápem. Hrom do toho, chcem si zachrániť svoje ilúzie o chrobákoch, keď som už raz stratil ilúzie o ľuďoch. Nepôjdem si teda obzrieť ani telegraf ministerstva vnútra, ani hvezdárne. Chcem vidieť telegraf v širom poli, aby som tam našiel v brlohu skamenelého dobráka.“

„Vy ste mimoriadny človek,“ riekol Villefort.

„Ktorú líniu by ste mi tak radili študovať?“

„Tú, ktorá je teraz najčinnnejšia.“

„Dobre, teda španielsku?“

„Áno. Chcete list od ministra, aby vám vysvetlili . . .?“

„Ach, nie,“ odvetil Monte Christo, „veď vám hovorím, že tomu práve nechcem rozumieť. Keby som to troška pochopil, nebolo by už telegrafu, zbudlo by už len znamenie pána Duchâtela alebo pána Montaliveta, dané bayonskému prefektovi a slobodne preložené vo dve grécke slová: *Τῆγά γοεφευ*. Práve to zviera s čiernymi nôžkami a to hrozné slovo chcem zachovať v úplnej čistote a zázračnosti.“

„Chodte teda, lebo o dve hodiny bude noc a neuvidíte nič.“

„Do Paroma, strašíte ma! Ktorý je najbližší?“

„Smerom na Bayonne.“

„Tak hoci smerom na Bayonne.“

„V Châtillone.“

„A po Châtillone?“

„Vari vo veži Montlhéry.“

„Vďaka, do videnia! V sobotu vám opíšem svoje dojmy.“

Monte Christo sa pri dverách stretol s dvoma notármi, ktorí práve vydedili Valentínu a ktorí odchodili, tešiac sa nesmierne, že zostavili listinu, ktorá im iste bude slúžiť na veľkú česť.

IV. AKO MOŽNO OSLOBODIŤ ZÁHRADNÍKA OD HLODAVCOV, KTORÉ MU NIČIA BROSKYNE.

Nie v ten večer, ako povedal, ale na druhý deň ráno vyjachal gróf Monte Christo Enferskou bránou orleánskou hradskou, prešiel dedinou Linas, nezastaviac sa pri telegrafe, ktorý vo chvíli, keď šiel gróf okolo, práve priviedol do pohybu svoje dlhé vyziabnuté ramená, a zastal pri Montlhéryskej veži, ktorá, ako je známo, vyčnieva na najvyššom mieste pláne toho istého mena.

Na úpäti vršku gróf sosadol a dal sa dohora po osemnásť palcov širokej, kľukatej cestičke. Keď prišiel hore, zastal pred ohradou, ktorá mu zamedzila cestu a na ktorej po ružových a bielych kvetoch vyrastalo ovocie.

Monte Christo hľadal dvere malej ohrady a skoro ich našiel. Bola to drevená bránička, otáčajúca sa na pántoch z vrbového prútia a zatvárajúca sa klinom, upevneným na povrázku. Gróf hneď odhalil jej tajomstvo a bránička sa otvorila.

Gróf sa ocitol v záhradke, ktorá bola dvadsať stôp dlhá a dvanásť široká, čiastočne ohradená plotom, v ktorom bolo dômyselné zariadenie, ktoré sme pomenovali bráničkou, a čiastočne starou, brečtanom zarastenou vežou, a husto posiatou ohnicou a netreskom.

Keby ju bol videl takú vráskovitú a zakvitnutú ako babku, ktorej vnúčatá prichodia blahoželať na meniny, nebol by povedal, že by mohla rozprávať o množstve hrozných drám, keby okrem uší, ktoré staré porekadlo pripisuje stenám, mala i hlas.

Cez záhradku sa šlo chodníkom, ktorý bol posypa-
ný červeným pieskom a ktorý vrúbila niekoľkoročná
zimozeleň, tvoriac farebné odtienky, ktoré by lahodily
oku Delacroixovmu, nášmu novodobému Rubensovi.
Chodník mal formu osmičky, a točiac a pretínajúc sa,
tvoril tak v dvadsaťstopovej záhradke šesťdesiatstopo-
vú prechádzku. Nikde nebola Flóra, tá usmiata, svieža
bohyňa dobrých latinských záhradníkov, ctená takým
cudným a starostlivým kultom ako práve v tejto malej
ohrade.

Skutočne, z dvadsiatich ružových kriakov, ktoré
boly v nej zasadené, lístie nemalo jedinej mušky a ha-
lúžky ani jedného chumáča zelených vší, ktoré ničia
vo vlhkej zemi pučiace rastliny. A záhradka nebola bez
vlhkosti: zem čierna ako sadza a husté lístie stromov
svedčily o tom nadostač; umelé zvlažovanie, vďaka
v jednom kúte záhrady zakopanému sudu, ktorý bol
plný odstátej vody, bolo by temer nahradilo prirodzenú
vlahu, na zelenom povrchu ktorého sedely žaba a ro-
pucha, ktoré zjavne pre protívne povahy byly proti
sebe chrbtami obrátené na dvoch rozličných miestach
kruhu.

Na chodníkoch a hriadkach ani stopy po travinách
a burine; gazdinká neopatrjuje a nepestuje s toľkou sta-
rostlivosťou v porcelánových kvetníkoch svoje geránie,
kaktusy a rododendróny, ako to robil, dosiaľ neviditeľ-
ný, pán tejto ohrady.

Monte Christo, keď zavrel dvere, zavesiac povrá-
sok na kľuku, pohľadom objal celý pozemok.

„Tak sa zdá,“ riekol si, „že telegrafista má najatých
záhradníkov, alebo sám je náruživým obrábateľom
zeme.“

Zrazu sa potkol na niečo, čo bolo skrčené za táč-
kami preplnenými listím; to niečo sa vzpriamilo a
skríklo údivom, a Monte Christo videl pred sebou asi
päťdesiatročného človeka, ktorý sbieral jahody a ukla-
dal ich na viničové listy.

Mal dvanásť viničových listov a temer toľko ja-
hôd.

Mužský pri vstávaní bezmála by bol pustil na zem
jahody, listy i tanier.

„Sbierate úrodu, pane?“ riekol Monte Christo
s úsmevom.

„Odpustte, pane,“ povedal mužský, siahajúc za
čiapkou, „nie som síce hore, ale práve pred chvíľou
som ztadiaľ sišiel.“

„Nedajte sa vyrušovať, priateľ,“ riekol gróf, „a ak
ešte máte nejaké jahody, len ďalej trhajte.“

„Mám ich ešte desať,“ odvetil mužský, „lebo tu ich
je jedenásť a mal som ich dvadsaťjeden, o päť viacej
ako vlani. Ale nie div, jar bola tohto roku teplá; jaho-
dy potrebujú predovšetkým teplo. Preto miesto toho,
aby som ich mal šesťnásť, ako vlani, toho roku ich mám,
vidíte, jedenásť natrhaných, dvanásť, trinásť, štrnásť,
pätnásť, šesťnásť, sedemnásť, osemnásť... Ó, Bože môj,
tri chybujú; boly tu ešte včera, boly tu, som si istý, spo-
čítal som ich. To iste syn matky Simonovej mi ich
shrabol; videl som ho dnes ráno ponevierať sa tu. Ach,

ten malý nezbedník! Kradnúť v záhrade! Ako by nevedel, kde ho to môže priviesť!“

„Naozaj,“ riekol Monte Christo, „je to vážne, ale uvážte, že je vinník mladý a maškrtný.“

„Iste,“ povedal záhradník, „jednako je to veľmi neprijemné. Ale ešte raz: prepáčte, pane. Azda tu nechávam čakať pána šéfa?“

A pozrel bojazlivým pohľadom na grófa a jeho belasý kabát.

„Upokojte sa, priateľ môj,“ riekol gróf s úsmevom, ktorý podľa jeho vôle býval zavše taký hrozný, inokedy zasa taký láskavý a ktorý teraz vyjadroval len láskavosť; „nie som šéfom, ktorý prichádza dozrieť, som len cestovateľom, ktorého sem vedie zvedavosť a ktorý si už pre svoju návštevu začína robiť výčitky, vidiac, že vám odoberá čas.“

„Ó, môj čas nie je drahý,“ odvetil mužský s trudno-myseľným úsmevom. „Môj čas však patrí vláde, a nemal by som ho mrhať, ale oznámili mi, že môžem hodinu odpočívať (pozrel na slnečné hodiny, lebo v záhrade Montlhéryskej veže bolo všetko, ešte i slnečné hodiny), a ako vidíte, ostávalo mi ešte desať minút. Okrem toho moje jahody boli zrelé a o deň viacej... Verili by ste, že mi ich žerú sedmospáče?“

„Na moj' pravdu, to by som nebol veril,“ povedal vážne Monte Christo; „sedmospáče sú, pane, zlí susedia pre nás, ktorí ich nejeme zavárané v mede ako Rimania.“

„Ach, Rimania ich jedli?“ čudoval sa záhradník. „Jedli sedmospáče?“

„Čítal som to v Plutarchovi,“ odvetil gróf.

„Naozaj? Nie je to asi dobré, hoci sa hovorí: Tučný

ako sedmospáč! A nie je to nič divného, pane, že sú sedmospáče tučné; veď spia celý boží deň a zobúdzajú sa len preto, aby celú noc hľadaly. Hľadte, vlni som mal štyri marhule; oddaly sa mi do jednej. Mal som jediná broskyňa, je to však vzácné ovocie; ohlodaly mi ju pri múre do polovice. Krásna broskyňa a znamenitá! Nikdy som lepšiu nejedol.“

„Vy ste ju zjedli?“ spýtal sa Monte Christo.

„Totiž tú polovičku, ktorá ostala, rozumiete? Bola znamenitá, pane. Ach, tí páni si nevyberú najhoršie kusy. Práve tak ako syn matky Simonovej. Nemyslíte, že si vybral najhoršie jahody! Ale toho roku,“ pokračoval záhradník, „sa mi to už nestane, ubezpečujem vás, keby som hneď, keď budú jahody dozrievať, mal strievať celé noci.“

Monte Christo videl dosť. Každý človek má nejakú náruživosť, ktorá mu hľadá na dne srdca ako červ v ovocí. U telegrafistu to bolo záhradníctvo. Gróf začal trhať viničové listy, ktoré bránily slncu pristúpiť ku hroznám, a tým si získal srdce záhradníka.

„Pán prišiel pozrieť na telegraf?“ riekol.

„Áno, pane; ak je to nie zakázané.“

„Ó, naskrze nie je zakázané,“ odvetil záhradník, „veď to vôbec nie je nebezpečné, lebo nik nevie, ani nemôže vedieť, čo hovoríme.“

„Povedali mi skutočne,“ riekol gróf, „že opakujete znamenia, ktorým ani nerozumiete.“

„Je to tak, pane, a je mi to tak milšie,“ odvetil so smiechom telegrafista.

„Prečo vám je to milšie?“

„Lebo tak nemám zodpovednosť. Som len strojom,

ničím iným, a ak riadne vykonávam službu, viacej od mňa nežiadajú.“

„Hrom do toho!“ riekol si Monte Christo. „Bol by som azda natrafil na človeka bez ambície? To by som nemal šťastie!“

„Pane,“ riekol záhradník, pozerúc na slnečné hodiny, „desať minút sa chýli ku koncu, vrátim sa na svoje miesto. Bude sa vám páčiť ísť so mnou?“

„Idem s vami.“

Monte Christo naozaj vstúpil do veže, rozdelenej na tri poschodia; v prízemí bolo niekoľko kusov hospodárskeho náčinia, o stenu opreté rýle, hrable, krhly; to bolo celé zariadenie.

Prvé poschodie bolo obyčajným čiže nočným príbytkom úradníka, malo niekoľko najpotrebnejších jednoduchých kusov náradia, posteľ, stôl, dve stoličky, pieskovcový krčah a okrem toho niekoľko suchých, na povalu zavesených rastlín; gróf poznal, že je medzi nimi voňavý hrach, španielska fazuľa, ktorých zrná záhradník odkladal v strukoch; všetko bolo označené etiketami a svedčilo o starostlivosti botanika z botanickej záhrady.

„Treba veľa času na študovanie telegrafie, pane?“ spýtal sa Monte Christo.

„Študovanie netrvá dlho, prax však áno.“

„A aký máte plat?“

„Tisíc frankov, pane.“

„To nie je veľa.“

„Ale k tomu patrí, ako vidíte, byt.“

Monte Christo si obzrel chyžu.

„Len aby nelipol na byte,“ šeptal si.

Vyšli na druhé poschodie; bola to telegrafická úra-

dovňa. Monte Christo pozrel na dve železné rukoväte, ktorými úradník pohyboval prístroj.

„Je to veľmi zaujímavé,“ riekol, „ale časom sa vám ten život predsa vidí trošku suchopárny.“

„Áno, zpočiatku vám meravejú väzy od hladenia, ale za rok alebo dva človek privykne. Potom však máme i dni odpočinku a prázdniny.“

„Prázdniny?“

„Áno.“

„Kedy?“

„Keď je hmlisto.“

„Ach, pravda.“

„To sú moje sviatky; v takých dňoch idem do záhrady a sadím, kliesnim, pristrihujem, oberám húsenice; slovom, čas uteká.“

„Ako dlho ste tu?“

„Desať rokov a päť rokov ako nadpočetuý: pätnásť.“

„A koľko máte rokov?“

„Päťdesiatpäť.“

„A ako dlho musíte slúžiť do penzie?“

„Ó, pane, dvadsaťpäť!“

„A koľkú penziu máte?“

„Sto toliarov.“

„Biedne ľudstvo!“ šepol Monte Christo.

„Čo hovoríte, pane?“ spýtal sa úradník.

„Hovorím, že je to veľmi zaujímavé.“

„Čo?“

„Všetko, čo mi ukazujete... A vy naskrze nerozumiete tým signálom?“

„Ani zbla.“

„Nikdy ste sa nenamáhali porozumieť ich?“

„Nikdy. A načo?“

„Sú predsa signále, ktoré sú adresované priamo na vás.“

„Áno.“

„A tie rozumiete?“

„Sú vždy jednaké.“

„A čo oznamujú?“

„Nič nového... máte hodinu času... alebo do videnia.“

„To je celkom nevinné,“ riekol gróf. „Ale, hľadte, nedáva vám váš korešpondent znamenie?“

„Ach, naozaj; vďaka vám, pane.“

„A rozumiete, čo vám hovorí?“

„Áno, spytuje sa ma, či som hotový.“

„A vy mu odpoviete...?“

„Znamením, ktoré oznamuje môjmu korešpondentovi vpravo, že som hotový, a súčasne vyzve môjho korešpondenta vľavo, aby sa i on pripravil.“

„To je veľmi dômyselné,“ riekol gróf.

„Uvidíte,“ povedal pyšne úradník; „o päť minút bude hovoriť.“

„Zostáva mi teda päť minút,“ myslel si Monte Christo, „to je viacej, ako potrebujem.“ „Môj drahý pane,“ riekol, „dovoľte mi otázku.“

„Hovorte.“

„Milujete záhradníctvo?“

„Náruživý.“

„A boli by ste šťastný, keby ste mali miesto dvadsaťstopového kúska zeme dvojjutrovú záhradu?“

„Pane, urobil by som z nej zemský raj.“

„S tou tisícokou frankov žije sa vám zle?“

„Dost zle, ale napokon vyžijem.“

„Áno, ale máte len biednu záhradku.“

„No, áno, záhradka nie je veľká.“

„A pritom sa ešte hmýri sedmospáčmi, ktoré všetko ohlodajú.“

„Ach, to je môj kríž.“

„Počujte, čo, keby ste na nešťastie odvrátili hlavu, keď sa začne hlásiť sused zprava?“

„Nevidel by som ho.“

„A čo by sa stalo potom?“

„Nemohol by som opakovať jeho signále.“

„A potom?“

„Potom, pretože som pre nedbanlivosť neopakoval, musel by som platiť pokutu.“

„Akú veľkú?“

„Sto frankov.“

„Desatinu svojich príjmov: to je pekné!“

„Ach!“ vzdychol úradník.

„Stalo sa vám to už?“ spýtal sa Monte Christo.

„Raz, pane, raz, keď som štepil hnedý ružový ker.“

„Dobre. A čo, keby vám prišlo na um meniť niečo na signáli alebo dať iný?“

„To by bolo niečo iné: prepustili by ma a stratil by som penziu.“

„Tristo frankov?“

„Sto toliarov, pane. Chápete, však, že nikdy nič podobného neurobím.“

„Ani za plat pätnástich rokov? No, to je na rozmyslenie, čo?“

„Za pätnásťtisíc frankov?“

„Áno.“

„Pane, ľakáte ma.“

„Ech!“

„Pane, chcete ma zvädzať?“
„Tak je. Pätnásťtisíc frankov, rozumiete?“
„Pane, nechajte ma pozrieť na spojenie vpravo.“
„Naopak, ta sa nedívajte a pozrite radšej na toto.“
„Čo je to?“
„Ako, vy nepoznáte tieto papieriky?“
„Bankovky.“
„Je ich pätnásť.“
„A čie sú?“
„Ak chcete, vaše.“
„Moje!“ zvolal úradník bez dychu.
„Ó, Bože môj, áno, vaše, jedine vaše.“
„Pane, môj sused zprava sa hlási.“
„Nechže sa hlási.“
„Pane, rozčúlili ste ma, budem platiť pokutu.“
„To vás bude stáť sto frankov; vidíte, že všetko hovorí za to, aby ste prijali mojich pätnásť bankoviek.“
„Pane, korešpondent zprava je netrpezlivý, opakuje signále.“
„Nechajte ho a berte.“
Gróf vložil balíček úradníkovi do ruky.
„To nie je všetko,“ riekol; „z pätnásťtisíc frankov by ste nevyžili.“
„Mám ešte svoje miesto.“
„Nie, stratíte ho, lebo dáte iný signál ako ten, ktorý ste dostali od svojho korešpondenta.“
„Pane, čo mi to navrhujete?“
„Detskosť.“
„Pane, len ak by som bol prinútený...“
„Mienim vás naozaj prinútiť.“
A Monte Christo vyňal z vrečka nový balíček.
„Tu je ďalších desaťtisíc frankov,“ riekol; „s tými,

ktoré máte vo vrecku, je to dvadsaťpäťtisíc. Za päťtisíc frankov si kúpite úhľadný domec a dve jutrá zeme a z ostatných dvadsaťtisíc budete mať tisíc frankov dôchodku.“

„Dve jutrá záhrady?“

„A tisíc frankov dôchodku.“

„Bože môj, Bože môj!“

„Ale vezmite si to!“

A Monte Christo nasilu vtisol do úradníckovej ruky desaťtisíc frankov.

„Čo mám urobiť?“

„Nič ťažkého.“

„Čo teda?“

„Opakovať toto znamenie.“

Monte Christo vyňal z vrecka papier, na ktorom boli načrtnuté a číslami označené tri znamenia, ako majú nasledovať za sebou.

„Ako vidíte, nebude to dlhé.“

„Áno, ale . . .“

„Potom budete mať broskyne a ostatné . . .“

To rozhodlo; rozhorúčený dočervena a s veľkými kropajami potu na čele dal úradník všetky tri znamenia, ktoré mu gróf označil, pri hroznom úžase korešpondenta zprava, ktorý, nechápuc tú zmenu, začínal veriť, že mužský s broskyňami zošalel.

Korešpondent zľava však svedomite opakoval tie isté signály, ktoré napokon prijalo ministerstvo vnútra.

„Teraz ste bohatý,“ riekol Monte Christo.

„Áno,“ odvetil úradník, „ale za akú cenu!“

„Počujte, priateľ môj,“ riekol Monte Christo, „nechcem, aby ste si robili výčitky; verte mi teda, lebo vám

prisahám, že ste neublížili nikomu a že ste slúžili Božej Prozreteľnosti.“

Úradník hľadel na bankovky, omakával ich, počítal ich, bledol a pýril sa; napokon sa vrátil do svojej chyže napiť sa vody, ale sotva dobehol ku krčahu, padol v mdlobách medzi suché listie fazule.

Päť minút po príchode telegrafickej zvesti do ministerstva vnútra dal si Debray zapriať do koča a uháňal k Danglarsovcem.

„Má váš muž strižky španielskej pôžičky?“ spýtal sa barónky.

„To si myslím; má ich za šesť miliónov.“

„Nech ich predá za každú cenu.“

„Prečo?“

„Pretože don Carlos ušiel z Bourges a vrátil sa do Španielska.“

„Ako to viete?“

„Nuž,“ odvetil Debray, krčiac plecami, „ako viem všetky zprávy.“

Barónka si to nedala opakovať dva razy; ponáhľala sa k mužovi, ktorý zasa utekal ku svojmu burzovému agentovi a rozkázal mu predáť papiere za každú cenu.

Keď všetci videli, že pán Danglars predáva, španielske papiere ihneď klesly. Danglars pritom stratil päťstotisíc frankov, ale striasol sa všetkých podielov.

Večer stálo v *Messagere*:

Telegrafická zvesť.

„Kráľ don Carlos ušiel zpod dozoru, ktorý mali nad ním v Bourges, a vrátil sa do Španielska cez katalánske hranice. Barcelona povstala mu na pomoc.“

Celý večer sa hovorilo o Danglarsovej predvídavanosti, ktorý predal papiere, a o šťastí burzového špekulanta, ktorý pri takom obrate udalostí stratil len päťstotisíc frankov.

Ktorí si podržali papiere alebo kúpili Danglarsove, pokladali sa za zničených a prežili veľmi zlú noc.

Na druhý deň stálo v *Moniteure*:

„Zvesť, ktorú priniesol včera *Messenger* o úteku dona Carlosa a o povstaní v Barcelone, nezakladá sa na pravde.

Kráľ don Carlos neodišiel z Bourges a polostrovejší sa úplnému pokoju.

Telegrafické znamenie, pre hmly zle tlmočené, zaviniilo ten omyl.“

Podiely vystúpily na dvojnásobnú cenu.

Stratou a prepasením zisku stratil Danglars milión.

„Dobre,“ riekol Monte Christo Morrelvi, ktorý bol u neho práve vtedy, keď oznamovali divne náhly burzový prevrat, ktorého obeťou bol Danglars; „urobil som za dvadsaťpäťtisíc frankov vynález, za ktorý by som bol zaplatil stotisíc.“

„Čo ste to vynašli?“ spýtal sa Maximilián.

„Vynašiel som prostriedok, ako sa má striasť záhradník hľadavcov, ktoré mu kántria broskyne.“

V. PRELUDY.

Na prvý pohľad dom v Auteuile zovňajškom nezdal sa nádherný, nenúkal nič, čo by sa dalo čakať od príbytku, určeného pre vznešeného grófa de Monte Christo. Prostota však vyplývala z vôle majiteľa, ktorý

rozhodne zakázal meniť niečo na zovňajšku; aby sa človek o tom presvedčil, musel nazrieť do vnútra. A naozaj, keď sa dvere otvorily, pohľad sa hneď zmenil.

Vo vkuse zariadenia a rýchlosťou, ktorou bolo vykonané, Bertuccio prevýšil sám seba: ako kedysi vojvoda d'Antin za jednu noc dal vyrúbať stromoradie, ktoré hatilo výhľad Ľudovíta XIV., tak dal Bertuccio v troch dňoch vysadiť cele pustý dvor, takže hlavnú fasádu domu zatieňovali krásne topole a sykomorové stromy, ktoré dodali sem s ohromnými blokmi koreňov; pred touto fasádou miesto napoly trávou zarastenej dlažby stlal sa trávnik, ktorého tably boli položené v to ráno, a tak tvoril rozsiahly koberec, na ktorom sa ešte skvela voda, ktorou bol poliaty.

Ostatné rozkazy vydal sám gróf; on sám odovzdal Bertucciovi plán, v ktorom bolo určené miesto i počet stromov, ktoré mali zasadiť, a forma i rozsiahlosť trávnik, ktorý mal pokrývať dlažbu.

Vzhľad domu sa takto na nepoznanie zmenil a sám Bertuccio sa osvedčil, že ho v prostredí tej zelene nepoznáva.

Keď už bol tak v prúde, intendant by sa nebol hneval, keby bol smel i v záhrade urobiť nejaké zmeny, ale gróf rozhodne zakázal dotknúť sa tam niečoho. Bertuccio si to vynahradil tým, že predsiene, schodištia a kozuby ozdobil kvetmi.

Neobyčajná zručnosť intendanta pri vykonávaní služieb a grófova v ich prijímaní ukazovala sa v tom, ako tento dvadsať rokov opustený, včera ešte taký chmúrny dom, zapadnutý celý mdlým prachom, ktorý by bolo možno pomenovať vôňou času, so životnosťou a s obľúbenou vôňou pána prevzal za deň i také množ-

stvo svetla, aké mal práve rád. Gróf, vstúpiac sem, mal poruke svoje knihy, zbrane, na stenách svoje milé obrazy, v predizbách psov, skuvíňanie ktorých mal rád, vtákov, v speve ktorých mal záľubu. A tak celý dom, prebudený z dlhého sna ako zámok Ruženky, žil, spieval, prekvital, podobný domu, ktorý sme s láskou dlho krášlili a v ktorom, ak ho musíme opustiť, nevdojak zanechávame čiastku svojej duše.

Sluhovia veselo behali sem a ta po krásnom dvore: jedni, vládcovia kuchyne, behali hore-dolu po schodoch, len včera upravených, ako by dom odjakživa obývali; iní sa hmýrili v kôlnach, kde roztriedili a čistili ekvipáže, ako by tam stály od polstoročia, a v stajniach od válovov ozývalo sa veselé erdžanie koní, ako by chcely odpovedať sluhom, ktorí sa s nimi nekonečne úctivejšie rozprávali ako nejedni sluhovia so svojimi pánmi.

Popri stenách umiestená, na dve čiastky rozdelená bibliotéka mala asi dvetisíc sväzkov; celé oddelenie bolo určené pre moderné romány a práve vyšlé najnovšie diela boli už položené na svoje miesta, pýšiac sa červenou a zlatou väzbou.

Na druhej strane domu, tvoriac pendant bibliotéky, bol skleník, plný zriedkavých rastlín, prekvitajúcich v japonských vázach, a v prostriedku tohto skleníka, divu to vône a krásy, stál biliard, vzbudzujúci dojem, ako by ho len pred hodinou boli opustili hráči, ktorí nechali gule rozkotúfané na súkne.

Len jedna izba ostala nedotknutá znamenitým Bertucciom. Okolo tejto chyže, ležiacej v rohu prvého poschodia, do ktorého sa vstupovalo hlavným schodištom a z ktorého bolo možno odísť po tajných schodoch, chodili sluhovia so zvedavosťou a Bertuccio s hrôzou.

Presne o piatej zastal gróf, nasledovaný Alim, pred domom v Auteuile. Netrpezlivý Bertuccio čakal na neho s nepokojom. Úfal sa nejakej pochvale, ale súčasne bál sa zamračenia.

Monte Christo, sostúpiač na dvor, prešiel celým dvorom a obišiel záhradu mlčiac, neprejaviac ani v najmenšom súhlas alebo nespokojnosť.

Až keď vstúpil do svojej spálne, ležiacej práve v opačnom krídle, ako bola zatvorená svetlica, siahol rukou na priečinok drobného náradia z ružového dreva, ktoré si všimol už pri svojej prvej obchôdzke.

„To môže byť len na rukavice,“ riekol.

„Naozaj, Excelencia,“ odvetil rozradostený Bertuccio; „keď ho otvoríte, nájdete tam rukavice.“

I v ostatných kusoch náradia našiel gróf, čo očakával, flakóny, cigary, skvosty.

„Dobre,“ riekol zasa.

A Bertuccio odišiel s dušou plnou šťastia, taký veľký, mohutný a skutočný bol vplyv tohto človeka na všetko, čo ho obklopovalo.

Presne o šiestej zaznel dupot koňa pred hlavným vchodom. Bol to náš kapitán spahiov, ktorý pricválal na Medeahovi.

Monte Christo čakal na neho na vonkajšom schodišti s úsmevom na perách.

„Iste som tu prvý!“ zvolal Morrel. „Náročky som sa ponáhlal, aby som mohol byť s vami chvíľu predtým, ako prídu ostatní. Júlia a Emanuel vám posielajú milión pozdravov. Ale, počujte, tu je to veľkolepé! Povedzte mi, gróf, či mi vaši ľudia dobre opatria môjho koňa?“

„Nebojte sa, Maximilián, sú v tom zbehlí.“

„Treba ho totiž vyutierať. Keby ste vedeli, ako letel! Ako víchrica!“

„Tristo hrmených, to si myslím! Kôň za päťtisíc!“ riekol Monte Christo hlasom, akým hovorí otec k synovi.

„Je vám za nimi ľúto?“ spýtal sa Morrel s úprimným úsmevom.

„Mne? Božechráň!“ odvetil gróf. „Nie. Len to by mi bolo ľúto, keby kôň nebol dobrý.“

„Je natoľko dobrý, môj drahý gróf, že pán de Château-Renaud, najväčší znalec Francúzska, a pán Debray, ktorý jazdieva na ministerských araboch, cválajú, ako vidíte, dosť ďaleko za mnou, majú za päťami kone barónky Danglarsovej, ktoré prebehnú dobrých šesť míľ za hodinu.“

„Idú teda za vami?“ spýtal sa Monte Christo.

„Hľadte, tu sú.“

V tej chvíli zastala pred bránou ekvipáž so sparnými paripami a dva upachtené jazdecké kone. Brána domu sa otvorila a ekvipáž obišla kruh a zastala pred vonkajšími schodmi, nasledovaná dvoma jazdcami.

Debray hneď soskočil a stál pri dvierkach koča. Podal ruku barónke, ktorá, sostúpiac, dala mu znamenie, ktoré okrem Monte Christa nemohol nikto zbadat.

Ale grófovi neuniklo nič; v tom pohybe zbadal mihnutie malého bieleho lístku, práve takého nezbadateľného ako pohyb, ktorý prešiel hravo, čo prezrádzalo časté opakovanie tohto manévra — z ruky pani Danglarsovej do ruky ministerského tajomníka.

Za ženou sostúpil bankár, bledý, ako by bol vystúpil z hrobu, a nie z koča.

Pani Danglarsová vrhla okolo seba rýchly pohľad,

ktorý len Monte Christo mohol rozumieť, a ním objala celý dvor, peristyl i priečelie domu. Ale, premôžuc ľahké vzrušenie, ktoré by sa iste bolo odrážalo na jej tvári, keby bola dovolila, aby jej líca zbledly, začala vystupovať hore schodmi, povediac Morrelovi:

„Pane, keby ste boli mojim priateľom, spýtala by som sa vás, či je váš kôň na predaj.“

Morrel sa nútene usmial a obrátil sa ku grófovi Monte Christovi, ako by ho prosil, aby mu pomohol z pomykova.

Gróf porozumel.

„Ach, madame,“ riekol, „prečo sa neobraciate s tou otázkou na mňa?“

„Od vás, pán gróf, človek nemá práva si nič žiadať, lebo vie veľmi iste, že to dostane,“ odvetila barónka. „Preto som sa obrátila na pána Morrela.“

„Som vaším svedkom,“ riekol zasa gróf, „že pán Morrel na nešťastie nemôže prepustiť svojho koňa; je viazaný ctou podržať si ho.“

„Ako?“

„Stavil sa, že Medeaha skrotí za šesť mesiacov. Pochopíte, pani barónka, že keby ho predal pred ustáleným termínom, nielen že by prehral stávkou, ale ešte by povedali, že sa bál. A kapitán spahiov nemôže nechať o sebe kolovať takú povesť, i keby hneď nemohol vyhovieť peknej žene, čo je podľa môjho náhľadu jedna z najposvätnejších vecí na svete.“

„Vidíte, madame . . .“ riekol Morrel, ďakujúc Monte Christovi vďačným úsmevom.

„Zdá sa mi ostatne,“ riekol nevrlým tónom Danglars, nepodarene zahaľovaným drsným úsmevom, „že máte nadostač takých koní.“

Barónka Danglarsová inak nemala vo zvyku nechať také útoky bez odpovede, ale teraz na veľké podivenie mladých ľudí tvárila sa, ako by nepočula, a neodpovedala.

Monte Christo sa uškeril nad tým mlčaním, ktoré prezrádzalo nezvyčajnú pokoru, a ukazoval barónke dve ohromné nádoby z čínskeho porcelánu, na ktorých boli vypracované ovíjajúce sa morské rastliny; z diela vialo bohatstvo sviežosti ducha, akým sa môže chváliť len príroda.

Barónka bola očarovaná.

„Ach, veď by sa do nich spratal gaštanový strom z Tuilerií!“ zvolala. „Ako možno vôbec vypáliť také enormnosti?“

„Ach, madame,“ odvetil Monte Christo, „to sa nespýtajte nás, výtvarníkov sošiek a domáceho skla; to je práca iného veku, nejaké dielo morských a zemských duchov.“

„Ako to a z ktorej doby to môže byť?“

„Neviem; počul som len, že jeden z čínskych cisárov dal nárokom vystaviť pec a že v nej vypálili dvanásť takýchto váz. Dve praskly v žiari ohňa; ostatných desať spustili do tristosiahovej hĺbky až na dno mora. More, ktoré vedelo, čo žiadajú od neho, oplietlo ich svojimi lianami, vsadilo do nich koraly a lastúry; všetko to stuhlo za dve storočia v jeho nesmiernych hĺbkach, lebo prevrat smietol cisára, ktorý chcel urobiť ten pokus, a zanechal len zápisnicu o vypálení hrncov a ich spustení na dno mora. Po dvoch storočiach zápisnicu našli a pomýšľali na vyzdvihnutie nádob. Potápači s prístrojmi, na tú vec nárokom zhotovenými, spustili sa do zálivu, do ktorého boli vázy spustené,

ale z desiatich našli len tri; ostatné rozhádzaly a roztrieskaly vlny. Mám rád tieto vázy, o ktorých si často predstavujem, že neforemné, hrozné, tajomné obludy, aké vídavajú len potápači, hľadajú na ne svojimi mútymi, chladnými očami, vázy, v ktorých spaly myriady rýb, ktoré sa tu ukryli pred prenasledovaním nepriateľa.“

Zatiaľ Danglars, nie veľký milovník zvláštností, ošklbával mechanicky kvety krásneho pomarančového stromu, a keď bol s ním hotový, obrátil sa ku kaktusu, ale kaktus, nie súc taký mierny ako pomarančový strom, odvážne ho pichol.

Tu sa bankár striasol a pretrel si oči, ako by sa bol prebudil zo sna.

„Pane,“ riekol Monte Christo s úsmevom, „takému znalcovi obrazov a majiteľovi takých skvostných vecí, ako ste vy, neodporúčam svoje. Sú tu však jednako dve práce od Hobbema, jedna od Pavla Pottera, jedna od Morrierisa, dve od Gerarda Dowa, jeden Rafael, jeden Van Dyck, jeden Zurbaran a dve alebo tri Murillove diela, ktoré si zaslúžia byť vám prezentované.“

„Hľa,“ riekol Debray, „tohto Hobbema poznávam.“

„Ach, naozaj?“

„Áno, ponúkli ho Múzeu.“

„Ktoré, tuším, nemá ani jedného?“ riekol Monte Christo.

„Nie, a predsa ho nekúpili.“

„Prečo?“ čudoval sa Château-Renaud.

„To je dobré! Pretože vláda nie je taká bohatá.“

„Ach, pardon!“ povedal Château-Renaud. „Počú-

vam to už osem rokov deň čo deň, a nijako nemôžem na to privyknuť.“

„Veď privyknete,“ riekol Debray.

„Nemyslím,“ odvetil Château-Renaud.

„Pán major Bartolomeo Cavalcanti! Pán vikont Andrea Cavalcanti!“ oznamoval Baptistin.

Rovno z rúk fabrikanta vyšlá čierna saténová kravata, sviežo oholená brada, šedivé fúzy, pokojné, isté oko, majorská rovnošata, ozdobená troma medailami a piatimi krížmi, slovom, bezchybný zjav starého vojaka — tak sa zjavil major Bartolomeo Cavalcanti, nežný otec, ktorého už poznáme.

Vedľa neho kráčal v novo sa skvejúcich šatách, s úsmevom na perách, vikont Andrea Cavalcanti, úctivý syn, ktorého tiež poznáme.

Traja mladí mužskí sa rozprávali; ich zraky sklízly s otca na syna, a rozumie sa, utkvely dlhšie na poslednom, ktorého si základnejšie obzerali.

„Cavalcanti!“ riekol Debray.

„Tristo hromov, krásne meno!“ prízvukoval Morrel.

„Áno,“ súhlasil Château-Renaud, „Taliani majú pekné mená, ale sa zle obliekajú.“

„Máte zveličené nároky, Château-Renaud,“ riekol Debray; „tie cele nové šaty sú od znamenitého krajčira.“

„To im práve vyčítujem. Ten pán robí dojem, ako by bol dnes prvý raz oblečený.“

„Akí sú to páni?“ spýtal sa Danglars Monte Christa.

„Počuli ste, Cavalcantovci.“

„Tým poznám len ich meno, ale viac nič.“

„Ach, pravda, vy nepoznáte našu taliansku šľachtu; kto povie Cavalcanti, označí kniežací rod.“

„Pekný majetok?“ spýtal sa bankár.

„Báječný.“

„Čo robia?“

„Chceli by ho minúť, a nemôžu. Ostatne, majú u vás úver, tak mi povedali, keď ma predvčerom navštívili. Pozval som ich kvôli vám. Predstavím vám ich.“

„Ale tak sa mi vidí, že hovoria veľmi zle po francúzsky,“ riekol Danglars.

„Syn bol vychovaný v nejakom ústave na juhu, tuším v Marseille alebo na okolí. Uvidíte, že je vo vytržení.“

„Nad čím?“ spýtala sa barónka.

„Nad Francúzskami. Chce sa rozhodne v Paríži oženiť.“

„To má peknú myšlienku!“ zahundral Danglars, stískajúc plecami.

Pani Danglarsová pozrela na svojho manžela s výrazom, ktorý by bol v iných okolnostiach predpovedal búrku. Ale i teraz mlčala.

„Barón sa zdá dnes zamračený,“ riekol Monte Christo pani Danglarsovej; „azda ho chceli náhodou urobiť ministrom?“

„Nakoľko viem, nie, ešte nie. Myslím skôr, že hral na burze, že prehral a nevie, na kom sa pomstiť.“

„Pán a pani de Villefort!“ volal Baptistin.

Ohlásené osoby vstúpily. Pán de Villefort, hoci sa opanúval, bol predsa zrejme rozrušený. Dotknúc sa jeho ruky, Monte Christo cítil, že sa trasie.

„Rozhodne len ženy sa vedia pretvarovať,“ riekol si Monte Christo v duchu, pozerajúc na pani Danglar-

sovú, ktorá sa usmievala na kráľovského prokurátora a objímala jeho ženu.

Keď vymenili prvé pozdravy, gróf zbadal Bertuccia, ktorý až do tej chvíle bol zaujatý upravovaním tabule, ako sa vkradol do malého salónika, susediaceho s tým, v ktorom boli hostia shromaždení.

Išiel k nemu.

„Čo chcete, pán Bertuccio?“ spýtal sa ho.

„Vaša Excelencia mi neoznačila počet hostí.“

„Ach, pravda.“

„Koľko príborov?“

„Počítajte sami.“

„Excelencia, prišli už všetci?“

„Áno.“

Bertuccio nazrel do salónu cez otvorené dvere.

Monte Christo nespúšťal s neho oči.

„Ach, Bože môj!“ zvolal intendant.

„Čo sa stalo?“ spýtal sa gróf.

„Tá žena! . . . Tá žena! . . .“

„Ktorá?“

„Tá, čo má biele šaty a toľko briliantov . . . Tá blondína . . .“

„Pani Danglarsová?“

„Neviem, ako sa volá. Ale je to ona, pane, je to ona!“

„Kto ona?“

„Žena zo záhrady! Tá, čo bola samodruhá! Tá, čo sa prechádzala, čakajúc . . . čakajúc . . .“

Bertuccio stál s otvorenými ústami, bledý, so zdúpenými vlasmi . . .

„Koho čakajúc?“

Bertuccio bez slova ukázal prstom na Villeforta,

temer tým istým pohybom, akým Macbeth ukázal na Banca.

„Ó! . . . Ó! . . .“ zašeptal konečne. „Vidíte?“

„Čo? Koho?“

„Jeho!“

„Jeho . . . Pána kráľovského prokurátora Villeforta? Iste, vidím ho.“

„Či som ho vtedy nezabil?“

„Nuž, myslím, že začínate šalieť, môj drahý pán Bertuccio,“ riekol gróf.

„Čo, on teda nie je mŕtvy?“

„Ech, nie, veď dobre vidíte, že nie je mŕtvy; miesto toho, že by ste ho boli pichli medzi šieste a siedme rebro ľavej strany, ako majú vo zvyku vaši krajanovia, pichli ste ho o niečo vyššie alebo o niečo nižšie. A potom, viete, tí ľudia justície majú tuhé životy. Alebo skôr z toho, čo ste mi hovorili, nie je nič pravda, je to len sen vašej fantázie, halucinácia vášho ducha. Akiste ste zaspali, stráviac ťažko svoju pomstu; tlačila vás v žalúdku, mali ste akiste ťažký sen, a to je všetko. Tak upokojte sa a počítajte: pán a pani de Villefort, dva; pán a pani Danglarsová, štyri; pán de Château-Renaud, pán Debray, pán Morrel, sedem; pán major Bartolomeo Cavalcanti, osem.“

„Osem,“ opakoval Bertuccio.

„Počkajteže! Počkajteže!“ upozorňoval ho gróf. „Akosi čertovsky sa ponáhľate! Nezabudli ste na jedného z hostí? Nakloňte sa trochu naľavo . . . vidíte? . . . Pán Andrea Cavalcanti, ten mladý človek, ktorý hľadá na Murillovu Madonu, teraz sa obracia.“

Bertuccio teraz skoro vykrikoval, ale výkrik mu pod Monte Christovým pohľadom odumrel na perách.

„Benedetto!“ zašeptal tíško. „Osud!“

„Bije pol siedmej, pán Bertuccio,“ riekol prísne gróf. „Ustálil som, že o tomto čase pôjdeme ku stolu; viete, že nerád čakám.“

A Monte Christo vrátil sa do salónu, kde na neho čakali hostia, a Bertuccio, opierajúc sa o stenu, odišiel do jedálne.

O päť minút dvere salónu sa otvorily dokorán, Bertuccio vstúpil, a hrdinsky sobsbierajúc posledné sily, ako Vatel v Chantille, riekol:

„Pán gróf, je prestreté!“

Monte Christo ponúkol rameno pani de Villefort.

„Pán de Villefort,“ riekol, „budte, prosím, gavalierom pani barónky Danglarsovej.“

Villefort poslúchol a všetci odišli do jedálne.

VI. OBED.

Bolo zrejmé, že všetkých do jedálne idúcich hostí opanúva rovnaký pocit. Spytovali sa v duchu, aký divný vplyv ich shromaždil všetkých do tohto domu, ale, hoci niektorí z nich sa čudovali, ba znepokojovali, že sa tu ocitli, neboli by jednako len chceli chýbať.

A predsa nedávne styky, excentrické a osihotené postavenie grófa, jeho neznáme, ba až báječné bohatstvo nútily mužských byť opatrnými a ženským vnucovaly predpis nevstúpiť do tohto domu, v ktorom nebolo ženy, ktorá by ich bola vítala. Ale mužskí i ženy nedbali na obozretnosť a konvencionálnosť. Zvedavosť, bodajúc ich neodolateľným ostňom, zvířazila nad všetkým.

Ešte i Cavalcantovcom, otcovi, hoci bol tuhý, a sy-

novi, hoci bol nenútený, zdalo sa, že záleží na tom dostať sa dovedna s ostatnými hosťmi, ktorých videli prvý raz, a to u tohto človeka, ktorého úmysly boli nepochopiteľné.

Pani Danglarsovú trhlo, keď videla, že sa k nej na vyzvanie Monte Christa blíži pán de Villefort a ponúka jej rameno, a pán Villefort cítil, že sa mu pod zlatými okuliarmi múti zrak, keď barónkino rameno spočívalo pod jeho pazuchou.

Ani jedno z týchto hnutí neuniklo grófovi, a už toto prosté spojenie jednotlivcov bolo pre pozorovateľa tohto výjavu veľmi zaujímavé.

Pán de Villefort mal po pravej strane pani Danglarsovú a po ľavej Morrela.

Gróf sedel medzi pani de Villefort a medzi Danglarsom.

Ostatné miesta zaujali Debray, sediac medzi Cavalcantim otcom a Cavalcantim synom, a Château-Re-naudom, sediacim medzi pani de Villefort a medzi Morrelom.

Obed bol veľkolepý. Monte Christo sa vynasnažil celkom zvrátiť parížsku pravidelnosť, a aby nielen chuti svojich hostí poskytol želaný pokrm, ale uspokojil aj ich zvedavosť, ponúkol im východné hody, ale na taký spôsob, aké asi boli hody arabských víl.

Všetko bezchybné ovocie, ktoré môžu štyri časti sveta vysypať v plnej šťavnatosti do rohu hojnosti Európy, boli v čínskych vázach a na japonských táčňach pyramidálne nakopené. Vzácni vtáci s briliantovou čiastkou peria, ohromné ryby, ležiace na plochých strieborných misách, všetky archipelágske, maloázijské a kapské vína, uzavreté do fiol bizarných foriem, vzhľad

ktorých zдал sa týmto vínam poskytovať lahodnosť, všetko to nasledovalo za sebou, ako pri prehliadkach, ktoré konal Apicius so svojimi spolustolujúcimi, pred týmito Parížanmi, ktorí chápali, že možno vyhodiť tisíc louisdorov za obed pre desať osôb, ale s podmienkou, že podľa vzoru Kleopatry budú sa jesť perly a podľa vzoru Laurinca Medicejského bude sa piť rozpustené zlato.

Monte Christo videl všeobecné ustrnutie a začal nahlas ironizovať.

„Páni,“ riekol, „pripustíte, však, že pre človeka, ktorý dosiahol istý stupeň bohatstva, je potrebný len nadbytok, a práve tak pripustia i dámy, že pre toho, kto dosiahol istý stupeň exaltácie, pozitívny je len ideál. A keď pokračujeme v uvažovaní, čo je zázrak? To, čo nechápeme. Čo je skutočne želateľné? Majetok, ktorý nemôžeme dosiahnuť. Teda vidieť veci, ktoré nechápem, zadovážiť si veci nedosiahnuteľné, to je snaženie môjho celého života. Dosahujem to dvoma prostriedkami: peniazmi a vôľou. Vynasnažujem sa dosiahnuť fantáziu s práve takou vytrvanlivosťou, ako napríklad vy, pán Danglars, vybudovanie železničnej trate, vy, pán de Villefort, odsúdenie človeka na smrť, vy, pán de Château-Renaud, získanie náklonnosti ženskej a vy, pán Morrel, skrotenie koňa, ktorého nikto nemôže udržať na uzde. Tak napríklad tieto dve ryby, z ktorých jedna sa vyľahla päťdesiat míľ od Petrohradu, druhá päť míľ od Neapola: či to nie je zábavné položiť ich vedľa seba na ten istý stôl?“

„Aké sú to ryby?“ spýtal sa Danglars.

„Pán de Château-Renaud, ktorý býval v Rusku, po-

vie nám meno jednej," odvetil Monte Christo, „a pán major Cavalcanti, ako Talian, povie nám meno druhej.“

„Je tu, tuším, sterleď," povedal Château-Renaud.
„Výborne.“

„A táto," riekol Cavalcanti, „ak sa nemýlim, je okatica.“

„Tak je. A teraz, pán Danglars, spýtajte sa pánov, kde chytajú tieto ryby.“

„Sterleď sa loví len vo Volge," povedal Château-Renaud.

„Tak viem, že okatice tejto veľkosti našly by sa len v jazere Fusarskom," riekol Cavalcanti.

„Dobre, je to tak. Jedna je z Volgy, druhá z jazera Fusarského.“

„To nie je možné!" zvolali jednomyseľne všetci hostia.

„To ma práve zabáva," riekol Monte Christo. „Som ako Nero: *cupitor impossibilium*. A v tejto chvíli zabáva to i vás a je napokon príčinou, že mäso týchto rýb, ktoré sa azda v skutočnosti nevyrovná mäsu okúňa a lososa, bude sa vám zdať znamenité, lebo ste si mysleli, že ho nemožno zaopatriť, a ono je tu predsa.“

„Ale ako dodali tieto ryby do Paríža?"

„Ó, Bože môj, je to najjednoduchšia vec. Každú dopravili vo veľkom sude, z ktorých jeden bol vystlaný trstím a riečnou trávou, druhý však trstou a jazernými bylinami; naložili ich do nákladného voza, na to urobeneného, a tak sterleď žil dvanásť a okatica osem dní. A obidve sa znamenite cítily, keď ich dostal do rúk môj kuchár, aby ich usmrtil, jednu v mlieku, druhú vo víne. Neveríte, pán Danglars?"

„Aspoň pochybujem,“ odvetil Danglars, usmieva-
júc sa drsným úsmevom.

„Baptistin,“ riekol Monte Christo, „dajte doniesť druhého sterleďa a druhú okaticu; viete tie, čo prišli v druhých sudoch a ktoré sú ešte živé.“

Danglars vyvalil oči, ostatní tleskali rukami.

Štyria sluhovia doniesli vodnými rastlinami vystla-
né dva sudy, v ktorých sa hádzaly ryby, podobné tým,
ktoré boli nastolené.

„Ale prečo sú z každého druhu dve?“ spýtal sa
Danglars.

„Preto, že by jedna mohla zhynúť,“ odvetil prosto
Monte Christo.

„Ste naozaj zázračný človek,“ riekol Danglars, „a
nech si vravia filozofi, čo chcú, predsa je len krásna
vec byť bohatým.“

„A hlavne byť originálnym,“ riekla pani Danglar-
sová.

„Ó, nepokladajte ma za pôvodcu tejto myšlienky,
táto vec bola veľmi obľúbená u Rimanov, a Plinius roz-
práva, že ryby, ktoré sa menovali *mulus* a ktoré podľa
jeho opisu sú asi naše kapry, posielali z Ostie do Ríma
po otrokoch, ktorí ich niesli na hlavách a na istých
miestach sa zamieňali. Bol to tiež prepych dostať tú
rybu živú, a veľmi zábavné bolo dívať sa, ako umiera,
lebo umierajúc tri či štyri razy menila farbu a ako miz-
núca dúha prešla všetkými odtienkami prizmy, potom
ju poslali do kuchyne. Jej agónia tvorila časť jej záslu-
hy. Ak ju nevideli živú, opovrhovali mŕtvou.“

„Áno,“ riekol Debray, „ale Ostia je od Ríma len
sedem alebo osem míľ.“

„To je síce pravda,“ odvetil Monte Christo, „ale

aká by to bola zásluha žiť tisíc osemsto rokov po Luculovi a neurobiť nič lepšieho ako on.“

Obidvaja Cavalcantovci otvárali naširoko oči, ale boli natoľko prešibaní, že nepovedali ani slova.

„Všetko to je veľmi pekné,“ riekol Château-Renaud, „ale priznávam sa, že zo všetkého najväčšmi obdivujem úžasnú rýchlosť, s akou vás obsluhujú. Však, pán gróf, tento dom ste kúpili asi pred piatimi alebo šiestimi dňami?“

„Áno,“ odvetil Monte Christo.

„Dobre, viem toľko, že ho za týždeň celkom premenili. Veď, ak sa nemýlim, mal iný vchod, ako je tento, dvor bol vydláždený a pustý, a dnes sa dvorom stielie krásny trávnik, vrúbený storočnými stromami.“

„Čo chcete? Milujem zeleň a tóňu,“ povedal Monte Christo.

„Naozaj,“ riekla pani de Villefort, „predtým sa vchádzalo s hradskej bránou, a pamätám sa, že v deň môjho podivného zachránenia voviedli ste ma s hradskej do domu.“

„Áno, madame,“ povedal Monte Christo, „ale potom som sa rozhodol za vchod, ktorý by mi umožňoval cez bránu výhľad na Boulognský les.“

„Za štyri dni,“ riekol Morrel, „to je div!“

„Áno,“ riekol Château-Renaud, „urobiť zo starého domu nový je vec zázračná, lebo dom bol veľmi starý a celkom chmúrny. Pamätám sa, že mi ho matka asi pred dvoma či troma rokmi kázala navštíviť, keď ho pán de Saint-Méran predával.“

„Pán de Saint-Méran?“ spýtala sa pani de Villefort. „Dom, prv ako ste ho kúpili, bol majetkom pána de Saint-Méran?“

„Tak sa zdá, že áno,“ odvetil Monte Christo.

„Ako, zdá sa? Či neviete, od koho ste kúpili dom?“

„Na moj' pravdu, nie. O také podrobnosti stará sa môj intendant.“

„Skutočne, so desať rokov nebýval v ňom nik,“ riekol Château-Renaud, „a so zatvorenými okenicami, dverami a trávou na dvore poskytoval veľmi smutný obraz. Naozaj, keby vtedy nebol býval majetkom tesťa kráľovského prokurátora, bolo by ho možno pokladať za nejaký prekliaty dom, v ktorom spáchali desný zločin.“

Villefort, ktorý sa do tej chvíle ani nedotkol troch či štyroch čaší, naplnených znamenitými vínami, ktoré stály pred ním, chytil jednu, na ktorú práve naďabil, a vypil ju na dúšok.

Monte Christo dočkal chvíľu; potom prehovoril v tichosti, ktorá nasledovala po slovách Château-Renauda:

„Je to zvláštne, pán barón, ale keď som sem prvý raz vstúpil, prišla mi na um tá istá myšlienka. Tento dom zdal sa mi taký smutný, že by som ho nikdy nebol kúpil, keby to miesto mňa nebol urobil môj intendant. Huncút, iste dostal od notára nejaký dar.“

„Môžbyť,“ zajakal sa Villefort, pokúšajúc sa usmiať. „Ale verte, že som vôbec nebol účastníkom tej korupcie. Pán de Saint-Méran si želal, aby dom, ktorý tvorí čiastku vena jeho vnučky, bol predaný, lebo keby v ňom tri či štyri roky nebol nik býval, bol by sa rozpadol v rupy.“

Teraz zbledol zasa Morrel.

„Bola tu najmä,“ pokračoval Monte Christo, „jedna svetlica, ach, Bože môj, naoko celkom prostá chyža, ako

ostatné, potiahnutá červeným damaskom, ktorá sa mi zdala, ani neviem prečo, nesmierne dramatická.“

„Prečo?“ spýtal sa Debray. „Prečo dramatická?“

„Či si kto môže vysvetliť inštinktívne dojmy?“ riekol Monte Christo. „Či nie sú také miesta, na ktorých ako by sme vdychovali smútok? Prečo? Neviem. Čarom rozpomienky, vrtochom predstavy, ktorá nás prenáša do iných čias, na iné miesto, v akom sme. Nech je ako koľvek, chyža mi nevdojak pripomína izbu markízy de Granges alebo Desdemony. Ech, na moj' veru, poďme, keď sme už po obede, musím vám ju ukázať; kávu si potom pôjdeme vypiť do záhrady. Po obede divadlo.“

Monte Christo sa spýtal pohľadom svojich hodovníkov; pani de Villefort vstala, Monte Christo tiež a ostatní nasledovali ich príklad.

Villefort a pani Danglarsová ostali ako prikutí ku svojmu miestu. Spytovali sa seba očami, zmeravení, bleďí, stuhnutí.

„Počuli ste?“ riekla pani Danglarsová.

„Musíme ta ísť,“ odvetil Villefort, vstal a ponúkol jej rameno.

Už sa všetci rozišli po dome, hnaní zvedavosťou, lebo vedeli, že sa návšteva neobmedzí len na tú chyžu a že si razom obzrú i ostatok tejto zrúcaniny, z ktorej Monte Christo urobil palác. Každý sa teda ponáhľal otvorenými dverami von. Monte Christo čakal na dvoch oneskorených, a keď aj oni prešli, uzavrel sprievod a na jeho perách sa zjavil úsmev, ktorý by bol hostí omnoho väčšmi poľakal, keby ho boli rozumeli, ako chyža, do ktorej išli.

Hostia sa naozaj začali prechádzať po izbách, zariadených orientálnym spôsobom, s pohovkami a hlav-

nicami miesto postieľ, a miesto náradia fajkami a zbraňami; po salónoch s najkrajšími obrazmi starých majstrov, po budoároch, potiahnutých čínskymi látkami báječných farieb, fantastických vzorov a rozprávkových tkanív; potom napokon prišli do tej chyže.

Nebolo v nej nič zvláštneho, iba azda to, že, hoci už mrkalo, nebola osvetlená a že bola ponechaná vo svojej starodávnosti, kým všetky ostatné miestnosti mali nový vzhľad.

Tieto dve príčiny jej naozaj mohli dodať chmúrnosti.

„Hu!“ zvolala pani de Villefort. „Je to naozaj úžasné!“

Pani Danglarsová snažila sa zahundrať niekoľko nesrozumiteľných slov.

Hostia urobili niekoľko poznámok o tom, čo pozorovali, a tieto poznámky svedčily o tom, že damasková červená chyža má skutočne zlovestný vzhľad.

„Vidíte?“ riekol Monte Christo. „Pozrite len, ako divne je umiestená posteľ, aký má tmavý, krvavý baldachýn! Nezdá sa vám, že tie dva vlhkosťou vyblednuté portréty hovoria popolavými perami a s vytreštenými očami: Videli sme?“

Villefortova tvár osinela a pani Danglarsová klesla na šezlon, ktorý stál blízko kozuba.

„Ó,“ riekla pani de Villefort s úsmevom, „odvážili ste sa sadnúť si na lôžko, na ktorom azda spáchali zločin?“

Pani Danglarsová rýchlo vstala.

„To nie je všetko,“ riekol Monte Christo.

„A čo ešte?“ spýtal sa Debray, ktorý zbadal vzrušenie pani Danglarsovej.

„Ach, áno, čo je tu ešte?“ spýtal sa Danglars. „Lebo, priznám sa, do tejto chvíle som toho veľa nevidel. A vy, pán Cavalcanti?“

„Ach,“ odvetil major, „my máme v Pize Ugolinovu vežu, vo Ferare Tassovo väzenie, v Ríme chyžu Francesca a Paolo.“

„Áno, ale nemáte tieto malé schody,“ riekol Monte Christo, otvoriac v čalúnoch sa strácajúce dvierka. „Pozrite na ne a povedzte, čo si o nich myslíte.“

„Akú príšernú krivku majú tie schody!“ riekol so smiechom Château-Renaud.

„Neviem, či chioské víno nevyvoláva trudnomyselnosť,“ riekol Debray, „ale je nesporné, že celý dom vidím v čiernych odtienkoch.“

Morrel od chvíle, keď bola spomenutá Valentína, zosmutnel a nepovedal ani slova.

„Predstavte si,“ prehovoril znova Monte Christo, „nejakého Othela alebo nejakého abbého de Granges sostupovať krok za krokom po týchto schodoch v tmavej, búrlivej noci s nejakým neblahým bremenom, ktoré sa ponáhľa ukryť pred zrakom ľudí, ak nie pred okom božím!“

Pani Danglarsová, dopoly zamdletá, klesla do náručia Villefortovho, ktorý sa sám musel oprieť o stenu.

„Ach, Bože môj, madame!“ zvolal Debray. „Čo vám je? Aká ste bledá!“

„Čo jej je?“ riekla pani de Villefort. „To je veľmi prosté. Veď pán de Monte Christo rozpráva nám také desné veci a iste chce, aby sme od strachu umreli.“

„Iste,“ riekol Villefort. „Naozaj, gróf, desíte dámy.“

„Čo vám je?“ opakoval Debray, chlácholiac pani Danglarsovú.

„Nič, nič,“ odvetila barónka, premáhajúc sa. „Potrebujem povetrie, nič viac.“

„Chcete ísť do záhrady?“ spýtal sa Debray, ponúkajúc pani Danglarsovej rameno a mieriac s ňou k tajným schodom.

„Nie, nie,“ odvetila barónka, „ostanem radšej tu...“

„Naozaj, madame,“ zvolal Monte Christo, „ten úžas je teda vážny?“

„Nie, pane,“ odvetila pani Danglarsová, „ale ako vy hovoríte o možnostiach udalostí, dodáva ilúzii vzhľad skutočnosti.“

„Bože môj, áno, madame,“ povedal Monte Christo s úsmevom, „a všetko to je dielom fantázie, lebo prečo by sme si nemali túto chyžu radšej predstaviť ako dobrú, statočnú izbu matky rodiny? Táto posteľ s purpurovými záclonami je ako posteľ, navštívená bohyňou Lucinou, a toto tajomné schodište je ako cesta, ktorou ticho, aby posilňujúci sen mladej matky nebol rušený, odchádza lekár alebo dojka, alebo sám otec, odnášajúci spiace dieťa...“

Pani Danglarsová, miesto toho, aby sa pri tomto nežnom opise upokojila, teraz zastonala a naozaj zamdlela.

„Pani Danglarsovej je zle,“ riekol s námahou Villefort; „bude azda potrebné odniesť ju do koča.“

„Ó, Bože môj!“ zvolal Monte Christo. „A ja som zabudol svoj flakón!“

„Mám svoj,“ povedala pani de Villefort.

A podala Monte Christovi flakón s červenou teku-

tinou, podobnou tej, dobrý účinok ktorej skúsil gróf pri Eduardovi.

„Ach!“ zvolal Monte Christo, berúc ho z ruky pani Villefortovej.

„Áno,“ zašeptala ona, „skúsila som to podľa vášho návodu.“

„A podarilo sa?“

„Úfam sa!“

Pani Danglarsovú preniesli do susednej chyže. Monte Christo kvapol jej z červenej tekutiny na pery, a barónka sa prebrala.

„Ó,“ riekla, „aký to bol desný sen!“

Villefort jej silne stisol zápästie, aby ju upozornil, že nespávala.

Hľadali pána Danglarsa, ale on, málo prístupný básnickým dojmom, išiel do záhrady a rozprával sa s Cavalcantim otcom o projektovanej železnici z Livorna do Florencie.

Zdalo sa, že Monte Christo je zúfalý; chytil pani Danglarsovú za rameno a zaviedol ju do záhrady, kde našiel pána Danglarsa pri káve medzi pánom Cavalcantim otcom a synom.

„Naozaj som vás veľmi nastrašil, madame?“ spytoval sa Monte Christo.

„Nie, pane, ale viete, že veci na nás účinkujú podľa dispozície ducha, v ktorej sme.“

Villefort sa nútene zasmial.

„A potom uznáte,“ riekol, „že stačí domnienka, chiméra...“

„Verte mi alebo nie,“ riekol Monte Christo, „ja som však presvedčený, že v tomto dome bol spáchaný zločin.“

„Dajte pozor,“ riekla pani de Villefort; „je tu kráľovský prokurátor!“

„Veru,“ povedal Monte Christo, „keď sa naskytuje príležitosť, použijem ju a urobím oznámenie.“

„Oznámenie?“ opakoval Villefort.

„Áno, a to pred svedkami.“

„To všetko je veľmi zaujímavé,“ riekol Debray, „a ak zločin skutočne spáchali, budeme mať skvelý zážitok.“

„Zločin spáchali,“ riekol Monte Christo. „Poďte sem, páni; poďte, pán de Villefort. Aby oznámenie platilo, musí sa odovzdať príslušným autoritám.“

Monte Christo pojal Villeforta pod pazuchu, a svierajúc súčasne druhou rukou rameno pani Danglarsovej, ťahal kráľovského prokurátora až pod platán, kde bola tóna najhustejšia.

Všetci ostatní hostia išli za nimi.

„Hľadte,“ riekol Monte Christo, „tu, práve na tomto mieste (a dupol na zem), dal som kopať a pridať prsti, aby som posilnil staré stromy, a moji robotníci pri kopaní prišli na truhličku, či skôr na zámky truhličky, medzi ktorými ležala kostra novonarodenca. Myslím, to nie je prelud.“

Monte Christo cítil, ako meravie rameno pani Danglarsovej a ako sa zatriasa zápästie Villefortovo.

„Novonarodenec?“ opakoval Debray. „Tak sa zdá, je to vážne.“

„Tak som sa predsa nemýlil,“ riekol Château-Re-naud, „keď som pred chvíľou tvrdil, že domy majú dušu a výraz ako ľudia a že majú na tvári obraz svojho vnútra. Dom bol chmúrny preto, že si robil výčitky; výčitky preto, lebo skrýval zločin.“

„Ó, kto hovorí, že to bol zločin?“ riekol Villefort, sosbierajúc všetku silu.

„Ako? Pochovať živé dieťa v záhrade — to nie je zločin?“ zvolal Monte Christo. „Pán kráľovský prokurátor, ako teda menujete ten čin?“

„Ale kto hovorí, že dieťa bolo za živa pochované?“

„Prečo ho sem zakopávať, keby bolo mŕtve? Táto záhrada nebola nikdy cintorínom.“

„Čo sa stáva v tejto krajine vrahom detí?“ spýtal sa naivne major Cavalcanti.

„Ó, Bože môj, prosto odtne sa im krk,“ odvetil Danglars.

„Ach, odtne sa im krk,“ opakoval Cavalcanti.

„Myslím... Však je pravda, pán de Villefort?“ spýtal sa Monte Christo.

„Áno, pán gróf,“ odvetil kráľovský prokurátor hlasom, ktorý už nebol ľudskému hlasu podobný.

Monte Christo videl, že je to všetko, čo môžu zniesť tie dve osoby, pre ktoré pripravil tento výjav, a nechtiac ich hnať príďaleko, riekol:

„Ale čo káva, páni; zdá sa mi, že sme na ňu zabudli.“

A zaviedol hostí nazad ku stolu, stojacemu v prostriedku trávniku.

„Naozaj, pán gróf,“ riekla pani Danglarsová, „hanbím sa za svoju slabosť, ale všetky tie hrozné veci vyšlynuly ma z rovnováhy; nechajte ma, prosím vás, sadnúť si.“

A klesla na stoličku.

Monte Christo sa jej poklonil a pristúpil k pani de Villefort.

„Myslím, že pani Danglarsová potrebuje ešte váš flakón,“ riekol jej.

Prv však, ako pani de Villefort pristúpila ku svojej priateľke, sklonil sa kráľovský prokurátor k uchu pani Danglarsovej a riekol jej:

„Musím sa s vami shovárať.“

„Kedy?“

„Zajtra.“

„Kde?“

„V mojej pracovni . . . v prokuratúre, ak chcete . . . to je ešte najbezpečnejšie miesto.“

„Prídem.“

Vtom sa priblížila pani de Villefort.

„Vďaka, drahá priateľka,“ riekla pani Danglarsová, namáhajúc sa usmiať, „to nie je nič, cítim sa už cele zotavená.“

VII. ŽOBRÁK.

Čas sa míňal; pani de Villefort prejavila želanie vrátiť sa do Paríža, čo by sa nebola odvážila urobiť pani Danglarsová, hoci bolo zrejmé, že sa cítila zle.

Na žiadosť svojej manželky dal teda pán de Villefort prvý znamenie na odchod. Ponúkol vo svojom koči miesto pani Danglarsovej, aby sa mohla jeho žena o ňu starať. Pán Danglars však, pohrúžený do napínavo zaujímavého rozhovoru o priemysle s pánom Cavalcantim, nevšimľal si nič.

Monte Christo, prosiac pani de Villefort o flakón, zbadal, že pán Villefort pristúpil k pani Danglarsovej, a poznajúc jeho položenie, uhádol, čo jej asi povedal, hoci kráľovský prokurátor hovoril tak ticho, že ho ledva počula sama pani Danglarsová.

Gróf, neprotiviac sa tomuto usporiadaniu, nechal na koni odísť Morrela, Debraya a Château-Renauda a vstúpiť obidve dámy do koča pána de Villefort; Danglars však, vždy väčšmi očarovaný Cavalcantim, pozval ho do svojho koča.

Andrea Cavalcanti podišiel ku svojmu tilbury, ktorý na neho čakal pred bránou; jeho ohromného sivého koňa držal groom, stojaci na prstoch a zveličujúci pôvab anglickej módy.

Andrea pri obede nehovoril veľa, a to preto, že bol veľmi inteligentný šuhaj, ktorý sa inštinktívne bál, že by mohol povedať nejakú hlúposť medzi týmito bohatými a mocnými hosťmi, medzi ktorými jeho nepokojný zrak bez strachu akiste nezbadal kráľovského prokurátora.

Potom sa ho zaujal Danglars, ktorý, všímajúc si letmo majorovej mocnej šije a jeho ešte neosmeleného syna a pričítajúc k týmto známkam ešte pohostinstvo Monte Christa, myslel, že má do činenia s nejakým nábobom, ktorý prišiel do Paríža, aby svojho jediného syna zdokonalil v spoločenskom správaní.

S nevýslovnou záľubou pozoroval teda na majorovom malíčku žiariaci ohromný briliant, lebo major, ako skúsený a obozretný človek, obávajúc sa, aby sa jeho bankovkám neprihodilo nejaké nešťastie, zamenil ich hneď za cenný predmet. Po obede však, pod zámenkou priemyslu a ciest, vypytoval sa otca a syna stále na spôsob života, a otec i syn, upozornení vopred, že im má byť u Danglarsa otvorený úver, jednému na štyridsaťosemtisíc raz navždy, druhému však na päťdesiat-tisíc libier ročne, boli k nemu takí nesmierne prívetiví a milí a ich vďačnosť natoľko potrebovala výrazu, že

keby sa neboli premáhali, boli by i jeho sluhom tisi ruky.

Najmä jedna okolnosť zvýšila vážnosť, ba, môžeme povedať, i úctu Danglarsovu ku Cavalcantimu. Cavalcanti, verný Horatiovej zásade: *nil admirari*, dokázal len svoje vedomosti, keď povedal, z ktorého jazera pochodia najlepšie okatice. Potom zjedol svoju čiastku ryby, neprehovoriac ani slova. Danglars si preto myslel, že na tento prepych je navyknutý slávny potomok Cavalcantovcov, ktorí sa v Luke pravdepodobne živia pstruhmi, ktoré si dáva zasielať zo Švajčiarska, a langustami, ktoré dostáva z Bretónska takým spôsobom ako gróf okatice z jazera Fusarského a sterlede z Volgy.

Preto s veľkou ochotou vypočul Cavalcantiho slová:

„Zajtra, pane, budem mať česť prísť k vám na obchodnú návštevu.“

„A ja budem, pane,“ povedal Danglars, „veľmi šťastný, keď vás budem môcť privítať.“

Potom sa ponúkol Cavalcantimu, že ak mu je to nie veľmi nemilé odlúčiť sa od syna, dovezie ho do hotela des Princes.

Cavalcanti odpovedal, že jeho syn má už oddávna vo zvyku žiť životom mladého mužského, že preto má svoje kone i svoju ekvipáž, a keďže neprišli spolu, že nevidí nijakú prekážku, prečo by nemohol každý odísť osobitne.

Major teda vstúpil do Danglarsovho koča a bankár si sadol vedľa neho, vždy väčšmi očarovaný poriadnosťou a šetrnosťou tohto človeka, ktorý svojmu synovi vyplácal päťdesiatisíc frankov ročne, z čoho sa dalo súdiť na majetok päť- až šesťstotisíc libier renty.

Andrea však, aby to bolo po pansky, začal najprv

hrešiť grooma, že miesto toho, aby jachal pred domové schody, čakal na neho pred bránou, čo mu zavinilo ustávanie sa na tridsať krokov, kým sa dostal ku svojmu tilbury.

Groom prijal hrešenie pokorne. Aby udržal ne-trpezlivo hrabúceho koňa, schvátil ľavicou uzdu a pravou rukou podal Andreovi opraty, ktorý ich vzal a zľahka položil nohu, obutú do lakovky, na schodík.

Vtom pocítil na ramene čiusi ruku. Mladý človek sa obrátil, mysliac si, že azda Danglars alebo Monte Christo mu zabudli niečo povedať a že im to prišlo na um vo chvíľke odchodu.

Ale miesto nich zbadal len divnú, slncom opálenú tvár, zarastenú bradou, s očami, svietiacimi ako karbunkuly, s posmešným úsmevom na perách, medzi ktorými sa jagalo tridsaťdva bielych, rovných, bezchybných zubov, ostrých a hladných, ako má vlk alebo šakal.

Červený kockovaný ručník mu pokrýval hlavu s pošedivenými, bezfarebnými vlasmi; veľmi špinavá a celkom roztrhaná halena halila jeho veľké a kostnaté telo, také vychudnuté, že sa zdalo, že jeho kosti pri chôdzi klopú o seba ako hnáty kostry. Ruka však, ktorá spočinula na Andreovom pleci a ktorú mladý človek zbadal najprv, zdala sa mať ohromné rozmery. Poznal mladý človek tú tvár pri svetle kočovej lampy a či bol len zarazený výzorom postavy? Nemôžeme povedať; isté je však, že sa zachvel a rýchlo ustúpil.

„Čo chcete?“ riekol.

„Odpusťte, mladý pán,“ odvetil mužský, dvíhajúc ruku k červenému ručníku, „azda vás obťažujem, ale musím sa s vami shovárať.“

„Večer sa nežobre,“ riekol groom a pohl sa, aby zhavil svojho pána toho dotieravca.

„Nežobrem, driečny šuhaj,“ povedal sluhovi neznámy, a to s takým posmešným a brozným úsmevom, že sluha cúvol; „chcem povedať len slovko vášmu pánovi, ktorý ma pred štrnástimi dňami poveril akousi úlohou.“

„No, tak,“ riekol zasa Andrea, opanujúc sa dostatočne, aby si sluha nevšimol jeho rozpaky, „čo chcete? Hovorte rýchlo, priateľ.“

„Chcel by som . . . Chcel by som . . .“ hovoril ticho mužský s červeným ručníkom, „aby ste mi láskavo usporili zpiatočnú cestu do Paríža. Som veľmi ustatý, a pretože som tak dobre neobedoval ako ty, ledva stojím na nohách.“

Mladý človek pri tejto neobyčajnej dôvernosti sa zachvel.

„Tak,“ riekol znova, „čo chcete vlastne?“

„Nuž chcem, aby som si mohol sadnúť do tvojho krásneho koča a aby si ma zaviezol nazad.“

Andrea zbledol, ale neodpovedal.

„Nuž áno, Bože môj,“ nástojil mužský s červeným ručníkom, vsunúc ruky do vreciek a hľadiac vyzývavo na mladého človeka, „mám už takú myšlienku, rozumieš, môj milý Benedetto?“

Počujúc toto meno, mladý človek si akiste rozmyslel vec, lebo pristúpil ku svojmu groomovi a povedal mu:

„Skutočne poveril som tohto človeka akousi úlohou, o ktorej mi má podať zpravu; ku bráne choďte pešo a tam si najmite fiaker, aby ste sa neoneskorili.“

Zadivený sluha odišiel.

„Nechajte ma aspoň zájsť do tieňa,“ riekol Andrea:
„Ach, ak ide o to, zavediem ťa sám na krásne miesto,“ povedal mužský s červeným ručníkom; „počkaj.“

Chytil koňa za uzdu a zašiel s kočom na miesto, kde naozaj nikto na svete nemohol zbadat', akú česť mu preukazuje Andrea.

„Ó, ja sa nechcem chváliť, že vstupujem do krásneho koča,“ riekol mužský Andreovi; „chcem ísť s tebou, lebo som ustatý a že sa chcem s tebou trošku o niečom shovárať.“

„No, tak vstúpte,“ riekol mladý človek.

Škoda, že nebol deň, lebo by to bol býval zvláštny pohľad na tohto trhana, pohodlne sediaceho na pretkávaných hodvábných hlavniciach pri mladom elegantnom majiteľovi tilbury.

Andrea poháňal koňa až po posledný dom mestečka nepovediac slova svojmu spoločníkovi, ktorý sa usmieval a mlčal, ako by bol šťastný, že sa vezie na takom dobrom koči.

Keď mali Auteuile za chrbtom, Andrea sa poobzeral, asi aby sa presvedčil, že ho nik nemôže vidieť ani počuť, a potom, zastaviac koňa a založiac ruky pred mužským s červeným ručníkom, riekol:

„Prečo ste prišli rušiť môj pokoj?“

„Ale prečo mi, chlapče, nedôveruješ?“

„A v čom som vám nedôveroval?“

„Ty sa spytuješ, v čom? Rozlúčime sa pri varskom moste, ty mi povieš, že budeš cestovať po Piemonte a Toskánsku, ale kde: ideš do Paríža!“

„A prekáža vám to v niečom?“

„Vôbec nie; ba práve sa úfam, že mi to pomôže.“

„Ach, ach,“ riekol Andrea, „azda len nepočítate so mnou?“

„Nuž, teraz prídu na rad veľké slová!“

„To by ste sa pomýlili, majster Caderousse, na to vás upozorňujem.“

„Ech, Bože môj, nejeduj ma, maličký; veď iste vieš, čo je nešťastie. Nešťastie robí človeka závistlivým. Myslel som, že beháš po Toskánsku a Piemonte, že z núdze robíš *faccina* alebo *cicerona*, ľutoval som ťa z tej duše, ako by som bol ľutoval vlastné dieťa. Veď vieš, že som ťa vždy nazýval svojim dieťaťom.“

„A potom? A potom?“

„Bud' trpezlivý, tristo hrmených!“

„Veď som trpezlivý, ale dohovorte už raz.“

„A zrazu ťa vidím ísť cez bránu des Bons-Hommes v tilbury s groomom v celkom nových šatách. Či si objavil bane, či kúpil miesto burzového agenta?“

„Tak, priznali ste sa, že mi závidíte?“

„Nie, som rád, taký rád, ja som ti chcel blahoželat, maličký, ale keď som nebol primerane oblečený, postaral som sa o to, aby som ťa nekompromitoval.“

„Krásne postaranie!“ riekol Andrea. „Oslovíte ma pred sluhom!“

„Ech, prosím ťa, dieťa! Oslovím ťa, keď môžem! Máš veľmi rýchleho koňa, veľmi ľahučký kočík a sám už máš hladkú povahu ako úhor. Keby som ťa dnes večer bol prepásol, bol by som býval v nebezpečenstve, že ťa už nikdy nezastihnem.“

„Veď vidíte, že sa neskrývam.“

„Si šťastný; chcel by som to povedať i o sebe; ja sa však skrývam a popritom mal som strach, že ma ne-

poznáš. Ale ty si ma poznal," riekol Caderousse s mrzkým úsmevom; „no, si milý šuhaj.“

„No, tak," riekol Andrea, „čo chcete?“

„To nie je pekne od teba, že mi už netykáš, Benedetto, taký starý priateľ; daj si pozor, urobíš ma ne-skromným.“

Táto vyhrážka skrotila hnev mladého človeka; zavial na neho vietor úzkosti.

Popoháňal koňa do klusu.

„Od teba nie je to pekne, Caderousse," riekol, „že sa tak správaš ku svojmu starému priateľovi, ako si práve povedal; ty si Marseillčan, ja som...“

„Ty už teda teraz vieš, čo si?“

„Nie, ale vychovali ma na Korzike; ty si starý a tvrdohlavý, ja som mladý a svojhlavý. Pri ľuďoch, ako sme my, vyhrážka je ošklivá vec a všetko sa má stať po dobrom. Či som ja na vine, že šťastie, ktoré sa od teba stále odvracia, na mňa sa teraz usmialo?“

„Tak, teda na teba sa usmialo šťastie? To teda nie je vypožičaný groom, vypožičaný tilbury, tak nemáš na sebe vypožičané šaty? V poriadku, tým lepšie," riekol Caderousse a jeho oči žiarily chtivosťou.

„Ó, to ty dobre vidíš a dobre vieš, keď sa ku mne hlásiš," povedal Andrea, vždy väčšmi sa rozohňujúc. „Keby som mal na hlave taký ručník ako ty, ufúľanú halenu a roztrhané topánky na nohách, nepoznal by si ma.“

„Vidíš, ako mnou opovrhuješ, maličký. A to nerobíš dobre. Teraz, keď som fa zasa našiel, nič mi v tom neprekáža, aby som bol oblečený v riadnych šatách, ako iní ľudia; veď poznám tvoje dobré srdce; ak máš

dvoje šiat, iste mi jedny dáš; ja som ti tiež dával svoju dávku polievky a fazule, keď si bol veľmi hladný.“

„To je pravda,“ povedal Andrea.

„Aký si mal apetít! Máš ešte vždy takú chuť do jedenia?“

„Mám,“ odvetil Andrea so smiechom.

„To si sa akiste dobre naobedoval u toho kniežata, u ktorého si bol dnes večer!“

„To nie je knieža, je to gróf.“

„Gróf? Bohatý, čo?“

„Áno, ale daj si pozor! Ten pán sa nezdá priveľmi prajný.“

„Ach, Bože môj, len sa neboj! S tvojím grófom nemám nijaké plány, ponechám ho len tebe. Ale,“ dodal Caderousse s mrzkým úsmevom, ktorý sa mu už zjavil na perách, „za to musíš niečo dať, vieš?“

„No, tak čo potrebuješ?“

„Myslím, že so sto frankmi mesačne...“

„No?“

„By som sa uživil...“

„So sto frankmi?“

„Ale zle, to vieš. Ale so...“

„So?“

„So stopäťdesiatimi frankmi by som bol šťastný.“

„Tu máš dvesto,“ riekol Andrea.

A vtisol do Caderousseovej dlane desať louisdorov.

„Dobre,“ riekol Caderousse.

„Príď k vrátnikovi každého prvého a dostaneš práve toľko.“

„Nuž tak, teraz ma už zasa ponižuješ!“

„Ako?“

„Privádzaš ma do styku so sluhami; nie, vidíš, ja chcem mať do činenia len s tebou.“

„Nechže je, daj sa ku mne uviesť, a každého prvého, dokiaľ mi bude vyplácaná moja renta, bude i tebe vyplácaná tvoja.“

„Hľa, hľa, vidím, že som sa nezmýlil, si naozaj znamenitý šuhaj, a je to požehnanie, keď sa šťastie stretne s takými ľuďmi, ako si ty. Rozpovedz mi svoju históriu.“

„Načo to potrebuješ vedieť?“ spýtal sa Cavalcanti.

„No, už zasa nedôvera!“

„Nie. Nuž našiel som svojho otca.“

„Naozaj otca?“

„Hrom do neho! Kým bude platiť...“

„Budeš veriť a budeš ho ctiť; to je správne. Ako sa volá tvoj otec?“

„Major Cavalcanti.“

„Je s tebou spokojný?“

„Dosiaľ sa zdá, že mu stačím.“

„A kto ti našiel toho otca?“

„Gróf Monte Christo.“

„Ideš od neho?“

„Áno.“

„Keď má kanceláriu, počuj, daj ma u neho umiestiť ako dedka!“

„Dobre, poshováram sa s ním o tebe. Ale čo budeš predbežne robiť?“

„Ja?“

„Áno, ty.“

„Si veľmi láskavý, že sa o to zaujímaš,“ riekol Caderousse.

„Tak sa mi vidí,“ povedal Andrea, „že, keď ty máš záujem o mňa, môžem sa i ja trochu informovať.“

„Celkom správne... Prenajmem si izbu v poriadnom dome a zaopatrim si obstočné šaty, dám sa každý deň oholiť a budem chodiť do kaviarne čítať noviny. Večer pôjdem so šéfom nejakej klaky do divadla a budem sa zdať ako pekár na odpočinku — to je môj sen.“

„No, to je dobre. Ak chceš uskutočniť tento plán a byť múdry, všetko pôjde znamenite.“

„Vidíš!... A čím sa chceš stať ty?... Francúzskym pérom?“

„Nuž,“ riekol Andrea, „ktovie?“

„Pán major Cavalcanti, možbyť, je ním... ale dedičnosť je na nešťastie zrušená.“

„Nijakú politiku, Caderousse!... A teraz, keď máš, čo chceš, a keď sme už tu, soskoč s môjho voza a zmizni.“

„Ó, nie, drahý priateľ!“

„Ako, že nie?“

„Len si to rozmysli, maličký: červený ručník na hlave, skoro nijaké topánky, naskrze nijaká listina a desať zlatých napoleondorov vo vrecku, nehľadiac na to, čo tam už bolo, čo spolu robí práve dvesto frankov — veď by ma v bráne neodvratne museli zlapať! Potom by som sa musel ospravedlniť, že si mi dal tých desať napoleondorov; z toho by bol výsluch, vyšetrovanie; vysvitlo by, že som opustil Toulon bez výpovede, potom by ma pratali od žandárskej stanice na žandársku stanicu až na breh Stredozemného mora. Slovom, stal by som sa zasa číslom sto šesť, a s Bohom, môj sen podobať sa pekárovi na odpočinku! Nie tak, synku; radšej ostanem statočne v hlavnom meste.“

Andrea sračtil obrvy; tento domnelý syn pána majora Cavalcantiho mal, ako sa tým sám chválil, dosť tvrdú hlavu. Zastavil koňa na chvíľu, poobzeral sa rýchlo okolo seba, a keď jeho zrak opísal skúmavý kruh, vkĺzla jeho ruka do vrečka a začala sa tam pohrávať s kohútikom pištole.

Zatiaľ však Caderousse, ktorý nespustil oči so svojho druhu, vsunul ruky za chrbát a ticho otvoril dlhý španielsky nôž, ktorý pre každú možnosť nosil stále pri sebe.

Obidvaja priatelia, ako vidno, zaslúžili si, aby sa porozumeli. Andreova ruka sa neškodne vytiahla z vrečka a zdvihla sa až k ryšavým fúzikom, ktoré chvíľku hladkala.

„Budeš teda šťastný, dobrý Caderousse,“ riekol mladý človek.

„Budem robiť, čo sa dá,“ povedal hostinský od Gardského mosta, vsunujúc zasa nôž do rukáva.

„Vráťme sa teda do Paríža. Ale ako to urobíš, aby si sa dostal cez bránu a nevzbudil podozrenie? Tak sa mi vidí, že v týchto šatách je pre teba v koči ešte nebezpečnejšie ako pešo.“

„Počkaj,“ povedal Caderousse, „uvidíš.“

Vzal Andreov klobúk, široký plášť s golierom, ktorý odpudený groom nechal v tilbury, a obliekol si ho. Potom zaujal neprístupnú pozíciu sluhu vznešeného domu, ktorého pán sám poháňal koňa.

„A ja?“ pýtal sa Andrea. „Ja mám ostať holohlavý?“

„Ech,“ odpovedal Caderousse, „je taký vietor, že ti ľahko mohol strhnúť klobúk.“

„Tak,“ riekol Andrea, „dosť žartov, poďme!“

„A čo Ťa hatí?“ spýtal sa Caderousse. „Ja predsa nie!“

„Pst!“ upozornil ho Cavalcanti.

Šťastne prešli cez bránu.

V prvej ulici Andrea zastavil koňa a Caderousse soskočil.

„Nuž,“ riekol Andrea, „a čo plášť môjho sluhu a môj klobúk?“

„Ach,“ odvetil Caderousse, „azda nechceš, aby som prechladol?“

„Ale ja?“

„Ty si mladý, ja však už začínam starnúť; do videnia, Benedetto!“

A zabočil do uličky, v ktorej zmizol.

„Žiaľ,“ riekol si Andrea, vzdychnúc, „človek na svete nemôže byť dokonale šťastný!“

VIII. MANŽELSKÝ VÝSTUP.

Na námestí Ludovíta XV. rozlúčili sa traja mladí ľudia. Morrel sa pustil po bulvároch, Château-Renaud po moste de la Révolution a Debray po nábřeží.

Morrel a Château-Renaud podľa všetkej pravdepodobnosti utiahli sa pri rodinnom kozube, ako sa ešte hovorí v dobre osnovaných rečiach na rečništi snemovne a na divadelnej scéne v Richelieuovej ulici v dobre napísaných hrách; to isté sa nedalo povedať o Debrayovi. Keď došiel ku bráne Louvru, otočil koňa naľavo, precválal nádvorím Carrousselu, zahol do ulice Saint Roch, prešiel ulicou Michodièra a došiel ku bráne pána Danglarsa vo chvíli, keď koč pána de Villefort,

složiac kráľovského prokurátora a jeho manželku v ulici du Faubourg Saint-Honoré, doviezol domov barónku.

Debray, ako dôverný priateľ domu, vošiel prvý do dvora, hodil opraty do rúk lokaja a potom sa vrátil ku koču, aby pomohol pani Danglarsovej; ponúkol jej ramienu a šiel s ňou do jej izieb.

Keď sa brána zavrela a barónka s Debrayom ocitli sa na dvore, riekol Debray:

„Čo vám len je, Hermína? Prečo ste zamdleli pri tej histórii, či skôr pri tej myšlienke, ktorú gróf rozvinul?“

„Preto, že som dnes večer bola hrozne zle naladená, priateľ,“ odvetila barónka.

„Ale nie, Hermína, to mi nenahovoríte. Naopak, boli ste práve výbornej vôle, keď ste prišli ku grófovi. Pán Danglars bol síce trošku mrzutý, ale viem, že vám na jeho nálade nezáleží. Nieкто vám niečo urobil. Povedzte mi to; viete dobre, že nikdy nestrpím, aby sa vám stala nejaká impertinencia.“

„Ubezpečujem vás, Lucien, že sa mýlite,“ riekla zasa pani Danglarsová; „je to tak, ako som vám povedala; k tomu ešte zlá nálada, ktorú ste sami zbadali a ktorú som nebrala tak vážne, aby som sa vám o nej musela zmieniť.“

Bolo zrejmé, že pani Danglarsová je pod vplyvom nervózneho rozčúlenia, ktoré si ženy často ani samy nevedia vysvetliť, alebo že, ako to uhádol Debray, pocítila nejaký tajný strach, s ktorým sa nikomu nechcela zdôveriť. Keďže zvykol uznávať ženské vrtochy za jeden z hlavných činiteľov v živote ženy, Lucien už nenalie-

hal, čakajúc vhodnú chvíľu buď pre novú otázku, buď pre priznanie *proprio motu*.

Predo dvermi spálne sa barónka stretla so slečnou Kornéliou.

Slečna Kornélia bola barónkina obľúbená komorná.

„Čo robí moja dcéra?“ spýtala sa pani Danglarsová.

„Študovala celý večer a potom sa odobrala spať,“ odvetila slečna Kornélia.

„Ale tak sa mi zdá, že počujem jej piano.“

„To hrá slečna Lujza d'Armilly, slečna však leží.“

„Dobre,“ riekla pani Danglarsová; „poďte ma sobliecť.“

Vošli do spálne. Debray sa vystrel na veľkú pohovku a pani Danglarsová odišla so slečnou Kornéliou do toaletnej chyže.

„Drahý pán Lucien,“ hovorila cez dvere pani Danglarsová, „ešte vždy sa sťažujete, že vás Eugenia nepoctí ani jediným slovom?“

„Madame,“ odvetil Lucien, hrajúc sa s barónkiným psíkom, ktorý, poznajúc jeho hodnosť priateľa domu, mal vo zvyku zaliečať sa mu, „nie som sám, čo sa na to sťažujem; počul som onehdy, tuším, Morcerfa, ako sa sťažoval priam pred vami, že od svojej nevesty nemôže dosiahnuť ani slovo.“

„Je to pravda,“ povedala pani Danglarsová, „ale myslím, že sa to v najbližšom čase zmení a že uvidíte v jeden krásny deň Eugeniu vstúpiť do svojho kabinetu.“

„Do môjho kabinetu? Do môjho?“

„Totiž do ministrovho.“

„A prečo?“

„So žiadosťou o engagement v Opere! Naozaj, nikdy som nevidela taký záujem o hudbu; je to smiešne pri osobe zo spoločnosti!“

Debray sa zasmial.

„Nech len príde,“ riekol, „so súhlasom barónovým a vašim uzavrieme s ňou smluvu a pousilujeme sa, hoc i budeme veľmi chudobní, aby sme mohli podľa zásluhy zaplatiť taký nádherný talent, ako je jej.“

„Choďte, Kornélia,“ riekla barónka, „nepotrebujem vás už.“

Kornélia zmizla a o chvíľu vyšla pani Danglarsová zo svojho kabinetu v rozkošnom negligé a prišla si sadnúť k Lucienovi.

Potom zamyslená hladkala svojho bolonského psíka.

Lucien hľadel na ňu chvíľu mlčiac.

„Tak, Hermína,“ riekol po chvíli, „odpovedajte úprimne: však vás dnes niečo ranilo?“

„Nič,“ odvetila barónka.

Ale dych jej nestačil; vstala, snažila sa vydýchnuť a šla sa pozrieť do zrkadla.

„Dnes večer priam straším,“ riekla.

Debray vstal s úsmevom, chcel ísť barónku upokojiť, keď sa zrazu otvorily dvere.

Zjavil sa Danglars; Debray si zasa sadol.

Pani Danglarsová pri zvuku otváraných dverí sa obrátila a pozrela na manžela s počudovaním, ktoré ani neutajovala.

„Dobry večer, madame,“ riekol bankár, „dobry večer, pán Debray!“

Barónka myslela, že táto návšteva iste má cieľ napraviť trpké slová, ktoré sa mu cez deň vyklzly.

Obrátila sa teda dôstojne, a neodpovedajúc manželovi, obrátila sa k Lucienovi a riekla mu:

„Prečítajte mi niečo, pán Debray.“

Debray, ktorého táto návšteva zpočiatku trochu znepokojila, utíšil sa, vidiac barónku pokojnú, a siahol za knihou, v ktorej bol založený perleťový nôž so zlatými inkrustáciami.

„Pardon,“ riekol barón. „Ale ustanete veľmi, barónka, ak budete tak dlho hore; je jedenásť hodín, a pán Debray býva dosť ďaleko.“

Debray ustrnul; nie že by Danglarsov tón nebol býval cele pokojný a zdvorilý, ale tým pokojom a tou zdvorilosťou prenikala akási nezvyčajná kaprica: dnes robiť niečo iné, ako plniť ženinu vôľu.

I barónka bola prekvapená a prejavila svoje počudovanie pohľadom, ktorý by jej muža iste bol prinútil k rozvahe, keby nebol hľadel do novín, v ktorých hľadal uzávierku štátnych dlžobných úpisov.

Preto bol hrdý pohľad márnny a nemal vôbec účinok.

„Pán Lucien,“ riekla barónka, „osvedčujem sa vám, že nemám ani za mačný mak chuti spať, že vám chcem dnes večer povedať mnoho vecí a že celú noc strávite počúvaním, keby ste hneď mali spať stojac.“

„Ako si žiadate, madame,“ povedal flegmaticky Lucien.

„Môj drahý pán Debray,“ riekol zasa bankár, „nemárnite si zdravie počúvaním pochabostí pani Danglarsovej v noci, lebo ich práve tak dobre môžete vypočuť zajtra; ale dnešný večer patrí mne, vymieňujem si ho

a použijem ho s vašim láskavým dovolením na pokonanie vážnych vecí so svojou ženou.“

Teraz bol úder taký priamy a padol tak smelo, že omráčil Luciena i barónku. Pozreli na seba spýtavo, ako by obapolne chceli v sebe čerpať pomoc proti tomuto útoku, ale neodolateľná moc pána domu zvíťazila, manžel zvíťazil.

„Ale nemyslíte si, že vás vyhánam, môj drahý Debray,“ pokračoval Danglars, „nie, ani zďaleka: len nepredvídaná okolnosť ma núti hovoriť s barónkou ešte dnes večer; vyskytuje sa to veľmi zriedka, aby sa mi to mohlo zazlievať.“

Debray vyblabotal niekoľko slov, pozdravil sa a vyšiel z chyže, vrážajúc do rohov náradia ako Nátan v Athalii.

„To je neuveriteľné,“ riekol si, keď sa za ním zavrely dvere, „ako nás tí manželia, ktorí sú nám takí smiešni, ľahko prekonajú.“

Keď Lucien odišiel, Danglars si sadol na jeho miesto na pohovku, zavrel otvorenú knihu, a zaujmúc osobovačnú pózu, začal sa tiež baviť so psíkom. Keď však pes, ktorý k nemu neprechovával také sympatie ako k Debrayovi, chcel ho pohryzť, chytil ho za kožu na krku a hodil ho cez chyžu na ložisko. Pes zaskučal, letiac priestranstvom; potom, dopadnúc na miesto, schúlil sa na hlavnicu a omráčený týmto činom, na aký nebol zvyknutý, ostal ležať bez muknutia a hnutia.

„Viete, pane,“ riekla barónka, nepohnúc ani obočím, „že napredujete? Obyčajne ste bývali len hrubý, teraz ste surový.“

„Preto, že som dnes v horšej nálade ako obyčajne,“ povedal Danglars.

Hermína pozrela na baróna s hlbokým pohrdaním. Tieto pohľady uvádzaly obyčajne pyšného Danglarsa do zúfalstva, toho večera si ich však nevšimol.

„A čo ma po vašej zlej nálade?“ spýtala sa barónka, popudená manželovou nehnuteľnosťou. „Či sa ma tie veci týkajú? Zatvorte si svoju zlú vôľu do svojich izieb, alebo ich pošlite do vašich pracovní. Máte platebných účtovníkov, vylejte si na nich svoju zlosť.“

„Nie,“ povedal Danglars, „vaše rady sú mylné, madame, preto sa ich nebudem pridržať. Moje pracovne sú mojím Paktolom, ako hovorí, tuším, pán Desmou-tiers, a nechcem byť prekážkou ich behu, ani rušiteľom ich pokoja. Moji účtovníci sú statoční ľudia, ktorí mi vyrábajú majetok a ktorým dávam oveľa menší plat, ako si skutočne zaslужujú, keď ich cením podľa toho, čo vynášajú. Na nich sa teda nenahnevám, ale zato na tých, ktorí jedia moje obedy, humpľujú moje kone a kántria moju pokladnicu.“

„A akí sú to ľudia, ktorí kántria vašu pokladnicu? Prosím, vyslovte sa jasnejšie.“

„Ach, buďte pokojná; ak hovorím v rébusoch; ne-robím to preto, aby ste sa museli trápiť ťažkým roz-ľušťovaním,“ odvrkol Danglars. „Ľudia, ktorí kántria moju pokladnicu, sú tí, ktorí z nej za hodinu vyťahnu päťstotisíc frankov.“

„Nerozumiem vám, pane,“ povedala barónka, sna-žiac sa utlmiť chvenie hlasu a pýrenie líc.

„Ba rozumiete veľmi dobre,“ riekol Danglars, „ale ak zotrváte pri svojej zlej vôli, poviem vám, že som na španielskej pôžičke stratil sedemstotisíc frankov.“

„Ach, hľa!“ zvolala posmešne barónka. „A za tú stratu robíte zodpovednou mňa?“

„Prečo nie?“

„A či ja môžem za to, že ste stratili sedemstotisíc frankov?“

„Ja rozhodne nie!“

„Povedala som vám raz navždy, pane,“ riekla ostro barónka, „aby ste mi nehovorili o pokladnici; tej reči som sa nenaučila ani u svojich rodičov, ani v dome svojho prvého manžela.“

„To verím, na moju česť,“ zvolal Danglars, „lebo z nich nik nemal ani sou.“

„Preto som sa u nich nenaučila tej bankovej manipulácii, ktorá mi tu kmáše sluch od rána do večera; štrngot znova a znova prepočítaných toliarov je mi protivný, a zvuk vášho hlasu je mi ešte odpornejší.“

„Naozaj?“ povedal Danglars. „To je zvláštne. Ja som si vždy myslel, že na mojich operáciách máte najväčší záujem.“

„Ja? Kto vám mohol vnuknúť takú hlúposť?“

„Vy sami.“

„Ach, podívajme sa!“

„Áno.“

„Rada by som bola, keby ste mi povedali, v akých okolnostiach?“

„Bože môj, to je ľahká vec. Lanského februára vy prvá ste mi spomenuli haitské úpisy; zdalo sa vám, že do Havre priplávala loď, nesúca zpravu, že bol vyrovnaný plat, o ktorom prevládal náhľad, že bude zaplatený až podľa gréckeho kalendára. Poznám prozreteľnosť vašich snov; dal som teda pod rukou skúpiť všetky úpisy haitského dlhu, ktoré som sohnal, a zarobil som štyristotisíc frankov, z ktorých vám svedomite odovzdali stotisíc. Robili ste s nimi, čo sa vám páčilo, to sa ma ne-

týka . . . V marci šlo o koncesiu na stavbu železnice. Uchádzaly sa o ňu tri spoločnosti, núkajúce jednaké záruky. Hovorili ste mi, že váš cit — a hoci tvrdíte, že sú vám špekulácie cudzou vecou, ja predsa mám váš cit v istých veciach za cele správny — hovorili ste mi, že váš cit vám hovorí, že povolenie dostane takzvaná Južná spoločnosť. Upísal som hneď dve tretiny akcií tej spoločnosti. Koncesiu skutočne dostala; ako ste predvídali, cena akcií sa strojnásobila, a ja som shrabol milión, z ktorého vám odovzdali dvestopäťdesiat tisíc frankov na špendlíky. Čo ste urobili s tými dvestopäťdesiatimi tisícmi?“

„Ale, pane, na čo tým narážate?“ zvolala barónka, celá sa trasúc od zlosti a netrpezlivosti.

„Trpezlivosť, madame, už som pri hlavnom bode.“

„Na šťastie!“

„V apríli ste boli u ministra na obede; hovorilo sa o Španielsku a vy ste vypočuli tajný rozhovor; šlo o vypudenie dona Carlosa; kúpil som španielske úpisy. Prišlo na vypudenie, a ja som za deň získal šesťstatisíc frankov, keď Karol V. prekročil Bidassoa. Z tých šesťstatisíc dostali ste päťdesiat tisíc toliarov; boly vaše, urobili ste s nimi, čo sa vám páčilo, nežiadam z nich skládanie účtov. Ale predsa ostane pravdou, že ste toho roku dostali päťstatisíc libier.“

„No, a potom, pane?“

„Ach, áno, potom! Práve potom sa to začalo kaziť.“

„Vy máte spôsoby hovoru . . . naozaj . . .“

„Tým spôsobom vyslovujem svoje myšlienky, a to je všetko, čo potrebujem . . . Potom . . . stalo sa to pred troma dňami, to potom! Pred troma dňami ste sa zabávali s pánom Debrayom a bola reč o politike, a do-

mnievali ste sa vyrozumiť z jeho slov, že don Carlos sa vrátil do Španielska. Predávam svoje papiere, zvesť sa rozšírila, vznikne panika, ja už nepredávam, ale dávam. Na druhý deň sa zistí, že zvesť bola nepravdivá a že pre tú nepravdivú zvesť stratil som sedemstotisíc frankov.“

„Tak čo?“

„Keď vám vyplácam štvrtinu, ak vyhrám, vy ste mi dlžna štvrtinu, ak prehrám. Štvrtina zo sedemstotisíc frankov je stosedemdesiatpäťtisíc frankov.“

„Ale čo mi tu hovoríte, je čudné, a ja naozaj neviem, ako spojujete s celou tou vecou meno pána Debraya.“

„Preto, že ak náhodou nemáte tých stosedemdesiatpäťtisíc frankov, ktoré žiadam, vypožičajte si od svojich priateľov, a preto, že pán Debray je vašim priateľom.“

„Fuj!“ skríkla barónka.

„Ó, nijaké posunky, nijaký krik, nijakú modernú drámu, madame, inak vám budem prinútený povedať, že v duchu vidím pána Debraya, ako sa rehoce nad svojimi päťstotisíc frankmi, ktoré ste mu toho roku vyplátili, a ako si pochvaľuje, že napokon našiel, čo ani najzručnejší hráč nikdy nemohol objaviť, totiž ruletu, v ktorej sa vyhráva bez sádzania a v ktorej sa netratí ani vtedy, keď sa prehrá.“

Barónka chcela vybuchnúť.

„Vy úbožiak!“ zvolala. „Opovážte sa mi povedať, že ste nevedeli o tom, čo sa mi dnes odvažujete vyčítovať?“

„Nehovorím vám, že som vedel, nehovorím, že som nevedel, hovorím vám: pozorujte moje správanie od

štyroch rokov, ako ste prestali byť mojou ženou a ako som ja prestal byť vašim mužom, uvidíte, či bolo vždy dôsledné, či nie. Nejaký čas pred našou roztržkou žiadali ste si študovať hudbu s tým slávnym barytonistom, ktorý s takým úspechom vystupoval v Théâtre Italien; ja som zasa chcel študovať tanec s tou tanečnicou, ktorá si získala toľkú slávu v Londýne. Stálo ma to za vás i za seba asi stotisíc frankov. Nehovoril som nič, lebo medzi manželmi musí byť súlad. Ak muž a žena majú základne poznať tanec a hudbu, stotisíc frankov nie je veľa. Skoro sa vám spev zbridil a smysleli ste si študovať diplomáciu s ministerským tajomníkom; nechal som vás študovať. Rozumiete: čo mi na tom záleží. Veď hodiny, ktoré beriete, platíte si sama zo svojej súkromnej pokladnice. Ale teraz badám, že čerpáte z mojej a že vaše hodiny ma môžu stáť sedemstotisíc mesačne. Dost, madame! Takto to nemôže ísť ďalej. Alebo bude diplomat dávať hodiny darmo, a ja ho strpím, alebo viac už nevstúpi do môjho domu. Rozumiete, madame?“

„Ó, to je primnoho, pane!“ zvolala Hermína, zadúšajúc sa. „Prekračujete hranice hanebnosti!“

„a však vidím,“ povedal Danglars, „že ste neostali za nič a že ste dobrovoľne počúvli zákonitý predpis: žena má nasledovať svojho muža!“

„Urážate!“

„Máte pravdu: prestaňme s tým a rozmýšľajme chladne. Ja som sa nikdy neplietol do vašich vecí, ak len nešlo o vaše dobro; urobte to isté. Hovoríte, že vás do mojej pokladnice nič? Nedbám; robte so svojou, čo chcete, ale neplňte ani nevyprazdňujte moju. Konečne, ktovie, či to nie je nejaký politický figel? Môžbyť, že minister, zúrivy pre moje opozičné stanovisko a žiarli-

vý na všeobecné sympatie, ktorým sa teším, dohovoriť sa s Debrayom, že ma zničí.“

„To je veľmi pravdepodobné!“

„Niet pochybnosti; kto to kedy videl — nepravdivá telegrafická zvesť; veď je to nemožné, alebo aspoň to hraničí s nemožnosťou! Dva celkom rozličné signále, dané doma poslednými ďalekopismi!... To je naozaj naschvál urobené pre mňa.“

„Pane,“ riekla skromnejšie barónka, „veď, tuším, viete, že toho úradníka odohnali, ba že sa hovorilo i o jeho súdnom stíhaní; vydali rozkaz, aby ho zavreli, a rozkaz len preto nevykonali, že úradník, aby sa zachránil, ušiel, čo je dôkazom jeho pomätenosti alebo viny... To je omyl.“

„Áno, ktorému sa hlupáci smiali, pre ktorý mal minister zlú noc, ktorý necháva pánov tajomníkov čarbať na papier, ale ktorý ma stojí sedemstotisíc frankov.“

„Ale, pane,“ riekla zrazu Hermína, „keď podľa vás pôvodcom všetkého toho je pán Debray, prečo to nepoviete pánu Debrayovi do očí a prečo prichádzate povedať to mne? Prečo ho obviňujete a prečo sa pomstíte na mne?“

„A či ja poznám pána Debraya?“ pýtal sa Danglars. „Či ho chcem poznať? Či chcem vedieť, že dáva rady? Či sa ich chcem držať? Či azda hrám? Nie, to všetko robíte vy, a nie ja.“

„Ale, tak sa mi vidí, keď z toho máte úžitok...“ Danglars pokrčil plecami.

„Naozaj, ženy sú pochabé bytosti, ktoré sa pokladajú za geniálne, ak majú niekoľko intríg, o ktorých práve neklebetí celý Paríž! Ale rozvážte si vec, že keby

ste boli pred svojím mužom utajili svoje neviazanosti, čo je predsa abecedou toho umenia, lebo mužovia väčšinou nechcú vidieť, boli by ste len bledou kópiou toho, čo robí polovica žien zo spoločnosti, vašich priateľiek. Ale u mňa to nie je tak; ja som mal vždy otvorené oči; od štrnástich rokov mohli ste mi azda zatajiť myšlienku, ale ani jeden krok, ani jeden čin, ani jeden poklesok. Vy ste sa tešili svojej obratnosti a pevne ste verili, že ma klamete, a aké to malo následky? Že, vďaka mojej predstieranej nevedomosti, medzi vašimi priateľmi, počnúc pánom de Villefort a končiac Debrayom, nebolo ani jedného, ktorý by sa predo mnou netriasol. Niet ani jedného, ktorý by ma nebol pokladal za pána domu, čo je tu u vás mojím jediným nárokom; slovom, ani jeden sa vám neopovážil povedať, čo som vám ja dnes povedal o sebe. Dovoľujem vám, aby ste ma nenávideli, ale zabránim vám zosmiešniť ma, a hlavne a predovšetkým zakazujem vám privádzať ma navnivoč.“

Až do tej chvíle, ako zaznelo Villefortovo meno, barónka sa ešte ako-tak opanovala; pri tom mene však zbledla, a vstanúc, ako by ju bola vyhodila vzpruha, vystrela pred seba ramená, ako by chcela zažehnať mátohu. Potom urobila tri kroky k mužovi, ako by mu chcela vychvátiť ostatok tajomstva, ktoré azda nepoznal alebo ktoré nechcel celkom vysloviť, prechovávajúc nejaký odporný úmysel, ako boly temer všetky Danglarsove úmysly.

„Pán de Villefort! Čo to znamená? Čo chcete tým povedať?“

„To je toľko, madame, že pán de Nargonne, váš prvý manžel, nie súc ani filozofom ani bankárom, či azda súc tým i oným a vidiac, že od kráľovského proku-

rátora nemožno nič získať, umrel od žiaľu alebo hnevu, keď vás po deväťmesačnej neprítomnosti našiel v šiestom mesiaci tehotenstva. Som brutálny; nielen že to viem, ale sa tým vonkoncom pýšim: je to v mojich obchodných manipuláciách jednou z podmienok úspechu. Prečo sa dal radšej zabiť, miesto toho, aby sám zabil? Preto, že nemusel ratovať pokladnicu. Ja však patríť svojej pokladnici. Môj spoločník, pán Debray, zavinil mi stratu sedemstotisíc frankov, nech znáša na neho pripadajúcu časť straty, a budeme pokračovať vo svojich obchodných stykoch. Ak nie, ak mi chce zastaviť plachty, nech urobí to, čo robia bankrotári: nech sa stratí. Ech, Bože môj, viem, je to milý šuhajko, ak sú jeho zprávy spoľahlivé, ale ak sú nie, v spoločnosti je ich čo len päťdesiat, ktorí sú oveľa súcejší ako on.“

Pani Danglarsová zmeravela, ale zato sbierala všetky sily, aby odpovedala na tento posledný útok. Klesla do kresla, mysliac na Villeforta, na výjav pri obede, na divnú reťaz nešťastia, ktorá od niekoľkých dní radradom prenasleduje jej dom a mení v pohoršlivé sváry teplý pokoj jej domácnosti. Danglars sa na ňu ani neobzrel, hoci robila, čo mohla, aby zamdlela. Neprehovoril viac ani slova, vyšiel zo spálne a odobral sa do svojich izieb. A tak pani Danglarsová, keď sa prebrala z polovičnej mdloby, mohla si myslieť, že mala hrozný sen.

IX. PROJEKTOVANÉ MANŽELSTVO.

Na druhý deň po tomto výstupe, o tom čase, ktorý si obyčajne Debray volil pre krátku návštevu u pani

Danglarsovej, prv, ako odišiel do kancelárie, jeho koč nezastal na dvore.

Práve na ten čas, totiž na pol jednu, objednala si koč pani Danglarsová a odišla.

Danglars zpoza záclony pozoroval tajne tento odchod, ktorý čakal. Rozkázal, aby mu oznámili hneď návrat panej. O dve hodiny však barónka ešte nebola doma.

O druhej si rozkázal koč, odišiel do snemovne a dal sa zaznačiť ako rečník proti štátnemu rozpočtu.

Od dvanástej do druhej bol Danglars vo svojej pracovni, otvárajúc depeše, chmúriac sa vždy väčšmi, kladúc čísla pod čísla, a prijal medzi inými návštevami i majora Cavalcantiho, ktorý, stále taký múdry, taký strnulý a taký prísny, prišiel v ustálenú hodinu, aby s bankárom vybavil svoju vec.

Keď vyšiel zo snemovne, kde na zasadnutí prejavoval prudké rozčúlenie a proti ministerstvu vystupoval ešte s väčšou príkrosťou ako obyčajne, Danglars sadol zasa do svojho koča a rozkázal kočišovi, aby ho zaviezol na Elyzejské polia, číslo tridsať.

Monte Christo bol doma, ale mal návštevu a požiadal Danglarsa, aby chvíľočku počkal v salóne.

Keď tak čakal, otvorily sa dvere a vstúpil človek v obleku abbého, ktorý, akiste ako dôverný známy domu, nečakal ako Danglars, ale pozdravil ho a šiel do ďalších izieb, kde zmizol.

O chvíľu sa otvorily zasa dvere, za ktorými zmizol abbé, a zjavil sa Monte Christo.

„Prepáčte, drahý barón,“ riekol, „ale môj dobrý priateľ, abbé Bussoni, ktorého ste akiste videli tadiaľto ísť, prišiel práve do Paríža. Nevideli sme sa veľmi dávno

a ja som ho nemohol opustiť hneď. Úfam sa, odpustíte mi, že som vás nechal čakať.“

„Akože,“ zvolal Danglars, „to sa rozumie. Vyvolil som si nevhodnú chvíľu, teda odídem.“

„Naskrze nie, naopak, sadnite si. Ale, Bože môj, čo vám je? Ste akýsi ustarostený; ľakáte ma naozaj. Smutný kapitalista je ako vlasatica, zvestujúca vždy veľké nešťastie.“

„Čo mi je, drahý pane?“ povedal Danglars. „Nuž to, že ma od niekoľkých dní prenasleduje nezičlivosť osudu a že sa dozvedám len zlé zvesti.“

„Ach, Bože môj,“ riekol Monte Christo, „azda ste mali zasa nejaké nešťastie na burze?“

„Nie, z toho som aspoň na niekoľko dní vyliečený; ide prosto o úpadok v Terste.“

„Skutočne? Azda nie je náhodou tým bankrotárom Jacopo Manfredi?“

„Tak je. Pomyslíte si, človek, s ktorým som, už ani sám neviem odkedy, uzavieral osem- až deväťstotísícové obchody ročne. Nikdy sa nevyskytly účtové nesrovnalosti, nikdy oneskorenia; ten človek platil ako veľmož . . . ktorý platí. Pustil som sa s ním do miliónovej pôžičky, a môj prekliaty Jacopo Manfredi zastaví platenie!“

„Naozaj?“

„Je to neslýchaný osud. Mám u neho za šesťstotísíc pohľadávok, ktoré mi nezaplatil, a okrem toho mám za štyristotísíc ním podpísaných zmeniek, splatných koncom tohto mesiaca u jeho parížskeho korešpondenta. Dnes je tridsiateho, poslal som pre peniaze. Ale tu máš! Korešpondent zmizol. S mojou španielskou vecou mi to robí krásnu mesačnú uzávierku.“

„A je to naozaj strata, tá španielska vec?“

„To si myslím! Z pokladnice mi zmizlo len sedemstotisíc frankov!“

„Ako je to, do čerta, možné, že vy, taký starý burzián, museli ste mať takú drahú skúsenosť?“

„Tomu je na vine moja žena. Snivalo sa jej, že sa don Carlos vrátil do Španielska; verí totiž snom. Hovorí, že je to magnetizmus, a tvrdí, že keď sa jej niečo sníva, musí sa to nevyhnutne splniť. Pre toto jej presvedčenie dovoľujem jej hrať; má svojho burzového agenta a svoju pokladnicu; hrá a prehráva. Je síce pravda, že hrá o svoje, a nie o moje peniaze. Ale to je jedno; uznáte, že keď zo ženinho vrecka vyletí sedemstotisíc frankov, že si toho muž tiež všimne trošku. Ako, vy ste to nevedeli? Veď to narobilo veľa kriku.“

„Počul som síce o tom, ale nepoznal som podrobnosti. Okrem toho v burzových veciach som úplný nevšímavec.“

„Vy teda nehráte?“

„Ja? A, prosím vás, ako by som hral? Už i teraz sa ťažko vyznám vo svojich príjmoch, a potom, okrem svojho intendanta musel by som si vziať účtovníka a pokladníka. Ale tá španielska vec, s históriou návratu dona Carlosa, nebola, tak sa mi zdá, len barónkiným snom. Či nepísaly o tom noviny?“

„Vy teda veríte novinám?“

„Ja? Naskrze nie. Ale zdá sa mi, že statočný *Messenger* je výnimkou pravidla a oznamuje len zaručené zvesti, zvesti telegrafické.“

„No, a to je práve nevysvetliteľné,“ povedal Danglars. „Zvesť o návrate dona Carlosa bola naozaj zvesťou telegrafickou.“

„Tak teda,“ riekol Monte Christo, „v tomto mesiaci tratíte asi sedemnásťstotisíc frankov?“

„Nie asi, je to práve tá suma.“

„Hrom do toho; pre tretotriedny majetok,“ riekol Monte Christo súcitne, „je to ťažký úder.“

„Tretotriedny?“ opakoval Danglars trochu pokornejšie. „Čo pod tým, do čerta, rozumiete?“

„Tak teda,“ pokračoval Monte Christo, „delím majetky na tri kategórie: na majetok prvotriedny, majetok druhotriedny a majetok tretotriedny. Majetkom prvotriednym menujem také majetky, ktoré sa skladajú z pokladov, ktoré máme poruke, pozemky, bane, dôchodky štátov, ako je Francúzsko, Rakúsko a Anglicko, ak tie poklady, bane, dôchodky tvoria spolu hodnotu sto miliónov. Druhotriednym majetkom menujem výťažky z výroby, spoločenské podniky, miestokráľovstvá a kniežatstvá, nepresahujúce pätnásťstotisíc frankov dôchodku a tvoriace päťdesiatmiliónový kapitál. A nakon tretotriednym majetkom nazývam kapitál, uložený na úroky a úroky z úrokov, zisk, závisiaci od vôle druhého alebo od osudu, ktorému úpadok poškodí, telegrafická zvesť ním otrasie; náhodné špekulácie, slovom, operácie, podriadené osudu, ktorý pri porovnaní s mocou vyššou bolo by možné nazvať mocou nižšou, totiž mocou prírodnou — celok, tvoriaci skutočný či zdanlivý kapitál pätnásťstich miliónov. Povedzte, nie je približne také vaše postavenie?“

„Na moj' pravdu, je,“ prisvedčil Danglars.

„Z toho vyplýva,“ pokračoval nepohnute Monte Christo, „že po takých šiestich mesačných uzávierkach, ako bola táto, je firma tretotriedna v agónii.“

„Ó,“ riekol Danglars s veľmi bledým úsmevom, „ako rýchlo postupujete!“

„Povedzme teda sedem mesiacov,“ povedal Monte Christo tým istým tónom. „Povedzte, mysleli ste na to niekedy, že sedem ráz sedemnáststotisíc frankov robí okolo dvanásť miliónov? Nie? Máte pravdu, lebo pri podobnom premýšľaní by človek nikdy nemanipuloval so svojimi kapitálmi, ktoré sú pre finančníka to isté, čím je pre civilizovaného človeka koža. Máme viacej alebo menej krásne šaty, a to je náš úver; keď však človek umrie, má len svoju kožu, a práve tak, keď necháte obchod, máte len svoj skutočný majetok, päť, najviacej šesť miliónov. Lebo majetky tretotriedne obyčajne reprezentujú len tretinu alebo štvrtinu svojej zdanlivej výšky, ako býva železničná lokomotíva v dyme, ktorý ju zahaľuje a zväčšuje, viacej alebo menej silným strojom. Tak z týchto piatich miliónov, ktoré tvoria vaše skutočné aktíva, stratili ste práve temer dva, ktoré znižujú práve o toľko váš zdanlivý majetok alebo váš úver. To je toľko, drahý pán Danglars, že vašu kožu otvorila rana, ktorá, keby sa štyri razy opakovala, zavíni smrť. Ach, dajte si pozor, drahý pán Danglars. Potrebujete peniaze? Mám vám požičať?“

„Ste veľmi zlý počtár!“ zvolal Danglars, volajúc na pomoc všetku filozofiu a všetku pretváрку. „Teraz do mojich pokladníc vrátili sa už všetky peniaze inými podarenými špekuláciami. Žilou pustená krv sa obnovila vyživovaním. Prehral som bitku v Španielsku a porazili ma v Terste, ale moja morská armáda ešte doviezla akési fondy z Indie a moji pionieri, môžbyť, objavili v Mexiku nejaké bane.“

„Veľmi dobre, veľmi dobre! Ale jazva ostane a pri prvej strate otvorí sa zasa.“

„Nie, pretože ja idem len naisto,“ nástojil Danglars s bežnou mnohovravnosťou šarlatána, ktorého povolaním je hlásať svoj kredit. „Aby som bol zničený, musely by padnúť tri vlády.“

„Do čerta, veď sa už i to prihodilo.“

„Alebo ak by nebolo na celom svete úrody.“

„Pomyslite si na sedem tučných a sedem chudých kráv.“

„Alebo ak by sa more odtiahlo, ako za časov faraóna. A aj tak je ešte niekoľko morí a lode potrebovaly by sa zmeniť len na karavány.“

„Tým lepšie, tisíc ráz lepšie, drahý pán Danglars,“ riekol Monte Christo; „vidím, že som sa mýlil a že vy patríte k druhotriednym majetkom.“

„Myslím, že sa môžem úfať tej cti,“ riekol Danglars s obvyklým mrzkým úsmevom, ktorý Monte Christovi zdal sa taký ako spln mesiaca, ktorým zlí maliari kráslia svoje zrúcaniny. „Ale keď ňž tak hovoríme o obchodných veciach,“ riekol, šťastný, že našiel príležitosť pre zmenu rozhovoru, „povedzte mi, prosím, čo môžem urobiť pre pána Cavalcantiho?“

„Nuž dať mu peniaze, ak má u vás úver a ak sa vám ten úver zdá dobrý.“

„Je výborný! Prišiel dnes ku mne so zmenkou, znejúcou na vaše meno, vystavenou na štyridsaťtisíc frankov, splatnou pri prezentovaní, signovanou Bussonim a poslanou vami mne s vašim rubopisom. Pochopíte, že som mu hneď vyplatil jeho štyridsaťtisíc frankov.“

Monte Christo kývol na znak súhlasu.

„To však nie je všetko,“ riekol Danglars, „otvoril u mňa úver pre syna.“

„Nechcem byť indiskrétny, ale koľko dáva tomu mladému človeku?“

„Päťtisíc frankov na mesiac.“

„Šesťdesiatisíc frankov na rok. Myslel som si to,“ riekol Monte Christo, krčiac plecami. „Sú to žgřloši, tí Cavalcantovci. Čo si myslí, čo si môže počať mladý človek s mesačnými piatimi tisícami frankov?“

„Veď viete, ak bude šuhaj potrebovať o niekoľko tisíc frankov viacej...“

„Nerobte to, otec by vám ich nechal na vašom účte; nepoznáte tých ultramontánnych milionárov, sú to praví harpagoni. A prostredníctvom koho mu je otvorený ten úver?“

„Jednej z najlepších florentínskych firiem. Obchodného domu Fenzi.“

„Nechcem povedať, že to stratíte, ale držte sa prísne slov listu.“

„Vy by ste teda tomu Cavalcantimu nedôverovali?“

„Ja? Dal by som na jeho podpis desať miliónov. Patrí k druhotriednym majetkom, o ktorých som vám práve hovoril, drahý pán Danglars.“

„A pritom aký je skromný! Bol by som o ňom myslel, že je prostý major, nič viac.“

„A boli by ste ho uctili, lebo máte pravdu, nemá nejaký úhľadný zovňajšok. Keď som ho prvý raz videl, robil na mňa dojem starého poručíka, ktorý splesnível pod contre-epauletou. Ale všetci Taliani sú takí: podobajú sa starým Židom a neoslňujú ako mágovia z Východu.“

„Mladý človek je nž úhľadnejší,“ riekol Danglars.

„Áno, trochu chúlóstivý, ale vcelkn zdá sa mi slušný. Bál som sa o neho.“

„Prečo?“

„Preto, že ste ho u mňa videli práve, ako mi povedali, pri jeho vkročení do spoločnosti. Cestoval s veľmi prísny m vychovávateľom a nikdy nebol v Paríži.“

„Všetci títo vznešení Taliani majú vo zvyku ženiť sa medzi sebou, však?“ spýtal sa ledabolo Danglars. „Radi spujú svoje bohatstvá.“

„Pravda, obyčajne tak robia. Ale Cavalcanti je originál a nerobí nič ako ostatní. Nikto mi nevybije z hlavy myšlienku, že poslal syna do Paríža, aby si tu našiel ženu.“

„Myslíte?“

„Som si v tom istý.“

„A počuli ste o jeho majetku?“

„Kedy som chcel; lenže jedni mu pripisujú milióny, iní však tvrdia, že nemá ani deravého groša.“

„Aký je váš náhľad?“

„Na to sa nemožno spoliehať; je to len môj súkromný náhľad.“

„Nó predsa . . .“

„Moja mienka je, že všetci tí starí podestovia, všetci bývalí kondotieri, lebo Cavalcantovci boli veliteľmi vojsk, vladármi provincií, — môj náhľad je, že tí žoldnierski hajtmani zakopali do kútov milióny, o ktorých vedeli len ich najstarší synovia s pokolenia na pokolenie. Dôkazom toho je, že sú všetci suchí a žltí, ako ich dukáty z časov republiky, farbu ktorých dostávajú preto, že na ne pozerajú.“

„Znamenite,“ riekol Danglars, „je to tým pravdivejšie, že všetci tí ľudia nemajú ani piad zeme.“

„Aspoň veľmi málo; ja napríklad z Cavalcantiho majetku poznám len jeho palác v Luke.“

„Ach, palác!“ zvolal so smiechom Danglars. „To je už niečo!“

„Áno, a ešte ho dáva do prenájmu ministrovi financií, a sám býva v domci. Povedal som vám už, že toho človeka pokladám za skupáňa.“

„No, no, nelichotíte mu!“

„Počujte, ja ho ledva poznám; myslím, že som ho videl tri razy v živote. Čo o ňom viem, viem od abbého Bussoniho a od neho samého. Dnes ráno mi hovoril o tom, aké má plány so synom, a poznamenal, že ho už zunovalo nechávať hlivieť značné fondy v Taliansku, ktorá je mŕtvou krajinou, a že by chcel nájsť vo Francúzsku alebo v Anglicku nejaký spôsob, ako výnosne fruktifikovať svoje milióny. Nezabúdajte však, hoci mám k abbému Bussonimu osobne najväčšiu dôveru, sám neručím za nič.“

„Zato však ďakujem vám za klienta, ktorého ste mi poslali; v mojich registroch pribudlo mi veľmi krásne meno a môj pokladník, ktorému som vysvetlil, kto sú Cavalcantovci, je naň cele pyšný. A propos — ale je to len celkom prostý turistický detail: keď tí ľudia ženja svojich synov, dávajú im veno?“

„Ech, Bože môj, ako kedy. Poznal som talianskeho veľmoža, bohatého ako zlatá baňa, bol nositeľom predného toskánskeho mena, ktorý dával synom, ženiacim sa podľa jeho vôle, milióny, a keď sa oženili proti jeho vôli, vyplácal im len tridsaťtolarový mesačný dôchodok. Povedzme, že sa Andrea ožení podľa otcovho želanja: potom je možné, že dostane jeden, dva, i tri milióny. Napríklad, keby si vzal bankárovu dcéru, môžbyť,

že by mal záujem o firmu synovho testá. Pripustíme však, že sa mu jeho nevesta nezapáči, potom s Bohom, otec Cavalcanti položí ruku na kľúč svojej pokladnice, zavrie ju vo dva vrhy a pán Andrea bude musieť žiť ako syn parížskej rodiny, označovať karty a falšovať kocky.“

„Ten šuhaj si nájde nejakú bavorskú alebo peruviánsku kňažnú; bude chcieť zatvorenú korunu, nejaké Eldorado, spojené s Potosom.“

„Nie, všetci tí veľmoži s druhej strany Álp často si brávajú obyčajné smrteľníčky; sú ako Jupiter, radi križujú rasy. Ale azda chcete oženiť Andreu, keď mi dávate také otázky?“

„Na moj' pravdu,“ odvetil Danglars, „nezdalo by sa mi to zlou špekuláciou. A ja som špekulant.“

„Ale myslím, že azda len nie so slečnou Danglarsovou? Azda by ste nechceli, aby Albert zaškrtil chudáka Andreu?!“

„Albert!“ povedal Danglars, stisnúc plecami. „Ach, ten sa o to veľmi stará!“

„Veď je, tuším, snúbencom vašej dcéry?“

„Pán de Morcerf a ja sme sa niekoľko ráz shovárali o tom manželstve, ale pani de Morcerf a Albert...“

„Azda mi nepoviete, že Albert nie je dobrou partiou?“

„Tak sa mi vidí, že slečna Danglarsová sa celkom dobre vyrovná pánu Morcerfovi.“

„O tom, že veno slečny Danglarsovej bude krásne, nepochybujem, najmä vtedy, ak telegraf nevykonal nové hlúposti.“

„Ó, tu nejde len o veno. Ale povedzte mi...“

„No?“

„Prečo ste Morcerfa a jeho rodinu nepozvali na obed?“

„Urobil som to, ale povedal, že musí ísť s pani Morcerfovou do Dieppu, lebo jej odporúčali morské o-vzdušie.“

„Áno, áno,“ povedal Danglars so smiechom, „ono jej iste pomôže.“

„Prečo?“

„Preto, že ho dýchala za mladi.“

Monte Christo nechal uštipačnú poznámku zdanli-vo bez povšimnutia.

„Napokon však,“ riekol gróf, „ak Albert nie je taký bohatý ako slečna Danglarsová, nemôžete predsa po-prieť, že má krásne meno.“

„Nechže, ale moje mi je tiež milé,“ povedal Dan-glars.

„Vaše meno je iste populárne a okrášlilo titul, kto-rý ho mal zdobiť. Vy ste však priinteligentný človek, aby ste nepochopili, že podľa istých predsudkov, oveľa zakorenejších, aby ich bolo možno vykántriť, vyše päť-sto rokov stará šľachta viacej platí ako šľachta dvadsať-ročná.“

„Práve preto,“ povedal Danglars s úsmevom, o ktorom si myslel, že je ironický, „práve preto by som radšej volil pána Andreu Cavalcantiho ako Alberta Morcerfa.“

„Myslím však,“ riekol Monte Christo, „že sa Mor-cerfovci vyrovnajú Cavalcantovcom?“

„Morcerfovci?... Počujte, môj drahý gróf,“ začal Danglars iným tónom, „ste skúsený človek, však?“

„Myslím.“

„A okrem toho vyznáte sa v erboch.“

„Trošku.“

„Pozrite na farbu môjho; je stálejšia ako farba Morcerfovho erbu.“

„Prečo?“

„Pretože ja, keď i nie som rodom barón, aspoň sa volám Danglars.“

„No, a ďalej?“

„Ale on sa nevolá Morcerf.“

„Ako, že sa nevolá Morcerf?“

„Ani reči!“

„Ach, choďte!“

„Mňa niekto urobil barónom, som teda ním; ale on sa urobil grófom sám, takže nie je ním.“

„Nie je možné!“

„Počujte, drahý gróf,“ riekol Danglars, „pán de Morcerf je mojím priateľom, vlastne mojím tridsaťročným známym; vy viete, že si svoj erb privysoko necení, lebo som nikdy nezabudol na svoj pôvod.“

„To je dôkaz veľkej skromnosti alebo veľkej hrdosť,“ povedal Monte Christo.

„Keď som ja bol len malým účtovníkom, Morcerf bol prostým rybárom.“

„Ako sa volal vtedy?“

„Fernand.“

„Len Fernand?“

„Fernand Mondego.“

„Viete to iste?“

„Tristo hrmených, veď mi predal dosť rýb, aby som ho mohol poznať.“

„Prečo ste mu teda chceli dať dcéru?..“

„Preto, že Fernand a Danglars, dvaja povýšenci, obidvaja šľachtici, obidvaja zbohatlíci, v jadre sú si

rovní; rozumie sa, okrem istých vecí, ktoré o ňom hovorila a ktoré nikdy nehovorili o mne.“

„A čo?“

„Nič.“

„Ach, áno, rozumiem; to, o čom mi hovoríte, kriesi mi v pamäti rozpomienku na meno Fernanda Mondegu. Počul som to meno v Grécku.“

„V spojení s menom Aliho pašu?“

„Áno.“

„To je práve tá tajnosť,“ riekol Danglars, „a priznávam sa, že by som dal mnoho, keby som ju mohol odhaliť.“

„Keby vám na tom veľmi záležalo, ani by to nebolo také ťažké.“

„Ako?“

„Azda máte v Grécku nejakého korešpondenta?“

„To by som mal.“

„V Janine?“

„Mám ich všade...“

„Tak napíšte svojmu korešpondentovi do Janiny a spýtajte sa ho, akú úlohu hral pri katastrofe Aliho Tebelina Francúz menom Fernand.“

„Máte pravdu,“ zvolal Danglars, vstávajúc rýchlo. „Napíšem mu ešte dnes!“

„Urobte to.“

„Urobím.“

„A ak dostanete nejakú hodne pohoršlivú zvesť...“

„Poviem vám ju.“

„Bude mi vítaná.“

Danglars vybehol z izby a jedným skokom sa ocitol v koči.

X. KABINET KRÁLOVSKÉHO PROKURÁTORA.

Nechajme bankára vrátiť sa cvalom domov a sledujme pani Danglarsovú na jej včasnej vychádzke.

Povedali sme, že si pani Danglarsová dala o pol jednej zapriať a vyjachala.

Dala hnať smerom na predmestie Saint-Germain, ulicou Mazarina a kázala zastať pri priechode du Pont-Neuf.

Sosadla a prešla priechodom. Mala veľmi prostý oblek, ako nosia ženy dobrého vkusu pri predpoludňajšej vychádzke.

V ulici Guénégaud vstúpila do fiakra a za cieľ cesty označila ulicu du Harlay.

Sotva si sadla do koča, vyňala z vrečka veľmi hustý čierny závoj, ktorý si pripevnila na slamený klobúk. Potom si dala zasa klobúk na hlavu, a obzrúc sa v malom príručnom zrkadielku, videla s radosťou, že cezeň možno rozoznať len jej bielu pleť a žiarivú zrenicu oka.

Fiaker prešiel cez most Pont-Neuf a cez námestie Dauphine vjachal do ulice du Harlay; kočiša vyplatila priam z koča pri otvorení dvierok a pani Danglarsová skočila ku schodom, ktorými prebehla ľahkým krokom, a zrazu sa ocitla na chodbe, vedúcej ku kanceláriám.

Predpoludním býva v justičnom paláci mnoho práce a ešte viac zamestnaných ľudí, a zamestnaní ľudia nehľadajú na ženské. Pani Danglarsová prešla teda cez chodbu, nevzbudiac o nič väčšiu pozornosť ako iných desať ženských, čakajúcich tu na svojich advokátov.

V predizbe pána de Villefort čakalo veľa ľudí, ale pani Danglarsová nemusela povedať svoje meno. Sotva

sa zjavila, sluha vstal, pristúpil k nej a spýtal sa jej, či je to ona, ktorú pán kráľovský prokurátor pozval na návštevu. Na jej kladnú odpoveď zaviedol ju cez osobitnú chodbu do Villefortovej kancelárie.

Prokurátor sedel v kresle a písal, chrbtom obrátený ku dverám; počul otvoriť dvere a sluhu povedať slová: „Vstúpte, madame!“ a zasa zatvoril dvere, no ani sa len nepohol. Sotva však odznely kroky odchodiaceho sluhu, rýchlo sa obrátil, išiel zasotiť závory, stiahnuť záclony a prezrieť každý kút pracovne.

Keď si bol istý, že ho nemôže nik počuť, ani vidieť, s tou istotou získal súčasne pokoj a riekol:

„Vďaka, madame, vďaka vám za presnosť.“

A ponúkol pani Danglarsovej kreslo, ktoré ona prijala, lebo jej tak prudko bilo srdce, že trčila dych.

„Už je to dosť dávno,“ začal kráľovský prokurátor, sadnúc si tiež a obrátiac v polkruhu svoje kreslo, aby sedel rovno proti pani Danglarsovej, „je to už dosť dávno, madame, čo som nemal šťastie shovárať sa s vami osamote. A ľutujem veľmi, že sme sa museli takto sísť, aby sme sa poshovárili o veľmi trápnej veci.“

„Ale, ako vidíte, pane, prišla som na prvé vaše pozvanie, hoci tento rozhovor je pre mňa oveľa trápnejší ako pre vás.“

Villefort sa trpkou usmial.

„Je to teda pravda,“ riekol, odpovedajúc skôr na svoje vlastné myšlienky ako na slová pani Danglarsovej, „je to teda pravda, že všetky naše skutky zanechávajú v našej minulosti stopy, tie tmavé, tamtie žiarivé. Je to teda pravda, že v našom živote všetky naše kroky podobajú sa pohybom plazov v piesku a ryjú brázdu. Ach, mnohí vyhlbili tú brázdu slzami!“

„Pane,“ prehovorila pani Danglarsová, „chápete moje vzrušenie, však? Majte, prosím vás, na mňa ohľad. Táto izba, cez ktorú prešlo toľko vinníkov v hanbe a strachu, toto kreslo, na ktoré si i ja v hanbe a strachu sadám... Ó, potrebujem posbierať všetok svoj rozum, aby som v sebe nevidela veľmi hriešnu ženu a vo vás hrozného sudcu.“

Villefort, vzdychnúc, potriasol hlavou.

„A ja,“ povedal, „že moje miesto nie je v sudcovom kresle, ale na lavici obžalovaných.“

„Vy?“ riekla s údivom pani Danglarsová.

„Áno, ja.“

„Myslím, pane, že váš puritanizmus zveličuje celú situáciu,“ riekla pani Danglarsová a v jej krásnom oku zjavil sa miznúci záblesk. „Tie brázdny, o ktorých ste práve hovorili, vyhlbila každá ohnivá mladosť. Na dne náruživostí a zábav lipne vždy trochu výčitky. Preto i evanjelium, to večné útočisko nešťastných, nám úbohým ženám ako oporu dalo utešené podobenstvo o hriešnici a cudzoložnici. Priznávam sa vám, že, rozmýšľajúc nad týmito mámormi mladosti, hútam zavše, že mi ich Boh odpustí, lebo som ich svojím utrpením keď i nie ospravedlnila, aspoň vyrovnala. Ale čoho sa máte obávať vy mužskí, ktorých svet ospravedlní a ktorým pohoršenie osoží?“

„Madame,“ povedal Villefort; „poznáte ma; nie som pokrytec, alebo aspoň nebývam ním bez príčiny. Ak je moje čelo prísne, je ním preto, že ho mnohé nešťastie urobilo chmúrnym; ak je moje srdce skamenené, stalo sa ním, aby mohlo zniesť údery, ktoré ho zasiahly. Nebol som taký v mladosti, nebol som taký v ten večer pri zasnúbení, keď sme všetci sedeli okolo stola v ulici

du Cours v Marseille. Od toho času sa však všeličo veľmi zmenilo i vo mne, i okolo mňa; môj život bol vyplnený tým, že som sledoval ťažké veci, a v tých ťažkostiach drvil som tých, ktorí dobrovoľne alebo nevdopak, z ľubovôle a či náhodou prišli mi do cesty a dali vzniknúť prekážkam. Je veľmi vzácny zjav, aby to, čo si prudko žiadame, nebolo s prudkosťou bránené tými, od ktorých to chceme dostať alebo ktorým sa to snažíme vyrvať. A tak väčšina zlých činov prišla ľuďom v ústrety vo forme zdanlivej potrebnosti; keď však bol v momente exaltácie, strachu, opojenia ten zlý skutok vykonaný, človek vidí, že ho mal obísť a vyhnúť mu. Prostriedok, ktorý mal upotrebiť a ktorý vo svojej zaslepenosti nezbadal, zjaví sa mu pred očami ako ľahký a prostý. Človek si povie: Prečo som neurobil toto miesto tamtoho? Vy dámy však veľmi zriedka bývate trápené výčitkami, lebo rozhodnutie pochádza len veľmi zriedka od vás, vaše nešťastia sú vám temer vždy vnútené, vaše chyby sú temer vždy zločinmi iných.“

„Už akokoľvek stojí vec, pane,“ riekla pani Danglarsová, „uznajte, že ak som urobila čo priam len osobnú chybu, včera som dostala prísny trest.“

„Úbohá žena!“ riekol Villefort, tiskúc jej ruku. „Príliš prísny na vaše sily, lebo by ste mu bezmála dva razy boli podľahli, a predsa...“

„Nuž?“

„Nuž, musím vám povedať... Posbierajte všetky svoje sily, madame, lebo nie ste ešte na konci.“

„Bože môj!“ zvolala zdeseno pani Danglarsová. „Ešte čo?“

„Vidíte len minulosť, madame, a tá je iste trudná.“

Teraz si predstavte budúcnosť ešte trudnejšiu, budúcnosť... iste hroznú... možbyť, krvavú...!“

Barónka poznala Villefortovu pokojnosť, preto sa tak naľakala jeho rozčúlenia, že otvorila ústa vykriknúť, ale hlas jej zaviazol v hrdle.

„Ako bola vzkriesená tá hrozná minulosť?“ zvolal Villefort. „Ako sa to stalo, že vyšla z hrobu a z našich srdiec, v ktorých bola pochovaná, ako prelud, pri pohľade na ktorú blednú naše líca a pýria sa naše čelá?“

„Ach,“ vzdychla Hermína, „bezpochyby náhoda.“

„Náhoda!“ opakoval Villefort. „Nie, nie, madame, to nie je náhoda!“

„Je! Či sa to všetko nestalo náhodou, hoci osudnou, ale predsa len náhodou? Nie je to náhoda, že gróf Monte Christo kúpil ten dom? Nie je to náhoda, že tam dal kopať? Napokon nie je to náhoda, že pod stromami našli nešťastné dieťa? Úbohé, nevinné, zo mňa vyšlé stvorenie, ktoré som nemohla ani len pobožkať, pre ktoré som však vyliala toľko slz! Ach, moje celé srdce letelo v ústrety grófovi, keď hovoril o drahých, pod kvetmi nájdených ostatkoch!“

„Nuž, nie, madame. A to je práve to hrozné, čo vám chcem povedať,“ povedal Villefort bezzvučným hlasom; „pod kvetmi nájdených ostatkov nebolo; nie, dieťa nevykopali; nie, nemusíme plakať, nemusíme stonať: musíme sa triasť!“

„Čo tých chcete povedať?“ zvolala pani Danglarsová, chvejúc sa na celom tele.

„Chcem povedať, že pán de Monte Christo, kopúc pod tými stromami, nemohol nájsť ani mŕtvolu dieťaťa, ani okutie skrinky, lebo pod nimi nebolo ani to, ani druhé.“

„Nebolo tam ani to, ani druhé!“ opakovala pani Danglarsová, hľadiac na kráľovského prokurátora očami, ktorých strašne rozšírené zrenice prezrádzaly jej hrôzu; „nebolo tam ani to, ani druhé?“ opakovala ešte raz, ako človek, ktorý chce tónom slov a zvukom hlasu zadržať svoje myšlienky, ktoré sa chystajú už-už odletieť.

„Nie!“ riekol Villefort a čelo mu kleslo na ruky. „Nie, sto ráz nie...“

„Teda ste tam úbohé dieťa nezahrabali, pane? Prečo ste ma klamali? Aký to malo cieľ? Hovorte!“

„Zahrabal som ho tam. Ale vypočujte ma, madame, a poľutujte ma, lebo cez celých dvadsať rokov som nosil v sebe bremeno bolesti, o ktorej vám poviem, ani len najnepatrnejšiu čiastku nesložiac na vás.“

„Bože môj, ľakáte ma, ale to je jedno, hovorte, počúvam!“

„Vy viete, ako uplynula tá bolestná noc, keď ste ležali, zmierajúc, na loži v chyži s červenými damaskovými čalúnmi, kým ja, stonajúc tak ako vy, očakával som vaše oslobodenie. Dieťa prišlo na svet, bolo mi odovzdané bez hnutia, bez dychu, bez hlasu; pokladali sme ho za mŕtve.“

Pani Danglarsová sa strhla, ako by sa chcela vyhodiť z kresla.

Villefort ju však zadržal, složiac ruky, ako by ju úpenlivo prosil o pozornosť.

„Pokladali sme ho za mŕtve,“ opakoval; „vložil som ho do truhličky, ktorá mala nahradiť rakvu, sišiel som do záhrady, vykopal som jamu a napochytre som ju zahrabal. Sotva som ju zahrabal, vztýčilo sa za mnou rameno Korzičana. Videl som, ako sa vzpriamil akýsi

tieň, ako sa mihol akýsi blesk. Pocítil som bolesť, chcel som skríknuť, ľadové zachvenie mi prebehlo po tele a sovrela mi hrdlo. Padol som, umierajúc a mysliac si, že som zabitý. Nikdy vám nezabudnem vašu vznešenú smelosť, keď, spamätajúc sa, dovliekol som sa umierajúc pod schody, kde vy, sami umierajúc, prišli ste mi oproti. Bolo treba tú hroznú katastrofu zachovať v tajnosti; vy ste mali dosť sily, podporovaná dojkou, vrátiť sa domov; za príčinu môjho poranenia udaný bol súboj. Proti všetkému očakávaniu tajomstvo bolo naozaj zachované; mňa preniesli do Versailles; tri mesiace boril som sa so smrťou; keď sa napokon zdalo, že sa zasa prebúdzam k životu, nariadili mi južné slnce a vzduch. Štyria mužskí ma niesli z Paríža do Châlons a prešli denne šesť míľ. V Châlons ma dali na loď na Saônu, potom som sa plavil po Rhône, a unášaný len rýchlosťou prúdu, dopravili ma do Arles. V Arles potom naložili ma zasa na nosidlá a pokračoval som v ceste až do Marseille. Kým som sa uzdravil, uplynulo pol roka; už som o vás nepočul a neodvážil som sa dopytovať, čo sa s vami stalo. Keď som sa vrátil do Paríža, počul som, že po smrti pána de Nargonne vydali ste sa za pána Danglarsa.

Na čo som myslel od momentu, ako sa mi vrátilo vedomie? Stále na to isté, vždy len na tú detskú mŕtvolu, ktorá v mojich snoch každú noc unikala zo zeme a vznášala sa nad hrobom, vyhrážajúc sa mi pohľadom i posunkom. Sotva som sa vrátil do Paríža, informoval som sa; dom nebol obývaný od toho času, ako sme ho opustili, ale práve ho prenajali na dva roky. Vyhľadal som nájomcu a povedal som mu, že mi na tom veľmi záleží, aby dom, patriaci otcovi a matke mojej ženy, ne-

prešiel do cudzích rúk; ponúkol som mu odškodné za zrušenie prenájmu, žiadal za to šesťtisíc. Bol by som dal i desať, ba i dvadsaťtisíc. Mal som ich pri sebe, dal som mu hneď podpísať zrušenie smluvy a s tým vytúženým dokumentom v ruke hnal som cvalom do Auteuile. Od toho času, ako som ten dom opustil, nev kročil doň nikto.

Bolo päť hodín popoludní, vyšiel som do červenej chyže a čakal som noc.

Tam všetko, čo mi celý rok predstavovala moja stále agonizujúca myseľ, zjavilo sa pred mojimi očami ešte vo väčšej hrôze.

Korzičan, ktorý mi sľúbil krvnú pomstu a ktorý šiel za mnou z Nîmes do Paríža, Korzičan, ktorý sa ukryl v záhrade a vrhol sa na mňa, videl ma kopať jamu a zahrabávať dieťa, mohol vás raz poznať, azda vás poznal... Nebudete mu musieť vy raz splatiť tajomstvo tej strašnej príhody?... Či mu to nebude sladkou pomstou, keď sa dozvie, že ma jeho dýka neusmrtila? Bolo teda predovšetkým potrebné odpratať všetky stopy tejto minulosti, zničiť všetky jej viditeľné znaky. V mojej pamäti však ostane ešte vždy až primného skutočnosti.

Preto som zrušil prenájom, preto som prišiel, preto som čakal.

Nastala noc, vyčkal som, až hodne zhustne tma. Bol som bez svetla v chyži; v nej prievan pohyboval záclonami, za ktorými domnieval som sa stále vidieť nejakého sliediaceho špehúna; chvíľami som sa zachvieval, lebo sa mi zdalo, že na loži počujem vaše úpenie, a neodvážil som sa obzrieť. V tichosti búchalo mi srdce a ja som cítil, ako prudko mi bije, domnievajúc sa, že

sa mi rana zasa otvorí. Konečne pomaly utíchly všetky zvuky vidieka. Uvedomil som si, že ma nikto nemôže ani vidieť, ani počuť, a odhodlal som sa ísť.

Počujte, Hermína, myslím, že som práve taký smelý ako iní mužskí, ale keď som vyňal zpoza ňadier kľúčik od schodišťa, ktorý sme mali obidvaja tak radi a ktorý ste chceli dať pripevniť k zlatej obrúčke, keď som otvoril dvere, keď som cez obloky videl bledý mesiac vrhať na točiace sa stupne dlhý, strašidlu podobný svetelný pás, oprel som sa o stenu a div som nekričal; zdalo sa mi, že zošaliem.

Konečne som sa mohol opanovať. So stupňa na stupeň sišiel som schodmi; len niečo som nemohol pre-môcť, totiž divné chvenie kolien. Držal som sa krčovite zábradlia; keby som sa bol na moment pustil, bol by som sa iste zrútil.

Prišiel som k dolným dverám; za nimi stál o stenu opretý rýľ. Zaopatril som si zlodejskú lampu; napro-stred trávniká som zastal, zažal som ju a šiel som ďalej.

Bolo to koncom novembra, zeleň záhrady zmizla, stromy boly len ako kostry s dlhými vyschnutými rame-nami a suché lístie pod mojimi krokmi šušťalo v piesku.

Hrôza mi tak svierala srdce, že, priblížiac sa ku kriakom, vyňal som z vrečka pištoľu a nabil som ju. Stále sa mi zdalo, že medzi haluzím je tvár Korzičana.

Zlodejskou lampou posvietil som do krovia: bolo prázdne. Poobzeral som sa dookola, bol som naozaj sám; nijaký zvuk nenarušoval nočnú tichosť, okrem húkania sovy, ktorá vysielala do noci svoj prenikavý, zlovestný krik ako vyzvanie nočným mátohám.

Zavesil som lampu na krivú haluz, ktorú som si už

vlni všimol, práve na mieste, kde som stál, chtiac vykopať jamu.

Cez leto vyrástla na tom mieste veľmi bujná tráva, a keď prišla jeseň, nemal ju kto kosiť. Ale jedno menej zarastené miesto upútalo moju pozornosť: bolo zrejmé, že som tam kopal. Dal som sa do roboty.

Konečne som vyčkal chvíľu, na ktorú som čakal vyše roka!

Ako som sa len úfal, ako som pracoval, ako som prezeral každý chumáč trávy, mysliac si, že už narážam rýľom na prekážku! Nič. A predsa už som vykopal viac ako dva razy takú hlbokú jamu, ako bola prvá. Myslel som si, že som sa zmýlil, že som vyvolil zlé miesto; obzeral som sa, prezeral som stromy, usiloval som sa poznať do očí väčšmi bijúce podrobnosti. Studený, ostrý vietor hvízdal medzi haluzami bez lístia, a predsa po čele mi stekal pot. Pamätal som sa, že ma Korzičan bodol v momente, keď som udupával zem, aby som zakryl jamu; šliapnuc po zemi, držal som sa ebenového stromu, za mnou bola umelá skala, ktorú predchádzajúci užívali ako lavičku, lebo keď moja ruka, pustiac ebenový strom, klesla, cítil som chlad tohto kameňa. Napravo stál ebenový strom, za mnou bola skala; klesol som na ňu, vstal som zasa a znova som začal kopať do hĺbky a šírky: nič. Stále nič. Truhličky tam nebolo.“

„Truhličky tam nebolo?“ šeptala pani Danglarsová, od hrôzy bez dychu.

„Nemyslíte si, že som ostal pri tom pokuse,“ pokračoval Villefort; „nie. Prezrel som celé krovie; myslel som si, že vrah, domnievajúc sa, že je to poklad, vykopal skrinku, chtiac ju vziať a odniesť; zbadajúc však omyl, vykopal sám jamu a vložil ju do nej. Nič. Potom

mi prišlo na um, že nebol taký opatrný a prosto ju zahodil niekam do kúta. Pripustiac túto poslednú možnosť, potreboval som na hľadanie denné svetlo. Vyšiel som zasa nahor do chyže a čakal som.“

„Ó, Bože môj!“

„Keď svitol deň, išiel som zasa do záhrady. Najprv som zamieril k húštine; úfal som sa, že tam nájdem nejaké stopy, ktoré som azda nezbadal vo tme. Rozkopával som zem na priestore asi dvadsaťštyri štvorcových stôp, do hĺbky asi dvoch stôp. Nádenník by to nebol vykonal za deň, čo som ja urobil za hodinu. Nevidel som nič, celkom nič... Tu som začal hľadať podľa svojej predošlej mienky, že azda bola hodená do niektorého kúta; mohlo sa tak stať na ceste k malej záhradnej bránke. Ale toto druhé stopovanie bolo práve tak bez výsledku ako prvé, a ja som sa vrátil s úzkostným srdcom k húštine, ktorá mi nedávala už nijakú úfnosť.

„Ó,“ zvolala pani Danglarsová, „to bolo do zblaznenia.“

„Myslel som na to chvíľu,“ riekol Villefort, „ale neušlo sa mi toho šťastia. Sosbierajúc všetky sily a s tým i všetky myšlienky, spýtal som sa sám seba: prečo by ten človek bol odniesol mŕtvolku?“

„Veď ste sami povedali,“ riekla pani Danglarsová, „aby mal dôkaz.“

„Ó, nie, madame, to tak nemohlo byť; mŕtvolu nebude držať pri sebe celý rok; mŕtvola sa ukáže úradníkovi a pochová sa. Ale to sa nestalo.“

„No, a potom...?“ spýtala sa Hermína, trasúc sa na celom tele.

„Môžbyť, že sa stalo niečo hroznejšieho, niečo osud-

nejšieho, niečo strašnejšieho pre nás, že totiž dieťa azda žilo a že ho vrah zachránil.“

Pani Danglarsová vykrikla s úžasom, a schytiac Villefortovu ruku, riekla:

„Moje dieťa žilo! Vy ste, pane, moje dieťa zahrabali živé! Nevedeli ste iste, že je moje dieťa mŕtve, a zahrabali ste ho! Ó! . . .“

Pani Danglarsová sa vypäla a stála pred kráľovským prokurátorom, ktorého zápästie svierala svojimi jemnými rukami, vzpriamená a temer hrozná.

„Čo ja viem? Hovorím to ako čokoľvek iné,“ odvetil Villefort a jeho strnulý pohľad svedčil o tom, že taký mocný človek je blízky zúfaniu a šialenstvu.

„Ó, moje dieťa, moje úbohé dieťa!“ volala barónka, sklesnúc do kresla a tlmiac ručníkom vzlykanie.

Villefort sa spamätal a pochopil, že ak má odvrátiť materinskú búrku, ktorá sa mu srážala nad hlavou, musí vyvolať u pani Danglarsovej úžas, ktorý pociťoval sám.

„Rozumiete teda,“ riekol, vstanúc teraz sám a prístupiac k barónke, aby s ňou mohol tichšie hovoriť, „že ak je tak, sme stratení: dieťa žije, a niekto vie, že žije, niekto vie o našom tajomstve. A keďže Monte Christo pred nami hovoril o dieťati, vyhrabanom na mieste, kde dieťaťa už nebolo, je to on, ktorý vie o našom tajomstve.“

„Ó, Bože, Bože, spravodlivý pomstiteľ!“ šeptala pani Danglarsová.

Villefort odpovedal len akýmsi stonom.

„Ale to dieťa, to dieťa, pane?“ opakovala vytrvalo matka.

„Ó, čo som sa ho nahľadal!“ odvetil Villefort, zalomiac rukami. „Čo som sa ho navyvolával v dlhých bez-

senných nociach! Čo som sa natúžil po kráľovskom bohatstve, aby som od milión ľudí mohol kúpiť milión tajomstiev a nájsť medzi nimi svoje tajomstvo! Konečne v jeden deň, keď som už stý raz siahal za rýľom, predložil som si tiež stý raz otázku: čo asi urobil s dieťaťom Korzičan? Dieťa prekáža utekajúcemu; azda zbadal, že ešte žije, a hodil ho do rieky.“

„Ó, to je nemožné!“ zvolala pani Danglarsová. „Možno zavraždiť človeka z pomsty, ale nemožno len tak utopiť dieťa!“

„Azda ho zanesol do nálezinca,“ pokračoval Villefort.

„Áno, áno,“ zvolala barónka, „tam je moje dieťa, pane!“

„Bežal som do nálezinca a dozvedel som sa, že práve v tú noc, dvadsiateho septembra, ktosi položil na prah dieťa, bolo zavinuté do polovičky plienky z jemného plátna, obozretne roztrhnutej. Na tej polovičke plátna bola polovička barónskej korunky a litera H.“

„Je to tak, je to tak!“ volala pani Danglarsová. „Tak mám označenú všetku bielizeň: pán de Nargonne bol barón a moje meno je Hermína. Chvála ti, Hospodine! Moje dieťa neumrelo!“

„Nie, neumrelo.“

„A vy mi to hovoríte? Vy mi to hovoríte bez obavy, že zhyniem od radosti, pane? Kde je? Kde je moje dieťa?“

Villefort stisol plecami.

„Či ja viem?“ riekol. „Myslíte si, že keby som to vedel, nechal by som vás prežívať celú tú stupnicu pocitov ako dramaturg alebo romancier? Nie, bohužiaľ, nie, neviem! Asi o pol roka prišla si pre dieťa akási

žena i s druhou polovicou plienky. Žena sa preukázala všetkými zákonnými garanciami a dieťa jej vydali.“

„Ale mali ste sa vypýtať na tú ženu, mali ste ju vypátrať.“

„A čo myslíte, madame, čím som sa zapodieval? Vyšetroval som vec úradne a dal som ju hľadať všetkými chytrými špehúnmi, všetkými zručnými policajnými agentmi. Bolo ju možno stopovať až do Châlons; v Châlons však stopa zmizla.“

„Zmizla?“

„Áno, zmizla, zmizla navždy.“

Pani Danglarsová vypočula toto rozprávanie s pozdychmi, slzami a výkrikmi.

„To je všetko?“ spýtala sa. „Leu na to ste sa obmedzili?“

„Ó, nie,“ odvetil Villefort, „nikdy som neprestal hľadať, stopovať, vyzvedať. Ale od dvoch alebo troch rokov som v tom trochu ustal. No dnes začnem znova, ešte s väčšou vytrvanlivosťou a húževnatosťou ako predtým. A uvidíte, podarí sa mi to, lebo ma už neženie len svedomie, ale i strach.“

„Ale gróf de Monte Christo nevie o ničom,“ povedala pani Danglarsová; „inak by nás, myslím, tak nevyhľadával.“

„Ó, ľudská zlomyseľnosť je hlboká,“ riekol Villefort, „hlbšia ako božská dobrota. Povšimli ste si oči toho človeka, keď sa s vami shováral?“

„Nie.“

„Ale obzreli ste si ho raz pozorne?“

„Áno. Je zvláštny, ale to je všetko. Všimla som si len jednej okolnosti, že totiž zo všetkých tých zname-

nitých jedál, ktoré nám nastolil, sám sa nedotkol ničoho, nechcel si brať ani z jednej misy.“

„Áno, áno,“ prisvedčil Villefort, „všimol som si to tiež. Keby som bol vedel, čo viem teraz, nebol by som sa tiež dotkol ničoho; bol by som si myslel, že nás chce otráviť.“

„A, ako vidíte, boli by ste sa mýlili.“

„Áno, ale verte mi, ten človek má iné úmysly. Preto som vás práve chcel vidieť, preto som sa s vami chcel shovárať, preto som vás chcel obrániť proti každému, ale hlavne proti nemu. Povedzte,“ pokračoval Villefort, upierajúc na barónku ešte prenikavejší pohľad ako dotiaľ, „nezdôverili ste sa s naším pomerom nikomu?“

„Nikdy, nikomu.“

„Azda ma chápete,“ povedal zasa Villefort láskavým hlasom, „ak hovorím nikomu, odpusťte moju dotieravosť, myslím tým: nikomu na svete, však?“

„Ó, áno, áno,“ odvetila barónka, zapýriac sa; „chápem veľmi dobre. Nikomu! Prisahám vám!“

„Nemáte vo zvyku zapisovať si večer, čo sa stalo cez deň? Nepíšete si denník?“

„Nie. Žiaľ, môj život sa mňa vo frivolitách; zabúdam naň.“

„Nakoľko viete, nehovoríte zo sna?“

„Nepamätáte sa, spím ako dieťa!“

Barónkinu tvár polial rumenec a Villefortove sluchy zbledly.

„Pravda,“ riekol tak ticho, že to bolo ledva počuť.

„Teda?“ spýtala sa barónka.

„Tak už viem, čo môžem ešte urobiť,“ odvetil Villefort. „Prv ako o týždeň sa dozviem, kto, čo je pán de

Monte Christo, zkadiaľ prichodí, kde ide a prečo pred nami hovoril o dieťati, vykopanom v jeho záhrade.“

Pán de Villefort povedal tie slová tónom, pri počutí ktorého by sa bol gróf zachvel.

Potom stisol ruku, ktorú sa mu barónka zdráhala podať, a úctivo odprevadil hosťa až ku dverám.

Pani Danglarsová vstúpila do druhého fiakra, ktorý ju zaviezol k priechodu, za ktorým našla svojho kočiša s kočom, ktorý, čakajúc na ňu, spokojne spal na kozlíku.

XI. LETNÝ PLES.

V ten istý deň, asi v tú istú hodinu, keď pani Danglarsová bola na návšteve v kancelárii kráľovského prokurátora, vjachal do ulice du Helder cestovný koč, a vjachajúc bránou do domu číslo 27, zastal na dvore.

Hneď zatým otvorily sa dvierka a z koča vystúpila pani de Morcerf, opierajúc sa na rameno svojho syna.

Sotva Albert odprevadil svoju matku do jej izby, rozkázal si kúpeľ; potom dal zapriať a dal sa zavieť na Elyzejské polia ku grófovi de Monte Christo.

Gróf ho privítal s obvyklým úsmevom. Bolo to divné; nikto nemohol, ako sa zdalo, v srdci a duchu tohto človeka postúpiť ani o krok. Tí, ktorí by boli chceli vniknúť, ak možno tak povedať, do intimity jeho priateľstva, našli múr.

Morcerf, ktorý sa k nemu ponáhlal s otvoreným náručím, zazrúc ho, spustil ruky, a hoci sa mu i vľúdne usmieval, odvážil sa mu podať len ruku.

Monte Christo ju prijal ako vždy, nestisnúc ju.

„Nuž,“ riekol vikont, „tu som, drahý gróf!“

„Vítam vás!“

„Prišiel som pred hodinou.“

„Z Dieppu?“

„Z Tréportu.“

„Ach, pravda!“

„Moja prvá návšteva patrí vám.“

„Je to od vás veľmi milé,“ riekol Monte Christo, ako by bol povedal hocičo iné.

„Tak teda čo nového?“

„Čo nového? Na to sa pýtate mňa, cudzinca?“

„Pýtam sa, čo nového, čím chcem povedať, či ste urobili pre mňa niečo.“

„Poverili ste ma azda vykonaním niečoho?“ spýtal sa Monte Christo so zdanlivou nespokojnosťou.

„Nože, nože, netvárite sa tak ľahostajne,“ riekol Albert. „Jestvujú vraj telepatické, na diaľku účinkujúce zvesti; nuž v Tréporte som pocítil elektrický úder; ak ste za mňa nepracovali, tak ste na mňa aspoň mysleli.“

„Môžbyť,“ povedal Monte Christo, „myslel som na vás skutočne. Ale magnetický prúd, ktorého vodičom bol som ja, účinkoval, priznám sa, bez mojej vôle.“

„Naozaj? Rozpovedzte mi to, prosím vás.“

„Ľahká vec. Pán Danglars obedoval u mňa.“

„To viem, lebo preto sme s matkou odišli, aby sme vyhli stretnutiu.“

„Ale obedoval s pánom Andreom Cavalcantim.“

„Vaším talianskym princom?“

„Neprepínajme. Pán Andrea dáva si len titul vikonta.“

„Dáva si, hovoríte?“

„Hovorím: dáva si.“

„Teda nie je ním?“

„Ech, čo ja viem? Dáva si ho, ja mu ho dávam, každý mu ho dáva; či je to nie to isté, ako by ho mal?“

„Ach, choďte, zahrávajú sa na čudáka. Nuž?“

„Nuž čo?“

„Pán Danglars tu teda obedoval?“

„Áno.“

„S vaším vikontom Andreom Cavalcantim?“

„S vikontom Andreom Cavalcantim, jeho otcom markízom, pani Danglarsovou, pánom a paňou de Villefort, s milými ľuďmi, s pánom Debrayom, Maximiliánom Morrelom, a s kým ešte . . . počkajte . . . ach, s pánom de Château-Renaudom.“

„Hovorilo sa o mne?“

„Ani slova.“

„Tým horšie.“

„Prečo? Myslím, že ak sme na vás zabudli, tým bolo splnené len vaše želanie.“

„Môj drahý gróf, ak sa o mne nehovorilo, bolo to preto, že sa na mňa veľa myslelo, a preto som zúfalý.“

„Čo vám na tom záleží, že Danglarsova dcéra nebola medzi tými, ktorí tu na vás mysleli? Ach, pravda, mohla na vás myslieť doma.“

„Ach, o tom som presvedčený, že nie. Lebo ak i myslela na mňa, robila to len tak, ako robím i ja.“

„Dojímavá sympatia!“ riekol gróf. „Vy sa teda nenávidíte?“

„Počujte,“ povedal Morcerf, „keby bola slečna Danglarsová ženská, ktorá by ustrnula nad mukami, ktoré pre ňu netrpím, a odmenila by ma za ne okrem manželskej smluvy, o ktorej sa dohodly naše rodiny, súhlasil by som s tým vrele. Slovom, myslím, že by

slečna Danglarsová bola rozkošnou milenkou, ale ako žena, do čerta...“

„Teda tak vy myslíte na svoju nevestu?“ zvolal so smiechom Monte Christo.

„Ó, Bože môj, áno! Je to, pravda, trochu surové, ale aspoň exaktné. Keď však tento sen nemôže byť uskutočnený, lebo na dosiahnutie istého cieľa, treba, aby sa slečna Danglarsová stala mojou ženou, totiž, aby žila so mnou, aby pri mne myslela, pri mne spievala, aby na desať krokov odo mňa písala verše a skladala hudbu, a to cez celý môj život — toho sa desím. Milenku, drahý gróf, môžeme opustiť, ale žena, do čerta, to je niečo iné, tú si musíme nechať navždy, totiž zblízka alebo na vzdialenosť. No, a to je predsa strašné: mať slečnu Danglarsovú stále, hoc i na vzdialenosť.“

„Vám je ťažko vyhovieť, vikont.“

„Preto, že často myslievam na nemožnú vec.“

„Na akú?“

„Nájsť si ženu, akú si našiel môj otec.“

Monte Christo zbledol a pozrel na Alberta, hrajúc sa s dvoma skvostnými pištoľami, kohútiky ktorých rýchlo spúšťal.

„Váš otec teda mal šťastie?“ spýtal sa.

„Poznáte môj náhľad o mojej matke, pán gróf: je to nebeský anjel. Vidíte, aká je ešte krásna, stále dôvtipná. Prichodím z Tréportu; Bože môj, pre iného syna sprevádzať matku znamenalo by ochotu alebo námahu; ja som však s ňou strávil štyri dni osamote, a bolo to pre mňa väčšou radosťou a slasťou, povedal by som, i väčšou poéziou, ako keby som bol so sebou vzal do Tréportu kráľovnú Mab alebo Titaniu.“

„Je to dokonalosť na zúfanie a všetci, ktorí vás počujú, budú mať sto chutí ostať slobodnými.“

„A práve preto,“ pokračoval Morcerf, „keď viem, že jestvuje na svete dokonalá žena, nestojím o to: vziať si slečnu Danglarsovú. Zbadali ste, ako naše sebestvo vidí v jagavých farbách všetko, čo je naše? Diamant, ktorý žiari vo výkladnej skrini Marlého alebo Fossina, stane sa oveľa krajším, keď sa stal našou vlastnosťou. Keď však vlastný úsudok prinúti vás uznať, že jestvuje iný, ktorý má čistejší jas, a že ste nútený navždy nosiť menej pekný diamant... rozumiete to utrpenie?“

„Sveták!“ šepol gróf.

„Preto budem tancovať od radosti, keď slečna Danglarsová zbadá, že som len biedny atom a že sotva mám toľko stotisíc frankov, koľko má ona miliónov.“

Monte Christo sa usmial.

„Myslel som ešte na niečo iné,“ pokračoval Albert. „Viem, že František má rád excentričnosti, a chcel som, aby sa proti svojej vôli zaľúbil do slečny Danglarsovej. Ale na moje štyri listy, ktoré som mu písal najzvodnejším štýlom, František mi nechvejne odpovedal: ‚Je pravda, že som excentrický, ale moja výstrednosť nejde tak ďaleko, aby som zrušil dané slovo‘.“

„Dať inému človeku ženskú, ktorú by sme sami chceli len za milenkú, možno pomenovať pravou priateľskou oddanosťou.“

Albert sa usmial.

„Ale keď už o ňom hovoríme,“ pokračoval, „už skoro príde drahý František. Ale vás to nezaujíma, tuším, nemali ste ho v láske.“

„Ja?“ čudoval sa Monte Christo. „Kto vám to po-

vedal, drahý vikont, že nemám rád pána Františka? Mám každého rád.“

„A ja som zahrnutý do toho množstva?... Ďakujem.“

„Ó, nepopleťme si to,“ riekol Monte Christo; „každého mám rád tak, ako nám Boh káže milovať bližného, kresťansky, ale nenávidím len isté osoby. Vráťme sa k pánu Františkovi d'Épinay. Hovoríte teda, že príde?“

„Áno, domov zvaný pánom de Villefort, ktorý, ako sa zdá, chce práve tak silou-mocou vydať slečnu Valentínu, ako pán Danglars chce tiež nasilu vydať slečnu Eugeniu. Rozhodne tak sa vidí, že stav otcov odrastených dcér je zo všetkých najúnavnejší; tak mi to predchodí, že majú horúčku a ich tepna bije deväťdesiat ráz za minútu, kým sa ich nesprostia.“

„Ale pán d'Épinay sa na vás neponáša; prijíma svoje nešťastie trpezlivo.“

„Ba čo viac: berie ho vážne. Nosí biele kravaty a hovorí už o rodine. Villefortovcov si inak veľmi ctí.“

„Zaslúžene, však?“

„Myslím. Páua de Villefort vždy pokladali za prísneho, ale spravodlivého človeka.“

„Výborne,“ riekol Monte Christo; „aspoň jeden, o ktorom máte lepšiu mienku ako o úbohom pánu Danglarsovi.“

„Azda preto, že si nemusím vziať jeho dcéru,“ povedal so smiechom Albert.

„Naozaj, drahý pane,“ riekol Monte Christo, „ste hrozný revolucionár.“

„Ja?“

„Áno, vy. Vezmite si cigaru.“

„S radosťou. A prečo som hrozný revolucionár?“

„Preto, že sa rukami-nohami bránite a vzpierate vziať si slečnu Danglarsovú. Ech, Bože môj, nechajte veci plynúť svojím tokom, a možbyť, že nie vy prvý odvoláte svoje slovo.“

„Ach!“ zvolal Albert, otvárajúc udivene oči.

„Ech, do čerta, to sa predsa vie, že vás nasilu nevysotia dverami. Ale vážne,“ začal Monte Christo, zmeniac tón, „boli by ste náchylný pretrhnúť známosť?“

„Dal by som za to stotisíc frankov.“

„Tešte sa: pán Danglars je ochotný dať dva razy toľko na dosiahnutie cieľa.“

„Je to šťastie naozaj pravdivé?“ zvolal Albert, ale, povediac to, nemohol odpudiť nepatrný mrak, ktorý mu preletel čelom. „Ale, drahý gróf, má na to pán Danglars príčiny?“

„Ach, tu si teda, pyšná a sebecká povaha! Výborne, zasa nachodím človeka, ktorý chce sekerou rozkáľať samolúbosť iného a ktorý kričí, keď sa ihlou bodne do jeho samolúbosť!“

„Nie, ale vidí sa mi, že pán Danglars . . .“

„Mal by byť vami očarovaný, však? Nuž, to sa predsa vie, že pán Danglars má zlý vkus a je ešte väčšmi očarený iným . . .“

„A kým?“

„To ja neviem; ale pozorujte, sledujte, vnímajte letné náražky a využite ich.“

„Dobre, rozumiem; počujte, moja matka . . . nie, nie moja matka, mýlim sa . . . Môj otec pomýšľa usporiadať ples.“

„Ples v tejto čiasťke roku?“

„Letné plesy sú v móde.“

„Keby aj neboly, stačilo by, aby grófka len chcela, a prišli by do módy.“

„To nie je zlé; rozumiete, sú to plesy čistokrvné. Tí, ktorí ostanú v júli v Paríži, sú praví Parížania. Chcete prevziať pozvanie pánov Cavalcantovcov?“

„Kedy bude váš ples?“

„V sobotu.“

„Pán Cavalcanti otec už bude preč.“

„Ale pán Cavalcanti syn ostane. Chcete priviesť pána Cavalcantiho syna?“

„Počujte, vikont, ja ho nepoznám.“

„Vy ho nepoznáte?“

„Nie; videl som ho pred troma či štyrmi dňami prvý raz a neručím za neho v ničom.“

„Ale sami ho predsa prijímate!“

„Ja? To je niečo iné. Mne ho odporúčal istý statočný abbé, ktorého mohli tiež oklamať. Pozvite ho priamo, to bude najlepšie, ale nežiadajte odo mňa, aby som ho priviedol. Keby si neskôr vzal slečnu Danglarsovú, obviňovali by ste ma z intríg a chceli by ste sa so mnou biť. Ostatne neviem, či prídem.“

„Kde?“

„Na váš ples.“

„Prečo by ste neprišli?“

„Predovšetkým, že ste ma ešte nepozvali.“

„Prichodím naschvál, aby som vás osobne pozval.“

„Ach, ste veľmi milý. Ale môže sa vyskytnúť prekážka.“

„Keď vám niečo poviem, budete taký láskavý a obetujete všetky prekážky.“

„Hovorte.“

„Prosí vás o to moja matka.“

„Pani grófka de Morcerf?“ riekol Monte Christo, zachvejúc sa.

„Ach, gróf,“ riekol Albert, „upozorňujem vás, že pani de Morcerf shovára sa so mnou otvorene. A že ste necítli v sebe zachvenie tých telepatických strúu, o ktorých som vám práve hovoril, to preto, že tých strún naskrze nemáte, lebo celé štyri dni hovorili sme len o vás.“

„O mne? Skutočne, zahrnujete ma láskavosťou.“

„Ó, to je privilégium vášho poslania, ktoré je živým problémom!“

„Ach, pre vašu matku som teda živým problémom? Naozaj, myslel som si, o nej, že je oveľa rozumnejšia: oddávať sa takému problému obrazotvornosti!“

„Problémom, môj drahý gróf, problémom pre všetkých, pre moju matku ako pre ostatných; problémom prijatým, ale nie rozlúšteným; ste stále v hádankovom stave, upokojte sa. Moja matka sa stále len spytuje, ako je to možné, že ste taký mladý. Grófka G... má vás za lorda Ruthwena, matka zas pokladá vás v hĺbinách duše za Cagliotra alebo grófa de Saint-Germain. Keď prvý raz navštívite pani de Morcerf, utvrdte ju v tom presvedčení. Nebude to ťažká vec; máte kameň mudrcov prvého a ducha druhého!“

„Ďakujem vám za upozornenie,“ povedal gróf s úsmevom. „Skúsim čeliť všetkým domnienkam.“

„Prídete teda v sobotu?“

„Ak ma o to žiada pani de Morcerf.“

„Ste milý.“

„A pán Danglars?“

„Ó, dostal už trojnásobné pozvanie; môj otec si to

vzal na starosť. Hľadíme tiež získať veľkého d'Aguessau, pána de Villefort, ale niet úfnosti.“

„Musíme sa stále úfať, hovorí porekadlo.“

„Tancujete, pán gróf?“

„Ja?“

„Áno, vy. Čo by na tom bolo divné, keby ste tancovali?“

„Nuž, skutočne, ak človek ešte neprekročil štyridsiatku... Nie, netancujem, ale rád sa prizerám tancu. A či pani de Morcerf tancuje?“

„Tiež nie, nikdy. Budete s ňou besedovať; má takú chuť shovárať sa s vami!“

„Naozaj?“

„Na moje čestné slovo! A osvedčujem sa, že ste prvý mužský, oproti ktorému moja matka prejavuje túto zvedavosť.“

Albert vzal klobúk a vstal; gróf ho odprevadil až ku dverám.

„Robím si pre niečo výčitky,“ riekol, zastaviac ho nad schodmi.

„Prečo?“

„Bol som nediskrétny, nemal som vám nič hovoriť o pánu Danglarsovi.“

„Naopak, hovorte mi o ňom zasa, hovorte mi o ňom často, hovorte mi o ňom vždy, ale vždy jednako.“

„Dobre, uspokojujete ma. Aby som nezabudol: kedy príde pán d'Épinay?“

„Najneskoršie o päť-šesť dní.“

„A kedy sa bude ženiť?“

„Hneď, ako príde pán a pani de Saint-Méran.“

„Privedte mi ho teda, keď bude v Paríži. Hoci

tvrdíte, že ho nemám rád, budem predsa len šťastný, keď ho uvidím.“

„Dobre, vaše rozkazy budú vyplnené, seigneur!“

„Do videnia!“

„Teda iste v sobotu, však?“

„Ako inak? Dal som predsa slovo.“

Gróf sledoval očami Alberta, mávajúc mu rukou. A keď vikont sadol do faetona, gróf sa obrátil, a zbadajúc za sebou Bertuccia, riekol:

„Tak čo?“

„Išla do justičného paláca,“ odvetil intendant.

„Ostala tam dlho?“

„Pol druhej hodiny.“

„Vrátila sa domov?“

„Rovno.“

„Tak, drahý pán Bertuccio,“ riekol gróf, „ak vám môžem dať radu, choďte pozrieť do Normandie, či tam nenájdete ten kus zeme, o ktorom som vám hovoril.“

Bertuccio sa pozdravil, a keďže jeho želanie sa úplne shodovalo s rozkazom, ktorý dostal, odcestoval ešte v ten istý večer.

XII. INFORMÁCIE.

Pán de Villefort dodržal pani Danglarsovej a hlavne sebe dané slovo, keď sa usiloval zistiť, ako sa gróf de Monte Christo dozvedel o histórii domu v Auteuile.

V ten istý deň písal pánu de Boville, ktorý, súc kedysi inšpektorom väzení, bol neskôr vo vyššej hodnosti pridelený k bezpečnostnej polícii, a žiadal ho

o potrebné informácie. Pán de Boville vyžiadal si dva dni na zistenie, u koho sa možno presne informovať.

Po dvoch dňoch dostal pán de Villefort túto zvesť: „Osoba, zvaná gróf de Monte Christo, je privátne známa lordovi Wilmorovi, bohatému cudzincovi, ktorý s časom na čas prichodí do Paríža a ktorý je práve tu. Je známa i abbému Bussonimu, sicílskemu kňazovi, ktorý je veľmi známy na Východe, kde vykonal veľa dobrých skutkov.“

Pán de Villefort odpovedal rozkazom, aby u obidvoch cudzincov zadovážené boli čo najrýchlejšie a najpresnejšie informácie. Do večera nasledujúceho dňa boli jeho rozkazy vyplnené a Villefort dostal toto oznámenie:

Abbé, ktorý prišiel do Paríža len na mesiac, ubytoval sa v malom domci za chrámom svätého Sulpicia nad prízemím v prvom poschodí. Štyri miestnosti, dve hore a dve dolu, tvorily celý byt, v ktorom bol jediným prenájomcom.

V prízemí bola jedáleň so stolom, stolicami a orechovým kredencom, a salón, ktorý mal bielym natieraným drevom obložené steny, bez okrás, bez koberca, bez hodín. Bolo zrejmé, že sa abbé obmedzoval len na nevyhnutne potrebné predmety.

Abbé však radšej býval v salóne prvého poschodia. Tento salón, plný bohosloveckých diel a pergamenov, v ktorých bol abbé zahrabaný celé mesiace, ako hovoril jeho sluha, bol viacej knižnicou ako salónom.

Sluha si obzeral návštevníkov akýmsi oblôčikom, a keď mu ich tvár bola neznáma alebo sa mu nepáčila, odpovedal, že pán abbé nie je v Paríži, s čím sa mnohí

uspokojili, vediac, že abbé často cestúva a niekedy na cestách ostáva dlhý čas.

Ale či bol alebo nebol doma, či bol v Paríži alebo v Káhire, abbé stále dával a sluha rozdával cez oblôčik milodary menom svojho pána.

Chyža, susediaca s knižnicou, slúžila za spálňu. Posteľ bez baldachýna, štyri kreslá a diván, obtiahnuté žltým vlneným zamatom, tvorily spolu s kľáčadlom celé zariadenie.

Lord Wilmore zasa býval v ulici Fontaine-Saint-Georges. Bol z tých cestujúcich Angličanov, ktorí vynakladajú na cesty celý svoj majetok. Najímal si zariadený byt, do ktorého prichodil len na dve-tri hodiny denne a kde spával len veľmi zriedka. Jednou z jeho mánií bolo, že nikdy nechcel hovoriť po francúzsky, hoci, ako sa tvrdilo, písal touto rečou obstojne. —

O dcň zatým, keď kráľovský prokurátor dostal tieto cenné zvesti, vystúpil z koča na rohu ulice Féron istý mužský, prišiel a zaklopal na olivovo natreté dvere a spytoval sa na abbého Bussoniho.

„Pán abbé odišiel ráno,“ povedal sluha.

„Nemusel by som sa uspokojiť s tou odpoveďou,“ riekol hosť, „lebo idem od osoby, pre ktorú je každý vždy doma. Ale odovzdajte, prosím, abbému Bussonimu...“

„Povedal som vám už, že ho tu niet,“ opakoval sluha.

„Keď sa teda vráti, odovzdajte mu túto navštívenku a tento zapečatený list. Bude pán abbé doma dnes o ôsmej hodine večer?“

„Ó, iste, pane; ak len nebude pán abbé pracovať, čo je to isté, ako keby tu nebol.“

„Prídem teda večer v označenom čase,“ riekol hosť.

A odišiel.

Skutočne, v označenom čase zjavil sa ten istý mužský v tom istom koči, ktorý miesto toho, aby zastal na rohu ulice Féron, zastal teraz pred zelenými dverami. Zaklopal, dvere sa otvorily a mužský vstúpil.

Podľa prejavov úcty, ktoré sluha neľutoval, pochopil, že list vzbudil žiadúci dojem.

„Pán abbé je doma?“ spýtal sa.

„Áno, pracuje v bibliotéke, ale čaká na pána,“ odvetil sluha.

Cudzinec vyšiel hore dosť príkrymi schodmi a pri stole, ktorého povrch bol poliaty svetlom, čo ta sústreďovalo široké tienidlo, kým ostatok chyže ostával v tône, videl abbého v kňazskom rúchu, s hlavou zakrytou kapucňou, akú nosievali v stredoveku učenci.

„Mám česť hovoriť s pánom Bussonim?“ spýtal sa hosť.

„Áno, pane,“ odvetil abbé. „A vy ste človek, ktorého ku mne posielala pán de Boville, bývalý inšpektor väzení, od pána policajného prefekta?“

„Tak je, pane.“

„Jeden z činiteľov, starajúcich sa o bezpečnosť Paríža?“

„Áno, pane,“ odvetil cudzinec s istou nerozhodnosťou a ľahkým zapýrením.

Abbé si napravil veľké okuliare, ktoré mu zakrývaly nielen oči, ale i sluchy, a sadnúc si zasa, ponúkol hosťa, aby si aj on sadol.

„Počúvam, pane,“ riekol abbé s badateľným talianskym prízvukom.

„Poslanie, ktoré mi bolo sverené, pane,“ začal hosť, uvážiac každé slovo, ako by ich len s námahou vyslovoval, „je poslaním dôverným pre toho, kto ho koná, i pre toho, u koho sa plní.“

Abbé sa poklonil.

„Áno,“ hovoril ďalej cudzinec, „vaša činnosť je pánu policajnému prefektovi taká známa, že sa chce ako úradník dozvedieť od vás istú vec, ktorá zaujíma verejnú bezpečnosť, v mene ktorej som k vám vyslaný. Úfame sa teda, pán abbé, že nebude ani priateľských vzťahov, ani ľudskej vážnosti, ktoré by vás mohli prinútiť zatajiť pravdu pred spravodlivosťou.“

„Ak sa len netýka vec, na ktorej vám, pane, záleží, naskrze môjho svedomia. Som kňaz, pane, a napríklad spovedné tajomstvo má ostať medzi mnou a spravodlivosťou božou, a nie medzi mnou a spravodlivosťou ľudskou.“

„Ó, buďte pokojný, pán abbé,“ povedal cudzinec, „vaše svedomie budeme v každom prípade šetriť.“

Pri tých slovách abbé stiahol na svojej strane tienidlo nadol, čím ho zdvihol na strane opačnej, takže cudzincova tvár bola cele osvietená, kým abbého tvár ostala stále v tône.

„Prepáčte, pán abbé,“ riekol povereník policajného prefekta, „ale svetlo mi nesmierne unavuje zrak.“

Abbé sklonil zelené tienidlo.

„A teraz, pane, počúvam vás, hovorte.“

„Prichodím k jadrú veci. Poznáte pána grófa de Monte Christo?“

„Chcete akiste hovoriť o pánu Zacconovi?“

„Zaccone . . . Či sa nevolá Monte Christo?“

„Monte Christo je meno zeme, či skôr skaliska, ale nie meno rodiny.“

„Nechže je; nedišputujme o slovách, a keď teda pán de Monte Christo a pán Zaccone je ten istý človek...“

„Úplne ten istý.“

„Hovorme o pánu Zacconovi.“

„Dobre.“

„Spytoval som sa vás, či ho poznáte.“

„Veľmi dobre.“

„Aký je to človek?“

„Je syn bohatého majiteľa lodí z Malty.“

„Áno, viem, to sa hovorí, ale, rozumiete, polícia sa nemôže uspokojiť s tým, čo sa hovorí.“

„Ale keď sa hovorí pravda,“ povedal abbé s veľmi láskavým úsmevom, „musí s tým byť každý spokojný, a polícia práve tak ako každý.“

„Ale či to viete iste, čo hovoríte?“

„Ako, či to viem iste?“

„Všimnite si, pane, že naskrze neupodozrievam vašu statočnosť. Len prosto hovorím: viete to iste?“

„Poznal som otca pána Zaccona.“

„Ach, ach!“

„Áno, a ako dieťa bavil som sa desať ráz s jeho synom v lodeniciach.“

„Ale ten grófsky titul?“

„No, viete, ten možno kúpiť.“

„V Taliansku?“

„Všade.“

„Ale jeho bohatstvo je vraj ohromné, ako sa hovorí...“

„Ach, ohromné...“ povedal abbé, „to je slovo.“

„Ale čo myslíte vy, ktorý ho poznáte, jeho majetok je veľký?“

„Ó, iste má stopäťdesiat až dvestotisíc renty.“

„To je múdre,“ poznamenal hosť, „ale hovorí sa o troch až štyroch miliónoch!“

„Dvestotisíc libier renty, pane, zodpovedá práve štyrom miliónom kapitálu.“

„Ale hovorí sa o troch až štyroch miliónoch dôchodku!“

„Ó, to nie je pravdepodobné.“

„A poznáte jeho ostrov Monte Christo?“

„Áno; veď každý, kto sa plavil morom z Palerma, z Neapola alebo z Ríma do Francúzska, ho pozná, lebo plavil sa vedľa neho a videl ho.“

„Tvrdia, že je to čarovné miesto.“

„Je to skalisko.“

„A prečo teda kúpil gróf to bralo?“

„Preto, aby mohol byť grófom. Kto sa chce stať grófom, musí mať i grófstvo.“

„Iste ste počuli hovoriť o dobrodružstvách z mladosti pána Zaccona?“

„Otca?“

„Nie, syna.“

„Ach, tu sa začína moja neistota, lebo tu som práve stratil s očí svojho mladého priateľa.“

„Bol vo vojne?“

„Myslím, že bol vo vojne.“

„V ktorej armáde?“

„Pri námorníctve.“

„Nie ste jeho spovedníkom?“

„Nie, pane; myslím, že je luterán.“

„Ako, luterán?“

„Hovorím, čo si myslím, netvrdím to. Ostatne myslím som, že je vo Francúzsku uvedená sloboda vyznaní.“

„Pravdaže, ani sa teraz nezaobráame jeho náboženským presvedčením, ale jeho skutkami. Menom pána policajného prefekta vás vyzývam, aby ste povedali, čo viete.“

„Pokladajú ho za veľmi dobročinného človeka. Náš svätý otec, pápež, urobil ho rytierom Kristovho radu, ktoré vyznačenie dáva temer len kniežatám, kráľom za nesmierne služby, ktoré preukázali východným kresťanom. Má päť alebo šesť veľkých radov, získaných službami, ktoré dokázal kráľom alebo dŕžavám.“

„A nosí ich?“

„Nie, ale je na ne hrdý; hovorí, že má radšej odmeny, udelené dobrodincom ľudstva, ako ničiteľom ľudí.“

„Je teda kveker?“

„Áno, je kveker, ale bez širokého klobúka a hnedého kabáta.“

„Má nejakých priateľov?“

„Áno, lebo všetci, ktorí ho poznajú, sú jeho priateľmi.“

„Ale má predsa azda i nejakého nepriateľa?“

„Jediného.“

„Ako sa volá?“

„Lord Wilmore.“

„Kde je?“

„V tomto čase je práve v Paríži.“

„A môže mi dať nejaké informácie?“

„Veľmi cenné. Bol v Indii súčasne so Zacconom.“

„Viete, kde býva?“

„Niekde v okolí Chaussée d'Antin, ale neviem ulicu ani číslo.“

„Nestýkate sa s tým Angličanom?“

„Ja mám Zaccona rád, on ho nenávidí. Preto sme voči sebe chladní.“

„Myslíte, pán abbé, že gróf Monte Christo bol niekedy vo Francúzsku pred svojou parížskou cestou?“

„Ach, o tom vás môžem základne informovať. Nie, pane, nikdy tu nebol, lebo pred pol rokom sa obrátil na mňa a žiadal ma o potrebné poučenie. Ja, sám nevediac, kedy sa vrátim do Paríža, poslal som mu pána Cavalcantiho.“

„Andreu?“

„Nie, Bartolomea, otca.“

„Veľmi dobre, pane; ostáva mi ešte jedna otázka a vyzývam vás menom cti, ľudskosti a náboženstva, aby ste mi odpovedali bez otáľania.“

„Vravte, pane.“

„Viete, prečo kúpil pán gróf de Monte Christo dom v Auteuile?“

„Áno, lebo mi to povedal.“

„Na aký cieľ, pane?“

„Aby v ňom zariadil útulňu pre choromyseľných, akú založil v Palerme barón Pisani. Poznáte tú útulňu, pane?“

„Áno, pane, podľa povestí.“

„Je to veľkolepý ústav.“

Potom sa abbé poklonil pred cudzincom, ako kto chce naznačiť, že by sa nehneval, keby sa zasa mohol zabrať do prerušenej práce.

Host, alebo že vycítil abbého želanie, alebo že bol s otázkami na konci, tiež vstal.

Abbé ho odprevadil až ku dverám.

„Rozdávate veľa milodarov,“ riekol hosť, „a hoci vraj ste bohatý, opovážil by som sa vám niečo venovať pre vašich chudobných; ráčite prijať môj dar?“

„Vďaka, pane; jediná vec na svete, v čom sa s nikým nechcem deliť, je moja dobročinnosť; chcem, aby šla odo mňa.“

„Ale predsa . . .“

„Je to nezmeniteľné rozhodnutie. Ale hľadajte, pane, a nájdete. Žiaľ, každý bohatý človek stretne sa na svojej ceste s mnohou biedou.“

Abbé, pozdraviac sa naposledy, otvoril dvere; cudzinec sa pozdravil tiež a vyšiel.

Koč ho zaviezol rovno k pánu Villefortovi.

O hodinu vyjachal koč znova a zamieril teraz k ulici Fontaine-Saint-Georges. Pred číslom 5 zastal. Tam býval lord Wilmore.

Cudzinec písal lordovi Wilmoreovi, žiadajúc ho o stretnutie, ktoré Wilmore určil na desiatu hodinu. Keďže povereník policajného prefekta prišiel desať minút pred desiatou, povedali mu, že lord Wilmore, ktorý bol stelesnená presnosť a správnosť, dosiaľ sa nevrátil, ale že sa iste vráti pri odbíjaní desiatej hodiny.

Hosť čakal v salóne. Na salóne nebolo nič zvláštneho a bol ako všetky salóny hotelov garní.

Kozub s dvoma modernými sévreskými vázami, hodiny s Amorom, napínajúcim luk, dvojdielne zrkadlo; na obidvoch stranách zrkadla visely rezby, jedna znázorňujúca Homéra s palicou, druhá Belizara, prosiaceho o almužnu; sivé papierové čalúny, náradie, obtiahnuté červeným súknom s čiernymi vzorkami; taký bol salón lorda Wilmorea.

Osvetľovaly ho dve lampy, zatiienené baňami z matného skla a vrhajúcimi len slabé svetlo, ktoré ako by naschvál šetrilo ustaté oči povereníka, vyslaného policajným prefektom.

Po desaťminútovom čakaní hodiny začaly odbíjať desať hodín. Pri piatom údere otvorily sa dvere a lord Wilmore vstúpil.

Lord Wilmore bol človek skôr veľký ako malý, s preriedenými ryšavými lícnikmi, bielou pleťou a plavými prešedivenými vlasmi. Bol oblečený s celou anglickou excentričnosťou: mal oblečený belasý frak so zlatými gombíkmi a vysokým pikovým golierom, aký sa nosil roku 1811, jemnú, bielu súkennú vestu a biele nankinové nohavice, ktorým chýbaly tri palce do obyčajnej dĺžky, ktorým však pásky z tej istej látky nedovolily vyliezť až ku kolenám.

Sotva vstúpil, jeho prvým slovom bolo:

„Pane, viete, že nehovorím po francúzsky.“

„Viem toľko, že neradi hovoríte našou rečou,“ povedal povereník policajného prefekta.

„Ale vy môžete ňou hovoriť,“ riekol zasa lord Wilmore, „lebo, i keď ňou nehovorím, rozumiem jej.“

„A ja,“ povedal hosť, zmeniac reč, „hovorím dost obstojne po anglicky, aby som sa mohol v tej reči dohovoriť. Neustávajú sa teda, pane.“

„Hao!“ zvolal lord Wilmore s prízvukom, aký majú len najčistejší domorodí Briti.

Povereník policajného prefekta predložil lordovi Wilmorovi svoje odporúčanie. Lord ho prečítal s pravou anglickou ľahostajnosťou; keď dokončil, riekol po anglicky:

„Rozumiem, rozumiem, veľmi dobre.“

A tu sa začaly otázky.

Boly temer také ako tie, ktoré boly predkladané abbému Bussonimu. Keďže však lord Wilmore, ako nepriateľ grófa de Monte Christo, bol menej zdržanlivý ako abbé, boly oveľa obširnejšie. Rozprával o Monte Christovej mladosti, ktorý podľa neho ako 10-ročný vstúpil do služby jedného z tých malých indických suverénov, ktorí bojujú proti Anglicku; tam sa stretol s ním on, Wilmore, prvý raz a tam bojovali proti sebe. V tej vojne Zaccona zajali, poslali do Anglicka, dopravili na loď, zkadiaľ sa zachránil plávaním. Potom sa začaly jeho cesty, jeho súboje, jeho náruživosti; potom prišlo povstanie v Grécku a on slúžil v gréckych šíkoch. V čase, keď bol v ich službách, objavil v tesaonických vrchoch strieborné bane, ale vystríhal sa povedať niečo niekomu o svojom objave. Po Navarine, keď bola grécka vláda upevnená, žiadal kráľa Otona o právo na dolovanie; toto právo mu udelili. Ztadiaľ to ohromné bohatstvo, ktoré sa podľa lorda Wilmora odhadovalo na jeden alebo dva milióny dôchodkov, ktoré však, keby sa baňa vyčerpala, mohlo byť tiež razom vyčerpané.

„Viete však,“ spýtal sa hosť, „prečo prišiel do Francúzska?“

„Chce špekulovať so železničnými papiermi,“ odvetil lord Wilmore. „A potom, ako zručný chemik a nie menej znamenitý fyzik, vynášiel nový telegraf a zaoberá sa myšlienkou uplatniť ho.“

„Asi koľko stoví ročne?“ spýtal sa vyslanec policajného prefekta.

„Najviacej päť- alebo šesťstotisíc frankov,“ odvetil lord Wilmore; „je lakomý.“

Bolo jasné, že z Angličana hovorí nenávisť a že, nevediac, čo by mohol vyčítať grófovi, vyčítuje mu lakomosť.

„Viete niečo o jeho dome v Auteuile?“

„Áno, pravdaže.“

„Tak, čo o ňom viete?“

„Spytujete sa, načo ho kúpil?“

„Áno.“

„Gróf je špekulant, ktorý sa iste zničí v pokusoch a utópiách; tvrdí, že je v Auteuile, v blízkosti kúpeného domu, žriedlo minerálnej vody, ktorá môže súfažiť s vodou Bagnères de Luchon a s de Cauteres. Chce na svojom majetku zariadiť *bad-haus*, ako hovoria Nemci. Prekopal už dva alebo tri razy celú svoju záhradu, hľadajúc slávne žriedlo. A keďže ho nemôže objaviť, uvidíte, že v krátkom čase kúpi aj okolité domy. Keďže ho nemám rád, úfam sa, že sa tou svojou železnicou, elektrickým telegrafom alebo zariadením kúpeľov zničí; pozorujem ho, aby som sa tešil z jeho úpadku, ktorý ho skôr či neskôr iste stihne.“

„A prečo ste ho znenávideli?“ spýtal sa návštevník.

„Znenávidel som ho,“ povedal lord Wilmore, „preto, lebo keď bol v Anglicku, zvedol ženu istého môjho priateľa.“

„Ale keď ste ho znenávideli, prečo sa mu nesnažíte pomstiť?“

„Bil som sa s grófom už tri razy,“ riekol Angličan. „Prvý raz sme šli na pištole, druhý raz na meče, tretí raz šablami.“

„A aký bol výsledok súbojov?“

„Prvý raz mi rozrazil ruku, druhý raz mi preťal pľúca a tretí raz mi dal túto ranu.“

Angličan odhrnul golier košele, ktorý mu siahla až k ušiam, a ukázal jazvu, ktorej sviežosť poukazovala na nedávne dátum.

„Tak ho veľmi nenávidím,“ opakoval Angličan, „a iste umrie len od mojej ruky.“

„Ale zdá sa mi,“ riekol povereník prefektúry, „že nejdete k tomu cieľu správnou cestou.“

„Hao!“ zvolal Angličan. „Chodím denne strieľať a Grisier prichodí ku mne každé dva dni.“

To bolo všetko, čo chcel hosť vedieť, vlastne to bolo všetko, čo sa zdal vedieť Angličan. Povereník teda vstal, pozdravil lorda Wilmora, ktorý opakoval pozdrav s anglickou meravosťou a zdvorilosťou, a odišiel.

Lord Wilmore však, počujúc, že sa za ním zavrely dvere domu, vstúpil do spálne, kde v momente shodil plavé vlasy, ryšavé lícniky, falošnú čeľusť a jazvu, aby zasa mal čierne vlasy, mdlú pleť a perleťové zuby grófa de Monte Christo.

Ale i to je pravda, že to bol pán de Villefort, a nie povereník policajného prefekta, ktorý sa vrátil k pánu de Villefortovi.

Kráľovský prokurátor sa trochu upokojil týmito dvoma návštevami, ktoré mu ostatne nezjavily nič upokojujúceho, ale mu ani neodhalily nič znepokojujúceho. Preto v nasledujúcu noc prvý raz od obeda v Auteuile spal s istým pokojom.

XIII. PLES.

Zavítaly najpálčivejšie júlové dni, v prúde času nadišla i sobota, keď mal byť ples u pána de Morcerf.

Bolo desať hodín večer: veľké stromy Morcerfovcej záhrady mohutne sa odrážaly na pozadí oblohy, po ktorej plávaly, odkrývajúc hviezdami posiaty azúr, posledné mraky búrky, ktorá hrozive hučala celý deň.

V prízemných sálach bolo počuť zvuky hudby a vírenie valčíka i galopu, kým žiarivé pruhy svetla predieraly sa cez úzke škáry žaluzií.

Záhrada v tom čase bola sverená asi desiatim sluhom, ktorým pani domu, povzbudená počasím, ktoré sa stále väčšmi vyjasňovalo, vydala práve rozkaz, aby prestreli na večeru.

Až do tej chvíle sa nevedelo, či bude večera v jedálni alebo pod dlhým, na trávniku postaveným šiatrom. Krásne, hviezdami husto posiate nebo rozhodlo v prospech šiatra a trávnik.

Chodníky záhrady boli osvietené farebnými lampiónmi, ako je zvykom v Taliansku, a tabuľa bola prepĺnená sviecami a kvetmi, ako býva vo všetkých krajinách, kde sa trošku rozumejú stolovému prepychu, najcennejšiemu zo všetkých luxusov, ak má byť úplný.

Vo chvíli, keď grófka de Morcerf, vydajúc posledné rozkazy, vracala sa do salónov, začaly sa salóny plniť hosťami, ktorých lákala oveľa viacej milá pohostinnosť grófkina ako vynikajúce postavenie jej manžela. Lebo všetci vedeli vopred, že slávnosť, vďaka dobrému vkusu Mercedes, poskytne niekoľko podrobností, hodných pozorovania a podľa potreby i nasledovania.

Pani Danglarsová, v ktorej nami opísané udalosti vzbudily veľký nepokoj, váhala ísť k pani de Morcerf, keď predpoludním stretol sa jej koč s Villefortovým. Villefort jej dal znak, obidva kočy sa k sebe priblížily a kráľovský prokurátor sa spýtal dvierkami:

„Však pôjdete k pani de Morcerf?“

„Nie,“ odvetila pani Danglarsová, „som veľmi choravá.“

„To je chyba,“ povedal Villefort s významným pohľadom; „je to dôležité, aby ste sa tam ukázali.“

„Ach, myslíte?“ spýtala sa barónka.

„Myslím.“

„Teda pôjdem.“

A obidva koče pokračovali v ceste rozličným smerom. Pani Danglarsová teda prišla, nielen utešená svojou vlastnou krásou, ale i oslňujúca luxusom; vstúpila dverami vo chvíli, keď Mercedes vchádzala druhými.

Grófka poslala Alberta privítať pani Danglarsovú; Albert vykročil, urobil barónke zaslúžené poklony k jej toalete a chytil ju pod rameno, aby ju zaviedol na miesto, ktoré by si vyvolila.

Albert sa poobzeral.

„Hľadáte moju dcéru?“ spýtala sa s úsmevom barónka.

„Priznávam sa,“ odvetil Albert; „boli by ste azda bývali taká krutá a nepriviedli nám ju?“

„Upokojte sa, stretla sa so slečnou de Villefort a zavesila sa jej na rameno. Ale, hľadte, tu idú za nami, obidve v bielych šatách, jedna s kytkou kamélií, druhá s kytkou nezábudiek. Ale povedzte mi . . .“

„Koho zasa teraz vy hľadáte?“ spýtal sa Albert s úsmevom.

„Nebudete tu dnes mať grófa de Monte Christo?“

„Sedemnást!“ povedal Albert.

„Čo tým chcete povedať?“

„Toľko, že to pokračuje,“ odvetil vikont so smie-

chom, „a že ste sedemnásť, ktorá mi dáva tú istú otázku. Gróf má úspech . . . Blahoželám mu k nemu . . .“

„A všetkým tak odpovedáte ako mne?“

„Ach, pravda, neodpovedal som vám; upokojte sa, madame, budeme tu mať módného človeka, máme privilegium.“

„Boli ste včera v Opere?“

„Nie.“

„On bol.“

„Ach, naozaj? A ten ‚excentric man‘ urobil nejakú novú originalnosť?“

„Či sa môže zjaviť inak? Elsslerová tancovala v *Kulhajúcom diablove*; grécka princezná bola nadšená. Po kašúše vsunul gróf do kytky nádherný prsteň a hodil ju rozkošnej tanečnici, ktorá sa v trefom dejstve jemu na počesť ukázala s prsteňom na prste. A grécka princezná príde tiež?“

„Nie, tej sa musíte zriecť, jej postavenie v grófovom dome nie je dosť ustálené.“

„Hľadte, nechajte ma tu a choďte pozdraviť pani de Villefort,“ riekla barónka; „vidím, že mrie túžbou prehovoriť s vami.“

Albert sa poklonil pani Danglarsovej a šiel k pani de Villefort, ktorá, vidiac, že sa blíži, otvárala už ústa.

„Stavím sa,“ riekol Albert, predbehnúc ju, „že viem, čo mi poviete.“

„Ach, hľadte!“ zvolala pani de Villefort.

„Ak uhádnem, priznáte sa?“

„Áno.“

„Čestné slovo?“

„Čestné slovo!“

„Chceli ste sa ma spýtať, či už prišiel a či príde gróf de Monte Christo.“

„Ach, veru nie! Nemyslím teraz na neho. Chcela som sa vás spýtať, či ste dostali zvesti od pána Františka.“

„Áno, včera.“

„Čo vám píše?“

„Že odchodí súčasne s listom.“

„Dobre. A teraz, čo gróf?“

„Budte spokojná, gróf príde.“

„Viete, že má iné meno ako Monte Christo?“

„Nie, to som nevedel.“

„Monte Christo je meno ostrova a on má vlastné meno.“

„Nikdy som ho nepočul.“

„Tak som informovanejšia ako vy; menuje sa Zaccone.“

„To je možné.“

„Je Malťan.“

„I to je možné.“

„Syn majiteľa lodí.“

„Ale, naozaj, mali by ste to všetko hovoriť nahlas, mali by ste ohromný úspech.“

„Slúžil v indickom vojsku; má strieborné bane v Tesálii a prišiel do Paríža, aby v Auteuile založil kúpele.“

„Nuž, to sú noviny!“ riekol Morcerf. „Dovoliť, aby som ich opakoval?“

„Áno, ale pomaly, po jednej, a nepovedať, že pochodia odo mňa.“

„Prečo?“

„Preto, že je to temer náhodou vyzvedené tajomstvo.“

„Čie?“

„Polície.“

„Tie informácie boli teda udané...“

„Včera večer u prefekta. Paríž sa znepokojil pri pohľade na ten mimoriadny prepych a polícia si zapatriła informácie.“

„Dobre. Iné nechýbalo, len aby grófa zavreli ako tuláka pod zámienkou, že je bohatý.“

„To sa mu veru mohlo stať, keby informácie neboly bývaly také priaznivé.“

„Ťbohý gróf! A tuší, aké nebezpečenstvo mu hrozilo?“

„Nemyslím.“

„Je teda kresťanskou povinnosťou dať mu výstrahu. Keď príde, nezabudnem to urobiť.“

V tej chvíli krásny mladý človek so živými očami, čiernovlasý, ligotavých fúzov, prišiel úctivo pozdraviť pani de Villefort. Albert mu podal ruku.

„Madame,“ riekol Albert, „mám česť predstaviť vám Maximiliána Morrela, kapitána spahiov, jedného z našich dobrých a smelých dôstojníkov.“

„Mala som už potešenie síst sa s pánom v Auteuile, u pána grófa de Monte Christo,“ povedala pani de Villefort, odvracajúc sa so zrejmou chladnosťou.

Táto odpoveď a hlavne tón, akým bola povedaná, stisla chudákovi Morrelovi srdce, ale bola mu súdená náhrada. Obrátia sa, zbadal v rohu pri dverách krásnu bielu tvár; jej belasé rozšírené oči utkvely na ňom zdanlivo bezvýrazne, kým ruka s kytkou nezábudiek zdvihla sa voľne k perám.

Pozdrav ten Morrel tak dobre pochopil, že mladý dôstojník pritisol zasa k ústam ručníček s takým istým výrazom v očiach. A obidve tieto živé sochy, ktorých srdce tak prudko bilo pod zdanlivou chladnosťou tváre, oddelené celou šírkou dvorany, na moment zabudly na seba, či skôr v tomto nemom pozorovaní zabudly na celý svet.

Boly by mohly ostať ešte ďalej takto v sebe vzájomne stratené, a nikto by si nebol všimol, že zabudly na celé okolie, keď práve vstupoval gróf de Monte Christo.

Hovorili sme už, že gróf buď umelým alebo prirodzeným čarom upútal pozornosť všade, kde sa len zjavil. Nebol to jeho frak bezúhonného strihu, ale prostý a bez vyznamenaní; nebola to jeho biela vesta bez výšivky, neboly to jeho nohavice, obopínajúce nohy najjemnejšieho tvaru, ktoré mu získavaly pozornosť: bola to jeho matná pleť, čierne kučeravé vlasy, bola to jeho pokojná, čistá tvár, boly to jeho hlboké, melancholické oči, boly to konečne jeho s obdivuhodnou jemnosťou kreslené ústa a tak ľahko nadobúdajúce výraz najvyššieho pohrdania, ktoré pôsobily, že na neho hľadely všetky zraky.

Mohli jestvovať krajší mužskí, ale iste nebolo významnejších; nech sa nám ten výraz prepáči. Pri grófovi všetko znamenalo niečo a malo svoju cenu, lebo zvyknutie na užitočné myšlienky dodalo jeho črtám, výrazu jeho tváre i najnepatrnejšiemu jeho pohybu nedosiahnuteľnú uhladenosť a pevnosť.

Ale naša parížska spoločnosť je taká divná, že by sa na to všetko nebola ani upozornila, keby v tom nebolo bývalo tajomstvo, pozlátené ohromným bohatstvom.

Nech je akokoľvek, gróf kráčal pod bremenom pohľadov, vymieňajúc letmé pozdravy, až k pani de Morcerf, ktorá, stojac pri kozube, ozdobenom kvetinami, zbadala ho v zrkadle, umiestenom oproti dverám, a chystala sa ho privítať.

Obrátila sa teda k nemu s pripraveným úsmevom v momente, keď sa pred ňou poklonil.

Myslela akiste, že ju osloví; gróf sa však bezpochyby domnieval, že mu ona povie niekoľko slov. Ale obidvaja ostali nemí, akiste každá frivolnosť zdala sa im obidvoch nehodna. A tak po vymenení pozdravov Monte Christo sa obrátil k Albertovi, ktorý k nemu šiel s vystretou rukou.

„Videli ste moju matku?“ spýtal sa Albert.

„Práve som mal česť pozdraviť ju,“ odvetil gróf, „ale nevidel som vášho otca.“

„Hľa, v tej malej skupine veľkých výtečníkov hovorí o politike.“

„Naozaj?“ riekol Monte Christo. „Tí páni, ktorých vidím tamto, sú výtečníci? To by som nebol povedal! A akého druhu? Ako viete, sú výtečníci rozličného druhu.“

„Je medzi nimi predovšetkým jeden učenec, ten veľký, chudý pán; objavil v rímskom okolí druh jašterice, ktorá má o jeden stavec viac ako ostatné, a vrátil sa oznámiť to objavenie Inštitútu. Vec dlho popierali, ale napokon ten veľký, chudý pán predsa len zvíťazil. Stavec vo svete učencov vyvolal veľký rozruch. Veľký, chudý pán, ktorý bol len rytierom Čestnej légie, bol preto vymenovaný za dôstojníka.“

• „Výborne!“ zvolal Monte Christo. „Zasa raz, tak

sa mi vidí, múdre udelený kríž. „Ak teda nájde druhý stavec, stane sa komandérom?“

„Akiste,“ odvetil Morcerf.

„A ten druhý, ktorý mal divnú myšlienku obliecť si belasý frak so zelenou výšivkou, kto je to?“

„Myšlienku obliecť si ten kabát nemal on, ale republika, ktorá, ako viete, bola trošku umelkyňou, a chtiac dať akademikom uniformu, požiadala Dávida, aby im načrtal kabát.“

„Ach, naozaj!“ riekol Monte Christo. „Ten pán je teda členom Akadémie?“

„Od ôsmich dní je členom učenej spoločnosti.“

„A čo je jeho zásluha, jeho špecialita?“

„Jeho špecialita? Myslím, že zabíja králiky, vrážajúc im do hlavy špendlíky, že dáva sliepkam žrať farbiarsku červeň a že psom odstraňuje z chrbtovej kosti špik.“

„A za to je členom Akadémie vied?“

„Nie, Akadémie francúzskej.“

„Ale čo má s tým do činenia Akadémia francúzska?“

„Poviem vám to; tak sa zdá...“

„Že si experimentmi získal zásluhu o napredovanie vedy.“

„Nie, že píše veľmi pekným slohom.“

„To akiste veľmi lichotí márnivosti králikov, ktorým vráža do hlavy špendlíky, a sliepkam, ktoré farbí načerveno, i psom, ktorým z chrbtovej kosti odstraňuje špik,“ poznamenal Monte Christo.

Albert sa dal do smiechu.

„A ten ďalší?“ spýtal sa gróf.

„Ďalší?“

„Vlastne ten tretí.“

„Ach, čo má bledobelasý kabát?“

„Áno.“

„To je otcov kolega, ktorí sa vrelo postavil proti tomu, aby komora pérov dostala rovnošatu; mal pritom veľký rečnícky úspech; bol na nôž s liberálnymi novinami, ale jeho vznešené vystúpenie proti želaniu dvora ho s nimi smierilo. Hovorí sa, že ho vymenujú za vyslanca.“

„A čo ho oprávňuje na titul péra?“

„Složil dve či tri komické opery, kúpil štyri alebo päť akcií *Sièclu* a hlasoval päť či šesť rokov pre ministerstvo.“

„Bravo, vikont!“ zvolal Monte Christo so smiechom. „Ste milý cicerone. A teraz mi, však, urobíte službu?“

„Akú?“

„Nepredstavíte ma tým pánom, a keby mi mali byť predstavení, dáte mi výstrahu.“

Vtom pocítil gróf na svojom pleci čiusi ruku; obrátil sa, bol to Danglars.

„Ach, barón, to ste vy!“ zvolal gróf.

„Prečo ma titulujete barónom?“ spýtal sa Danglars. „Viete dobre, že si na tom nezakladám. Nie som, ako vy, vikontom; vám na tom záleží, však?“

„Iste,“ odvetil Albert, „lebo keby som nebol vikontom, nebol by som ničím, ale vy môžete obetovať svoj barónsky titul, a ešte vždy ostanete milionárom.“

„Čo sa mi vidí za júlovej vlády najkrajším titulom,“ povedal Danglars.

„Na nešťastie,“ riekol Monte Christo, „človek nemôže byť doživotným milionárom, ako je barónom,

francúzskym pérom alebo akademikom. To dokazujú milionári Franck a Poulmann z Frankfurtu, ktorí práve zbankrotovali.“

„Naozaj?“ zvolal Danglars, zblednúc.

„Na moju česť; posol mi dnes večer doniesol o tom zvesti. Mal som u nich asi milión. Ale, zavčasu informovaný, vymohol som si vyplatenie asi pred mesiacom.“

„Ach, Bože môj,“ vzdychol si Danglars, „vystavili na mňa zmenku na dvestotisíc frankov.“

„Viete, na čom ste; ich podpis má päťpercentnú cenu.“

„Áno, ale dozvedám sa to už neskoro,“ vravel Danglars, „na ich podpis som vyplatil celú sumu.“

„Ó, zvolal Monte Christo. „Tých dvestotisíc frankov sa teda pripojilo ku...“

„Pst!“ upozornil Danglars. „Nehovorme o tých veciach... Najmä nie pred pánom Cavalcantim synom,“ riekol bankár, primknúc sa k Monte Christovi.

Povediac tieto slová, obrátil sa s úsmevom k mladému mužskému.

Morcerf odišiel od grófa, chtiac niečo povedať svojej matke. Danglars odišiel tiež, pozdravujúc sa s mladým Cavalcantim. Monte Christo na chvíľu osamel.

Horúčosť stávala sa neznesiteľnou.

Služobníctvo chodilo po salónoch, núkajúc na táčňach ovocie a mrazivo.

Monte Christo si ručníčkom osušil znojom zvlhnutú tvár. Keď však táčňu niesli vedľa neho, odstúpil nabok a nevzal si občerstvujúci pokrm.

Pani Morcerfová stále pozorovala Monte Christa. Videla, že nechal prejsť okolo seba sluhu s táčňou, nedotknúc sa jej; zbadala i jeho cúvnutie.

„Albert,“ povedala, „všimli ste si niečo?“

„Čo, mama moja?“

„Že gróf nikdy nechcel prijať pozvanie na obed u pána Morcerfa?“

„Ale prijal u mňa raňajky, lebo tými raňajkami vstúpil do spoločnosti.“

„Čo je u vás, to nie je u grófa,“ šeptala Mercedes, „a pozorujem ho od chvíle, ako sem vstúpil.“

„Nuž?“

„Nuž, ešte nič neokúsil.“

„Gróf je veľmi striedmy.“

Mercedes sa smutne usmiala.

„Choďte k nemu,“ riekla, „a pri prvej tácii, s ktorou pôjdu okolo vás, núkajte ho nástojčive.“

„Prečo, mama?“

„Urobte mi to po vôli, Albert,“ žiadala Mercedes.

Albert bozkal matke ruku a šiel si stať ku grófovi.

Služobníctvo šlo okolo s táčňami, obťažnými ako predošlé. Videla, ako Albert nútil grófa, ako vzal mrazivo a podával mu ho, ale gróf tvrdošijne odmietol.

Albert sa vrátil k matke; grófká bola veľmi bledá.

„Nuž, vidíte,“ riekla, „odmietol.“

„Áno, ale prečo vás to zaujíma?“

„Albert, vy viete, že sú ženy zvláštne. Bola by som s radosťou videla, keby gróf bol u mňa niečo zjedol, keby to bolo čo len zrnko granátového jablka. Konečne, azda nie je zvyknutý na francúzske obyčaje, azda by chcel radšej niečo iné.“

„Ach, Bože môj, nie! Videl som ho v Taliansku jesť všetko. Dnes večer nemá akiste chuť do jedenia.“

„A potom,“ dodala grófká, „azda necíti tak horúčnosť ako iný, keď stále býva v horúcom pásme.“

„Nemyslím, lebo sa práve sťažoval na horúčosť a spýtal sa, prečo nie sú otvorené i žalúzie, keď sú už otvorené obloky.“

„Naozaj,“ povedala Mercedes, „tak sa aspoň presvedčím, či je tá zdržanlivosť úmyselná.“

A vyšla zo salónu.

O chvíľu sa žalúzie otvorily a obloky, vrúbenými jazmínom a klematisom, bolo vidno celú záhradu, osvetlenú lampiónmi, a pod šiatrom prestretý stôl.

Tanečníci a tanečnice, hráči a besedujúci vykriekli od radosti: všetky tie zmorené hrude dychtivo vdychovali prúdy čerstvého povetria.

V tú chvíľu zjavila sa zasa Mercedes, bledšia, ako keď vyšla, ale s tou rozhodnou pevnosťou v tvári, ktorú bolo možno pri nej badať v istých okolnostiach. Šla rovno ku skupine, ktorej stredom bol jej muž, a povedala:

„Nezdržiavajte tu tých pánov, pán gróf; ak nehrajú, radšej budú vdychovať v záhrade svieže povetrie, ako sa tu dusiť.“

„Ach, madame,“ riekol veľmi galantný starý generál, ktorý roku 1809 spieval: „Partons pour la Syrie“ (Odíďme do Sýrie), „nepôjdeme do záhrady sami.“

„Dobre,“ zvolala Mercedes, „predídem vás príkladom.“

A obrátiac sa k Monte Christovi, povedala:

„Pán gróf, urobte mi česť a ponúknite mi rameno.“

Pri tých prostých slovách gróf sa temer zakolísal; potom moment hľadel na Mercedes. Ten moment preletel ako blesk, a predsa sa grófke zdalo, že trval storočia, toľko myšlienok vložil Monte Christo do toho jediného pohľadu.

Podal grófke rameno; oprela sa oň, či skôr dotkla sa ho svojou malou rukou, a obidvaja zostúpili po jednom z vonkajších schodísk, ktoré bolo vrúbené rododendronmi a kaméliami.

Za nimi a po ostatných schodištiach vyhrnulo sa do záhrady s hlasnými výkrikmi radosti asi dvadsať hostí.

XIV. CHLIEB A SOĽ.

Pani de Morcerf vstúpila so svojim spoločníkom pod listnaté klenutie, ktoré tvorilo lipové stromoradie, vedúce ku skleníku.

„Však, pán gróf, v salóne bolo prihorúco?“ pýtala sa.

„Áno, madame, a vaša myšlienka dať otvoriť dvere a žalúzie bola znamenitá.“

Po týchto slovách gróf zbadal, že Mercedesina ruka sa chveje.

„Nemyslíte, že vám bude chladno, keď máte ľahký úbor a okolo hrdla len gázovú šerpu?“ spýtal sa gróf.

„Viete, kde vás vediem?“ riekla grófka, neodpovedajúc na otázku Monte Christa.

„Nie, madame,“ odvetil gróf. „Ale ako vidíte, nezdráham sa.“

„Do skleníka, ktorý vidíte tamto na konci stromoradia.“

Gróf pozrel spýtavo na Mercedes; grófka však bez slova pokračovala v chôdzi a Monte Christo mlčal tiež.

Prišli do skleníka; v ňom bolo plno krásneho ovocia, ktoré v tomto vykalkulovanam teple, majúcom na-

hradiť u nás tak často chýbajúcu slnečnú žiaru, dozrievalo začiatkom júla.

Grófka pustila Monte Christovo rameno a šla k viniču odtrhnúť stravec muškátového hrozna.

„Vezmite si, pán gróf,“ riekla s veľmi trúchlivým úsmevom, že bolo možno na kraji mihalníc zbadať vlahu slz, „vezmite si; viem, že naše francúzske hrozno nevyrovná sa vášmu sicílskemu a cyperskému, preto musíte prepáčiť nášmu úbohému severnému slncu.“

Gróf sa poklonil a ustúpil o krok.

„Odmietate?“ pýtala sa Mercedes trasúcim sa hlasom.

„Madame,“ povedal Monte Christo, „prosím vás čo najpokornejšie o odpustenie, ale nejem nikdy muškátové hrozno.“

Mercedes ho pustila so vzdychom. Na susednom špalieri, zohrievanom ako hroznový kmeň umelým teplom skleníka, visela nádherná broskyňa. Mercedes pristúpila k zamatovému ovociu a odtrhla ho.

„Prijmite teda túto broskyňu,“ riekla.

Gróf urobil taký istý odmietavý posunok.

„Ó, znova!“ zvolala Mercedes takým útrpným tónom, ktorý zrejme svedčil o tom, že tlmí vzlyk. „Naozaj, nemám šťastie.“

Po tomto výjave nasledovala dlhá tichosť; broskyňa, práve tak ako hrozno, skotúľala sa do piesku.

„Pán gróf,“ pokračovala Mercedes, hľadiac na Monte Christa prosebným zrakom, „Arabi majú jemný zvyk, ktorý robí navždy priateľmi tých, čo pod jednou strechou podelia sa s chlebom a soľou.“

„Poznám ho, madame,“ povedal gróf, „ale sme vo Francúzsku a nie v Arabsku, a vo Francúzsku niet več-

ného priateľstva práve tak, ako niet delenia chleba a soli.“

„Ale my,“ riekla grófka, chvejúc sa a hľadiac Monte Christovi uprene do očí, ktorého rameno schytila temer krčovite obidvoma rukami, „my sme predsa priatelia, však?“

Krv rútila sa grófovi k srdcu natoľko, že zbledol smrteľne; potom, vystúpiať zasa od srdca k hrdlu, poliala mu líca a oči sa mu na niekoľko momentov zastrelily hmlou, ako by mal dostať závrat.

„Zaiste sme priatelia, madame,“ povedal. „Napokon, prečo by sme nemali byť nimi?“

Tento tón však bol taký ďaleký od toho, aký by si bola želala pani Morcerfová, že sa odvrátila a z hrude sa jej vyrval vzdych, ktorý bol podobný stonu.

„Vďaka,“ riekla.

A vykročila zasa. Obišli tak záhradu, nepovediac ani slovo.

„Pane,“ riekla zrazu grófka po desaťminútovej zamlklej prechádzke, „je to pravda, že ste toľko videli, cestovali a pretrpeli?“

„Áno, madame, pretrpel som mnoho,“ odvetil Monte Christo.

„Ale teraz ste šťastný?“

„O tom niet pochybnosti,“ odpovedal gróf, „veď som sa nežaloval nikomu.“

„A vaše terajšie šťastie znežňuje vám dušu?“

„Moje terajšie šťastie rovná sa mojej niekdajšej biede,“ riekol gróf.

„Ste ženatý?“ spýtala sa grófka.

„Ja, ženatý?“ čudoval sa Monte Christo, zachvejúc sa. „Kto vám to povedal?“

„Nepovedal mi to nikto, ale videli vás niekoľko rász v Opere v spoločnosti mladej a krásnej ženskej.“

„Je to otrokyňa, ktorú som kúpil v Carihrade, madame, kráľovská dcéra, ktorú, nemajúc na svete inej lásky, urobil som svojou dcérou.“

„Žijete tak sami?“

„Žijem sám.“

„Nemáte sestry . . . syna . . . otca?“

„Nemám nikoho.“

„Ako môžete tak žiť bez všetkého, čo by vás viazalo k životu?“

„Tomu nie som na príčine ja, madame. Na Malte miloval som devu a chcel som si ju vziať za ženu, tu však vypukla vojna, ktorá ma od nej zanesla do diaľky sťa krútnava. Myslel som, že ma natoľko miluje, že ma nielen dočká, ale bude verná i môjmu hrobu. Keď som sa vrátil, bola vydatá. To je história každého mužského, ktorému minulo dvadsať rokov. Mal som azda slabšie srdce ako ostatní a strádal som väčšmi, ako by boli na mojom mieste strádali iní, to je všetko.“

Grófka zastala na moment, ako by to bola potrebovala pre oddych.

„Áno,“ riekla, „a tá láska vám utkvela v srdci. Možno len raz milovať . . . A od tých čias videli ste niekedy tú ženu?“

„Nikdy.“

„Nikdy?“

„Už som sa nikdy viac nevrátil do kraja, v ktorom žila.“

„Na Maltu?“

„Áno, na Maltu.“

„Je teda na Malte?“

„Myslím.“

„A odpustili ste jej, čo ste pre ňu vytrpeli?“

„Jej áno.“

„Ale len jej; zato nenávidíte stále tých, ktorí vás od nej odtrhli?“

Grófka sa postavila Monte Christovi zoči-voči, dr-
žiac ešte v ruke zlomok voňavého hrozna.

„Vezmite si,“ riekla.

„Nejem nikdy muškátové hrozno, madame,“ odve-
til Monte Christo, ako by o tom predmete neboli nikdy
hovorili.

Grófka odhodila hrozno zúfalým pohybom do naj-
bližšieho krovia.

„Nezlomný!“ šepkala.

Monte Christo ostal práve taký chladný, ako by mu
tá výčitka neplatila.

V tom momente pribehol Albert.

„Ó, mama moja!“ volal. „Veľké nešťastie!“

„Čo? Čo sa stalo?“ spýtala sa grófka, vzbopiac sa,
ako by ju zobudili zo sna, a uvedomila si skutočnosť.
„Nešťastie, povedali ste? Naozaj, príhodi sa mnohé ne-
šťastie.“

„Je tu pán de Villefort.“

„Tak?“

„Prišiel a hľadá svoju ženu a dcéru.“

„A prečo?“

„Preto, že markíza de Saint-Méran prišla do Pa-
ríža, prinášajúc zvesť, že pán de Saint-Méran, opustiac
Marseille, umrel na prvej poštovej stanici. Pani de Vil-

lefort, ktorá bola veľmi veselá, nechcela ani pochopiť, ani uveriť tomu nešťastiu, ale slečna Valentína, hoci ich otec na vec opatrne pripravoval, hneď pri prvých slovách uhádla všetko: úder účinkoval na ňu ako blesk a slečna Valentína zamdlela.“

„A čím je pán de Saint-Méran slečne de Villefort?“ spýtal sa gróf:

„S matkinej strany je to jej starý otec. Šiel urýchlíť sobáš svojej vnučky s Františkom.“

„Ach, naozaj?“

„Teraz sa Františkova svadba odročí. Prečo nie je pán de Saint-Méran tiež starým otcom slečny Danglarsovej!“

„Albert, Albert!“ riekla pani de Morcerf tónom miernej výčitky. „Čo to hovoríte? Ach, pán gróf, povedzte mu to vy, ktorého si tak veľmi váži, že zle hovoril.“

Išla niekoľko krokov napred.

Monte Christo hľadel na ňu tak čudne, s výrazom takým zasneným a vyjadrujúcim taký vreľý obdiv, že sa vrátila.

Chytila ho za ruku a odrazu stisla i synovu ruku, spojila ich a riekla:

„Však sme priatelia?“

„Ó, nenamýšľam si, že som vaším priateľom, madame,“ odvetil gróf. „Ale rozhodne som vaším najúctivejším služobníkom.“

Grófka sa vrátila s nevýslovne skrúšeným srdcom. A prv, ako urobila desať krokov, gróf videl, že si pritisla na oči ručníček.

„Či ste neharmonizovali s mojou matkou?“ spýtal sa udivene Albert.

„Naopak,“ odvetil gróf, „veď mi povedala pred vami, že sme priatelia.“

Odobrali sa do salónu, ktorý Valentína a pán s pani de Villefort práve opustili.

Netreba poznamenať, že Morrel odišiel za nimi.

XV. PANI DE SAINT-MÉRAN.

V dome pána de Villefort odohrala sa skutočne smutná scéna.

Po odchode obidvoch dám na ples, keď všetko naliehanie pani de Villefort nemohlo pohnúť jej muža, aby šiel s ňou, kráľovský prokurátor podľa svojho zvyku zavrel sa do pracovne s hrbou úradných listín, ktorá by bola iného odstrašila, ktorá však v obyčajných časoch sotva stačila utíšiť jeho mocnú túžbu po práci.

Teraz však úradné spisy boly len zámienkou. Villefort sa zavrel nie pre prácu, ale pre uvažovanie. A keď zavrel dvere a dal rozkaz, aby ho nevyrušovali, len pre nejakú vážnu príčinu, sadol si do kresla a začal ešte raz preberať všetko, čím od siedmich či ôsmich dní prekypovala čaša jeho chmúrnych žiaľov a trpkých rozpomienok.

Potom, miesto toho, aby sa oddal do nakopených listín, otvoril priečinok písacieho stola, pritlačil tajnú vzpruhu a vyňal balík osobných poznámok, cenných rukopisov, v ktorých boly klasifikované a označené tajnými, len jemu známymi šiframi mená všetkých, ktorí v jeho politickej kariére, vo veciach finančných, v súdnych vyšetrovaniach a v jeho tajných láskach stali sa jeho nepriateľmi.

Ich počet bol dnes úžasný, takže sa začal triasť. A predsa všetky tie mená, hoci boly mocné a hrozivé, často vyvolaly u neho úsmev, akým sa usmieva cestovateľ, ktorý s najvyššieho temena pohoria hľadá na príkre svahy pod sebou, na neschodné cesty a hrebene medzi priepasťami, po ktorých tak dlho a s toľkou námahou liezol, kým došiel k cieľu.

Keď prebral v mysli dôkladne všetky tie mená, keď ich dobre prehliadol, dobre preštudoval, dobre posúdil vo svojich soznamoch, pokrútil hlavou.

„Nie,“ šeptal, „ani jeden z týchto nepriateľov nebol by trpezlivo a namáhavo čakal až do dneška, aby ma teraz týmto tajomstvom prišiel zdrviť. Zavše, ako hovorí Hamlet, šum najhlbšie pochovaných vecí zachvieva sa v povetrí, ale to sú plamene, ktoré sa zaskvejú na moment, aby zaviedly. Korzičan akiste rozpovedal vec nejakému kňazovi, ktorý o nej tiež niekomu hovoril; pán Monte Christo sa to dozvedel, a aby sa poučil...“

„Ale načo by sa poučoval?“ premýšľal ďalej Villefort po krátkej úvahe. „Čo môže záležať pánu Monte Christovi, pánu Zacconovi, synovi majiteľa lodí na Malte, majiteľovi strieborných baní v Tesálii, ktorý prišiel prvý raz do Francúzska, na tom, aby sa poučil o smutnej, tajomnej a zbytočnej veci, ako je táto? Z nesúvislých zvestí, ktoré mi dal abbé Bussoni a lord Wilmore, jeden priateľ, druhý nepriateľ, len to vyplýva určite, presne a zrejme, že v nijakom čase, v ničom a v nijakých okolnostiach medzi mnou a ním nemôže byť nijaký súvis...“

Ale Villefort si vravel tieto slová tak, že tomu, čo sám hovoril, neveril. Objavenie pre neho nebolo najhroznejšou vecou, lebo mohol všetko odtajiť, ba i pod-

vrátiť; málo ho znepokojovalo to *Mene, Thekel, Fares*, ktoré sa zrazu zjavilo v krvavých literách na stene. Ale znepokojovalo ho, že nepoznal telo, ku ktorému patrila ruka, ktorá ich napísala.

Vo chvíli, keď sa usiloval upokojiť a keď miesto politickej budúcnosti, ktorú zavše videl vo svojich ctižiadostivých snoch, sostavoval si zo strachu, aby nezbudil toho oddávna uspaného nepriateľa, budúcnosť, obmedzenú len na radosti rodinného kozuba, na dvore ozval sa rachot koča. Potom zazneli na jeho schodoch kroky starej osoby, zatým plač a horekovanie, aké robia sluhovia, keď chcú ukázať, že sú účastní na bolestiach svojich pánov.

Kráľovský prokurátor ponáhľal sa odtisnúť závoru svojej pracovne, a skoro zatým bez ohlásenia vstúpila stará dáma so šálom, zahodeným cez plecia, a s klobúkom v ruke. Biele vlasy odhaľovali jej čelo, matné ako zažltnutá slonovina, a oči, v kútikoch ktorých staroba načrtala hlboké vrásky, temer mizly, opuchnuté od plaču.

„Ó, pane!“ zvolala. „Ó, pane, aké nešťastie! I mňa to usmrtí! Ó, áno, iste ma to usmrtí!“

A klesnúc na najbližšie kreslo, dala sa do plaču.

Na prahu stojaci sluhovia, neopovážiac sa ísť ďalej, hľadeli na Noirtierovho starého sluha, ktorý, počujúc huk, pribehol tiež z pánovej chyže a stál za ostatnými. Villefort vstal a ponáhľal sa ku svojej testinej, lebo to bola ona.

„Ach, Bože, čo sa stalo, madame?“ spýtal sa. „Čo vás tak rozrušuje? A prečo vás nesprevádza pán de Saint-Méran?“

„Pán de Saint-Méran je mŕtvy,“ odvetila stará markíza bez úvodu, bezvýrazne a v akejsi strnulosti.

Villefort cúvol o krok a zalomil rukami.

„Mŕtvy! . . .“ zajachтал. „Mŕtvy . . . tak náhle?“

„Pred týždňom,“ pokračovala pani de Saint-Méran, „vysadli sme po obede do koča. Pán de Saint-Méran od niekoľkých dní bol chorľavý, ale vedomie, že zasa uvidíme svoju drahú Valentínu, ho posilňovalo, takže, hoci mal i bolesti, chcel cestovať. Šesť míľ pred Marseille, keď, ako obyčajne, užil pastilky, zrazu zaspal tak tuho, že sa mi to nezdalo prirodzeným snom; váhala som, či ho zobudiť, keď sa mi videlo, že jeho tvár červenie a tepny na sluchách prudkejšie bijú ako obyčajne. Ale keďže sa sotmelo a ja som už nič nevidela, nechala som ho spať. Skoro zatým vydal tlmený a bolestný výkrik, ako človek, ktorý trpí vo sne, a prudko vyvrátil nazad hlavu. Zavolala som sluhu, dala som zastaviť koč, volala som na pána de Saint-Méran, dávala som mu privoňať flakón, ale bolo po ňom, bol mŕtvy, a pri boku s jeho mŕtvolou prišla som do Aix.“

Villefort stál ohromený, s pootvorenými ústami.

„A, zavolali ste, pravda, lekára.“

„Hneď, ale ako som povedala, už bolo neskoro.“

„Ale azda mohol zistiť, na akú chorobu umrel chudák markíz?“

„Bože môj, áno, pane, povedal, že to bola porážka.“

„A čo ste urobili potom?“

„Pán de Saint-Méran vždy hovoril, že si žiada, keď umrie mimo Paríža, aby jeho telo bolo prenesené do rodinnej hrobky. Dala som ho vložiť do olovenej rakvy a o niekoľko dní bude tu.“

„Ó, Bože môj, úbohá matka!“ riekol Villefort.
„Také starosti po takom údere, a to vo vašom veku!“

„Boh mi žičil sily až do konca; napokon drahý markíz bol by pre mňa urobil to isté, čo som ja urobila pre neho. Ale od času, ako som ho tam nechala, som naozaj ako šialená. Nemôžem už plakať; hovorí sa však, že v mojom veku už človek nemá sĺz, ale myslím, že kým trpí, dotiaľ by mal vedieť plakať. Kde je Valentína, pane? Kvôli nej sme šli sem; chcem vidieť Valentínu.“

Villefortovi sa zdalo hrozným odpovedať, že Valentína je na plese. Markíze povedal len toľko, že jej vnučka so svojou nevlastnou matkou odišla a že pre ňu pošle.

„Hneď, pane, hneď, veľmi vás prosím,“ povedala stará pani.

Villefort vložil ruku pani de Saint-Méran pod svoje rameno a zaviedol ju do jej izby.

„Odpočinite si, matka,“ riekol.

Markíza pri tých slovách zdvihla hlavu, a vidiac tohto človeka, ktorý jej pripomínal tak veľmi oplakávanú dcéru, ktorá pre ňu žila vo Valentíne, pri mene matky začala slziť a kľakla na kreslo, do ktorého ponorila svoju vznešenú hlavu.

Villefort ju ponechal opatere žien, kým starý Barrois, celkom zjašený, vracal sa ku svojmu pánovi, lebo starca nič natoľko nestraší, ako keď smrť na moment odíde od neho a zasiahne iného starca. Potom, kým sa pani de Saint-Méran stále na kolenách modlila z hlbín duše, kráľovský prokurátor poslal pre fiaker a zašiel sám k pani de Morcerf pre svoju ženu a dcéru, aby ich priviezol domov. Keď sa zjavil vo dverách salónu, bol

natoľko bledý, že Valentína pribehla k nemu so slovami:

„Ó, otec! Iste sa stalo nejaké nešťastie!“

„Práve prišla vaša stará matka, Valentína,“ riekol pán de Villefort.

„A starý otecko?“ zvolala deva, chvejúc sa na celom tele.

Pán de Villefort miesto odpovede podal svojej dcére rameno.

Bol svrchovaný čas. Valentína od závratu sa potočila. Pani de Villefort ponáhľala sa ju podoprieť a pomohla svojmu mužovi odvieť ju do koča, opakujúc:

„Ach, to je divné! Kto by to bol tušil? Ach, áno, to je divné!“

A celá nešťastná rodina rýchlo odišla, na ostatok večera vrhnúc smútok sťa čierny závoj.

Pod schodišťom Valentína zbadala Barroisa, ktorý na ňu čakal.

„Pán Noirtier žiada si vás vidieť dnes večer,“ riekol tichým hlasom.

„Povedzte mu, že prídem, keď pôjdem od starej maminky,“ povedala Valentína.

Deva svojou jemnou dušou pochopila, že pani de Saint-Méran ju v tejto chvíli nadovšetko potrebuje.

Valentína našla starú matku v posteli; nemé láskanie, bolestné vlnenie hrude, pretrhávané vzdychy, horúce slzy sprevádzaly toto stretnutie, pri ktorom bola i pani de Villefort, opierajúc sa na mužovo rameno a aspoň naoko plná úcty k utrápenej vdove.

O chvíľu sa nahla k uchu svojho muža a povedala: „Bude lepšie, keď s vašim dovolením odídem, lebo

sa mi vidí, že moja prítomnosť vašu testinú ešte väčšmi rmúti.“

Pani de Saint-Méran to začula.

„Áno, áno,“ šeptala Valentína du ucha, „nech odíde. Ale ty ostaň, ostaň.“

Pani de Villefort odišla a Valentína ostala sama pri lôžku starej matky, lebo kráľovský prokurátor, ohromený neočakávanou smrťou, išiel za svojou ženou.

Barrois sa medzitým vrátil prvý raz ku starému Noirtierovi. Noirtier, počujúc v dome sa ozývajúci huk, vyslal starého sluhu prezvedieť sa, čo sa stalo.

Pri jeho návrate živé a hlavne dôvtipné oko uprelo sa spýtavo na sluhu.

„Ach, pane,“ zvolal Barrois, „stalo sa veľké nešťastie! Prišla pani de Saint-Méran a jej muž umrel.“

Pána de Saint-Mérana a Noirtiera nepojilo nikdy veľmi hlboké priateľstvo. Ale je známe, akým dojmom pôsobí vždy na starca zvesť o smrti iného starca.

Noirtierovi klesla hlava na hrud' ako človeku, ktorý je zdrvený alebo hlboko zamyslený. Potom zatvoril jedno oko.

„Slečnu Valentínu?“ spýtal sa Barrois.

Noirtier naznačil, že áno.

„Pán vie, že je na plese, veď sa prišla odobrať v plesovom úbore.“

Noirtier zasa zavrel ľavé oko.

„Áno, chcete ju vidieť?“

Starec naznačil, že si to skutočne žiada.

„Akiste pôjdu pre ňu k pani de Morcerf; počkám, kým sa vráti, a poviem jej, aby k vám prišla. Dobre tak?“

„Áno,“ odvetil porazený.

Barrois teda čakal na Valentínin návrat a potom jej povedal, čo si žiada starý otec.

Vyhovujúc tomu želaniu, Valentína išla k Noirtierovi, nechajúc pani de Saint-Méran, ktorá, hoci bola rozčúlená, predsa len poddala sa ustatosti a zaspala horúčkovitým snom.

K posteli pristavili na dosah ruky malý stolík, na ktorom stála fľaša s pomarančovou šťavou, jej obvyklým nápojom, a pohár.

Deva teda, ako sme už povedali, vzdialila sa od lôžka starej matky a šla k Noirtierovi.

Valentína bozkala starca, ktorý hľadel na ňu tak nežne, že deva cítila v očiach nové slzy, žriedla ktorých pokladala za vyschnuté.

Starec hľadel na ňu ustavične.

„Áno, áno,“ povedala Valentína, „chceš povedať, že ešte mám dobrého starého otca, pravda?“

Starec naznačil, že jeho pohľad skutočne vyjadroval tú myšlienku.

„Ach, je to pre mňa šťastie,“ vzdychla Valentína; „veď čo by sa inak so mnou stalo, Bože môj!“

Bolo okolo polnoci. Barrois, ktorému sa chcelo spať, poznamenal, že po takom bolestnom večere všetci potrebujú odpočinok. Starec nechcel povedať, že jemu je odpočinkom vidieť svoje dieťa. Prepustil Valentínu, ktorej bolesť a ustatosť dodávaly naozaj chorobného vzhľadu.

Keď na druhý deň vošla ku starej matke, Valentína ju našla na posteli; horúčosť neprestala, naopak, v očiach starej markízy blčal zlovestný oheň a chorá zdala sa obeťou prudkého nervového otrasu.

„Ó, Bože môj, drahá stará mama, trpíte väčšmi?“ zvolala Valentína, zbadajúc príznaky rozrušenia.

„Nie, dieťa moje, nie,“ odvetila pani de Saint-Méran, „ale čakala som netrpezlivo na tvoj príchod, aby som poslala pre otca.“

„Pre otca?“ spýtala sa nepokojne Valentína.

„Áno, chcem sa s ním shovárať.“

Valentína sa neodvážila protiviť želaniu starej matky, ktorého príčiny jej boly inak neznáme, a o chvíľu zatým vstúpil Villefort.

„Pane,“ začala pani de Saint-Méran bez otáľania, ako by mala strach, že nebude mať dost času, „písali ste mi, že ide o sobáš tohto dieťaťa.“

„Áno, madame,“ povedal Villefort; „je to viac ako úmysel, je to dohovor.“

„Váš zať sa menuje pán František d'Épinay?“

„Áno, madame.“

„Je to syn generála d'Épinay, ktorý mal to presvedčenie ako my a zavraždili ho niekoľko dní pred uzurpátorovým návratom z Elby, pravda?“

„Tak je.“

„Či sa mu neprieči spojenie s vnučkou jakobína?“

„Naše občianske sváry na šťastie pominuly, mama,“ odvetil Villefort; „pán d'Épinay pri otcovej smrti bol temer dieťaťom; pána Noirtiera pozná veľmi málo, a ak ho uvidí nie s radosťou, tak aspoň s ľahostajnosťou.“

„Je to obstojná partia?“

„V každom ohľade.“

„Ten mladý človek . . .“

„Je všeobecne vážený.“

„Je sympatický?“

„Je to jeden z najdistingvovanejších mužských, ktorých poznám.“

Valentína cez ten celý rozhovor nepovedala ani slova.

„Nuž, pane,“ riekla pani de Saint-Méran po chvíľkovom premýšľaní, „musíte sa ponáhľať, lebo mi ostáva veľmi málo života.“

„Vám, madame? Vám, stará mamička?“ zvolali pán de Villefort a Valentína.

„Viem, čo hovorím,“ povedala zasa markíza; „musíte sa teda ponáhľať, aby, keď už nemá matky, mohla jej dať požehnanie aspoň stará mať. Jedine ja som jej ostala po mojej drahej Renée, na ktorú ste tak rýchlo zabudli, pane.“

„Ach, madame,“ riekol Villefort, „zabúdate, že som tomuto úbohému dieťaťu musel dať matku, keď ju stratilo.“

„Macocho nikdy nie je matkou, pane! Ale o to teraz nejde, ide o Valentínu; nechajme mŕtvych na pokoji.“

Všetko to bolo tak jasne povedané, s takým prízvukom, že v tom hovore niečo pripomínalo začiatok delíria.

„Stane sa podľa vášho želania, madame,“ riekol Villefort, „a to tým skôr, že sa vaše želanie srovnáva s mojím. A hneď, ako sa pán d'Épinay vráti do Paríža...“

„Stará mamička,“ riekla Valentína, „ohľady na slušnosť, nedávny smútok . . . chceli by ste chystať svadbu v takých smutných okolnostiach?“

„Dcéra moja,“ prerušila ju živo stará mať, „nijakých takýchto banálnych dôvodov, ktoré prekážajú slabým duchom vybudovať si pevne budúcnosť. I mňa so-

bášili pri smrteľnom lôžku matky, a preto som nebola nešťastná.“

„Už zasa tá myšlienka na smrť, madame!“ riekol Villefort.

„Zasa! Stále . . . Hovorím vám, že umriem, rozumiete! Tak prv, ako umriem, chcem vidieť svojho zaťa; chcem mu položiť na srdce, aby urobil moju vnučku šťastnou; chcem mu vyčítať z očí, či ma chce počúvať — slovom, chcem ho poznať,“ pokračovala s výrazom hrôzy, „aby som vstala z hrobu a prišla k nemu, keby nebol, čím má byť, keby nebol, čím musí byť!“

„Madame,“ riekol Villefort, „musíte odháňať exaltované myšlienky, ktoré sa dotýkajú temer šialenstva. Mŕtvi, keď ich uložia do hrobu, spia v ňom a nevstanú nikdy.“

„Ó, áno, áno, drahá stará mamička,“ riekla Valentína, „upokoj sa!“

„A ja vám, pane, hovorím, že to nie je tak, ako myslíte. Túto noc som mala hrozný sen, lebo som sa videla spať, ako by sa moja duša bola už vznášala nad mojím telom; oči, ktoré som chcela otvoriť, zavieraly sa proti mojej vôli. A predsa, viem dobre, že sa vám to bude vidieť nemožné, najmä vám, pane; tak majúť oči zatvorené, videla som práve na tom mieste, kde stojíte, bielu postavu, ktorá prichodila z kúta, kde sú dvere, vedúce to toaletnej izby pani de Villefort.“

Valentína skríkla.

„Znepokojovala vás horúčka, madame,“ riekol Villefort.

„Ak chcete, pochybujte, ale ja som presvedčená o tom, čo hovorím: videla som bielu postavu. A ako by sa bol Boh bál, že neuverím svedectvu jedného smyslu,

počula som štrngnúť svoj pohár — hľadte, hľadte, práve tento, ktorý tu stojí na stole.“

„Ó, dobrá stará mamička, to bol sen!“

„To nemohol byť sen, lebo keď som vystrela ruku za zvoncom, pri tom mojom posunku zjavenie zmizlo. Potom vstúpila komorná so svetlom. Zjavenia majú len tí, ktorým sa majú ukázať: bola to duša môjho muža. Tak, keď ma duša môjho muža prichodí volať, prečo by moja duša nemala prísť brániť moje dieťa? Zdá sa mi, že ten sväzok je ešte priamejší.“

„Ó, madame,“ riekol Villefort, nechtiac vzrušený až do hlbín vnútra, „nedovoľte, aby vás opanovaly tieto myšlienky; budete žiť s nami, budete dlho žiť medzi nami, šťastná, milovaná, ctená, zabudnete...“

„Nikdy! Nikdy! Nikdy!“ zvolala markíza. „Kedy sa vráti pán d'Épinay?“

„Čakáme ho každú chvíľu.“

„Dobre, hneď, ako príde, dajte mi to vedieť. Ponáhľajte sa, ponáhľajte sa. Potom chcela by som notára, aby som celý náš majetok zaistila Valentíne.“

„Ó, stará mamička moja,“ šeptala Valentína, tiskúc pery na rozpálené čelo markízy, „chcete ma azda usmrtiť? Bože môj, máte horúčku! Netreba volať notára, ale lekára.“

„Lekára? pýtala sa chorá, stisnúc plecيا. „Nebolí ma nič; som smädná, to je všetko.“

„Čo pijete, dobrá stará mamička?“

„Veď vieš, ako vždy, pomarančovú šťavu. Tam na stole stojí pohár, podaj mi ho, Valentína.“

Valentína naliala pomarančovej šťavy z fľaše do pohára a vzala ho s istou hrôzou, aby ho podala starej

matke, lebo bol to ten istý pohár, ktorého, ako stará pani tvrdila, dotklo sa strašidlo.

Markíza vypila pohár na dúšok.

Potom sa obrátila na hlavnici, opakujúc:

„Notára! Notára!“

Pán de Villefort vyšiel. Valentína si sadla k lôžku starej matky. Zdalo sa, že úbohá deva sama potrebuje lekára, ktorého navrhovala starej matke. Žeravý rumenec páli jej líca, mala krátky a rýchly dych a pulz jej udieral, ako by mala horúčku.

Úbohé dieťa totiž myslelo na Maximiliánovo zúfalstvo, keď sa dozvie, že pani de Saint-Méran, miesto toho, aby ju uspokojila, nechtiac koná ako nepriateľka.

Valentína neraz chcela starej matke povedať všetko a nebola by ani chvíľu otáľala, keby sa Maximilián Morrel bol menoval Albert de Morcerf alebo Raoul de Château-Renaud. Ale Morrel pochodil z ľudu, a Valentína vedela, že hrdá markíza de Saint-Méran opovrhuje všetkým, čo nemalo šľachtický pôvod. Kedykoľvek chcela prezradiť svoju tajnosť, vždy ju stlačila na dno srdca smutná istota, že by sa zbytočne vynorila a že, keby o nej vedel otec a macocha, bolo by všetko stratené.

Tak uplynuly so dve hodiny. Pani de Saint-Méran spala horúčkovým, nepokojným snom. Zrazu ohlásili notára.

A hoci sa to stalo veľmi ticho, pani de Saint-Méran sa vzpriamila na hlavnici.

„Notár?“ riekla. „Nech vstúpi, nech vstúpi!“

Notár bol pri dverách; vstúpil.

„Chod', Valentína,“ riekla pani de Saint-Méran, „a nechaj ma s pánom osamote.“

„Ale, stará mamička . . .“

„Chod', chod'.“

Deva bozkala starú matku na čelo a vyšla, tisuúc ručníček na oči.

Pri dverách našla komorníka, ktorý oznamoval, že lekár čaká v salóne.

Valentína rýchlo sostúpila. Lekár bol priateľom rodiny a jedným z najzručnejších ľudí svojich čias. Mal veľmi rád Valentínu, ktorú videl prísť na svet. Mal dcéru, ktorá bola temer v tom veku ako slečna de Villefort, ktorá sa však narodila z matky-suchotinárky; preto mal stále obavy o život svojho dieťaťa.

„Ó, drahý pán d'Avrigny,“ zvolala Valentína, „čakali sme vás veľmi netrpezlivo. Ale predovšetkým, ako sa má Madelaina a Antoinetta?“

Madelaina bola dcéra pána d'Avrigny, Antoinetta však jeho neter.

Pán d'Avrigny sa usmial trúchlivo.

„Antoinetta veľmi dobre, Madelaina dosť dobre,“ odvetil. „Ale vy ste pre mňa poslali, drahé dieťa?“ spýtal sa. „Veď nie je chorý ani váš otecko, ani pani de Villefort. A vy, hoci, ako vidím, neviete sa zbaviť svojich nervov, predpokladám predsa, že ma nepotrebuje, ak len nie moju radu, aby ste svojej obrazotvornosti nedali veľmi lietať po slobodnom poli.“

Valentína sa zapýrila; pán d'Avrigny ovládal vedu divinácie temer zázračne, lebo patril k lekárom, ktorí liečia telo s pomocou duše.

„Nie,“ riekla, „zavolala som vás ku svojej úbohej starej mamičke. Viete, aké nešťastie nás stihlo, však?“

„Neviem nič,“ odvetil pán d'Avrigny.

„Ach,“ zvolala Valentína, dusiac plač, „starý otecko umrel!“

„Pán de Saint-Méran?“

„Áno?“

„Náhle?“

„Na porážku.“

„Na porážku?“ opakoval lekár.

„Áno. A moja úbohá stará mamička je ovládaná myšlienkou, že jej manžel, ktorého nikdy neopustila, ju volá a že pôjde za ním. Ó, pán d'Avrigny, odporúčam vám vrele svoju úbohú starú mamičku!“

„Kde je?“

„Vo svojej chyži s notárom.“

„A pán Noirtier?“

„Vždy jednako: úplná jasnosť ducha, ale tá istá nehybnosť a nemota.“

„A tá istá láska k vám, však, drahé dieťa?“

„Áno,“ odvetila Valentína vzdychnúc, „starý otec-ko ma veľmi miluje.“

„Kto by vás nemal rád?“

Valentína sa smutne usmiala.

„A čo cíti vaša stará mama?“

„Zvláštne nervózne vzrušenie, divný, nepokojný spánok. Dnes ráno hovorila, že vo sne sa jej duša vznášala nad telom a videla sama seba, ako spí: to je delírium; hovorí, že videla, ako do jej spálne vkročilo zjavenie, a že počula cvengot, ktorý zavinilo domnelé zjavenie, dotknúc sa pohára.“

„To je zvláštne,“ riekol lekár, „nevedel som, že pani de Saint-Méran trpí na halucinácie.“

„Videla som ju prvý raz v takom stave,“ riekla Valentína, „a dnes ráno som mala o ňu veľký strach; myslela som, že je pomätená. A i môjho otca — pán

d'Avrigny, veď poznáte môjho otca, že má silného ducha — tak sa zdá, že sa ho to tiež mocne dotklo.“

„Uvidíme,“ povedal pán d'Avrigny; „čo mi hovorte, vidí sa mi divné.“

Notár odchodil; prišli oznámiť Valentíne, že jej stará mať je sama.

„Chodte hore,“ žiadala deva lekára.

„A vy?“

„Ó, ja sa neopovážim, zakázala mi poslať pre vás. A potom, povedali ste, že som rozčúlená, prechorená, rozpálená; pôjdem sa prejsť po záhrade, osviežiť sa.“

Doktor stisol Valentíne ruku, a kým išiel hore k jej starej matke, deva zostupovala po schodoch do záhrady.

Nemusíme pripomínať, ktorá časť záhrady bola obľúbenou prechádzkou Valentíny. Keď dva alebo tri razy obišla okolo domu trávnik a odtrhla si ružu do pása alebo do vlasov, zašla vždy do tône stromoradia, vedúceho k lavičke, a od lavičky šla ku vrátam.

Teraz, ako obyčajne, poprechádzala sa Valentína medzi svojimi kvetinami, neodtrhnúc z nich ani len jednu; zármutok srdca, ktorý ešte nemala kedy dať najavo zovňajškom, odmietol tú prostú ozdobu; potom išla ku svojmu stromoradiu. Čím väčšmi sa blížila, zdalo sa jej tým väčšmi, že počuje volať svoje meno. Zastala zadržaná.

Tu hlas doľahol jej jasnejšie k uchu a ona poznala Maximiliánov hlas.

XVI. SLUB.

Bol to skutočne Morrel, ktorý už od predošlého dňa ani nežil. Instinktom, ktorý poznajú milujúce mat-

ky, uhádol, že pre príchod pani de Saint-Méran a pre smrť markíza stane sa s Valentínou niečo, čo sa dotkne jeho lásky k Valentíne.

Táto predtucha, ako neskoršie uvidíme, sa splnila, a nebol to už len nepokoj, ktorý ho priviedol, takého rozochveného a zdeseného, ku bráne pri gaštanoch.

Valentína však nevedela o Morrelovej prítomnosti; nebol to čas, keď obyčajne prichádzal, ale len číra náhoda, či, ak sa páči, šťastná shoda sympatií ho zaviedla do záhrady. Keď sa zjavila, Morrel na ňu zavolať; pribehla ku bráne.

„Vy? V tomto čase!“ zvolala.

„Áno, úbohá priateľka,“ povedal Morrel, „idem si pre zlé zvesti a donášam ich.“

„Je to teda dom nešťastia!“ zvolala Valentína. „Hovorte, Maximilián. Ale naozaj, miera nešťastia je už svrchovaná!“

„Drahá Valentína,“ riekol Morrel, hľadiac opanovať vlastné pohnutie, aby mohol hovoriť ako treba, „počúvajte dobre, prosím vás, lebo všetko, čo vám chcem povedať, je veľmi vážne. Kedy vás chcú vydať?“

„Počujte, Maximilián,“ povedala Valentína, „nechcem pred vami nič tajiť. Dnes ráno bola reč o mojom sobáši, a stará mama, na ktorú som sa spoliehala ako na neklamnú oporu, nielen že bola za sobáš, ale vonkoncom želá si ho natoľko, že len neprítomnosť pána d'Épinay ho zdržiava a že deň po jeho návrate bude smluva podpísaná.“

Tažký vzdych vydral sa z hrude mladého človeka, ktorý dlho a smutne pozeral na devu.

„Ach,“ riekol tichým hlasom, „je hrozné počuť milovanú ženu povedať pokojne: ,Chvíľa vašej popravy

je určená; o niekoľko hodín bude vykonaná, ale čo na tom, musí to tak byť, a ja sa tomu nebudem protiviť.“ Nuž, ak sa čaká, ako hovoríte, s podpísaním smluvy len na pána d'Épinay, ak budete deň po jeho návrate jeho ženou, budete patriť pánu d'Épinay zajtra, lebo prišiel do Paríža dnes ráno.“

Valentína vykrikla.

„Bol som pred hodinou u grófa de Monte Christo,“ pokračoval Morrel; „rozprávali sme sa, on o bolesti vašej rodiny, ja o vašej, keď zrazu na dvore zarachotil koč. Počujte. Až do toho času neveril som v predtuchu, Valentína, ale teraz musím v ňu veriť. Pri rachote toho koča som sa zachvel; skoro zatým počul som na schodoch kroky. Ťažké kroky komturove nenaľakaly dona Juana tak ako tieto kroky mňa. Konečne sa dvere otvorily; Albert de Morcerf vstúpil prvý, a ja som už začal pochybovať, už som myslel, že som sa mýlil, keď tu za ním vstúpil i druhý mladý človek, a gróf v tom zvolal: „Ach, pán barón František d'Épinay!“ Sosbieral som všetku silu a vôľu srdca, aby som sa opanoval. Azda som zbledol, azda som sa zachvel, ale úsmev mi iste zmizol s perí. O päť minút som odišiel, nepočujúc z toho, čo sa za tých päť minút hovorilo, ani len slovko: bol som zničený.“

„Ťubohý Maximilián!“ šepala Valentína.

„Tu som, Valentína. A teraz mi odpovedajte ako človeku, ktorému vaša odpoveď dá smrť alebo život. Čo mienite urobiť?“

Valentína sklonila hlavu. Bola sklúčená.

„Počujte,“ hovoril Morrel ďalej, „nie je to po prvý raz, že rozmýšľate o situácii, ktorá nám vznikla: je vážna, ťažká, je svrchovane rozhodná. Nemyslím, že je

primerané oddávať sa márnej bolesti: to je pre tých, ktorí chcú dobrovoľne trpieť, napájať sa slzami. Sú takí ľudia, a Boh im akiste pripíše k ich dobru ich odovzdanosť na zemi. Kto však má vôľu borieť sa, nemrhá drahý čas a hneď vráti sudbe daný úder. Máte vôľu borieť sa s priekoramí, Valentína? Hovorte, lebo prišiel som sa vás na to spýtať.“

Valentína sa striasla a pozrela na Morrela rozšírenými a zdesenými očami. Myšlienka, že by sa mala postaviť proti otcovi, starej matke, slovom, proti celej rodine, neprišla jej vôbec na um.

„Čo mi to hovoríte, Maximilián?“ spýtala sa Valentína. „A čo menujete borbou? Menujte to radšej rúhaním. Ako, ja by som sa mala protiviť otcovmu rozkazu, želaniu umierajúcej starej mamičky? To nie je možné!“

Morrel urobil pohyb.

„Máte priušľachtilé srdce, aby ste mi nerozumeli, drahý Maximilián, a rozumiete mi tak dobre, že mi nemáte čo odpovedať. Borieť sa, ja? Boh uchovaj! Nie, nie; ponechám si všetku silu, aby som sa mohla borieť so sebou a aby som sa, ako hovoríte, napojila svojimi slzami. Ale aby som zarmútila svojho otca, aby som starej mamičke strpčila posledné chvíle života, nikdy!“

„Máte skutočne pravdu,“ riekol flegmaticky Morrel.

„Ako mi to hovoríte, Bože môj!“ zvolala urazená Valentína.

„Hovorím vám to ako človek, ktorý vás obdivuje, slečna,“ odvetil Maximilián.

„Bože!“ zvolala Valentína. „Ó, sebecký človek, vidí ma zúfalú, a robí sa, ako by mi nerozumel.“

„Mýlite sa, naopak, chápem vás výborne. Nechcete

rozhnevať pána de Villefort, nechcete byť neposlušná markíze a zajtra podpíšete smluvu, ktorá vás spojí s vaším manželom.“

„Ale, Bože môj, či môžem robiť iné?“

„V tom sa, slečna, nesmiete obracať na mňa, lebo som v tej veci zlým sudcom, a moje sebestvo by ma zaslepilo,“ odvetil Morrel, ktorého nezvučný hlas a zatŕaté päsťe prezrádzaly vzrastajúcu rozčúlenosť.

„Čo by ste mi teda radili, Morrel, keby som bola bývala náchylná prijať váš návrh? Odpovedajte. Nestačí len povedať: ‚Nerobíte dobre,‘ treba i poradiť.“

„Hovoríte vážne, Valentína, a mám vám naozaj dať radu? Hovorte.“

„Iste, drahý Maximilián, lebo, ak je dobrá, budem sa jej držať; viete, že som sa snúbila s vašou láskou.“

„Valentína,“ riekol Morrel, odtrhnúc celkom trochu už odstavajúcu dosku, „podajte mi ruku na dôkaz, že mi odpúšťate môj hnev; viete, že je to preto, že mám rozrušenú myseľ a že už hodinu mi víria hlavou najnesmyselnejšie myšlienky. Ó, ak neposlúchnete moju radu . . .

„No . . . tá rada?“

„Tu je, Valentína.“

Deva zdvihla oči k nebu a vzdychla.

„Som slobodný,“ hovoril Maximilián, „som dosť bohatý pre nás obidvoch; prisahám vám, že budete mojou ženou prv, ako pritisknem svoje pery na vaše čelo...“

„Ľakáte ma,“ riekla deva.

„Poďte so mnou,“ pokračoval Morrel, „zavediem vás ku svojej sestre, ktorá si zaslúži byť vašou sestrou; odplavíme sa do Alžíru, do Anglicka alebo do Ameriky, ak sa radšej nebudete chcieť utiahnuť niekde na vidiek,

kde by sme čakali, až by naši priatelia premohli odpor vašej rodiny, a potom by sme sa vrátili do Paríža.“

Valentína potriasla hlavou.

„Čakala som to, Maximilián,“ riekla; „je to šialená rada, a ja by som bola ešte šialenejšia ako vy, keby som vás hneď nezadržala jediným slovom: nemožno, Morrel, nemožno.“

„Pôjdete teda za svojou sudbou, nech je, aká chce, nepokúsiac sa jej vzoprieť?“ zvolal Morrel, zamračiac sa.

„Áno, i keby som mala umrieť!“

„Tak, Valentína,“ povedal Maximilián, „opakujem vám ešte raz, že máte pravdu. Som naozaj šialený a vy mi dokazujete, že náruživosť zaslepuje i najjasnejších duchov. Ďakujem vám teda, vám, ktorá uvažujete bez náruživosti. Dobre teda, je dohovorené: zajtra sa neodvratne zasnúbite s pánom Františkom d'Épinay, nie tou divadelnou formalitou, vynájdenou na rozuzlenie veselohry a ktorá sa volá podpísaním smluvy, ale z vašej vlastnej vôle.“

„Opakujem vám ešte raz, že ma robíte zúfalou, Maximilián!“ zvolala Valentína. „Ešte raz vám vravím, že v rane zvrátate dýku! Čo by ste robili, keby vaša sestra počúvla takú radu, akú ste mi dali vy?“

„Slečna,“ odvetil Morrel s trpkým úsmevom, „som egoista, povedali ste sama, a ako egoista nemyslím na to, čo by v mojom položení robili iní, ale čo chcem robiť sám. Myslím na to, že vás poznám už rok, že od toho dňa, čo som vás poznal, celé moje šťastie záviselo od vašej lásky, že svitol deň, keď ste mi povedali, že ma milujete, že počnúc tým dňom celá moja budúcnosť závisela od toho, či budete moja: bolo to mojím životom. Teraz už nemyslím na nič; hovorím si len, že sa sudba

zvrtna, že som sa nazdával získať nebo, a v skutočnosti som ho stratil. Stáva sa denne, že hráč prehrá nielen to, čo má, ale i čo nemá.“

Morrel povedal tieto slová celkom pokojne. Valentína hľadela na neho chvíľu veľkými, skúmavými očami, vystríhajúc sa, aby Morrelov zrak neprebil sa k zmätku, ktorý sa už začal prebúdzat na dne jej srdca.

„Čo však urobíte?“ spýtala sa Valentína.

„Budem mať česť povedať vám ‚s Bohom‘, slečna, a volám Boha za svedka, ktorý počuje moje slová a číta na dne môjho srdca, že vám želám taký tichý, šťastný a spokojný život, aby v ňom nebolo miesta pre moju pamiatku.“

„Ó!“ zašeptala Valentína.

„S Bohom, Valentína, s Bohom!“ riekol Morrel a poklonil sa.

„Kde idete?“ zvolala deva, siahnuc rukou cez mrežu a chytiac Maximiliána za kabát; podľa svojho vnútorného rozrušenia súdila, že zdanlivá pokojnosť milencova nemôže byť opravdivá. „Kde idete?“

„Odchodím, aby som nezavinil vo vašej rodine nový zmätok, a idem dať príklad, ktorý môžu nasledovať všetci čestní a oddaní mužskí, ktorí sa ocitnú v mojom položení.“

„Prv, ako odídete, povedzte mi, čo mienite urobiť, Maximilián!“

Mladý človek sa smutne usmial.

„Ó, hovorte, hovorte!“ volala Valentína. „Prosím vás o to!“

„Zmenili ste svoje rozhodnutie, Valentína?“

„Nemožno ho zmeniť, nešťastný človek! Viete to dobre!“ zvolala deva.

„Tak s Bohom, Valentína!“

Valentína zatriasla mrežou s takou silou, akú by v nej nikto nebol hľadal. A keďže Morrel odchodil, obidve ruky prestrčila cez mreže, a soplúc ich, zalomila nimi.

„Čo urobíte? Chcem to vedieť!“ vykrikla. „Kde idete?“

„Ó, buďte pokojná,“ odpovedal Maximilián, zasta-núc na tri kroky od brány; „nechcem iného mužského robiť zodpovedným za krutosť, s akou sa ku mne chová osud. Iný by sa vám vyhrážal, že pôjde za Františkom a vyzve ho na súboj, že sa s ním bude biť; to všetko by nemalo smyslu. Pán František s tým nemá nič do čine-nia. Dnes ráno ma videl prvý raz, a už zabudol, že ma videl; keď sa vaše dve rodiny dohovorily, že budete svoji, on nevedel, že som na svete. Nemám teda s pánom Františkom čo robiť a prisahám, že ho nebudem ťahať na zodpovednosť.“

„Koho budete teda ťahať na zodpovednosť? Mňa?“

„Vás, Valentína? Ó, božechráň! Žena je posvätná; milovaná žena je svätá.“

„Nešťastný človek, teda seba?“

„Veď ja som vinný, či nie?“ odvetil Morrel.

„Maximilián,“ riekla Valentína, „Maximilián, chcem, aby ste šli sem!“

Maximilián sa priblížil s miernym úsmevom, a keby nebol býval bledý, dalo sa pokladať ho za celkom po-kojného.

„Vypočujte ma, moja drahá, zbožňovaná Valentína,“ riekol vážnym, melodickým hlasom. „Ľudia, ako sme my, ktorí sme nikdy nemali ani myšlienku, pre ktorú by sme sa museli pýriť pred svetom, rodičmi

a Bohom, môžu si čítať v srdci ako v otvorenej knihe. Nikdy som nesnoval romány, nikdy som nerobil zo seba trudnomyselného hrdinu, nikdy som nebudil dojem, že som Manfréd alebo Antony; ale bez slov, bez sľubov, bez prísah složil som do vás svoj život, vy ma nechá-vate, a opakujem, ako som to už povedal, robíte správ-ne, ale predsa ma len nechá-vate a môj život je stratený. Keď vy odídete odo mňa, ostanem na svete sám. Moja sestra je šťastná pri svojom mužovi; jej manžel je len mojím švagrom, totiž človekom, ktorého ku mne pri-pútaly len spoločenské konvencie; nikto na svete ne-potrebuje môj život, ktorý sa stal zbytočným. Urobím teda toto: budem čakať do posledného momentu, kým sa nevydáte, pretože nechcem stratiť ani tieň nádeje na to neočakávané šťastie, ktoré vám raz náhoda schystá, lebo pán František d'Épinay do toho času môže umrieť, alebo do oltára môže udrieť hrom v momente, keď bu-dete k nemu pristupovať: odsúdenému všetko sa zdá pravdepodobné a divy zdajú sa mu možné, keď ide o za-chránenie jeho života. Počkám teda až do posledného momentu a až potom, keď bude moje nešťastie isté, keď nebude pomoci, nebude nádeje, napíšem dôverný list svojmu švagrovi a druhý policajnému prefektovi, v kto-rom im prezradím svoj úmysel, a potom niekde v lese na kraji jarku alebo na brehu rieky sa zastrelím, a to skutočne, ako že som synom najstatočnejšieho človeka, ktorý kedy žil vo Francúzsku.“

Konvulzívna triaška prebehla údmi Valentíny; pus-tila mrežu, ktorej sa držala obidvoma rukami, ramená jej klesly pozdĺž tela a dve veľké slzy skotúlaly sa jej dolu lícami.

Mladý človek stál pred ňou zamračený a rozhodný.

„Ó, zmilujte sa, zmilujte sa,“ riekla. „Budete žiť, pravda?“

„Nie, na moju česť,“ odvetil Maximilián. „Ale čo vám na tom záleží? Vykonáte svoju povinnosť a budete mať pokojné svedomie.“

Valentína klesla na kolená, tisnúc si srdce, ktoré pukalo.

„Maximilián,“ povedala, „môj priateľ, môj brat na zemi, môj pravý muž v nebesách, prosím ťa, urob ako ja, ži a trp. Jedného dňa azda budeme spojení.“

„S Bohom, Valentína!“ opakoval Morrel.

„Bože môj,“ hovorila Valentína, dvíhajúc ruky k nebu so vznešeným výrazom, „ty vidíš, že som robila všetko, čo som mohla, aby som ostala poslušnou dcérou: prosila som, vzývala, zaprisahala; nepočul moje prosby, moje volanie, ani plač. Dobre!“ pokračovala, osušiac si slzy a nadobudnúc zasa pevnosť, „nechcem zhynúť od výčitiek, radšej chcem zhynúť od hanby. Vy budete žiť, Maximilián, a ja nebudem patriť inému, iba vám. Kedy? V ktorú chvíľu? Hneď? Hovorte, rozkazujte, som odhodlaná.“

Morrel, ktorý sa zasa vzdialil o niekoľko krokov, vrátil sa a bledý od radosti, s rozjasneným srdcom cez mreže podal Valentíne obidve ruky a riekol:

„Valentína, drahá priateľka, takto sa nemáte so mnou shovárať, alebo ma máte nechať umrieť. Prečo by som vás mal dobyť násilím, ak ma milujete, ako vás milujem ja? Nútite ma k životu zo samej ľudskosti? Potom radšej umriem!“

„Naozaj,“ šeptala Valentína, „kto ma na svete miluje? On. Kto ma potešil vo všetkých mojich útrapách? On. Ku komu viažem všetky svoje nádeje? Na kom

utkvie môj blúdiaci pohľad, na kom spočynie moje krvácajúce srdce? Na ňom, na ňom, vždy na ňom. Tak, máš pravdu, Maximilián, pôjdem s tebou, opustím otcovský dom, všetko. Ó, aká som nevďačná!“ zvolala Valentína, zaplačúc. „Všetko!... I svojho dobrého starého otecka, na ktorého som zabudla!“

„Nie,“ riekol Maximilián, „neopustíš ho. Povedala si, že pán Noirtier zdá sa prejavovať ku mne sympatie. Nože, prv, ako ujdeš, zdôveríš sa mu so všetkým; urobíš si z jeho súhlasu záštitu pred Bohom, a potom, keď budeme sosobášení, pôjde s nami: miesto jedného bude mať dvoje detí. Povedala si mi, ako sa s tebou shovára a ako mu odpovedáš; naučím sa skoro tej dojímavej signálovej reči, uvidíš, Valentína! Ó, prisahám ti, miesto toho, aby nás čakalo zúfalstvo, sľubujem ti šťastie!“

„Ó, hľaď, Maximilián, hľaď, akú ty máš moc nado mnou! Temer verím tomu, čo hovoríš, a predsa viem, že čo mi hovoríš, je šialenstvo, lebo môj otec ma bude kliat; poznám ho, má neoblomné srdce a neodpustí nikdy! Čujte, Maximilián, ak sa mi podarí lešťou, prosbou, náhodou, čímkoľvek, slovom, ak sa mi akokoľvek podarí ten sobáš oddialiť, počkáte, však?“

„Áno, prisahám, ako mi zasa vy prisaháte — pravda? — že ten hrozný sobáš sa neuskutoční nikdy a že, keby vás i dovliekli pred magistrát, pred kňaza, poviete: nie!“

„Prisahám ti, Maximilián, na to, čo mi je na svete najsvätejšie, na tónu svojej matky!“

„Počkajme teda,“ riekol Morrel.

„Áno, počkajme,“ prisvedčila Valentína, vydýchnuv si pri tom slove; „je toľko vecí, ktoré môžu zachrániť takých nešťastníkov, ako sme my.“

„Spolieham sa na vás, Valentína,“ riekol Morrel; „všetko, čo urobíte, bude správne; ale ak pominú vaše prosby, ak váš otec a pani de Saint-Méran budú trvať na tom, aby pána d'Épinay zajtra zavolali podpísať smluvu...“

„Tak máte moje slovo, Morrel.“

„Miesto toho, aby ste podpísali...“

„Prídem k vám a ujdeme. Do toho času však nepokúšajme Boha, Morrel; nesídeme sa: je to div, zázrak, že nás ešte neprekvapili. Keby nás prekvapili, keby vyšlo najavo, ako sa schádzame, nebolo by už pre nás záchrany.“

„Máte pravdu, Valentína, ale ako sa dozviem?...“

„Od notára, pána Deschamps.“

„Poznám ho.“

„A odo mňa samej. Budem vám písať, veď mi verte. Bože môj, mne sa ten sobáš práve tak protiví ako vám!“

„Dobre, dobre! Vďaka, moja zbožňovaná Valentína,“ odvetil Morrel. „Sme teda dohovorení; hneď, ako sa dozviem o hodine, príbehnem sem, vy soskočíte s tohto múru do môjho náručia: pôjde to ľahko; pri bráne ohrady bude na nás čakať koč, sadnete si ku mne a ja vás zaveziem ku svojej sestre; tam, ak chcete, v úkryte, či verejne, ak si to budete žiadať, budeme si vedomí svojej sily a vôle a nedáme sa zarezať ako jahniatka, ktoré sa bránia len vzdychmi.“

„Nech je tak,“ povedala Valentína. „Teraz vám zasa ja poviem: čo urobíte, všetko bude dobré.“

„Ó!“

„Tak ste spokojný so svojou ženou?“ spýtala sa deva smutne.

„Zbožňovaná Valentína, ak poviem áno, vyslovuje to tak málo!“

„Povedzte to predsa.“

Valentína sa priblížila. či skôr priblížila sa perami ku bráne a jej slová, nesené vonným dychom, prenikly až k Morrelovým perám, ktorý primkol ústa s druhej strany ku chladnej, neúprosnej priehrade.

„Do videnia,“ riekla Valentína, odtrhnúc sa od toho šťastia, „do videnia!“

„Dostanem od vás list?“

„Áno.“

„Ďakujem, drahá žena, do videnia!“

Zaznel zvuk nevinného, strateného bozku, a Valentína zmizla pod lipami.

Morrel počkal. kým odznel šum jej šiat, dotýkajúcich sa krovia, a škripot piesku pod jej nohami, zdvihol oči dohora, aby s nevysloviteľným úsmevom ďakoval nebu, že dovoľuje, aby bol tak milovaný, a zmizol tiež.

Mladý človek sa vrátil domov a čakal celý večer i celý druhý deň, ale nič nedostal. Len na tretí deň ráno o desiatej, keď chcel ísť k notárovi, pánu Deschampsovi, dostal poštou lístok a hneď poznal, že je od Valentíny, hoci nikdy nevidel jej písmo.

Obsahoval tieto slová:

„Slzy, prosby, modlikania nepomohly. Včera som pobudla dve hodiny v kostole svätého Filipa a dve hodiny som sa modlila z hlbín duše k Bohu; tak sa zdá, že ma Boh práve tak nechce vyslyšať ako ľudia, a podpísanie smluvy je určené na dnes večer, na deviatu hodinu.

Mám len jedno slovo, ako mám len jedno srdce,
Morrel, a to som vám dala: moje srdce je vaše!

Teda dnes večer pri mreži o tri štvrte na deväť.

Vaša žena

Valentína de Villefort.“

„P. S. Mojej starej mamičke, chuderke, je vždy horšie; včera sa jej rozrušenie premenilo temer na blúznenie a dnes sa jej blúznenie zmenilo temer na šialenstvo.

Budete ma, všakver, veľmi milovať, Morrel, aby som mohla zabudnúť, že som od nej v takom stave odišla?

Tak sa mi vidí, pred starým oteckom Noirtierom taja, že má byť smluva dnes večer podpísaná.“

Morrel sa neuspokojil s listom, ktorý mu poslala Valentína; odišiel k notárovi, ktorý mu potvrdil, že smluva má byť podpísaná o deviatej večer.

Potom zašiel k Monte Christovi; od toho sa dozvedel najviacej: František mu prišiel oznámiť rodinnú slávnosť a pani de Villefort písala grófovi a prosila ho, aby jej prepáčil, že ho nepozýva. Ale smrť pána de Saint-Méran a zdravotný stav jeho vdovy vrhá na schôdzku závoj smútku, ktorým by nechcela zakaboniť grófovo čelo, ktorému želala všetko možné šťastie.

Predošlý deň Františka predstavili pani de Saint-Méran, ktorá pre to predstavenie vstala s lôžka, na ktoré sa zasa hneď odobrala.

Morrel, čo je ľahko pochopiteľné, bol rozčúlený, čo nemohlo ujsť prenikavému pohľadu grófovmu. Monte Christo však bol k nemu tiež láskavejší ako inokedy, natoľko láskavý, že Maximilián bol už dva či tri razy

odhodlaný povedať mu všetko. Pripomenul si však sľub, ktorý dal Valentíne, a tajomstvo zostalo pochované na dne srdca.

Mladý človek so dvadsať ráz prečítal cez deň Valentínin list. Písala mu prvý raz, a to pri akej príležitosti! Koľko ráz prečítal list, vždy si obnovil prísahu, že Valentínu urobí šťastnou. A naozaj, akú vážnosť si získala mladá deva, ktorá sa odhodlala na taký vážny krok! Akú oddanosť si zaslúži od toho, komu obetovala všetko! Nakoľko má byť svojmu milencovi prvým a jediným predmetom zbožňovania! Je to v jednej osobe kráľovná i žena a človeku nestačí jedna duša, aby ju mohol dostatočne milovať a byť jej dosť povďačný.

Morrel myslel s nevýslovným rozčúlením na chvíľu, keď Valentína príde a povie:

„Tu som, Maximilián, vezmite ma.“

Pripravil na útek všetko; v lucerne ukryl dva rebríky, kabriolet, ktorý poháňal sám, čakal; nijaký sluha, nijaké svetlo; len za rohom zažne lampy, nie je potrebné pre prílišnú opatrnosť padnúť do rúk polície.

S časom na čas prebiehala Morrelovým telom triaška. Myslel na chvíľu, keď bude Valentíne pomáhať pri zostupovaní s vysokého múru a keď bude cítiť vo svojom náručí chvieť sa tú oddanú, ktorej bozkával len ruku a celoval konce prstov.

Keď prišlo popoludnie, keď Morrel videl, že sa chvíľa blíži, cítil potrebu samoty, krv v ňom vrela, prosté otázky, čo len hlas priateľa, boly by ho dráždily; zavrel sa doma a chcel čítať, ale jeho pohľad behal po stranách, nerozumel ničomu, a napokon zahodil knihu, aby si znova nakreslil plán, ohradu a rebríky.

Konečne sa priblížila hodina.

Zaľúbený človek nikdy nenechal hodinky ísť pokojne; Morrel svoje vždy tak nemilosrdne naprával a naťahoval, že napokon o šiestej ukazovali pol deviatej. Povedal si teda, že je už čas, že, hoci smluva má byť podpísaná až o deviatej, Valentína pravdepodobne nebude čakať na zbytočný podpis: preto Morrel, ktorý podľa svojich hodínok vyšiel z ulice Meslay o pol deviatej, do ohrady vkročil, keď hodiny na kostolnej veži svätého Filipa hily ôsmu.

Kôň i kabriolet boly skryté za malými rumami, medzi ktorými sa Morrel ohyčajne skrýval.

Pomaly mrkalo a stromy v záhrade začínaly tvoriť hustú klenbu nepriehľadnej čierňavy.

Tu vystúpil Morrel z tône a s búchajúcim srdcom podišiel nazrieť cez otvor hrány: nebol tam nikto.

Hodiny bily pol deviatej.

Pol hodiny ubehlo čakaním. Morrel sa prechádzal po diaľke i šírke a v prestávkach stále kratších išiel primknúť k priehrade oko. Záhrada sa stávala vždy tmavšou, ale v tme darmo hľadal biely oblek, márne načúval v tichosti, či nezaznejú kroky.

Dom, ktorý bolo možno vidieť cez lístie, ostával tmavý a nebol naskrze podobný domu, ktorý sa otvára takej dôležitej udalosti, ako je podpísanie manželskej smluvy.

Morrel pozrel na hodinky, ktoré ukazovali tri štvrte na desať, ale temer súčasne hlas vežových hodín, bijúcich už dva alebo tri razy, opravil chybu vreckových, odbíjajúc pol desiatej.

Čakal už o pol hodiny dlhšie, ako určila Valentína: povedala, že príde o deviatej, ale skôr prv ako neskoršie.

Bola to najhroznejšia chvíľa pre srdce mladého človeka, na ktoré každá sekunda padala ako olovené kladivo.

Najmenší šum lístia, najtichšie zadutie vetra napínaly jeho sluch a vyvolávaly mu pot na čelo; tu, trasúc sa na celom tele, naprával rehrík, a aby netratil čas, kládol už nohu na prvý šteblík.

V tomto zamieňaní bázne a nádeje, pri rozširovaní a opätnom svieraní srdca udrela na veži desiata hodina.

„Ó,“ zašeptal Maximilián s hrôzou, „nie je možné, aby podpisovanie smluvy trvalo tak dlho, ak sa len neprihodily nepredvídané udalosti; premyslel som všetko, odhadol, ako dlho môžu trvať formality — niečo sa už stalo.“

A tu alebo rozčúlene prechádzal sa pozdĺž brány, alebo tisol rozpálené čelo k ľadovému železu. Valentína po spísaní smluvy zamdlela a či ju azda zadržali na úteku? To byly jediné dva predpoklady, i to zúfalé, ktoré mladý človek mohol pripustiť.

Potom mu prišla myšlienka, že Valentínu pri úteku opustily sily a že zamdlela niekde na ceste.

„Ó, ak je to tak,“ zvolal, vybehnúc po rebríku, „potom by som ju stratil, a to svojou vinou!“

Démon, ktorý mu pošepol túto myšlienku, nž ho neopustil a huhlal mu do ušú s vytrvanlivosťou, zaviňujúcou, že niektorý predpoklad pri uvažovaní stane sa vo chvíli istotou. Zdalo sa mu, že jeho oči, ktorými sa usiloval vniknúť do hustnúcej tmy, zbadaly ležať v tmavom stromoradí predmet; Morrel sa vonkoncom odvážil zavolať, a zdalo sa mu, že vietor až k nemu donáša neartikulované nariekanie.

Konečne odbilo pol jedenástej; nemohol sa už

dlhšie opanovať, dalo sa očakávať všetko možné. Maximiliánov pulz udieral prudko, hmla mu kalila zrak; prekročil múr a skočil na druhú stranu.

Bol u Villefortov, vnikol k nim cez múr; pomyslel na následky, aké by mohol mať ten čin, ale tak ďaleko sa nedostal, aby ustúpil.

V momente bol na druhom konci húštiny. S miesta, kde sa dostal, bolo vidieť dom.

Tu sa presvedčil Morrel o tom, čo predpokladal, keď sa usiloval zrakom preniknúť cez stromovie: že miesto svetiel, ktoré mali žiariť vo všetkých oblokoch, ako býva v slávnostné dni, nevidel nič okrem šedivej hmoty, zahalenej ohromnou tieňovou záclonou, ktorú vrhala hustá hmla, kryjúca mesiac.

S času na čas mihlo sa nejaké chabé svetlo v troch oblokoch prvého poschodia. Tieto okná však neboly na izbe pani de Saint-Méran.

Iné svetlo stálo nepohnute za červenými záclonami. Boly to záclony spálne pani de Villefort.

Morrel to všetko uhádol. Aby mohol v mysli sledovať Valentínu v každom čase dňa, dal si toľko ráz opísať plán villefortovského domu, že ho poznal, hoci ho nikdy nevidel.

Mladý človek bol ešte väčšmi zdesený tmou a tichosťou ako prv Valentíninou neprítomnosťou.

Zmätený, šialený od bolesti, rozhodnutý podniknúť hocičo, aby videl Valentínu a presvedčil sa o nešťastí, ktoré tušil, nech by bolo akékoľvek, Morrel dostal sa na kraj húštiny a zastrájal sa prebehnúť cez odkrytý trávnik, keď tu prenikol k nemu zvuk hlasu, dosť vzdialený, ale donášaný k nemu vetrom.

Pri tom hlase ustúpil o krok nazad; znova sa cele

skryl v húštine, z ktorej už napoly vykročil, a ostal bez hnutia a muknutia stáť v tme.

Hneď sa rozhodol, že ak to bude sama Valentína, upozorní ju slovom; keby to bola Valentína v spoločnosti niekoho, aspoň by ju videl a presvedčil by sa, že sa jej nič nestalo; keby to boli cudzí ľudia, zachytil by z ich rozhovoru niekoľko slov, a nepochopiteľné tajomstvo by sa mu objasnilo.

V tom vyšiel mesiac zpoza mrakov, ktoré ho zahalovaly, a vo dverách nad schodišťom, vedúcim do záhrady, Morrel zbadal Villeforta v spoločnosti človeka, oblečeného do čiernych šiat. Sostúpili po schodoch a šli k húšťave. Neurobili ešte ani štyri kroky, keď Morrel v čierne oblečenom mužskom poznal doktora Avrignyho.

Mladý človek, vidiac, že sa blížila k nemu, ustupoval pred nimi mechanicky až ku kmeňu figovej moruše, tvoriacej prostriedok húštiny; tam musel zastať.

Skoro prestal škriepiť piesok pod krokmi obidvoch chodcov.

„Ach, drahý doktor,“ riekol kráľovský prokurátor, „nebo rozhodne stíha náš dom nenávisťou. Aká to hrozná smrť! Aký úder! Neusilujte sa ma tešiť. Rana je prisvieža a prihlboká. Mŕtva, mŕtva!“

Na čelo mladého človeka vystúpil ľadový pot a zuby mu zadrkotaly od triašky. Kto umrel vo Villefortovom dome, ktorý on sám pomenoval prekliatym?

„Drahý pán de Villefort,“ odvetil lekár tónom, ktorý zdvojnásobil hrôzu mladého človeka, „nešiel som sem s vami preto, aby som vás tešil, ba naopak.“

„Čo chcete tým povedať?“ spýtal sa zhrozený kráľovský prokurátor.

„Chcem povedať, že za nešťastím, ktoré vás práve zastihlo, skrýva sa azda iné, ešte väčšie.“

„Ó, Bože môj,“ šeptal Villefort, spínajúc ruky, „čo mi ešte poviete?“

„Sme sami, priateľ?“

„Ó, áno, úplne sami. Ale prečo taká opatrnosť?“

„Preto, že sa vám musím zdôveriť s niečím hrozným,“ odvetil doktor; „sadtite si.“

Villefort skôr sklesol ako sadol na lavičku. Doktor ostal pred ním stáť a položil mu ruku na plece. Morrel, zmeravený hrôzou, tisol jednu ruku k čelu, druhou si tlačil srdce, aby ho jeho prudké údery neprezradily.

„Mŕtva, mŕtva!“ opakoval si v mysli hlasom svojho srdca.

A sám myslel, že umrie.

„Hovorte, doktor, počúvam vás,“ riekol Villefort; „udrite, som pripravený na všetko.“

„Pani de Saint-Méran bola, pravda, veľmi stará, ale tešila sa výbornému zdraviu.“

Morrel od desiatich minút vydýchol si prvý raz.

„Zabil ju žiaľ,“ riekol Villefort, „áno, žiaľ, doktor! Veď žila štyridsať rokov s markízom!“

„Nie je to žiaľ, drahý Villefort,“ povedal doktor. „Žiaľ môže zabiť, hoci sú to vzácne prípady, ale nezabije za deň, nezabije za hodinu, nezabije za desať minút.“

Villefort neodpovedal; zdvihol len hlavu, ktorú mal až do tej chvíle schýlenú, a pozrel vytreštenými očami na doktora.

„Boli ste pri agónii?“ spýtal sa d'Avrigny.

„Áno,“ odvetil kráľovský prokurátor; „pošepili ste mi, aby som neodchodil.“

„Pozorovali ste symptomy choroby, na ktorú umrela pani de Saint-Méran?“

„Iste; pani de Saint-Méran dostala tri záchvaty, opakujúce sa v niekoľkominútových prestávkach, a to vždy vážnejšie a častejšie. Keď ste prišli, pani de Saint-Méran už niekoľko minút ťažko dýchala; bol to začiatok záchvatu, o ktorom som myslel, že je len nervový záchvat, ale potom, keď som ju videl, ako sa dvíha na posteli s napätými údmi a krkom, začal som sa naozaj báť. Tu som vyčítal z vašej tváre, že je to naozaj vážnejšie, ako som myslel. Keď kríza minula, hľadal som váš zrak, ale nezachytil som ho. Držali ste tepnu, čítali ste úder, a nastal druhý záchvat, a vy ste na mňa nepozreli. Druhá kríza bola hroznejšia ako prvá: nervové pohyby sa opakovali, ústa sa stiahly a sfialovely. Pri treťom záchvate vydýchla dušu. Už pri prvom som zbadal zmeravenie; vy ste ma utvrdili v tej mienke.“

„Áno, pred všetkými,“ povedal doktor, „ale teraz sme sami.“

„Bože môj, čo mi chcete povedať?“

„Že symptomy zmeravenia a symptomy otrávenia rastlinnými látkami sú úplne tie isté.“

Villefort vyskočil; chvíľu stál bez slova a hnutia, potom klesol zasa na lavičku.

„Ó, Bože môj, doktor,“ riekol, „rozmysleli ste si, čo mi hovoríte?“

Morrel nevedel, či sníva a či bdie.

„Počujte,“ odvetil doktor, „som si načistom s dôležitosťou svojho výroku a poznám povahu človeka, pred ktorým ho vyslovujem.“

„Hovoríte to sudcovi, či priateľovi?“ spýtal sa Villefort.

„Priateľovi, v tejto chvíli len priateľovi. Podobnosť medzi príznakmi zmeravenia a príznakmi otrávenia rastlinnými látkami je taká, že keby som mal podpísať, čo teraz hovorím, osvedčujem sa, že by som váhal. Preto i opakujem: nehovorím to sudcovi, ale priateľovi. Nože, priateľ, teda hovorím, že za tri štvrte hodiny, kým trvala agónia, študoval som krčce i smrť pani de Saint-Méran, a som presvedčený, že pani de Saint-Méran umrela na otrávenie, ale poviem vám i to, áno, poviem vám, aký jed ju usmrtil.“

„Pane, pane!“

„Vidíte, všetko je tu: spavosť, prerušovaná nervovými záchvatmi, podráždenosť mozgu, všeobecná ochabnutosť. Pani de Saint-Méran podľahla prudkej dávke brucínu alebo strychnínu, ktorú jej dali náhodou alebo omylom.“

Villefort chytil doktora za ruku.

„Ó, to nie je možné!“ povedal. „Ja snívam, Bože môj, snívam! Je to hrozné počuť také veci od človeka, ako ste vy! Pre Boha vás prosím, drahý doktor, povedzte mi, že sa môžete myliť!“

„Iste, môžem, ale . . .“

„Ale? . . .“

„Ale nemyslím.“

„Doktor, zmilujte sa nado mnou; od niekoľkých dní prenasleduje ma toľko neslýchaných vecí, že zblazniem.“

„Liečil niekto okrem mňa pani de Saint-Méran?“

„Nikto.“

„Poslali do lekárne nejaký recept, ktorý by mi neboli predložili?“

„Nie.“

„Mala pani de Saint-Méran nejakých nepriateľov?“

„Neviem o nijakých.“

„Mal niekto záujem na jej smrti?“

„Ach, nie, Bože môj, ach, nie; moja dcéra Valen-
tína je jej jedinou dedičkou . . . Ó, keby taká myšlienka
mohla vo mne skrsnúť, prebodol by som sa, aby som
potrestal svoje srdce, že mohlo jediný moment precho-
vávať takú myšlienku.“

„Ó, drahý priateľ,“ zvolal pán d'Avrigny, „bože-
uchovaj, aby som niekoho obviňoval; hovorím len o ne-
šťastí, rozumiete, o omyle. Ale už či omyl alebo ne-
šťastná náhoda, fakt je tu a hovorí ticho môjmu sve-
domiu a žiada, aby moje svedomie prehovorilo k vám
nahlas. Vyzvedajte sa.“

„Koho? Ako? Načo?“

„Hľadte: nemohlo by sa stať, že by sa starý sluha
Barrois pomýlil a dal pani de Saint-Méran nápoj, ktorý
bol pripravený pre jeho pána?“

„Pre môjho otca?“

„Áno.“

„A ako by mohol nápoj, pripravený pre pána Noir-
tiera, otráviť pani de Saint-Méran?“

„Niet prostejšej veci. Viete, že pre isté choroby
jedy sú liekmi; porážka patrí k tým chorobám. Od troch
mesiacov, odvtedy, ako som všetko skúsil vrátiť pánu
Noirtierovi pohyb a reč, rozhodol som sa, že upotrebím
posledný prostriedok; od troch mesiacov teda liečim ho
brucínom; v poslednom nápoji, ktorý som mu predpísal,
bolo ho už šesť centigramov. Šesť centigramov, ktoré
naskrze neúčinkovali na ochromené orgány pána Noir-
tiera, ktoré postupnými dávkami už privykly na jed,

šesť centigramov však okrem neho môže usmrtiť každú inú osobu.“

„Môj drahý doktor, medzi izbami pána Noirtiera a pani de Saint-Méran niet spojenia, a Barrois k mojej testinej nikdy nevkročil. Konečne, priznám sa vám, doktor, hoci viem, že ste najzbehlejší a najmä najsvedomitejší človek na svete, hoci vaše slovo je pre mňa v daných okolnostiach fakťou, ktorá ma vedie ako slnečné svetlo, nuž, doktor, hoci mám to presvedčenie, musím sa držať predsa zásady: *Errare humanum est* (Mýliť sa je ľudské).“

„Počujte, Villefort,“ riekol doktor, „či by ste mali k niektorému z mojich kolegov toľko dôvery ako ku mne?“

„Prečo to hovoríte? Čo tým mienite?“

„Zavolajte ho, poviem mu, čo som pozoroval, a budeme mŕtvolu pitvať.“

„A nájdete zvyšky jedu?“

„Nie, nie jedu, to som nepovedal, ale zistíme rozjatrenie nervového systému, nepopierateľnú asfyxiu a povieme vám: Drahý Villefort, ak sa to stalo z nedbanlivosti, dajte pozor na svojich sluhov; ak sa to stalo z nenávisťi, dajte pozor na svojich nepriateľov.“

„Ó, Bože môj, čo mi to navrhujete, d'Avrigny?“ povedal sklúčený Villefort. „Keď do tajomstva okrem vás nazrie niekto iný, vyšetovanie stane sa neodvratným, a to vyšetovanie u mňa nemožné. Ale, ak na tom stojíte,“ pokračoval kráľovský prokurátor, opanujúc sa a pozrúc nepokojne na lekára, „ak na tom stojíte za každú cenu, urobím to. Naozaj, moje postavenie mi káže, aby som išiel na koreň veci. Ale, doktor, vidíte ma vopred preniknutého žiaľom: vniesť po takej bolesti

do svojho domu také pohoršenie! Ó, moju ženu a dcéru to zabije. A ja, ja, doktor, veď viete, že človek nedosiahne to, čo som ja dosiahol, a nie je dvadsaťpäť rokov kráľovským prokurátorom, aby nemal značný počet nepriateľov: mám mnoho nepriateľov. Ak sa táto vec rozhlási, budú triumfovať, chvejúc sa radosťou, a mňa pokryjú hanbou. Doktor, odpusťte mi tieto svetské myšlienky. Keby ste boli kňaz, neodvážil by som sa vám to povedať, ale ste mužský a poznáte iných mužských: Doktor, doktor, však, nepovedali ste mi nič?“

„Môj drahý pán Villefort,“ odvetil otrasený doktor, „mojou prvou povinnosťou je ľudskosť. Keby to bolo bývalo v moci vedy, bol by som zachránil pani de Saint-Méran, ale je mŕtva, a ja teraz patrím živým. Pochovajme toto hrozné tajomstvo na najhlbšie dno srdca. Ak doň prenikne niečí zrak, pripustím, aby moje mlčanie pripísali mojej nevedomosti. Ale zato, pane, pátrajte stále, hľadajte neprestajne, lebo, môžbyť, nebude na tom dosť... A keď nájdete vinníka, ak ho nájdete, budem to ja, ktorý vám poviem: Ste sudcom, robte, čo chcete!“

„Ó, vďaka, vďaka, doktor!“ zvolal Villefort s nesmiernou radosťou. „Nikdy som nemal lepšieho priateľa, ako ste vy.“

A ako by sa bál, že sa doktor d'Avrigny inak rozhodne, vstal a ťahal doktora k domu.

Odišli.

Morrel, ako by si musel vydýchnuť, vystrčil hlavu z húštiny a mesiac ožiaril jeho tak bledú tvár, že ho bolo možno pokladať za príšeru.

„Boh ma chráni zjavne, ale hrozne,“ riekol si. „Ale Valentína, Valentína! Chúďatko, moja priateľka! Či vydrží toľkú bolesť?“

Pri tých slovách hľadel to na oblok s červenými, to na tri obloky s bielymi záclonami.

Za červenými záclonami temer celkom zmizlo svetlo. Pani de Villefort akiste zhasila lampu a len nočná lampa vrhala žiaru na okno.

Zbadal však, že na druhom konci budovy z troch oblokov, zastretých bielymi záclonami, otvorilo sa jedno. Svieca na kozube vrhala von niekoľko lúčov bledého svetla a sta by sa bol prišiel oprieť o balkón nejaký tieň.

Morrel sa zachvel; zdalo sa mu, že začul plač.

Nebol ani div, že táto duša, inak taká smelá a mocná, teraz dvoma najsilnejšími ľudskými vášňami, láskou a strachom, zmätená a rozrušená, zoslabla natoľko, že sa stala obeťou poverčivých preludov.

Hoci bolo nemožné, aby ho v úkryte zbadalo oko Valentíny, predsa sa zdalo Maximiliánovi, že ho tieň na balkóne volá; hovoril mu to jeho zvírený duch a blčiacie srdce mu to opakovalo. Dvojité klam stal sa nepremožiteľnou skutočnosťou a Maximilián, pudený mladistvým zápalom, vyrútil sa z úkrytu, a nestarajúc sa o to, či ho niekto vidí, nestarajúc sa, že môže naľakať Valentínu a jej nevdojakým výkrikom na seba upozorniť, dvoma skokmi preskočil široký trávnik, zaplavený bielym mesačným svetlom. Ocitnúc sa v rade debien s pomarančovníkmi, tiahnúcimi sa pozdĺž domu, dostal sa k vonkajšiemu schodištiu, vybehol rýchlo nahor a stlačil kľučku dverí, ktoré sa pred ním otvorily bez odporu.

Valentína ho nevidela; jej oči, obrátené k nebu, pozorovaly strieborný obláčik, plávajúci po azúre, forma ktorého upomínala na tónu, vznášajúcu sa k nebu; jej vzletný básnický duch jej hovoril, že je to duša starej mamičky.

Morrel prešiel cez predsieň a našiel zábradlie schodišťa; koberec na schodoch tlmil jeho kroky; Morrela natoľko opanovalo rozčúlenie, že ani prítomnosť samého pána de Villefort by ho nebola odstrašila. Keby bol zbadal pána de Villefort, bol už rozhodnutý, čo urobí: pristúpi k nemu, prizná sa mu, poprosí ho o odpustenie a schválenie lásky, ktorá ho púta k jeho dcére a jeho dcéru k nemu; Morrel bol šialený.

Na šťastie nevidel nikoho.

Najmä teraz mu pomohol plán vnútra domu, ktorý mu označila Valentína; bez prekážky dostal sa po schodoch hore, a keď, prídúc ta, premýšľal, kade ísť, cestu mu označil známy plač. Obzrel sa; odchýlené dvere prepúšťaly pruh svetla a zvuk lkajúceho hlasu. Otvoril ich a vstúpil.

V hĺbke alkovne odpočívala mŕtva pod bielym rubášom, haliacim jej hlavu a určujúcim formu tela, Morrelovmu oku tým hroznejšieho od toho času, ako mu náhoda odhalila tajomstvo,

Vedľa postlania, s hlavou zahrúženou do hlavnic širokej lenošky, kľáčala Valentína, chvejúc sa a otriasajúc plačom, a tísila k hlave, ktorú nebolo vidieť, sopäté meravé ruky.

Odstúpila od obloka, ktoré ostalo otvorené, a modlila sa nahlas tónom, ktorý by bol dojal i najtvrdšie srdce; slová jej plynuly s perí rýchlo, nesúvisle, neroszumiteľne, natoľko jej bolesť svierala hrdlo žeravými kliešťami.

Mesiac, predierajúci sa sem škárami žalúzií, tento obraz zúfalosti oblieval azúrovým svitom, v ktorom bledlo svetlo sviečky.

Morrel nemohol odolať tomu pohľadu; nebol citliv-

kár, nebolo ľahko vzbudiť v ňom pohnutie, ale pred jeho zrakom trpiaca, plačúca, rukami zalamujúca Valentína, to bolo viacej, ako mohol zniesť mlčiak. Vzdychol, šepol jej meno a hlava, zaborená do leňošky a plačúca, hlava Coreggiovej Magdalény, sa zdvihla a ostala obrátená k nemu.

Valentína ho zbadala a neprejavovala počudovanie. V srdci, prekypujúcom krajnou zúfalosťou, niet prechodných pocitov.

Morrel podal svojej priateľke ruku. Valentína, miesto ospravedlnenia, že neprišla, ukázala na mŕtvolu, ležiacu pod pohrebným rubášom, a zalkala znova.

Ani jeden z nich sa neodvážil prehovoriť v tej izbe. Obidvaja váhali narušiť tichosť, ktorú, tak sa videlo, prikázala smrť, stojaca v niektorom rohu s prstom na perách.

Napokon Valentína prehovorila prvá.

„Priateľ,“ riekla, „ako ste sem prišli? Ach, povedala by som vám: vitajte, keby to nebola Smrť, ktorá vám otvorila dvere tohto domu.“

„Valentína,“ prehovoril Morrel rozochveným hlasom a spínajúc ruky, „bol som tam od pol deviatej; nešli ste, i opanoval ma nepokoj, preskočil som cez múr, vnikol do záhrady. Tu hlasy, hovoriace o nešťastnej udalosti . . .“

„Aké hlasy?“ spýtala sa Valentína.

Morrel sa zachvel, lebo mu prišiel na um celý rozhovor doktora s Villefortom a zdalo sa mu, že cez rubáš vidí skrútené ruky, meravý krk a fialové pery.

„Hlasy vašich sluhov ma poučily o všetkom.“

„Ale prísť sem, priateľ, bolo toľko, ako zničiť nás obidvoch,“ riekla Valentína bez zdesenia a hnevu.

„Odpusťte mi,“ povedal Morrel takým istým tónom, „odídem.“

„Nie,“ riekla Valentína, „niekto by vás stretol; ostaňte.“

„Ale keby niekto prišiel?“

Deva potriasla hlavou.

„Buďte pokojný,“ riekla, „nepríde nikto, tu je naša ochrana.“

A ukázala na mŕtvolu, črtajúcu sa pod rubášom.

„Ale čo sa stalo s pánom d'Épinay? Povedzte mi, prosím vás pekne,“ prehovoril zasa Morrel.

„Pán František prišiel podpísať smluvu práve vo chvíli, keď moja dobrá stará mamička dokonala.“

„Ó,“ oddýchol si Morrel s pocitom sebeckej radosti, lebo sám na to myslel, že táto smrť oddiali na neurčitý čas Valentínin sobáš.

„Ale čo zdvojnásobuje moju bolesť,“ pokračovala deva, ako by si ten pocit zaslúžil hneď trest, „je, že stará mamička, umierajúc, vyslovila želanie, aby to manželstvo bolo čím skôr uzavreté. I ona, Bože môj, myslíac si, že ma chráni, konala proti mne.“

„Počúvajte!“ šepol Morrel.

Obidvaja mladí ľudia stíchli.

Bolo počuť otváranie dvere, potom praskanie parкетов a schody pod krokmi.

„Otec vychádza z pracovne,“ riekla Valentína.

„A odprevádza doktora,“ dodal Morrel.

„Ako viete, že je to doktor?“ spýtala sa s počudovaním Valentína.

„Predpokladám to,“ odvetil Morrel.

Valentína pozrela na mladého človeka.

Bolo počuť, ako sa zatvárajú dvere domu. Pán de

Villefort zamkol i záhradné dvere a vystupoval po schodoch.

Keď prišiel do predsieni, zastal na chvíľu, ako by uvažoval, či sa vrátiť do svojich izieb a či do izby pani de Saint-Méran. Morrel skočil za portieru. Valentína sa ani nepohla, ako by ju jej svrchovaný bôľ povzniesol nad všetky obyčajné obavy.

Pán de Villefort vošiel do svojich izieb.

„Teraz,“ povedala Valentína, „nemôžete vyjsť ani do záhrady, ani na ulicu.“

Morrel pozrel na devu s počudovaním.

„Teraz,“ pokračovala Valentína, „je len jeden možný a istý východ: cez byt starého otecka.“

Vstala.

„Poďte,“ povedala.

„Kde?“ spýtal sa Maximilián.

„K starému oteckovi.“

„Ja, k pánu Noirtierovi?“

„Áno.“

„Myslíte to vážne, Valentína?“

„Myslím na to už dávno. Na svete mám už len toho jediného priateľa, a potrebujeme ho obidvaja... Poďte.“

„Dajte pozor, Valentína,“ napomínal ju Morrel, váhajúc poslúchnuť devu, „dajte pozor, keď mi spadlo s očí: príduc sem, spáchal som šialený skutok. Ste vládkyňou všetkých svojich smyslov, drahá priateľka?“

„Áno,“ odvetila Valentína, „a robím si len jednu výčitku na svete: chcem opustiť bezduché telo svojej drahej mamičky, ktoré som si umiela strážiť.“

„Valentína,“ riekol Morrel, „smrť je sama sebou posvätená.“

„Áno,“ prisvedčila deva, „ostatne, nebude to dlho trvať, podťe.“

Valentína prešla cez chodbu a sostúpila po malých schodoch, vedúcich k Noirtierovi. Morrel išiel po prstoch za ňou. Keď prišli do predsiene bytu, našli tam starého sluhu.

„Barrois,“ povedala Valentína, „zavrite dvere a nepusťte nikoho.“

Vstúpila prvá.

Noirtier, ešte sediaci v kresle a dávajúci pozor na každý najmenší šum, informovaný starým sluhom o všetkom, čo sa stalo, pozeral túžobne na dvere izby. Keď zazrel Valentínu, oko mu zajasalo.

V devinej cbôdzi a zjave bolo čosi vážneho a slávnostného, čo starca prekvapilo. Preto jeho jasajúce oko stalo sa spýtavým.

„Drahý starý otecko,“ povedala krátko, „počúvaj ma dobre: vieš, že pred hodinou umrela stará mamička Saint-Méran a že teraz nemám okrem teba nikoho na svete, kto by ma miloval.“

V starcovom pohľade zjavil sa výraz nesmiernej nežnosti.

„Len tebe sa teda môžem zdôveriť so svojimi žiaľmi a nádejami, pravda?“

Porazený prisvedčil.

Valentína chytila Maximiliána za ruku.

„Pozri teda dobre na tohto pána,“ povedala starému otcovi.

Starec uprel skúmavé a trochu zadivené oči na Morrela.

„Je to pán Maximilián Morrel,“ pokračovala Va-

lentína, „syn toho statočného obchodníka z Marseille, o ktorom si akiste počul.“

„Áno,“ dal najavo starec.

„Je to bezúhonné meno, ktoré Maximilián preslávi, lebo v tridsiatom roku je kapitánom spahiov a dôstojníkom Čestnej légie.“

Starec pokynul, že sa pamätá.

„Tak, starý otecko,“ riekla Valentína, kľaknúc pred starcom na kolená a ukazujúc na Morrela, „milujem ho a budem len jeho. Ak budem prinútená vydať sa za iného, umriem od žiaľu alebo sa zmárnim.“

Oči starcove prejavovali miešaninu búrlivých myšlienok.

„Máš rád Maximiliána Morrela, však, dobrý starý otecko?“ spýtala sa deva.

„Áno,“ odvetil starec nehybne.

„A chceš chrániť nás, ktorí sme tiež tvoje deti, proti otcovmu rozhodnutiu?“

Noirtier pozrel svojím dôvtipným zrakom na Morrela, ako by mu chcel povedať:

„To závisí od okolností.“

Maximilián porozumel.

„Slečna,“ povedal, „svätá povinnosť vás volá do izby vašej starej mamičky; dožičíte mi cti, aby som mohol mať krátky rozhovor s pánom Noirtierom?“

„Áno, áno, to je to,“ rieklo starcovo oko.

Potom sa obrátilo nepokojne na Valentínu.

„Chceš povedať, ako ťa porozumie, starý otecko?“

„Áno.“

„Ó, o to sa nestaraj; hovorili sme tak často o tebe, že dobre vie, ako sa s tebou shováram.“

A obrátiac sa k Maximiliánovi s milujúcim, hoci hlbokým žiaľom zahaleným úsmevom, povedala:

„Vie všetko, čo viem ja.“

Valentína vstala, pomkla kreslo pre Morrela, rozkázala Barroisovi, aby dnu nikoho nepúšťal, a bozkajúc nežne starého otca a smutne sa rozlúčiac s Morrelom, odišla.

Morrel, aby ukázal Noirtierovi, že má dôveru Valentíny a pozná všetky jej tajomstvá, vzal slovník, pero a papier a položil všetko na stôl, na ktorom stála lampa.

„Predovšetkým,“ riekol Morrel, „dovoľte, pane, aby som vám povedal, kto som, ako som poznal slečnu Valentínu a aké mám s ňou úmysly.“

„Počúvam,“ hovoril Noirtierov pohľad.

Bol to neobyčajný pohľad na starca, na zdanlivo zbytočné bremeno, ktorý sa stal ochrancom, jedinou podporou, jediným sudcom dvoch mladých, krásnych milencov, vstupujúcich do života.

Jeho zjav, vyznamenávajúci sa pozoruhodnou vznešenosťou a prísnosťou, imponoval Morrelovi, ktorý začal rozprávať s rozochvením.

Rozprával, ako poznal a ako sa zaľúbil do Valentíny a ako Valentína vo svojej opustenosti a nešťastí prijala ním ponúknutú oddanosť. Povedal mu, aký je jeho rod, postavenie, majetok, a keď sa nie raz opýtal pohľadu porazeného starca, pohľad odpovedal:

„Dobre, pokračujte.“

„A teraz,“ riekol Morrel, zakončiac prvú časť rozhovoru, „keď som vám opísal, pane, svoju lásku a úfnosť, mám vám niečo povedať o našich úmysloch?“

„Áno,“ odvetil starec.

„Nuž, dohodli sme sa na tomto.“

A vyrozprával Noirtierovi všetko: ako čakal v ohra-
de s kabrioletom, ako chcel uniesť Valentínu, zaviezt
ju ku svojej sestre, vzial si ju za ženu a v úctivom oča-
kávaní úfať sa odpustenia pána Villeforta.

„Nie,“ prejavil Noirtier.

„Nie?“ opakoval Morrel. „Nemáme to urobiť?“

„Nie.“

„Nesúhlasíte teda s tým projektom?“

„Nie.“

„Tak je teda iná možnosť,“ riekol Morrel.

Spýtavý zrak starca sa spytoval: aká?

„Pôjdem,“ pokračoval Morrel, „a vyhľadám pána
Františka d'Épinay — som šťastný, že vám to môžem
povedať v neprítomnosti slečny de Villefort — a svo-
jím správaním ho prinútim, aby konal ako čestný
človek.“

Noirtierov pohľad sa ustavične spytoval.

„Čo urobím?“

„Áno.“

„Toto. Pôjdem za ním, ako som povedal, a poviem
mu, čo ma viaže k slečne Valentíne. Ak je delikátny
človek, dokáže svoju jemnosť tým, že sa zriekne ruky
svojej nevesty a v tej chvíli získa si moje priateľstvo
a oddanosť až do smrti. Ak odmietne zo ziskuchtivosti
alebo zo smiešnej hrdosti i potom, keď mu dokážem,
že mojej žene robí násilie, že ma Valentína miluje a že
okrem mňa nemôže nikoho iného milovať, budem sa
s ním biť, dám mu všetky výhody, a buď zabijem ja
jeho, buď on mňa. Ak ho zabijem, nevezme si Valen-
tínu; ak on zabije mňa, som istý, že Valentína nepôjde
za neho.“

Noirtier hľadel s nevýslovnou radosťou na ušlach-

tilú, úprimnú tvár, na ktorej sa odrážaly všetky city, vyslovované jazykom, všetko, čo poskytuje farba dobrej a vernej kresby.

Ale Noirtier, keď Morrel dohovoral, predsa niekoľko ráz zavrel oči, čím, ako vieme, vyjadroval nesusúhlas.

„Nie?“ spýtal sa Morrel. „Neprijímate tento druhý úmysel, práve tak, ako ste neprijali prvý?“

„Nie, neprijímam ho,“ prisvedčil starec.

„Ale potom čo máme robiť, pane?“ spýtal sa Morrel. „Posledné slová pani de Saint-Méran boli, aby sa neodkladalo so sobášom vnučky: mám nechať plynúť všetko svojím tokom?“

Starec sa nepohol.

„Áno, rozumiem,“ riekol Morrel, „mám čakať.“

„Áno.“

„Ale každé odkladanie nás zničí, pane,“ hovoril ďalej mladý človek. „Valentína sama je bez sily a prínutia ju ku všetkému ako dieťa. Vniknúc sem divom, aby som vedel, čo sa tu robí, dostanúc sa divom k vám, nemôžem sa s dobrým rozumom úfať, že sa tá šťastná náhoda bude opakovať. Verte mi a odpusťte tú márnivosť mojej mladosti: z tých dvoch projektov, ktoré vám navrhujem, dobrý je len jeden; povedzte mi, ktorý sa vám lepšie páči: dovoľíte slečne Valentíne, aby sa sverila na moju česť?“

„Nie.“

„Chcete radšej, aby som išiel k pánu d'Épinay?“

„Nie.“

„Ale, Bože môj, odkiaľ nám príde pomoc, ktorú čakáme z neba?“

Starec sa usmial očami, ako sa obyčajne usmieval,

keď sa hovorilo o nebi. V presvedčení starého jakobína zbudlo vždy trochu neverectva.

„Od náhody?“ spýtal sa Morrel.

„Nie.“

„Od vás?“

„Áno.“

„Od vás?“

„Áno,“ opakoval starec.

„Rozumiete dobre, na čo sa vás spytujem, pane? Odpusťte, že nalieham, ale vo vašej odpovedi je môj život; vy nás zachránite?“

„Áno.“

„Iste?“

„Áno.“

„Ručíte za to?“

„Áno.“

V očiach, ktoré daly túto odpoveď, zračila sa taká pevnosť, že nebolo možno pochybovať o vôli, ak nie o moci.

„Ó, vďaka, pane, tisícnásobná vďaka! Ale ako, ak vám Všemohúci divotvorne nevráti slovo a pohyb, ako sa môžete vy, prikutý k tomuto kreslu, vy, nemý a nehybný, ako môžete odporovať tomu manželstvu?“

Starcovu tvár osvietil úsmev, zvláštny úsmev očí v nehybnej tvári.

„Mám teda čakať?“ spýtal sa mladý človek.

„Áno.“

„Ale smluva?“

Ten istý úsmev zjavil sa znova.

„Chcete mi povedať, že nebude podpísaná?“

„Áno,“ dal najavo Noirtier.

„Teda smluva ani nebude podpísaná?“ zvolal Mor-

rel. „Ó, odpusťte, pane, ale pri zvesti o veľkom šťastí je dovolené pochybovať. Smluva nebude podpísaná?“

„Nie,“ odvetil porazený.

Hoci starec takto ubezpečil Morrela, on váhal uveriť, lebo sľub chorého bol taký neobyčajný, že miesto mocnej vôle mohol vyplývať zo slabého organizmu. Či sa nestáva často, že šialenec, nevediac o svojom šialenstve, hovorí o uskutočnení vecí, ktoré presahujú jeho moc? Slabý hovorí o ťarchách, ktoré zdvihne, bojazlivý o ozrutách, ktoré provokuje, chudobný o pokladoch, ktorými vládne, najprostejší sedliak nazýva sa vo svojej pýche Jupiterom.

Buď že Noirtier zbadal nerozhodnosť mladého človeka, alebo že cele nedôveroval jeho poddajnosti, ktorú dal najavo, pozrel na neho pevným pohľadom.

„Čo si žiadate, pane?“ spýtal sa Morrel. „Mám vám opakovať sľub, že nebudem nič robiť?“

Noirtierov pohľad ostal nehybný a pevný, chtiac povedať, že mu sľub nestačí; potom s tváre prešiel na ruku.

„Mám prisahať, pane?“ spýtal sa Maximilián.

„Áno,“ prejavil starec slávnostne, ako predtým. „Chcem.“

Morrel pochopil, že starec tej prísaha pripisuje veľkú dôležitosť.

Zodvihol ruku.

„Na svoju česť,“ riekol, „prisahám, že vyčkám vaše rozhodnutie, prv ako by som vystúpil proti pánu d'Épinay.“

„Dobre,“ prejavily oči starcove.

„A teraz, pane, rozkazujete, aby som odišiel?“ spýtal sa Morrel.

„Áno.“

„Neuvidiac slečnu Valentínu?“

„Áno.“

Morrel pokynul, že je ochotný poslúchnuť.

„A teraz,“ povedal ešte, „dovolíte, aby vás váš vnuk bozkal, ako vás pred chvíľou bozkala vnučka?“

Nebolo možné mylíť sa vo výraze starcových očí.

Mladý človek pritisol pery na starcove oko práve na miesto, na ktoré deva pritisla svoje.

Potom sa ešte raz poklonil starcovi a vyšiel.

Na chodbe našiel starého sluhu, ktorý tam stál, ako mu rozkázala Valentína; čakal na Morrela a vyprevadil ho tmavou, kľukatou chodbou, vedúcou k malým záhradným dverám.

Keď prišiel do záhrady, Morrel sa pobral ku bráne; s pomocou krovia bol vo chvíľke na múre a za moment po rebríkn v ohrade, kde čakal stále jeho kabriolet.

Sadol si doň a ustatý toľkým pohnutím, ale s ľahším srdcom, vrátil sa okolo polnoci do ulice Meslay, hodil sa na posteľ a usnul hlbokým snom, ako by bol opitý.

XVII. HROBKA VILLEFORTOVCOV.

O dva dni okolo desiatej hodiny predpoludním shromaždil sa značný zástup pred domom pána de Villefort a dlhý rad smútočných i súkromých kočov tiahol sa pozdĺž predmestia Saint-Honoré a de la Pepinière.

Medzi tými vozmi jeden bol zvláštnej formy, ktorý, tak sa zdalo, vykonal dlhú cestu. Bol to akýsi načierno natretý koč a na miesto zármutku prišiel medzi prvými.

Prítomní sa dozvedeli, že zvláštnou shodou okolností tento koč vezie telo markíza de Saint-Méran a že tí, ktorí prišli na jeden pohreb, odprevadia dve mŕtvoly.

Počet smútiacich bol veľký; pán markíz de Saint-Méran, jeden z najhorlivejších a najvernejších hodnostárov kráľa Ľudovíta XVIII. a kráľa Karola X., zachoval si veľké množstvo priateľov, ktorí spolu s osobami, ktoré spoločenské zaviazanosti priviedly do styku s Villefortom, tvorili pozoruhodný zástup. Hneď upovedomili úrady a vymohli dovolenie, aby sa obidva pohreby mohli odbaviť naraz. Druhý pohrebný koč, vystrojený s takou istou smútočnou pompou, zatiahol pred Villefortov dom a rakvu z cestovného voza preniesli do tohto pohrebného koča.

Obidve telá mali byť pochované na cintoríne Père-Lachaise, kde pán de Villefort už dávno dal postaviť hrobku, určenú za miesto posledného odpočinku pre celú rodinu.

V tej hrobke už odpočívalo telo úbohej Renée, s ktorou po desaťročnom odlúčení stretli sa teraz otec i matka.

Paríž, vždy zvedavý, smútočnou nádherou vždy rozčítaný, v zbožnom mlčaní hľadel na skvelý sprievod, odprevádzajúci na miesto posledného odpočinku nositeľov dvoch mien zo starej aristokracie, ktorá sa preslávila duchom svojej tradicionálnosti, svojimi stykmi a vytrvanlivou oddanosťou zásadám.

Beauchamp, Albert a Château-Renaud, idúc v spoločnom smútočnom koči, rozprávali sa o náhlej smrti pani de Saint-Méran.

„Ešte vlni som videl pani de Saint-Méran v Marseille,“ riekol Château-Renaud, „keď som sa vracal z Al-

žíra; tá dáma so svojim úplným zdravím, čulým duchom a pri svojej stálej obdivuhodnej činnosti mohla žiť sto rokov. Koľko mala rokov?“

„Sedemdesiat,“ odvetil Albert, „aspoň tak mi hovoril František. Neumrela pre vek, ale od žiaľu nad smrťou manžela; od jeho smrti, ktorá ňou prudko otriasla, nevrátil sa jej už jasný rozum.“

„Na čo teda vlastne umrela?“ spýtal sa Beauchamp.

„Vraj pre nával krvi na mozog, alebo na porážku. Či je to nie to isté?“

„Akiste.“

„Na porážku?“ spýtal sa Beauchamp. „To pravdepodobne nie. Pani de Saint-Méran, ktorú som tiež raz alebo dva razy videl, bola malá, krehká a mala skôr nervovú ako krvnatú sústavu. Porážka od žiaľu pri takej konštrukcii, akú mala pani de Saint-Méran, nastane veľmi zriedka.“

„Už akokoľvek,“ povedal Albert, „či ju usmrtila nejaká choroba alebo lekár, isté je, že pán de Villefort, či skôr slečna Valentína, ba, ešte lepšie, priateľ František stane sa majiteľom skvelého dedičstva: osemdesiatisícilibrového dôchodku, myslím.“

„To dedičstvo sa ešte zdvojnásobí po smrti starého jakobína Noirtiera.“

„To je húževnatý dedko,“ riekol Beauchamp. „*Tenacem propositi virum*. Myslím, stavím sa so smrťou, že pochová všetkých svojich dedičov. A, na moj' pravdu, vyhrá! Je to dobrý starý člen konventu z roku deväťdesiateho tretieho, ktorý roku tisíc osemsto štrnásteho povedal Napoleonovi: „Klesáte, lebo vaše impérium je mladý kmeň, ustatý rýchlym vzrastom; vezmite si za poručníka republiku, vráťme sa na bojište s dobrou

ústavou, a sľubujem vám päťstotisíc vojakov, nové Marenco a druhý Slavkov. Idey neumierajú, sir, niekedy podriemkavajú, ale zobudia sa ešte silnejšie, ako boli pred usnutím.“

„Zdá sa,“ povedal Albert, „že jemu sú ľudia ako idey. Ale niečo ma mylí: ako sa František shodne so starým otcom, ktorý sa nezaobíde bez jeho ženy. Ale kde je František?“

„Nuž, v prvom koči s pánom de Villefort, ktorý ho už pokladá za člena rodiny.“

Vo všetkých kočoch, ktoré boli v smútočnom sprievode, rozprávali temer to isté. Každý sa čudoval tým dvom za sebou nasledujúcim, náhlým smrťami, ale nikto nemal tušenia o hroznom tajomstve, s ktorým sa zdôveril pán d'Avrigny na nočnej prechádzke pánu de Villefort.

O hodinu došiel sprievod ku bráne cintorína. Čas bol tichý, ale chmúrny, a preto dosť dobre harmonizoval s pohrebnými obradmi, ktoré mali byť odbavené. Château-Renaud poznal v skupinách, ktoré šly k rodinnej hrobke, Morrela, ktorý prišiel sám v kabriolete; kráčal sám, veľmi bledý a zamĺknutý, po úzkej, tismi lemovanej ceste.

„Vy ste tu?“ zvolal Château-Renaud, vsunúc ramię pod pazuchu mladého kapitána. „Vy poznáte pána de Villefort? Ako je to možné, že som vás u neho nikdy nevidel?“

„Nepoznám pána de Villefort,“ odvetil Morrel, „ale poznal som pani de Saint-Méran.“

Vtom ich dohonili Albert a František.

„Miesto nie je primerané na predstavovanie,“ riekol Albert, „ale to je jedno, nie sme poverčiví. Pán

Morrel, dovoľte, aby som vám predstavil pána Františka d'Épinay, znamenitého druha-cestovateľa, s ktorým som prekonal cestu po Taliansku. Drahý František, pán Maximilián Morrel, výborný priateľ, ktorého som získal, kým si bol preč, a jeho meno počuješ u mňa vždy, keď bude reč o chrabrosti, duchu a milote.“

Morrel v duchu váhal chvíľku, spytujúc sa sám seba, či temer priateľský pozdrav nie je odsúdeniahodným pokrytectvom oproti človeku, s ktorým tajne bojoval, ale prišla mu na um prísaha a vážne okolnosti. Premohol sa, aby výrazom tváre nič neprezradil, a pozdravil Františka.

„Slečna de Villefort je veľmi smutná, však?“ spýtal sa Františka Debray.

„Ó, pane,“ odvetil František, „nevysvetliteľne smutná. Dnes ráno bola natoľko zničená, že som ju temer nepoznal.“

Tieto zdanlivo prosté slová zožieraly Morrelovo srdce. Tento človek videl Valentínu, shováral sa s ňou teda?

V tej chvíli musel mladý, vznetlivý dôstojník sozbierať všetky sily, aby odolal žiadosti zlomiť prísahu.

Chytil Château-Renanda za rameno a zatiahol ho rýchlo ku hrobke, pred ktorou zamestnanci pohrebného ústavu práve složili obidve rakvy.

„Veľkolepý príbytok,“ riekol Beauchamp, pozrúc na mauzóleum. „Zimný palác, letný palác. I vy tu budete raz bývať, drahý d'Épinay, veď skoro budete patriť k rodine. Ja si ako filozof želám radšej dedinský domček, vilku niekde pod stromami, a nie toľko balvanov na biednom tele. Keď budem umierať, poviem tým, ktorí budú pri mne, čo písal Voltaire Pironovi: *Eo rus,*

a bude po všetkom . . . No, ale netraťte odvahu, František, vaša žena dedí!“

„Naozaj, Beauchamp,“ riekol František, „ste neznesiteľný. Politika vás naučila smiať sa všetkému, a ľudia, ktorí ju dirigujú, majú zvyk neveriť ničomu. Keď však, Beauchamp, máte chvíľu času nechať politiku bokom a stretnúť sa s obyčajnými ľuďmi, hľadajte mať zasa srdce, ktoré nechávate v šatni parlamentnej alebo senátnej komory.“

„Ech, Bože môj!“ povedal Beauchamp. „Čo je život? Zastávka v predsieni smrti.“

„Dívam sa na Beauchampa s kopca,“ riekol Albert a zaostal s Františkom o štyri kroky, nechajúc Beauchampa pokračovať vo filozofických úvahách s Debrayom.

Hrobka rodiny Villefortovcov tvorila biely, so dvadsať stôp vysoký kamenný štvorhran. Vnútorňa stena delila rodinu Saint-Méran od rodiny villefortovskej a obidve oddelenia mali svoj vlastný vchod.

Nebolo v nich, ako v iných hrobkách, nad sebou ošklivých priečinkov, do ktorých hospodárne rozdelenie zatvára mŕtvych s nápismi, ktoré sa podobajú nálepkám; čo bolo možno na prvý pohľad vidieť cez bronzové dvere, bola prísna, od samej hrobky stenou oddelená tmavá predsieň.

Obidve rakvy vniesli do hrobky napravo, ktorá patrila rodine de Saint-Méran. Položili ich na prichystané máry, čakajúce na smutné bremeno; len Villefort, František a niekoľko blízkych príbuzných vstúpilo do rodinnej svätyne.

Keďže náboženské obrady odbavili pri dverách a pohrebných rečí nebolo, prítomní sa hneď rozchá-

dzali; Château-Renaud a Morrel šli jednou, Debray a Beauchamp druhou stranou.

František ostal s pánom Villefortom pri dverách cintorína; Morrel pod akousi zámienkou zastal a videl Františka s pánom Villefortom spoločne odísť v smútočnom koči. Tá dôvernosť zdala sa mu zlým znamením. Vrátil sa teda do Paríža, a hoci sa viezol v jednom koči s Château-Renaudom a Albertom, z toho, čo sa mladí ľudia rozprávali, nepočul ani slova.

A naozaj, keď sa František lúčil s pánom de Villefort, riekol mu kráľovský prokurátor:

„Kedy vás uvidím zasa, pán barón?“

„Kedy sa vám páči, pane,“ odvetil František.

„Čím skôr.“

„Stojím vám k službám, pane; žiadate si, aby sme sa vrátili spoločne?“

„Ak vám to nebude na farchu.“

„Naskrze nie.“

A tak vstúpili budúci test a nádejny zať do toho istého koča, a Morrel, vidiac to, mal skutočnú príčinu pre vážne obavy.

Villefort a František vrátili sa do predmestia Saint-Honoré.

Kráľovský prokurátor, nevojdúc do spoločných izieb, neprehovoriac so ženou ani s dcérou, zaviedol mladého človeka do svojej pracovne, a pokynúc mu na stoličku, povedal:

„Pán d'Épinay, musím vás upozorniť — a chvíľa azda nie je tak zle volená, ako by sa to na prvý pohľad mohlo zdať, lebo mŕtvym prejavená poslušnosť je prvý obetný dar, ktorý im má byť položený na rakvu — musím vás teda upozorniť na želanie, ktoré prejavila pred-

včera pani de Saint-Méran na smrteľnom lôžku, že s Valentíniným sobášom nemáme odkladať. Viete, že veci zosnulej sú v úplnom poriadku, že jej testament zabezpečuje Valentíne celý saint-méranovský majetok; notár mi včera ukázal listiny, ktoré dovoľujú definitívne podpísať smluvu. Môžete zájsť k notárovi a dať si na moje nariadenie predložiť listiny. Je to pán Deschamps na námestí Beauvau v predmestí Saint-Honoré.“

„Pane,“ odpovedal d'Épinay, „azda to nie je primeraná chvíľa pre slečnu Valentínu, skrúšenú žiaľom, myslieť na manžela. Bál by som sa ozaj...“

„Valentína,“ riekol pán de Villefort, „nebude mať vrúcnejšej túžby, ako splniť posledné želanie starej matky; za to vám ručím, že s tej strany nebude prekážok.“

„V tom prípade, pane,“ odvetil František, „môžete konať podľa vôle, lebo s mojej strany ich tiež nebude; viaže ma slovo, a splniť ho bude pre mňa nielen radosťou, ale i šťastím.“

„Potom nás už teda nič nezdržiava,“ povedal Villefort; „smluva mala byť podpísaná pred troma dňami, nájdeme ju prichystanú; môžeme ju ešte dnes podpísať.“

„Ale smútok?“ riekol váhavo František.

Uspokojte sa, pane,“ odvetil Villefort; „v mojom dome sa nezanedbávajú spoločenské poriadky. Slečna de Villefort môže sa utiahnuť na tri predpísané mesiace na svoje panstvo Saint-Méran; hovorím, na svoje panstvo, lebo majetok je jej. Tam, ak súhlasíte, o týždeň odbavíme civilný sobáš, bez kriku, lesku, bez veľkoleposti. Želaním pani de Saint-Méran bolo, aby sa jej vnučka vydala na tom panstve. Po sobášnych obradoch

môžete sa, pane, vrátiť do Paríža a vaša manželka strávi čas smútku so svojou nevlastnou matkou.“

„Ako sa vám páči, pane,“ povedal František.

„Počkajte teda,“ riekol pán de Villefort, „pol hodiny; Valentína síde do salónu. Pošlem pre pána Deschampsu, prečítame a podpíšeme smluvu hneď tu a ešte dnes zavezie pani de Villefort Valentínu na panstvo, kde za nimi prídeme o týždeň.“

„Pane,“ riekol František, „chcem vás prosiť len o jedno.“

„O čo?“

„Želal by som si, aby Albert de Morcerf a Raoul de Château-Renaud boli pri tom podpísaní; viete, že sú mojimi svedkami.“

„O pol hodiny budú upovedomení; chcete ísť pre nich sám a či chcete pre nich poslať?“

„Radšej pôjdem pre nich sám, pane.“

„O pol hodiny vás čakám, barón, a o pol hodiny bude Valentína pripravená.“

František sa poklonil pánu de Villefort a odišiel.

Ledva sa za mladým človekom zavrely dvere domu, Villefort odkázal Valentíne, aby o pol hodiny sišla do salónu, kde má prísť notár i svedkovia pána d'Épinay.

Táto neočakávaná zvesť vyvolala v dome veľký ruch. Pani Villefortová nechcela tomu veriť a Valentína bola tým zronená ako bleskom.

Poobzerala sa, ako by hľadala, ku komu by sa mohla obrátiť o pomoc.

Chcela ísť k starému otcovi, ale na schodoch stretla pána de Villefort, ktorý ju chytil za ruku a zaviedol do salónu.

V predsieni Valentína zbadala Barroisa a vrhla na neho zúfalý pohľad.

Chvíľku po Valentíne vstúpila do salónu pani de Villefort s malým Eduardom. Bolo jasné, že i mladá žena prežíva rodinný smútok; bola bledá a zdala sa veľmi vyčerpaná.

Sadla si, vzala Eduarda na kolená a tisla dieťa chvíľami temer kŕčovite k srdcu, ako by v ňom sústreďovala celý svoj život.

Skoro sa ozval hrkot dvoch kočov, vchodiacich do dvora.

V jednom prichodil notár, v druhom František so svojimi priateľmi.

O chvíľu boli všetci shromaždení v salóne.

Valentína bola natoľko bledá, že jej na sluchách, okolo očí a pozdĺž líc presvitaly belasé žilky.

František nemohol dostatočne premôcť živú dojatost.

Château-Renaud a Albert pozreli na seba s poču-
dovaním. Práve zakončená ceremónia nezdala sa im
smutnejšia, ako táto, ktorá sa mala začať.

Pani de Villefort si sadla do tône za zamatovú
záclonu, a keďže bola stále naklonená k synovi, nebolo
ľahko vyčítať jej z tváre, čo sa robí v jej srdci.

Pán de Villefort bol, ako vždy, nepohnutý.

Notár, usporiadajúc na stole papiere podľa metó-
dy, ktorá je vlastnosťou ľudí zákona, sadol si do kresla,
zdvihol okuliare, a obrátiac sa k Františkovi, spýtal sa,
hoci to veľmi dobre vedel:

„Ste pán František de Quesnel, barón d'Épinay?“

„Áno, pane,“ odvetil František.

Notár sa poklonil.

„Musím vás upozorniť, pane,“ riekol, „a to z po-
verenia pána de Villefort, že pre váš zamýšľaný sobáš
so slečnou Valentínou pán Noirtier zmenil svoj úmysel,
ktorý mal so svojou vnučkou, a že pán Noirtier svoju
vnučku cele pozbavuje majetku, ktorý mala po ňom
zdediť. Ponáhľam sa poznamenať,“ pokračoval notár,
„že, keďže testátor mal právo vydediť ju len z čiastky
majetku a vydedil ju cele, testament neodolá napadnu-
tiu a bude vyhlásený za neprípustný a neplatný.“

„Áno,“ riekol Villefort, „ale vopred upozorňujem
pána d'Épinay, že kým ja žijem, testament nebude na-
padnutý, lebo moje postavenie neznesie ani tieň pohor-
šenia.“

„Pane,“ povedal František, „mrzí ma, že taká
otázka sa preberá pred slečnou Valentínou. Nikdy som
nepátral po jej majetku, ktorý, akýkoľvek malý by bol,
bude vždy väčší ako môj. Moja rodina hľadala v spojení
s pánom de Villefort vážnosť; ja hľadám v ňom šťastie.“

Valentína mu zaďakovala nebadaným pokynutím
a dve tiché slzy skanuly jej po lícach.

„Ostatne, pane,“ riekol Villefort, obracajúc sa
znova ku svojmu budúceму zaťovi, „okrem straty ná-
dejí ten neočakávaný závet osobne vás nemôže nijako
uraziť; vysvetľuje ho duševná slabosť pána Noirtiera.
Nie to vzbudzuje otcovu nevoľu, že sa Valentína vydáva
za vás, ale že sa vôbec vydáva: spojenie s hocikým iným
bolo by v ňom vzbudilo ten istý zármutok. Staroba je
sebecká, pane, a slečna de Villefort bola pánu Noirtie-
rovi vernou spoločníčkou, akou mu už nebude môcť
byť barónka d'Épinay. Neblahý stav môjho otca je prí-
činou, že len zriedka hovoríme s ním o vážnych veciach,
ktoré jeho oslabený duch by nemohol pochopiť, a som

pevne presvedčený, že pán Noirtier, zachovajúc si síce, že sa jeho vnučka vydáva, teraz už zabudol i meno toho, kto má byť jeho vnukom.“

Sotva dokončil pán de Villefort tieto slová, na ktoré František odpovedal poklonou, otvorily sa dvere salónu a vstúpil Barrois.

„Páni,“ povedal hlasom, neobyčajne pevným na sluhu, hovoriaceho so svojimi pánmi v takých slávnostných okolnostiach, „pán Noirtier de Villefort žiada si hneď a zaraz shovárať sa s pánom Františkom de Quesnel, barónom d'Épinay.“

I on, práve ako notár, pomenoval ženícha celým oslovením, aby v osobe nebol možný omyl.

Villefort sa zachvel, pani de Villefort postavila syna na zem, Valentína vstala, bledá a nemá ako socha.

Albert a Château-Renaud vymenili druhý pohľad, začudovanejší ako prv.

Notár pozrel na Villeforta.

„To nie je možné,“ riekol kráľovský prokurátor; „ostatne, pán d'Épinay nemôže v túto chvíľu odísť zo salónu.“

„A práve v túto chvíľu,“ riekol Barrois s tou istou pevnosťou, „žiada si môj pán, pán Noirtier, shovárať sa s pánom Františkom d'Épinay o dôležitých veciach.“

„Teda starý otecko Noirtier teraz hovorí?“ spýtal sa Eduard so svojou obvyklou bezočivosťou.

Tento vtíp však nevyľúdil úsmev ani u pani de Villefort, natoľko bola myseľ všetkých zaujatá, polozenie sa zdalo natoľko vážne.

„Povedzte pánu Noirtierovi,“ riekol Villefort, „že to, čo žiada, je nemožné.“

„Potom pán Noirtier dáva pánom odkázať,“ oznamoval Barrois, „že sa dá prejsť do salónu.“

Počudovanie dosiahlo vrchol.

Tvárou pani de Villefort prelietol záchvev úsmevu, Valentína nevdojak pozrela na povalu, aby ďakovala nebu.

„Valentína,“ riekol pán de Villefort, „prosím vás, choďte sa podívať, čo znamená tento nový vrtoch vášho starého otca.“

Valentína sa živo pobrala ku dverám, ale vtom si pán de Villefort vec rozmyslel.

„Počkajte,“ riekol, „pôjdem s vami.“

„Prepáňte, pane,“ prehovoril teraz František, „ale zdá sa mi, keď pán Noirtier poslal pre mňa, že predovšetkým ja mám vyhovieť jeho želaniu; ostatne, budem šťastný, že mu budem môcť vzdať svoju úctu, lebo som ešte nemal príležitosť vyžiadať si túto česť.“

„Ó, Bože môj,“ zvolal Villefort, zjavne znepokojený, „len sa neustávajújte!“

„Odpustte, pane,“ odvetil František s prízvukom mužského, ktorý sa pre niečo rozhodol. „Nechcem prepáť túto príležitosť, aby som nedokázal pánu Noirtierovi, ako nespravodlivo skrsol v ňom tento odpor, ktorý som sa rozhodol premôcť svojou hlbokou oddanosťou.“

A nedajúc sa ďalej zdržiavať Villefortovi, František vstal a nasledoval Valentínu, ktorá už šla dolu schodmi s radosťou stroskotanca, ktorý sa rukou zachytil skaly.

Pán de Villefort išiel za nimi.

Château-Renaud a Morcerf vymenili tretí, ešte začudovanejší pohľad, ako boli dva prvé.

XVIII. ZÁPISNICA.

Noirtier, čierno oblečený, sedel v kresle a čakal. Keď vstúpily tri osoby, ktoré chcel vidieť, pozrel na dvere, ktoré sluha hneď zazvrel.

„Pamätajte si,“ riekol ticho Villefort Valentíne, ktorá nemohla utajiť radosť, „že keby vám pán Noirtier chcel dať najavo nejakú vec, ktorá by prekážala vášmu sobášu, zakazujem vám to porozumieť.“

Valentína sa zapýrila, ale neodpovedala.

Villefort pristúpil k Noirtierovi.

„Tu je pán František d'Épinay,“ riekol mu; „poslali ste pre neho a on splnil vaše želanie. Žiadali sme si oddávna toto stretnutie, a bol by som šťastný, keby vám dokázalo, že s vašej strany nebolo vôbec odôvodnené prekážať sobášu Valentíny.“

Noirtier odpovedal len pohľadom, pri ktorom Villefortovi prebehol žilami mráz.

Pokynul okom Valentíne, aby pristúpila.

S pomocou prostriedkov, ktoré obyčajne upotrebovala pri rozhovore so starým otcom, v momente našla slovo *klúč*.

Spýtala sa pohľadu porazeného, ktorý utkvel na priečinku malého, medzi dvoma oblokmi stojaceho stolíka.

Otvorila priečinok a naozaj tam našla *klúč*.

Keď mala *klúč* a keď starec prejavil súhlas, že si ho ozaj žiadal, oči porazeného obrátili sa k starému písaciemu stolu, ktorý tam oddávna stál nepovšimnutý a boly v ňom, ako si všetci mysleli, zamknuté len bezcenné papiere.

„Mám otvoriť písací stôl?“ spýtala sa Valentína.

„Áno,“ odvetil starec.

„Mám otvoriť priečinky?“

„Áno.“

„Bočné?“

„Nie.“

„Prostredný?“

„Áno.“

Valentína otvorila prostredný priečinok a vyňala balík listín.

„Toto ste si žiadali, starý otecko?“ spýtala sa.

„Nie.“

Vyňala jedno za druhým všetky papiere, až zostal priečinok prázdny.

„Veď je už priečinok prázdny,“ povedala.

Noirtierove oči utkvely na slovníku.

„Áno, starý otecko, rozumiem,“ riekla deva.

A menovala všetky litery abecedy; pri T ju Noirtier zastavil.

Otvorila slovník a hľadala, až našla slovo *tajnosť*.

„Ach, je to nejaká tajnosť?“ spýtala sa Valentína.

„Áno,“ odvetil Noirtier.

„A kto vie o nej?“

Noirtier pozrel na dvere, ktorými vyšiel sluha.

„Barrois?“ spýtala sa Valentína.

„Áno,“ odvetil Noirtier.

„Mám ho zavolať?“

„Áno.“

Valentína šla ku dverám a zavolala Barroisa.

Na Villefortovo čelo vystúpil pot netrpezlivosti a František zdúpnel údivom.

Starý sluha vošiel.

„Barrois,“ povedala Valentína, „starý otecko mi

kázal vziať kľúč z tohto stolíka, odomknúť písací stôl a vytiahnuť priečinok; v priečinku je akási tajná vzpruha alebo tajná zásuvka a vy ju vraj poznáte. Otvorte to.“

Barrois pozrel na starca.

„Poslúchnite,“ hovorilo oko Noirtierovo.

Barrois poslúchol; otvorilo sa dvojité dno a v ňom zjavil sa balík listín, sviazaný čiernou stužkou.

„To ste si žiadali, pane?“ spýtal sa Barrois.

„Áno,“ odvetil Noirtier.

„Komu odovzdať listiny? Pánu de Villefort?“

„Nie.“

„Slečne Valentíne?“

„Nie.“

„Pánu Františkovi d'Épinay?“

„Áno.“

František, zadivený, spravil krok dopredu.

„Mne, pane?“ spýtal sa.

„Áno.“

František prevzal z Barroisovej ruky papiere, a pozrúc na obálku, čítal:

„Po mojej smrti nech je uložené u môjho priateľa generála Duranda, ktorý, umierajúc, odovzdá tieto listiny svojmu synovi s napomenutím, aby ich opatril ako najvyšš dôležité papiere.“

„Nuž, pane, čo mám robiť s týmito papiermi?“ spýtal sa František.

„Akiste ich máte opatriť tak, ako sú zapečatené,“ riekol kráľovský prokurátor.

„Nie, nie,“ naznačil živo Noirtier.

„Žiadate si azda, aby ich pán d'Épinay prečítal?“ spýtala sa Valentína.

„Áno,“ dal znak starec.

„Počujete, pán barón,“ povedala Valentína, „starý otecko vás žiada, aby ste tie listiny prečítali.“

„Sadnime si teda,“ riekol netrpezlivo Villefort, „lebo to potrvá za čas.“

„Sadnite si,“ hovorilo starcovo oko.

Villefort si sadol, ale Valentína, oprúc sa o kreslo starého otca, ostala stáť a František si stal pred neho. Tajomnú listinu držal v ruke.

„Čítajte!“ rozkazoval starcov pohľad.

František odstránil obal a v izbe zavládla hlboká tichosť. V tejto tichosti čítal:

„Výňatok zo zápisnice, spísanej na schôdzke bonapartistického klubu v ulici Saint-Jacques, odbavovanej dňa 5. februára 1815.“

František prestal čítať.

„Dňa piateho februára tisíc osemsto pätnásť! V ten deň zavraždili môjho otca!“

Valentína a Villefort neprehovorili ani slova; len starcov pohľad hovoril jasne: „Pokračujte.“

„A práve po odchode z toho klubu zmizol môj otec!“ pokračoval František.

Noirtierov pohľad stále hovoril: „Čítajte!“

František čítal.

„Podpísaní: Ľudovít Jakub Beaurepaire, delostrelecký podplukovník, Štefan Duchampy, brigádny generál, a Klaudius Lecharpal, lesný a vodný správca,

osvedčujeme sa, že dňa 4. februára 1815 prišiel z ostrova Elby list, odporúčajúci priazni a dôvere členov bonapartistického klubu generála Flaviána de Quesnel, ktorý, od roku 1804 až do roku 1815 slúžiac

cisárovi, bol iste cele oddaný napoleonovskej dynastii, hoci mal titul baróna, ktorý Ľudovít XVIII. udelil jeho épinayskému panstvu.

Preto generálovi Quesnelovi poslaný bol list, pozývajúci ho na zajtrajšiu schôdzku, dňa 5-ho. List neoznačoval ani ulicu, ani číslo domu, v ktorom mala byť schôdzka. Bol bez podpisu, ale oznamoval generálovi, že ak bude pripravený, jeden z členov klubu príde pre neho o deviatej hodine večer.

Schôdzky bývaly od deviatej hodiny večernej do polnoci.

O deviatej prišiel ku generálovi predseda klubu. Generál bol pripravený. Predseda mu oznámil, že podmienkou jeho uvedenia je, že sa nikdy nedozvie o mieste schôdzky, že si musí dať zaviazať oči a odprisahať, že nebude chcieť naddvihnúť pásku.

Generál de Quesnel podmienku prijal a zaviazal sa čestným slovom, že nebude chcieť zvedieť, kade ho vedú.

Generál dal zapriať do svojho koča. Predseda mu však povedal, že ho nemožno upotrebiť, lebo by nemalo smyslu zaviazať pánu oči, ak má kočič oči otvorené a ak pozná ulice, ktorými ide.

„Ako to teda urobíme?“ spýtal sa generál.

„Mám svoj koč,“ odpovedal predseda.

„Natoľko sa môžete spoľahnúť na svojho kočiča, že mu sveríte tajomstvo, s ktorým zdôveriť sa môjmu pokladali by ste za neopatrnosť?“

„Naším kočičom je člen klubu,“ odvetil predseda, „povezie nás vládny radca.“

„Potom nám hrozí iné nebezpečenstvo,“ poznamenal so smiechom generál, „že nás totiž prevrhne.“

Zaznačujeme tento žart ako dôkaz, že generál ani v najmenšom nebol prinútený ísť na schôdzku a že šiel na ňu dobrovoľne.

Keď si sadli do koča, predseda upozornil generála na sľub, že si dá zaviazať oči. Generál sa nespieral tejto formalite: šatka, pripravená na to v koči, vykonala svoje.

Cestou sa zdalo predsedovi, že generál chce nazrieť zpod šatky; upozornil ho na prísahu. „Ach, pravda!“ riekol generál.

Koč zastal pred domom v ulici Saint-Jacques. Generál vystúpil, opierajúc sa o rameno predsedovo, o postavení ktorého nevedel a ktorého pokladal za prostého člena klubu; prešli cez chodbu, vyšli na prvé poschodie a vstúpili do poradnej siene.

Schôdzka bola otvorená. Členovia klubu, upovedomení o novom predstavení, ktoré malo byť v ten večer vykonané, prišli v úplnom počte. Keď prišiel doprostred siene, generála vyzvali, aby sňal šatku. Poslúchol hneď vyzvanie, a vidiac toľký počet zuámych tvári v tajnej spoločnosti, o jestvovaní ktorých do tých čias nemal ani tušenia, zdalo sa, že sa veľmi začudoval.

Spýtali sa na jeho smýšľanie, ale odpovedal len toľko, že list z ostrova Elby akiste odhalil jeho smýšľanie...“

František prerušil čítanie.

„Môj otec bol rojalista,“ riekol; „nebolo treba spytovať sa na jeho smýšľanie; veď bolo známe.“

„Ztadiaľ vzniklo i moje priateľstvo s vaším otcom, drahý pán František,“ povedal Villefort; „ľudia sa ľahko spriatelajú, ak majú jednaké presvedčenie.“

„Čítajte,“ naliehal starcov pohľad.

František pokračoval:

„Potom sa predseda ujal slova a vyzval generála, aby sa vyslovil jasnejšie, ale pán de Quesnel odpovedal, že si predovšetkým želá vedieť, čo si od neho žiadajú.

Generálovi povedali, čo je napísané v liste z Elby, ktorý ho odporúčal klubu ako človeka, na pomoc ktorého možno počítať. Celý paragraf hovoril o možnostiach návratu z ostrova Elby s sľuboval nový list a ďalej podrobnosti pri príchode *Faraóna*, obchodnej lode, patriacej obchodníkovi Morrelovi v Marseille, ktorej kapitán bol cele oddaný cisárovi.

Pri tom čítaní generál, o ktorom si mysleli, že sa môžu na neho spoliehať ako na brata, prejavoval priam znaky nespokojnosti a odporu.

Po skončení čítania ostal stáť bez slova a so stiahnutými obrvami.

„Tak čo povieť na ten list, pán generál?“ spýtal sa predseda.

„Hovorím, že to nie je ani tak dávno,“ odpovedal generál, „ako bola složená prísaha kráľovi Ľudovítovi XVIII., a už je porušená v prospech bývalého cisára.“

Teraz bola odpoveď veľmi jasná, aby nebolo možné myliť sa o jeho smýšľaní.

„Generál,“ povedal predseda, „pre nás nejestvuje kráľ Ľudovít XVIII., ani nijaký bývalý cisár. Je len Jeho Veličenstvo cisár a kráľ, desať mesiacov vzdialený z Francúzska, svojej ríše, násilím a zradou.“

„Pardon, páni,“ riekol generál, „to je možné, že pre vás niet kráľa Ľudovíta XVIII., ale pre mňa áno, lebo ma urobil barónom a poľným maršalom, a nezabudnem nikdy, že za tieto dva tituly mám čo ďakovať jeho šťastnému návratu do Francúzska.“

„Pane,“ povedal predseda vážnejším tónom, vstanúc, „dajte si pozor na to, čo hovoríte; vaše slová nám jasne dokazujú, že na ostrove Elbe sa vo vašej osobe zmýlili a mýlili sme sa i my. Čo ste sa dozvedeli, dozvedeli ste sa len na základe k vám prechovávanej dôvery, teda z pocitu, ktorý vám robí česť. Ale mýlili sme sa: titulom a postavením získala si vás nová vláda, ktorú chceme svrhnuť. Nenútime vás spojiť sa s nami; neprijíma-
me nikoho proti jeho vôli a svedomiu, ale prinútime vás, aby ste konali ako čestný človek, i vtedy, keby ste na to nemali chuť.“

„Pokladáte za konanie čestného človeka vedieť o vašom sprisahaní, a neprezradiť ho! Ja to menujem spoluvinníctvom. Som ešte úprimnejší ako vy...“

„Ach, otec môj!“ zvolal František, urobiac prestávku. „Teraz už rozumiem, prečo ťa zavraždili.“

Valentína sa nemohla zdržať, aby nepozrela na Františka; mladý človek bol naozaj krásny v synovskom oduševnení.

Villefort chodil v izbe sem a ta.

Nortier pozoroval očami správanie sa všetkých a zachoval svoje dôstojné a prísne držanie.

František sa vrátil k rukopisu a pokračoval:

„Pane,“ hovoril predseda, „požiadali sme vás, aby ste prišli na schôdzku, neprivliekli vás sem násilne; vyzvali vás, aby ste si dali zaviazať oči, súhlasili ste. Keď ste pristali na tieto dvojité podmienky, vedeli ste veľmi dobre, že sa nezaoberáme tým, aby sme Ľudovítovi XVIII. zaistili trón, to by sme sa tak úzkostlivo neskrývali pred políciou. Chápete teraz, že by bolo pripohodlné nasadiť si masku, vypátrať tajomstvo ľudí a potom len sňať masku a zničiť tých, ktorí sa vám zdôverili. Nie,

nie, predovšetkým povedzte otvorene, či ste za náhodného kráľa, ktorý teraz panuje, či za Jeho Veličenstvo cisára.

„Som rojalista,“ odvetil generál; „složil som Ľudovítovi Osemnástemu prísahu a svoju prísahu dodržím.“

Po týchto slovách zaznelo všeobecné huhlanie a veľmi mnohým členom klubu bolo vidno na očiach, že rozmýšľajú, ako by naklonili pána d'Épinay, aby tieto neopatrné slová oľutoval.

Predseda zasa vstal a rozkázal, aby bolo ticho.

„Pane,“ povedal mu, „ste privážny a rozumuý človek, aby ste nepochopili následky položenia, do ktorého sme sa vzájomne dostali, a vaša prítomnosť sama nám diktuje podmienky, ktoré vám musíme klásť, lebo nám nič iné neostáva: prisahajte nám na svoju česť, že z toho, čo ste počuli, nič neprezoďte.“

Generál položil ruku na meč a zvolal:

„Ak hovoríte o cti, nenarušujte predovšetkým zákony a nevnučujte nič násilne!“

„A vám, pane,“ pokračoval predseda s pokojom azda ešte hroznejším, ako bol generálov hnev, „radím: ne-
týkajte sa meča.“

Generál sa poobzeral pohľadom, prezrádzajúcim začiatok nepokoja. Ale sa nepoddal, ba sosbieral všetky sily a riekol:

„Nebudem prisahať!“

„Tak teda, pane, umriete,“ povedal pokojne predseda.

Pán d'Épinay náramne zbledol; druhý raz sa poobzeral dookola; mnohí členovia klubu medzi sebou šeptali a siahali pod plášťami za zbraňou.

„Generál,“ riekol predseda, „buďte pokojný; ste

medzi čestnými ľuďmi, ktorí sa všemožne pousilujú presvedčiť vás prv, ako použijú poslednú krajnosť. Ale ste, ako ste to sami povedali, medzi sprisahancami, poznáte ich tajomstvo, musíte im ho vrátiť.'

Po týchto slovách nastala veľmi významná tichosť. A keď generál neodpovedal, predseda rozkázal dôverníkom:

„Zatvorte dvere!“

Po týchto slovách zavládla tá istá mŕtva tichosť.

Tu generál, vykročiac napred a prudko sa opanujúc, riekol:

„Keďže som medzi vrahmi, musím pamätať na syna.“

„Generál,“ riekol dôstojne predseda shromaždenia, „jeden človek má vždy právo urážať päťdesiatich: to je privilégium slabosti. Nerobí však správne, keď používa toto právo. Verte mi, generál, prisahajte a neurážajte nás.“

Generál, zasa pokorený vedúcim shromaždenia, chvíľu váhal; napokon však, pristúpiac až k predsedovmu stolíku, spýtal sa:

„Ako zneje formula?“

„Takto:“

Zaväzujem sa na svoju česť, že nikdy nikomu na svete neprezradím, čo som videl a počul dňa 5. februára 1815 medzi deviatou a desiatou večernou hodinou, a osvedčujem sa, že ak by som svoju prísahu porušil, zaslúžim si smrť.“

Zdalo sa, že generála zachvátila nervózna triaška, ktorá ho niekoľko momentov nepripustila k slovu; napokon premohol zrejmý odpor, povedal žiadanú prísahu, ale takým tichým hlasom, že ju ledva bolo počuť.

Mnoho členov si žiadalo, aby ju opakoval hlasnejšie a zreteľnejšie, čo on urobil.

„Teraz si žiadam odísť,“ riekol generál. „Som konečne slobodný?“

Predseda vstal, označil troch členov shromaždenia, ktorí ho mali odprevadiť, a vstúpil s generálom do koča, zaviažuc mu najprv oči. Medzi tými troma členmi bol i kočiš, ktorý ich doviezol.

Ostatní členovia klubu sa rozišli v tichosti.

„Kde vás máme zaviezť?“ spýtal sa predseda.

„Kdekoľvek, kde sa vás strasiem,“ odvetil pán d'Épinay.

„Pane,“ riekol na to predseda, „dajte si pozor, nie ste už v klube, už máte do činenia s jednotlivcami; neurážajte ich, ak nechcete byť zodpovedný za urážku.“

Miesto toho, aby porozumel, pán d'Épinay odpovedal:

„Ste jednako chrabrý vo svojom koči ako vo svojom klube, a to preto, že štyria mužskí sú vždy silnejší ako jeden.“

Predseda rozkázal zastať.

Boli práve pri vchode na nábrežie des Ormes, pri schodoch, ktoré viedly k rieke.

„Prečo kážete zastať tu?“ spýtal sa pán d'Épinay.

„Preto, že ste urazili muža,“ odvetil predseda, „a preto, že ten muž nechce urobiť ďalej ani krok bez čestného zadosťučinenia.“

„Tiež spôsob vraždy,“ riekol generál, stisnúc plecami.

„Nijaký krik, pane,“ povedal predseda, „ak nechcete, aby som vás pokladal za jedného z mužských, ktorých ste práve menovali, totiž za zbabelca, ktorý si zo sla-

bosti robí štít. Ste sám, sám vám dá odpoveď. Máte pri boku meč, ja ho mám v palici; nemáte svedkov, jeden z týchto pánov bude ním. A teraz, ak súhlasíte, môžete si sňať šatku.'

Generál si hneď strhol s očí šatku.

„Konečne sa teda dozviem, s kým mám do činenia!“ zvolal.

Otvorili dvierka, štyria mužskí sosadli . . .“

František zasa prerušil čítanie. Osušil si ľadový pot, ktorý mal na čele. Bolo niečo hrozné vidieť tohto bledého, trasúceho sa syna, čítajúceho nahlas až dosiaľ neznáme podrobnosti o otcovej smrti.

Valentína složila ruky, ako by sa modlila.

Noirtier hľadel na Villeforta pohľadom, plným vznešeného opovrhovania a hrdosti.

František pokračoval:

„Bolo to, ako sme povedali, dňa 5. februára. Od troch dní bol päť- až šesťstupňový mráz; schody boli samý ľad; generál bol mocný a veľký, predseda mu pri zostupovaní prepustil stranu pri zábradlí.

Obidvaja svedkovia šli za nimi.

Bola tmavá noc, pôda na schodoch, vedúcich k rieke, bola vlhká od snehu a inovate a voda sa valila čierna, hlboká, s niekoľkými kusmi ľadu na povrchu.

Jeden zo svedkov išiel pre lampáš na loď s uhlím a pri svetle toho lampáša prezreli zbrane.

Predsedov meč bol prostý štilet, ako bol povedal; bol kratší ako protivníkov a nemal koša.

Generál d'Épinay navrhol, aby o meče ťahali žreb, ale predseda odpovedal, že on vyzval na súboj a vyzývajúci chcel, aby každý upotrebil svoju zbraň.

Svedkovia ho chceli prehovárať, ale predseda im nariadil mlčať.

Lampáš postavili na zem; protivníci zaujali miesta a boj sa začal.

Svetlo premenilo meče na dva blesky. Mužských pre hustú hmlu bolo ťažko rozoznať.

Generála pokladali za najlepšieho šermovníka armády. Ale hneď pri prvých výpadoch protivník na neho tak prudko útočil, že ustúpil; ustúpiac spadol.

Svedkovia mysleli, že je zabitý, ale protivník, vediac, že ho nezasiahol, podal mu ruku a pomohol mu vstať. Táto vec miesto toho, aby generála upokojila, ho len popudila, takže sa teraz on vrhol na protivníka.

Protivník však neustúpil ani na piadť a odrazil ho. Na generála útočil tak, že tri razy ustúpil a vždy opakoval útok.

Pri treťom raze zasa spadol.

Prítomní mysleli, že sa zasa skĺzol, ako prv, ale keď sa nedvíhal, svedkovia priskočili k nemu a chceli ho postaviť. Ten však, ktorý ho chytil popod pazuchy, pocítil pod rukou teplú vlahu. Bola to krv.

Generál, ktorý cele stratil vedomie, sa prebral.

„Ach,“ riekol, „poslali na mňa nejakého najatého vraha, nejakého plukovného bramarbasa!“

Predseda pristúpil bez slova ku svedkovi, ktorý držal lampáš, a vyhrnul si rukáv; ukázal dve sečné rany na ramene; potom rozopäl kabát a vestu a ukázal tretiu ranu na hrudi.

Ale zato neodlietol mu s perí ani vzdych.

Generál d'Épinay upadol do bezvedomia a o päť minút vydýchol posledný raz . . .“

František, čítajúc tieto posledné slová, mal také

stiahnuté hrdlo, že ho bolo ledva rozumieť. Prečítajúc ich, na chvíľu zamkol a prešiel si rukou po očiach, ako by mu ich halila hmla.

Po chvíľke tichosti pokračovali: „Predseda vstoknúc štilet do palicej, vyšiel po schodoch nahor; krvavá stopa v snehu označovala jeho kroky. Ešte nebol cele nad schodmi, keď začul tlmený pád do vody. Bolo to telo generála, ktoré svedkovia, zistiť smrť, hodili do rieky.

Generál teda padol v čestnom súboji a nestal sa obeťou úkladu, ako by sa mohlo myslieť.

Na dôkaz toho podpísali sme túto listinu, aby sme zistili pravdivý fakt, obávajúc sa, aby neprišla chvíľa, keď jeden z účastníkov tejto hroznej scény mohol by byť obžalovaný, že spáchal vopred premyslenú vraždu alebo že narušil práva etí.

Podpísali: *Beaurepaire, Duchampy a Lecharpal.*

Keď František dokončil toto čítanie, pre syna také hrozné, keď Valentína, bledá od dojatosti, osušila si slzu a keď Villefort, trasúc sa schúlený v rohu, hľadel zaplašit búrku prosebnými pohľadmi, vysielanými k neoblomnému starcovi, d'Épinay riekol Noirtierovi:

„Pane, keď poznáte všetky podrobnosti tejto hroznej histórie, ktorý ste ju dali overiť čestnými podpismi, ktorý konečne, tak sa zdá, zaujímame sa o mňa, hoci váš záujem mi dosiaľ robil bolesť, neodoprite mi posledné zadosťučinenie a povedzte mi meno predsedu klubu, aby som napokon poznal človeka, ktorý usmrtil môjho úbohého otca.“

Villefort v zmätku hľadal na dverách kľučku; Valentína, ktorá prv ako všetci ostatní vytušila starcovu odpoveď a ktorá si často všimla jazvy dvoch sečných rán na jeho predlaktí, ustúpila o krok.

„Preboha, slečna,“ zvolal František, obracajúc sa ku svojej neveste, „pomôžte mi, nech sa dozviem meno človeka, ktorý zo mňa, dvojročného, urobil sirotu!“

Valentína ostala stáť bez slova a bez hnutia.

„Pane,“ riekol Villefort, „poslúchnite ma a nepredlžujte hrozný výstup; ostatne, mená boly schválne zamľčané. Môj otec sám nevie meno toho predsedu, a keby ho i vedel, nemohol by ho prezradiť. Priezvisk v slovníku niet.“

„Ó, beda!“ zvolal František. „Jediná vec, ktorá ma pri čítaní ndržiavala a dodávala mi sily až do konca, bola úfnosť, že sa dozviem meno človeka, ktorý mi zabil otca. Pane, pane!“ zvolal, obracajúc sa k Noirtierovi. „V mene neba, urobte, čo môžete, soberte svoje sily, prosím vás, udajte, označte mi...“

„Áno,“ odvetil Noirtier.

„Ó, slečna,“ volal František, „váš starý otecko dal znamenie, že mi môže označiť... toho človeka... Pomôžte mi... vy ho rozumiete... pomôžte mi!...“

Noirtier pozrel na slovník.

František s nervóznym chvením schytil slovník a vyslovoval rad radom písmená abecedy až po J.

Pri tej litere starec dal kladné znamenie.

„J!“ opakoval František.

A mladý človek vyhľadal v slovníku písmeno J.

Valentína skryla hlavu do dlaní.

Františkov prst ukázal na slovo *Ja*.

„Áno,“ prejavil starec.

„Vy?!“ skríkol František, ktorému staly dúbkom vlasy na hlave. „Vy, pán Noirtier? Vy ste mi zabili otca?“

„Áno,“ naznačil Noirtier, hľadiac na mladého človeka majestátnym pohľadom.

František klesol bezvládne do kresla.

Villefort otvoril dvere a ušiel, lebo ho opanúvala túžba uskrtiť i tú trochu života, ktorá ešte ostávala v srdci hrozného starca.

XIX. ÚSPECHY MLADÉHO CAVALCANTIHO.

Medzitým odcestoval pán Cavalcanti otec, vracajúc sa nie do služieb armády Jeho Veličenstva rakúskeho cisára, ale do služieb rulety v luckých kúpeľoch, ktorej bol najhúževnatejším dvoranom.

Netreba paznamenat, že so škrupulóznou presnosťou vzal so sebou do posledného paola všetky peniaze, poukázané mu na cestu, ktoré dostal ako odmenu za vážny a majestátny spôsob, akým hral úlohu otca.

Pán Andrea jeho odchodom zdedil všetky dokumenty, ktoré dokazovali, že má česť byť naozaj synom markíza Bartolomea a markízy Olivy Corsinari.

Teda už temer zakotvil v parížskej spoločnosti, ktorá tak ľahko prijíma cudzincov a zaobchodí s nimi nie podľa toho, čím sú, ale čím chcú byť.

Ostatne, čo žiada Paríž od mladého človeka? Aby trochu hovoril jeho rečou, bol slušne oblečený, aby slušne hral a platil zlatom.

Rozumie sa, cudzincovi prehľadí oveľa viacej ako Parížanovi.

Andrea vo dvoch týždňoch zaujímal teda dosť pekné spoločenské postavenie; menovali ho pánom grófom, hovorilo sa o ňom, že má päťdesiat tisíc libier dôchodku, a hovorilo sa o nesmiernych pokladoch jeho pána otca, ktoré sú zakopané vraj v saravézskych kameňolomoch.

Istý učenee, pred ktorým hovorili o tejto poslednej veci, osvedčil sa, že videl spomínané kameňolomy, čo tomu tvrdeniu, ktoré sa do toho času kolísalo v pochybnostiach, dodalo veľkej váhy, takže pre budúcnosť nadobudlo pevnosť skutočnosti.

Tak sa mali veci v kruhu parížskej spoločnosti, keď Monte Christo prišiel raz večer na návštevu k pánu Danglarsovi. Pán Danglars síce nebol doma, ale sluha ponúkol grófovi, že ho uvedie k barónke, ktorá práve prijímala, s čím gróf súhlasil.

Od obeda v Auteuile a po veciach, ktoré sa staly po ňom, pani Danglarsová nemohla počuť vysloviť meno Monte Christa bez istého nervózneho zachvenia. Ak sa po odznení mena gróf nezjavil, bolestný pocit stal sa prenikavejším; keď sa však zjavil, jeho otvorená tvár, žiarivé oči, jeho milota, ba galantnosť, s ktorou sa správal voči pani Danglarsovej, skoro zapudily akýkoľvek pocit strachu; barónke sa zdalo nemožné, že by človek takého príjemného zovňajšku mohol proti nej prechovávať zlé úmysly; napokon i najskazenejšie srdcia môžu veriť len zlu, ktoré spočíva na nejakom záujme: zbytočné a bezcieľne zlo odpudzuje ako anomália.

Keď Monte Christo vkročil do budoára, do ktorého sme už raz uviedli svojich čitateľov a kde barónka dosť nepokojným pohľadom prezerala kresby, ktoré jej podala dcéra, prezrúc si ich s pánom Cavalcantim sy-

nom, jeho prítomnosť vyvolala zvyčajný dojem, a barónka, trochu vzrušená jeho menom, privítala ho s úsmevom.

Gróf však jedným pohľadom objal celú scénu.

Vedľa barónky, zpolovice ležiacej na pohovke, sedela Eugenia a pred ňou stál Cavalcanti.

Cavalcanti v čiernom obleku, sťa Goetheho hrdina, v lakových črieviciach a bielych hodvábných prelamaných pančuchách, rozčuchrával si dosť bielou a dosť opatrovanou rukou svoje plavé vlasy, v ktorých sa vždy zajagal briliant, ktorý si márnivý mladý človek nastokol na malíček, hoci mu Monte Christo radil, aby to nerobil.

Ten pohyb sprevádzal útočnými pohľadmi, ktoré vrhal na slečnu Danglarsovú, a vzdychmi, ktoré odsielal na tú istú adresu.

Slečna Danglarsová bola vždy jednaká, totiž krásna, chladná a posmešná. Zbadala každý Andreov pohľad a vzdych; každý by bol povedal, že sa sklzájú po Minervinom pancieri, ktorým, ako niektorí filozofi tvrdia, pokrytá bola i Sappina hrud'

Eugenia chladne pozdravila grófa, a využijúc prvú zaujatost' rozhovorom, odišla do svojej pracovne, zkaďe do budoára skoro zaliety dva rozosmiate hlučné hlasy, do ktorých sa miešaly prvé akordy klavíra, prezrádzajúce Monte Christovi, že slečna Danglarsová svojej učiteľke spevu, slečne Lujze d'Armilly, dáva väčšiu prednosť ako jemu a Cavalcantimu.

Až keď sa shováral s pani Danglarsovou a zdanlivo bol cele zaujatý čarovnosťou toho rozhovoru, mohol gróf pozorovať snahu Andrea Cavalcantiho, jeho spôsob, akým išiel ku dverám, ktoré sa neopovážil otvoriť, a akým dával najavo obdiv.

Bankár sa skoro vrátil. Jeho prvý pohľad síce patrilo Monte Christovi, ale druhý Andreovi.

Svoju ženu však pozdravil tak, ako mnohí manželia pozdravujú svoje ženy, o ktorom spôsobe si slobodní mužskí nemôžu urobiť pochop, kým nebude vydaná veľmi obširna kniha o manželstve.

„Či vás slečny nepozvaly, aby ste sa zúčastnili na hudbe?“

„Žiaľ, nie, pane,“ odvetil Andrea so vzdychom ešte významnejším, ako bol posledný.

Danglars hneď pristúpil ku dverám a otvoril ich.

Bolo vidieť obidve devy, sediace pred klavírom na spoločnej lavičke. Každá hrala jednou rukou; naučily sa to pre fantastičnosť a nadobudly v tom pozoruhodnú zručnosť.

Slečna d'Armilly, ktorá sa takto zjavila, tvoriac v obrube dverí s Eugeniou živý obraz, ktorý najmä v Nemecku je obľúbený, bola veľmi krásna, či vlastne neobyčajne pôvabná. Bola to malá, štíhla deva, plavá ako rusalka, s bohatými kaderami, ktoré jej padaly na pridlhú šiju, aké Perugini dáva svojim pannám, a s očami, zahalenými ustatosťou. Zdalo sa, ako by mala slabé prsia a že raz umrie pri speve, ako Antonia z *Cremonských husiel*.

Monte Christo vrhol do tohto gynaikona rýchly a zvedavý pohľad; bolo to po prvý raz, čo videl slečnu d'Armilly, o ktorej tak často počul v dome hovoriť.

„No,“ zavolať bankár na dcéru, „my sme teda vyľúčení?“

Potom doviedol mladého človeka do salónika a či náhodou alebo schválne dvere za Andreom boli tak privreté, že s miesta, kde sedel Monte Christo s ba-

rónkou, do salónu nebolo vidieť. Keďže však bankár sprevádzal Andreu, pani Danglarsová si tú vec azda ani nevšimla.

Skoro zatým zaznel Andreov hlas, prednášajúci korzickú báseň pri sprievode klavíra.

Kým gróf s úsmevom počúval tú pieseň, pri ktorej zabúdal na Andreu a pripomínal si Benedetta, pani Danglarsová vychvaľovala pred Monte Christom duševnú silu svojho muža, ktorý pre bankrot istej milánskej firmy v ten deň stratil tri- alebo štyristotisíc frankov.

Chvála bola zaslúžená, lebo keby sa to gróf nebol dozvedel od barónky alebo s pomocou prostredníka, prostredníctvom ktorého sa všetko dozvedel, tvár barónova by mu to nebola prezradila.

„Dobre,“ myslel si Monte Christo, „už skrýva svoje straty; pred mesiacom sa nimi ešte pýšil.“

A povedal nahlas:

„Ó, madame, pán Danglars je taký dobrý znateľ burzy, že si na nej vždy vynahradí všetko, čo inde stratí.“

„Vidím, že sa práve tak mýlite ako všeobecnosť,“ riekla pani Danglarsová.

„Mýlim sa?“ spýtal sa Monte Christo.

„V tom, že pán Danglars hrá, ale naopak, on nehrá nikdy.“

„Ach, áno, máte pravdu, madame, pamätám sa, že mi raz pán Debray povedal... Ale čo je s pánom Debrayom? Nevidel som ho už tri alebo štyri dni.“

„Ani ja nie,“ odvetila pani Danglarsová s úžasnou istotou. „Ale začali ste vetu, ktorú ste nedokončili.“

„Akú?“

„Hovorili ste, že pán Debray vám raz povedal...“

„Ach, áno; pán Debray mi povedal, že to vy pri-nášate obeť démonovi hry.“

„Priznávam sa, že som v tom za čas mala záfubu,“ odvetila pani Danglarsová, „ale teraz ju už nemám.“

„To je chyba, madame. Ech, Bože môj, priazeň Fortúny je nestála; keby som bol ženou, a k tomu náhodou ženou bankára, i keby som mal dôveru v mužovo šťastie, lebo, ako viete, pri špekulácii rozhoduje šťastie alebo nešťastie, i keby som teda mal túto dôveru v mužovo šťastie, predovšetkým by som si vždy zaistil nezávislý majetok, čo by som hneď preto mal sveriť svoje záujmy cudzím rukám.“

Pani Danglarsová sa nevdojak zapýrila.

„Hľadte,“ hovoril Monte Christo, ako by nebol nič zbadal, „hovorí sa o včerajšom krásnom obrate neapolských papierov.“

„Tie nemám,“ zvolala živo barónka, „a nikdy som ich nemala. Ale, naozaj, už bolo dosť tých rečí o burze, pán gróf; zdáme sa ako burzoví agenti. Hovorme radšej o chudákoch Villefortovcoch, ktorých osud teraz tak prenasleduje.“

„Čo sa im stalo?“ spýtal sa Monte Christo s úplnou prostodušnosťou.

„Ale veď to viete: najprv stratili pána de Saint-Méran, asi tri či štyri dni po jeho odchode, a teraz zasa markízu, tri či štyri dni po jej príchode.“

„Ach, tak je,“ riekol Monte Christo, „počul som o tom. Ale poviem vám ako Clodius Hamletovi: Je to zákon prírody. Ich rodičia umreli pred nimi a oni žiaľili za nimi; oni však umrú pred svojimi deťmi a ich deti budú za nimi žiaľiť.“

„Ale to nie je všetko.“

„Ako, že to nie je všetko?“

„Nie; veď viete, že chceli vydať dcéru...“

„Za pána Františka d'Épinay... Azda sa to rozišlo?“

„Včera ráno jej vraj František vrátil slovo.“

„Ach, naozaj?... A vie sa, prečo sa rozišli?“

„Nie.“

„Dobrý Bože, akú zvesť mi oznamujete, madame...
A čo pán Villefort, ako prijíma všetky tie údery?“

„S filozofickým pokojom, ako vždy.“

Vtom sa vrátil Danglars sám.

„No,“ riekla barónka, „necháte pána Cavalcantiho so svojou dcérou?“

„A slečna d'Armilly, to je nič?“ povedal bankár.

Obrátiac sa k Monte Christovi, riekol:

„Je to milý mládenec, ten princ Cavalcanti, pravda, pán gróf?... Len či je ozajstným princom?“

„Neručím za to,“ odvetil Monte Christo. „Jeho otca mi predstavili ako markíza, bol by teda grófom, ale myslím, že sám nepripisuje svojmu titulu veľkú dôležitosť.“

„Prečo?“ čudoval sa bankár. „Ak je princ, nerobí správne, ak s tým mlčí. Každý nech koná podľa svojho práva. Nemám rád, keď niekto zapiera svoj pôvod.“

„Ó, vy ste pravý demokrat!“ riekol Monte Christo s úsmevom.

„Ale, hľadte, čomu sa vystavujete,“ podotkla barónka. „Keby náhodou prišiel pán de Morcerf, našiel by pána Cavalcantiho v izbe, do ktorej on, Eugeniin ženích, nemal nikdy dovolenie vstúpiť.“

„Dobre hovoríte, náhodou,“ povedal bankár, „lebo

ho tak zriedkavo vídame, že sa zdá, ako by to bola naozaj náhoda, ktorá ho k nám privádza.“

„Už akokoľvek, keby prišiel a našiel toho mládencu s vašou dcérou spolu, mohol by byť nespokojný.“

„On? Ó, Bože môj, mýlite sa! Pán Albert nám neprejaví česť, aby žiarlil na svoju nevestu, lebo ju nemá dosť rád. Konečne, čo mi na tom záleží, či je spokojný alebo nie!“

„Predsa však, ako sme na tom...“

„Áno, ako sme na tom. Chcete vedieť, ako stojí vec? Nuž: na plese svojej matky tancoval s našou dcérou len raz, pán Cavalcanti tancoval s ňou tri razy, a pán Albert si to ani nevšimol.“

„Pán vikont Albert de Morcerf!“ oznamoval komorník.

Barónka rýchlo vstala. Chcela ísť do hudobného salónu upozorniť dcéru, ale Danglars ju zadržal.

„Nechajte,“ riekol.

Pozrela na neho s údivom.

Monte Christo sa tváril, ako by tento výjav nebol zbadal.

Albert vstúpil. Bol veľmi pekný a veľmi veselý. Barónku pozdravil nenútené, Danglarsa dôverne a Monte Christa srdečne. Potom, obrátiac sa k barónke, riekol:

„Dovoľte láskave, madame, spýtať sa, ako sa má slečna Danglarsová?“

„Veľmi dobre, pane,“ odvetil živo Danglars, „práve hrá a spieva vo svojom salóniku s pánom Cavalcantim.“

Albert zachoval pokojnú a ľahostajnú tvár; azda i pocítil v duchu bodnutie, ale vedel, že na neho hľadí Monte Christo.

„Pán Cavalcanti má pekný tenor,“ riekol, „a sleč-

na Eugenia utešený soprán, nehovoriac ani o tom, že hrá ako Thalberg. Je to iste znamenitý koncert.“

„Naozaj sa znamenite shodujú,“ riekol Danglars.

Albert pri všetkej hrubosti ako by nebol spozoroval túto dvojsmyselnosť, ale pani Danglarsová sa začervenala.

„I ja som hudobník,“ pokračoval mladý človek, „aspoň tak tvrdia moji učitelia. No, je to zvláštne, že som sa nikdy nemohol shodnúť s nijakým hlasom, a so sopránom ešte menej ako so všetkými inými.“

Danglars sa trochu usmial, ako by chcel povedať: „Len sa teda hnevaj!“

Nahlas však riekol, úfajúc sa dosiahnuť žiadúci cieľ:

„Princ a moja dcéra i včera vzbudili všeobecný obdiv. Neboli ste tu včera, pán de Morcerf?“

„Aký princ?“ spýtal sa Albert.

„Princ Cavalcanti,“ odvetil Danglars, ktorý dôsledne dával mladému človeku tento titul.

„Ach, prepáčte,“ povedal Albert, „nevedel som, že je to princ! Ach, princ Cavalcanti včera spieval so slečnou Eugeniou? Bolo to iste naozaj očarujúce a nesmierne futujem, že som to nepočul. Nemohol som však vyhovieť vášmu pozvaniu, musel som odprevadiť pani de Morcerf k barónke de Château-Renaud, matke Château-Renaudovej, u ktorej spievali Nemci.“

Po chvíľke tichosti spýtal sa Morcerf zasa, ako by sa nebolo nič stalo:

„Bude mi dovolené prejaviť svoju úctu slečne Danglarsovej?“

„Ó, počkajte, počkajte, prosím vás pekne,“ riekol bankár, zdržiavajúc mladého človeka, „počúvajte tú

rozkošnú kavatinu, ta, ta, ta, ti, ta, ti, ta, ta: to je prekrásne, hneď bude koniec... ešte minútku. Výborne! Bravo! Bravi! Brava!“

A bankár im oduševnene tleskal.

„Je to naozaj skvelé,“ riekol Albert, „nik nemôže lepšie poznať hudbu svojej vlasti, ako ju pozná princ Cavalcanti. Povedali ste: princ, však? Konečne, ak nie je princom, urobia z neho princa; v Taliansku to ide ľahko. Ale vráťme sa ku svojim zbožňovaným spevákovi: mali by ste nám niečo urobiť po vôli, pán Danglars. Neprezradiac im prítomnosť cudzieho človeka, mohli by ste požiadať slečnu Danglarsovú a pána Cavalcantiho, aby začali nový kus. Je to také krásne požívať z ústrania, keď človek nevidí a nie je videný, nevyrušovať hudobníka, ktorý sa tak môže cele oddať svojmu géniu alebo elánu svojho srdca...“

Teraz bol Danglars zmätený flegmou mladého človeka.

Vzal Monte Christa nabok.

„Nuž,“ riekol mu, „čo poviete na nášho zaľúbencu?“

„Naozaj, zdá sa mi chladný, to je isté. Ale čo chcete robiť? Ste viazaný.“

„Áno, som viazaný dať dcéru človeku, ktorý ju miluje, ale nie človeku, ktorý ju nemiluje. Hľadte na neho, je chladný ako mramor, pyšný ako jeho otec. Keby bol aspoň bohatý, mal majetok ako Cavalcanti, dalo by sa ponad to prejsť. Nuž, nespýtal som sa ešte dcéry, ale keby mala dobrý vkus...“

„Ó,“ povedal Monte Christo, „neviem, či ma zaslepuje moje priateľstvo, ale ubezpečujem vás, že pán de Morcerf je milý mladý človek, ktorý urobí vašu

dcéru šťastnou, a prv či neskôr niečo dosiahne, lebo napokon postavenie jeho otca je vynikajúce.“

„Hm!“ zahmkal Danglars.

„Prečo pochybujete?“

„Ešte je tu vždy minulosť... tá obskúrna minulosť.“

„Ale čo má syn s otcovou minulosťou?“

„Predsa, predsa...“

„Nuž, neberte si to do hlavy. Pred mesiacom sa vám to manželstvo zdalo výtečné... Viete, ja som preto veľmi nešťastný, lebo u mňa ste prvý raz videli Cavalcantiho, ktorého, opakujem, nepoznám.“

„Poznám ho ja,“ povedal Danglars, „to stačí.“

„Poznáte ho? Informovali ste sa teda o ňom?“ spýtal sa Monte Christo.

„Či je to potrebné? Nevieme na prvý pohľad, s kým máme do činenia? Predovšetkým je bohatý.“

„Ja to netvrdím.“

„Veď ručíte za neho!“

„Maličkosť, len päťdesiatisíc librami.“

„Má znamenitú výchovu.“

„Hm,“ zahmkal Monte Christo.

„Je hudobník.“

„To je každý Talian.“

„Viete, gróf, nie ste oproti tomu mláďencovi spravodlivý.“

„Nuž, priznám sa vám: trápi ma to, že, poznajúc váš pomer k Morcerfovcom, postavil sa do cesty a zneužíva svoj majetok.“

Danglars sa pustil do smiechu.

„Ach, vy ste puritán!“ zvolal. „Veď sa to v spoločnosti stáva každý deň.“

„Ale predsa nemôžete tak porušiť záväzok, drahý pán Danglars; Morcerfovci počítajú s tou svadbou.“

„Počítajú s ňou?“

„Iste.“

„Nech sa teda osvedčia. Mali by ste na to pred otcom nejako urobiť náražku, drahý gróf; ste u nich tak dobre zapísaný.“

„Ja? Do Paroma, ako ste na to prišli?“

„Nuž, na ich plese. Ako inak? Grófka, pyšná Mercedes, pohrdavá Katalánka, ktorá ledva ráči prehovoriť so svojimi najstaršími známymi, chytila vás pod rameno, išla s vami do záhrady, prechádzala sa s vami po odľahlých chodníčkoch a zjavila sa až o pol hodiny.“

„Ach, barón, barón,“ zvolal Albert, „vyrušujete nás pri počúvaní; od takého milovníka hudby, ako ste vy, je to barbarstvo!“

„Dobre, dobre, pán posmeškár,“ povedal Danglars. Potom, obrátiac sa k Monte Christovi, hovoril ďalej:

„Poviete to teda otcovi?“

„Ak si to žiadate, veľmi rád.“

„Ale nech sa to teraz stane určite a definitívne; najmä nech ma požiada o dcérinu ruku, nech určí čas, označí svoje finančné podmienky, slovom, nech sa to dojedná alebo zruší. Ale, rozumiete ma, nijaké odkladanie.“

„Tak, sprostredkujem to.“

„Nehovorím, že na neho čakám s radosťou, ale ho predsa len čakám. Vy viete, že bankár musí byť otrokom svojho slova.“

A Danglars si práve tak vzdychol, ako si pred pol hodinou vzdychol Cavalcanti syn.

„Bravo! Bravi! Brava!“ volal Morcerf, parodizujúc bankára a tleskajúc dokončenej piesni.

Danglars začal hľadiť koso na Alberta. Tu vstúpil sluha a povedal mu ticho niekoľko slov.

„Hneď sa vrátim,“ riekol bankár Monte Christovi, „počkajte na mňa, o chvíľu azda budem mať pre vás niečo.“

A odišiel.

Barónka využila manželovu neprítomnosť a šla otvoriť dvere dcérinej izby. Andrea, sediaci pri klavíri so slečnou Eugeniou, vyskočil, ako by ho bola vyhodila vzpruha.

Albert sa pozdravil s úsmevom slečne Danglarsovej, ktorá, ani najmenej nie zmätená, odpovedala na jeho pozdrav tak chladne ako vždy.

Zdalo sa, že Cavalcanti je v zrejmom pomykove; pozdravil Morcerfa, ktorý mu odpovedal najimpertinentnejším spôsobom na svete.

Tu Albert začal sa rozplývať v chválach Eugeniinho hlasu a prejavoval ľútosť, že po tom, čo počul, nebol na včerajšom večierku...

Cavalcanti, ponechaný sám na seba, vzal Monte Christa nabok.

„No,“ riekla pani Danglarsová, „už je dosť hudby a poklôn; poďte piť čaj.“

„Pod, Lujza,“ riekla slečna Danglarsová priateľke.

Odišli do susedného salónu, kde bol ozaj prichystaný čaj.

Vo chvíli, keď na anglický spôsob začali nechávať lyžičky v šáľkach, dvere sa zasa otvorily a vstúpil Danglars, zjavne silne vzrušený.

Monte Christo si dobre všimol toho vzrušenia a spýtal sa bankára pohľadom.

„Práve som dostal poštu z Grécka,“ riekol Danglars.

„Ach,“ povedal gróf, „preto vás volali?“

„Áno.“

„Ako sa má kráľ Oton?“ spýtal sa Albert ľahkým tónom.

Danglars pozrel na neho koso, bez odpovede, a Monte Christo sa odvrátil, aby ukryl výraz súcitu, ktorý sa mu zjavil na tvári a zmizol temer hneď.

„Pôjdeme spolu, pravda?“ riekol grófovi Albert.

„Áno, ak si žiadate,“ odvetil gróf.

Albert nemohol pochopiť, čo znamená bankárov pohľad; obrátiac sa k Monte Christovi, ktorý ho znamenite pochopil, spýtal sa ho:

„Videli ste, ako na mňa pozrel?“

„Áno,“ odvetil gróf, „ale nachodíte v tom pohľade niečo zvláštneho?“

„To si myslím. Ale čo zamýšľa s tými zvestami z Grécka?“

„Ako by som to ja mohol vedieť?“

„Myslím, že v tej krajine máte spojenie.“

Monte Christo sa usmial, ako sa usmievame, keď chceme vyhnúť odpovedi.

„Hľadte,“ riekol Albert, podchodí k vám; ja idem slečne Danglarsovej pochváliť jej kameu; zatiaľ bude môcť otec s vami prehovoriť.“

„Ak na nej chete niečo chváliť, pochváľte jej hlas,“ riekol Monte Christo.

„Nie, to by urobil každý.“

„Drahý vikont,“ riekol Monte Christo, „ste imper-
tinentne namyslený.“

Albert pristúpil k Eugénii s úsmevom na perách.

Zatiaľ sa Danglars naklonil ku grófovmu uchu.

„Dali ste mi znamenitú radu,“ riekol; „o menách Fernand a Janina koluje celá hrozná história.“

„Ale, choďte!“ zvolal Monte Christo.

„Áno, poviem vám to, ale vezmite so sebou toho mládenca, bolo by to teraz pre mňa veľmi trápne musieť byť s ním spolu.“

„Chcem to práve urobiť, ide so mnou. A chcete ešte teraz, aby som vám poslal jeho otca?“

„Viacej ako inokedy.“

„Dobre.“

Gróf pokynul Albertovi.

Obidvaja sa poklonili dámam a odišli; Albert cele ľahostajný oproti pohrdaniu slečny Danglarsovej a Monte Christo znova radiač pani Danglarsovej opatrnosť, ktorú pre svoju budúcnosť má mať bankárova žena.

Cavalcanti ostal pánom na bojišti.

XX. HAYDÉE.

Ledva zabočily grófove kone za roh bulvára, Albert sa pustil do hlasného smiechu, aby nebol príliš násilný, a riekol grófovi:

„No, spýtam sa vás tak, ako sa po bartolomejskej noci spýtal Karol Deviaty Kataríny Medicejskej: Čo na to poviete, ako som zahral svoju malú úlohu?“

„Kedy a kde?“ spýtal sa Monte Christo.

„Nuž pri usadení svojho súpera u Danglarsovcov...“

„Akého súpera?“

„Hrom do toho, akého súpera? Vášho chránenca, pána Andreu Cavalcantiho!“

„Ó, nijaké zlé žarty, vikont; vôbec neprotežujem pána Andreu, aspoň u Danglarsa nie.“

„To by som vám práve vyčitoval, keby ten mláde- nec potreboval protekciu. Ale na šťastie pre mňa sa môže bez nej zaobiť.“

„Ako, myslíte, že dvorí?“

„Ručím vám za to: krúti očami, vzdychajúc, a za- ľúbere ladí hlas; uchádza sa o priazeň hrdej Eugenie. Hľa, spáchal som verš! Na moju česť, nemôžem za to. Nerobí nič, opakujem ho znova: uchádza sa o priazeň hrdej Eugenie.“

„Čo na tom, ak výlučne počítajú len s vami?“

„Nehovorte mi to, drahý gróf; správajú sa ku mne príkro s dvoch strán.“

„Ako to, s dvoch strán?“

„Áno: slečna Eugenia mi ledva odpovedala na po- zdrav a jej dôverníčka, slečna d'Armilly, mi neodpove- dala vôbec.“

„Áno, ale otec vás zbožňuje,“ riekol Monte Christo.

„Ten? Práve naopak! Vrazil mi tisíc dýk do srdca, pravda, dýk z trúchlohier, ktoré pichajú do rukávov, ale on ich pokladal za ozajstné.“

„Žiarlivosť prezrádza lásku.“

„Áno, ale ja nežiarlim.“

„Ale on.“

„Na koho? Na Debraya?“

„Nie, na vás.“

„Na mňa? Stavím sa, že prv ako o týždeň mi zavrie dvere pred nosom.“

„Mýlite sa, drahý vikont.“

„Dokážte mi to.“

„Chcete?“

„Áno.“

„Som poverený požiadať pána grófa de Morcerf, aby u baróna urobil rozhodné kroky.“

„Prostredníctvom koho?“

„Prostredníctvom samého baróna.“

„Ó,“ zvolal Albert s krajným zaliečaním, nakoľko len mohol, „pravda, to neurobíte, drahý gróf?“

„Mýlite sa, drahý Albert, urobím to, lebo som to sľúbil.“

„Tak,“ vzdychol si Albert, „tak sa zdá, že ma chcete nasilu oženiť.“

„Chcem byť s každým zadobre. Ale čo je s Debrayom, nevidavam ho už u barónky.“

„Prišlo k roztržke.“

„S paňou?“

„Nie, s pánom.“

„Zbadal teda niečo?“

„Ó, to sa vám podarilo!“

„Myslíte, že to tušil?“ pýtal sa Monte Christo s milou prostodušnosťou.

„Ale zkadiaľ prichádzate, drahý gróf?“

„Ak chcete, hoci z Konga.“

„Ani to nie je ešte dosť ďaleko.“

„A či ja poznám vašich parížskych manželov?“

„Ech, drahý gróf, manželia sú všade jednakí; keď ste v niektorej krajine prebádali jednotlivca, poznáte rasu.“

„Ale prečo sa potom rozišiel Danglars s Debrayom? Zdalo sa, že sa veľmi dobre rozumejú,“ riekol gróf zasa s novou prostodušnosťou.

„Ach, tu sa začínajú Izidine tajomstvá, do ktorých nie som zasvätený. Keď bude pán Cavalcanti patriť k rodine, môžete sa ho na to spýtať.“

Koč zastal.

„Tu sme,“ riekol Monte Christo. „Ešte je len pol jedenástej, poďte hore.“

„Veľmi rád.“

„Potom vás môj koč zavezie.“

„Nie, vďaka, môj koč iste išiel za nami.“

„Naozaj, tu je,“ riekol Monte Christo, zostupujúc na zem.

Vošli do domu; salón bol osvetlený, vstúpili.

„Prichystajte nám čaj, Baptistin,“ riekol Monte Christo.

Baptistin vyšiel bez slova. O dve sekundy zjavil sa s plnou táčnou, ktorá ako by podľa príkladu z bájok bola priam vyrástla zo zeme.

„Naozaj,“ riekol Morcerf, „čo pri vás obdivujem, drahý gróf, nie je vaše bohatstvo, azda sú i bohatší ľudia, ako ste vy; nie je to váš duch — Beaumarchais ho iste nemal viacej: mal ho asi toľko; ale je to spôsob, ako vás obsluhujú. Bez slova, bez odpovede, za minútu, za sekundu, ako by vaši sluhovia podľa vášho zvonenia uhádli, čo si žiadate, a ako by to, čo si žiadate, bolo vždy hotové.“

„Čo hovoríte, je do istej miery pravda. Moji ľudia poznajú moje zvyky. Uvidíte, napríklad: žiadate si niečo k čaju?“

„Veru chcel by som si zafajčiť.“

Monte Christo pristúpil ku kovovej platni a udrhel na ňu.

V momente sa otvorily osobitné dvere a Ali vstúpil

s dvoma čibukmi, napchatými znamenitým tabakom „latakié“.

„To je báječné,“ riekol Morcerf.

„Ale nie, je to celkom prosté,“ povedal Monte Christo. „Ali vie, že pri čaji alebo káve fajčievam; vie, že som si rozkázal čaj, vie, že som sa vrátil s vami, počuje, že ho volám, tuší prečo, a keďže je rodák z kraja, kde sa pohostinnosť prejavuje hlavne fajkou, prináša miesto jedného dva čibuky.“

„Áno, to je vysvetlenie ako každé iné; nie je však preto menej pravda, že len vy... Ó, ale čo to počujem?“

A Morcerf sa nahol ku dverám, ktorými naozaj vnikaly zvuky, podobné tónom citary.

„Na môj pravdu, drahý vikont, dnes ste obeťou hudby. Ledva ste unikli klavíru slečny Danglarsovej, padli ste do Haydinej gusle.“

„Haydée! Aké to rozkošné meno! Jestvujú teda ženy, ktoré sa naozaj menujú Haydée i okrem Byronových básní?“

„Iste; Haydée je veľmi vzácne meno vo Francúzsku, ale v Albánsku a v Epire je dosť bežné; je to to isté, ako by sa napríklad povedalo: čistota, cudnosť, nevinnosť. Je to akési kresťanské meno, ako hovoria vaši Parížania.“

„Ó, to je báječné!“ zvolal Albert. „Aké by to bolo pekné, keby sa naše Francúzky menovali slečna Dobrota, slečna Mlčanlivosť, slečna Láska k bližnému! Čujte, keby sa tak slečna Danglarsová miesto Klára Mária Eugenia, ako sa menuje, volala Čistota Cudnosť Nevinnosť Danglarsová, aký by to robilo dojem pri ohláškach!“

„Blázonko!“ usmial sa gróf. „Nežartujte tak nahlas, Haydée by vás mohla počuť.“

„A hnevala by sa?“

„Nie,“ odvetil vysokomyseľne gróf.

„Je dobromyseľná?“ spýtal sa Albert.

„To nie je dobrota, to je povinnosť; otrokyňa sa nehnevá na svojho pána.“

„Ale veď sami žartujete! Či sú ešte otrokyne?“

„Áno, ak je ňou Haydée.“

„Ozaj, nerobíte nič a nemáte nič na starosti. Otrokyňa pána grófa de Monte Christo, to je tiež postavenie vo Francúzsku! Podľa toho, ako zachádzate s peniazmi, vynáša to miesto iste okolo stotisíc toliarov ročne.“

„Stotisíc toliarov! Chúďa, to dieťa malo viacej ako to; narodilo sa na pokladoch, popri ktorých poklady z ‚Tisíc a jednej noci‘ boly malichernosťou.“

„Je to teda ozajstná princezná?“

„Povedali ste. A vonkoncom jedna z najvznešenejších vo svojej krajine.“

„Tušil som to. Ale ako sa mohla taká vznešená princezná stať otrokyňou?“

„Ako sa stal tyran Dyonyzius učiteľom? Náhody vojny, drahý vikont, hra osudu.“

„A jej meno je tajomstvom?“

„Pre každého, ale nie pre vás, drahý vikont, ktorý ste mojím priateľom a budete mlčať, ak mi to sľúbite, však áno?“

„Ó, moje čestné slovo!“

„Poznáte históriu janinského pašu?“

„Aliho Tebelina? Áno, veď v jeho službách získal môj otec majetok.“

„Pravda, zabudol som na to.“

„Tak, čím je Haydée Alimu Tebelinovi?“

„Dcérou.“

„Ako, dcérou Aliho pašu?“

„A krásnej Vasiliki.“

„A je vašou otrokyňou?“

„Nuž áno, Bože môj!“

„Ako to?“

„Nuž keď som bol raz na trhu v Carihrade, kúpil som ju tam.“

„To je prekrásne. S vami, drahý gróf, človek nežije, ale sníva. A počujte teraz, chcem vás poprosiť o niečo veľmi nediskrétného.“

„Povedzte len.“

„Ale keď s ňou idete na vychádzku, keď ju vodíte do Opery . . .“

„Nuž?“

„Môžem sa osmeliť prosiť vás o to?“

„Môžete ma žiadať o všetko.“

„Nože, drahý gróf, predstavte ma svojej princeznej.“

„Veľmi rád, ale s dvoma podmienkami.“

„Pristávam na ne vopred.“

„V prvom rade, že nikdy nikomu nepoviete, že ste jej boli predstavený.“

„Veľmi dobre,“ a Morcerf vystrel ruku. „Prisahám.“

„Po druhé: nepoviete jej, že váš otec slúžil jej otcovi.“

„Prisahám znova.“

„Znamenite, vikont, budete pamätať na tie dve prisahy, pravda?“

„Ó!“ zvolal Albert.

„Veľmi dobre, ste statočný človek.“

Gróf zasa udrel na kovovú platňu; Ali vstúpil znova.

„Oznám Haydée,“ riekol gróf, „že prídem k nej vypiť kávu, a daj jej vedieť, že ju prosím o dovolenie predstaviť jej jedného zo svojich priateľov.“

Ali sa poklonil a vyšiel.

„Je to teda dohovorené, vikont: nijaké priame otázky. Ak si žiadate dozvedieť sa niečo, spýtajte sa mňa a ja sa spýtam jej.“

„Dobre.“

Ali vstúpil tretí raz a zadržal portieru, dávajúc tým najavo, že pán a Albert môžu ísť ďalej.“

„Vstúpte,“ riekol Monte Christo.

Albert si siahol rukou do vlasov a uhladil si fúzy, gróf však vzal klobúk, natiahol si rukavice a kráčal pred Albertom do komnát, nad ktorými striehol Ali ako stráž a ktoré bránily ako strážkyne tri francúzske komorné pod velením Myrtho.

Haydée čakala na nich v prvej miestnosti, ktorá bola salónom, a jej veľké oči boly rozšírené od počudovania, lebo stalo sa po prvý raz, že okrem Monte Christa aj iný mužský dostal sa až k nej. Sedela v rohu pohovky, majúc pod sebou skrížené nohy, a vhlbila si takrečeno hniezdo z pruhovaných a vyšívaných najdrahších oriantálnych látok. Vedľa nej ležal hudobný nástroj, ktorého zvuky ju prezradily; bola očarujúca.

Zbadajúc Monte Christa, vstala s detským a zároveň ľúbostným úsmevom, ktorý bol jedinečný; Monte Christo pristúpil k nej a podal jej ruku, ku ktorej, ako vždy, i teraz prilipla perami.

Albert zastal pri dverách, opanovaný tou zvláštnou

krásou, ktorú videl po prvý raz a o ktorej si vo Francúzsku nemôže nik utvoriť predstavu.

„Koho mi vedieš?“ spýtala sa Monte Christa novogrécky. „Brata, priateľa, či len známeho alebo nepriateľa?“

„Priateľa,“ odpovedal Monte Christo tou istou rečou.

„Jeho meno?“

„Gróf Albert; je to ten, ktorého som vyslobodil v Ríme z rúk banditov.“

„Akou rečou sa mám s ním shovárať?“

Monte Christo sa obrátil k Albertovi.

„Hovoríte novogrécky?“ spýtal sa ho.

„Žiaľ,“ odvetil Albert, „ani len starogrécky, drahý gróf. Homér a Platón nikdy nemali úbohejšieho, ba, odvážim sa povedať, pohrdavejšieho žiaka, ako som ja.“

„Potom teda, ak si žiada môj pán,“ riekla Haydée, dokazujúc už svojou rečou, že porozumela otázku Monte Christa i odpoveď Alberta, „budem hovoriť po francúzsky alebo po taliansky.“

Monte Christo chvíľu uvažoval a potom povedal:

„Budeš hovoriť po taliansky.“

A obrátiac sa k Albertovi, dodal:

„To je nepríjemné, že nerozumiete ani novogrécky, ani starogrécky, lebo Haydée ovláda obdivuhodne obidve reči. Úbohé dieťa bude sa musieť s vami shovárať po taliansky, pre čo si azda o nej ntvoríte mylnú predstavu.“

Pokynul Haydée.

„Vitaj, priateľ, ktorý prichodíš s mojím pánom a veliteľom,“ riekla deva znamenitou toskánčinou, s tým sladkým gréckym prízvukom, ktorý robí Danteho

reč práve takou ľubozvúchnou ako Homérovu. „Ali, kávu a fajky!“

A Haydée pokynula rukou Albertovi, aby pristúpil bližšie. Ali odišiel, aby vyplnil rozkazy svojej mladej veliteľky.

Monte Christo ukázal Albertovi na dve skladacie sedadlá a každý si pristavil svoje ku stolíku, na prostriedku ktorého bolo nargilé a na ktorom bolo plno kvetov, kresieb a hudobných albumov.

Ali sa vrátil, nesúc kávu a čibuky; pán Baptistin mal zakázané vstúpiť do týchto izieb.

Albert neprijal fajku, ktorú mu núkal Núbijec.

„Ach, len si vezmite,“ riekol Monte Christo; „Haydée je temer taká civilizovaná ako Parížanka; havany sú jej neprijemné, lebo nemá rada zlé vône, ale tabak Východu je parfum, viete to sami.“

Ali odišiel.

Šálky s kávu boly prichystané, ale pre Alberta doniesli i cukorničku. Monte Christo a Haydée požívali tento arabský mok podľa arabského zvyku — bez cukru.

Haydée vystrela ruku a končekmi útlých ružových prstov vzala šálku z japonského porcelánu a niesla ju k perám s prostodušnou radosťou dieťaťa, ktoré pije alebo je milovanú lahôdku.

Zároveň vstúpily dve ženské, nesúce dve iné tácie, plné mraziva a sorbetu, a postavily ich na nízke stoličky.

„Drahý hostiteľ a vy, signora,“ prehovoril Albert po taliansky, „prepáňte moje počudovanie. Som celý omámený, a je to dosť pochopiteľné; veď tu nachodím Orient, pravý Orient, nie ten, ktorý som na nešťastie videl, ale taký, o akom som sníval prostred Paríža.“

Pred chvíľou som počul hrkot dostavníkov a zvončky predavačov limonády. Ó, signora . . . žiaľ, že neviem po grécky! Váš hovor, spojený s týmto okolím povestí, vyčaril by mi večer, na ktorý by som sa rozpomínal navždy.“

„Hovorím dosť dobre po taliansky, môžem sa teda s vami shovárať, pane,“ povedala pokojne Haydée. „A ak milujete Orient, vynosnažím sa všemožne, aby ste ho tu mali.“

„O čom smiem hovoriť?“ spýtal sa ticho Albert Monte Christa.

„O všetkom, o čom chcete; o jej domovine, o jej detstve, o jej rozpomienkach, a či chcete radšej o Ríme, Neapole, Florencii.“

„Ó, načo by som bol v spoločnosti Grékyne, keby som s ňou mal hovoriť ako s Parížankou? Dovoľte mi s ňou hovoriť o Oriente.“

„Ako sa vám páči, drahý Albert; ten rozhovor jej bude najmilší.“

Albert sa obrátil k Haydée.

„Koľko ste mali rokov, signora, keď ste opustili Grécko?“ spýtal sa.

„Päť,“ odvetila Haydée.

„A pamätáte sa na svoju vlasť?“ spýtal sa Albert.

„Keď zatvorím oči, vidím všetko, čo som videla. Sú dva zraky: zrak tela a zrak duše. Zrak tela môže niekedy zabudnúť, ale zrak duše si pamätá vždy.“

„Aký je najdávnejší čas, na ktorý sa viete rozpa-mätať?“

„Ledva som začala behať. Moja matka, ktorá sa volala Vasiliki (Vasiliki je toľko ako kráľovská, poznamenala deva, vztýčiac hlavu), vzala ma za ruku a obidve, zahaliac sa závojom a vložiac do vrečka všetko

zlato, čo sme mali, šly sme prosiť milodary pre väzňov, hovoriac: „Kto dáva chudobným, požičiava Večnému.“ Keď bolo vrecko plné, vrátili sme sa do paláca, a nepovediac nič otcovi, poslaly sme všetky peniaze, ktoré sme dostaly, pokladané za chudobné, igumenovi kláštora, ktorý ich rozdelil medzi väzňov.“

„Koľko ste mali rokov v tom čase?“

„Tri,“ odvetila Haydée.

„Pamätáte sa teda na všetko, čo sa okolo vás robilo, od troch rokov?“

„Na všetko.“

„Gróf,“ povedal ticho Albert Monte Christovi, „mali by ste signore dovoliť, aby nám niečo rozprávala zo svojej histórie. Zakázali ste mi spomenúť pred ňou jej otca, ale azda o ňom sama prehovorí, a neviete si predstaviť, akým šťastím by to bolo pre mňa, keby som počul jeho meno z takých krásnych úst!“

Monte Christo sa obrátil k Haydée, a dajúc jej znak obrvami, aby venovala najväčšiu pozornosť jeho rozkazu, riekol jej po grécky:

„πατρός μὲν ἀτην μὴ δὲ ὄνομα προδοτοῦ καὶ προδοσίου, εἰπὲ ἡμῖν.“ („Rozprávaj nám o otcovom osude, ale nemeňuj zradcu, ani zradu.“)

Haydée sa vydral z hrude hlboký vzdych a jej také čisté čelo zahalilo sa tmavou chmárou.

„Čo ste jej povedali?“ spýtal sa ticho Albert.

„Opakoval som jej, že ste priateľ a nemusí pred vami nič tajiť.“

„Tá dávna púť pre väzňov je teda vašou prvou rozpomienkou; aká je druhá?“

„Druhá? Vidím sa v tóni figových moruší pri jazere, ktorého pohyblivé zrkadlo vidím ešte cez lístie;

pod najstaršou a najkošatejšou sedel na hlavniciach môj otec, a kým moja matka ležala pri jeho nohách, ja, slabé dieťa, hrala som sa s jeho bielou bradou, ktorá mu splývala na hrud', a s handžárom s diamantovou rukoväťou, ktorý mal za opaskom; s času na čas pristúpil k nemu Albánec, ktorý mu povedal niekoľko slov, ktoré som si nevšimla a na ktoré otec odpovedal takým istým tónom hlasu: Zabite! alebo: Dajte milosť!“

„Je to podivné,“ riekol Albert, „počuť také veci z dievčenských úst mimo javiska a vedieť, že je to nie vymyslenina. A pri rozpomienkach na tie poetické obrazy, na povestné dialavy, aké sa vám zdá Francúzsko?“ spýtal sa Albert.

„Myslím, že je to pekná krajina,“ odvetila Haydée, „ale Francúzsko vidím tak, ako je, lebo hľadím naň očami ženy, naproti tomu však moja domovina, ktorú som videla len detskými očami, je vždy zahalená žiarivou alebo tmavou hmlou, podľa toho, či ju moje oči robia sladkou vlasťou alebo miestom trpkého strádania.“

„Ako ste mohli, signora,“ riekol Albert, nevdojak podliehajúc moci banálnosti, „trpieť taká mladá?“

Haydée obrátila pohľad na Monte Christa, ktorý, dajúc jej nezbadateľné znamenie, šepol:

„Ελπé.“ („Hovor.“)

„Nič netvorí natoľko základ duše ako prvé rozpomienky, a okrem tých dvoch, ktoré som vám rozpovedala, všetky rozpomienky môjho detstva sú smutné.“

„Hovorte, hovorte, signora,“ riekol Albert, „prisahám, že počúvať vás je mi nevýslovným šťastím.“

Haydée sa trúchlo usmiala.

„Mám teda prejsť na svoje ostatné rozpomienky?“ spýtala sa.

„Prosím vás o to pekne,“ povedal Albert.

„Teda, mala som štyri roky, keď ma raz v noci zobudila matka. Boli sme v janinskom paláci; vzala ma i s hlavnicami, na ktorých som ležala, a otvoriac oči, zbadala som, že jej oči sú plné slz.

Odniesla ma bez slova.

Vidiac ju slziť, dala som sa i ja do plaču.

„Ticho, dieťa,“ riekla mi.

Často, hoci ma mamička potešovala a mi aj hrozila, vrtošivá ako všetky deti, plakala som ďalej; teraz však prízvuk hlasu mojej matky vyjadroval také zdese-
nie, že som hneď utíchla.

Odnášala ma s chvatom.

Potom som videla, že zostupujeme po širokom schodišti. Pred nami po tom istom schodišti zostupovali, či vlastne utekali všetky matkine ženy, nesúc truhličky, vrecia, ozdobné predmety, skvosty a vrecká so zlatom.

Za ženami sa poberala stráž, ktorú tvorilo dvadsať mužských, ozbrojených dlhými puškami a ručnicami, v kroji, ktorý vo Francúzsku poznáte od času, ako sa stalo Grécko zasa slobodným národom...“

„Bolo, verte mi, niečo zlovestné,“ pokračovala Haydée, krútiac hlavou a blednúc už pri rozpomienke na tie udalosti, „v tom dlhom rade otrokýň a žien, napoly omámených snom, lebo sa mi to aspoň tak videlo, a zdalo sa mi azda, že sú rozospaté preto, lebo ma zobudili.

Po schodoch bežaly obrovské tône, chvejúce sa na klenutiach pri svetle jedľových smolníc.

„Nech sa ponáhľajú!“ ozval sa hlas na konci chodby.

Pri zvuku toho hlasu sa všetci sklonili, ako sa

skláňajú klasy obilia pred vetrom, ktorý veje nad rovinou.

Ja som sa pri ňom striasla.

Bol to hlas môjho otca.

Kráčal posledný, oblečený do nádherných šiat a držiac v ruke karabínu, ktorú mu daroval váš cisár. Opierajúc sa o svojho miláčika Selima, hnal nás pred sebou ako pastier, zavrcajúci splašené stádo . . .“

„Môj otec,“ doložila Haydée, vztýčiac hlavu, „bol slávny človek, ktorého Europa poznala pod menom Aliho Tebelina, janinského pašu, a pred ktorým sa triaslo Turecko.“

Albert, počujúc tieto slová, povedané s prízvukom nevýslovnej hrdosti a dôstojnosti, ani nevediac prečo, sa zachvel; zdalo sa mu, že v očiach devy žiari niečo temné a chmúrne, keď sta veštkyňa, vyvolávajúca príšeru, zobudila rozpomienku na tú krvavú tvár, ktorá svojou hroznou smrťou zjavila sa obrovsky očiam súčasnej Európy.

„Skoro,“ pokračovala Haydée, „bol koniec chôdze; sišli sme so schodov a ocitli sme sa na brehu jazera. Matka ma túlila ku svojej rozbúrenej hrudi a na dva kroky za nami videla som otca, pozerajúceho nepokojne na všetky strany.

Pred nami boly štyri mramorové schody a pod posledným schodom kolembala sa bárka.

S miesta, na ktorom sme stáli, bolo vidieť čnieť v prostriedku jazera čiernu hmotu; bol to kiosk, ku ktorému sme sa snažili dostať.

Zdalo sa mi, že kiosk je hodne ďaleko, azda pre tmú.

Sostúpili sme do bárky. Pamätám sa, že veslá sa

dotýkaly vody celkom nečujne; nachýlila som sa, aby som ich videla; boly omotané pásmi polikarov.

Okrem veslárov boly v bárke len ženy, otec, matka, Selim a ja.

Polikari ostali na brehu jazera, kľáčiac na poslednom schode a urobiac si, pre prípad prenasledovania, z troch ostatných hradbu.

Naša bárka šinula sa ako vietor.

„Prečo bárka pláva tak rýchlo?“ spýtala som sa matky.

„Ticho, dieťa,“ napomenula ma a dodala: „Lebo utekáme.“

Nechápala som, prečo utekal práve môj otec, on, všemohúci, on, pred ktorým obyčajne utekali iní, on, ktorého heslom bolo:

Nenávidia ma, lebo sa ma boja.

Bol to naozaj útek. Otec mi neskôr povedal, že posádka janinského paláca . . .“

Tu Haydée utkvela výrečným pohľadom na Monte Christovi, ktorého zrak sa už nespustil s jej očí. Deva teda pokračovala ležérne, ako niekto, kto vymýšľa alebo vynecháva.

„Hovorili ste, signora,“ riekol Albert, ktorý sledoval s veľkou pozornosťou devinu rozprávku, „že janinská posádka . . .“

„Vyjednávala so seraskyrom Kuršidom, ktorého vyslal sultán, aby zajal môjho otca. Otec, vyšlúc k sultánovi francúzskeho dôstojníka, ktorému cele dôveroval, rozhodol sa utiahnuť na bezpečné miesto, ktoré si sám dávno prichystal a ktorému dal meno katafygion, čo je toľko ako útulok.“

„A čo ten dôstojník?“ spýtal sa Albert. „Pamätáte sa na jeho meno, signora?“

Monte Christo vymenil s devou bleskorýchly pohľad, ktorého si Morcerf nevšimol.

„Nie,“ odvetila Haydée, „nepamätám sa, ale azda mi neskôr príde na um a poviem vám ho.“

Albert už chcel vysloviť otcovo meno, keď Monte Christo zľahka zdvihol prst na znak mlčania; mladý človek si pripomenul prísahu a zatíchol.

„Plavili sme sa ku kiosku.

Arabeskami zdobené a svoje terasy vo vode kúpajúce prízemie a jediné, k jazeru obrátené poschodie — to bolo všetko, čo bolo možno vidieť z paláca.

Pod prízemím však ďaleko do ostrova tiahlo sa podzemné rozsiahle sklepenie, kde nás zaviedli, matku, mňa a naše ženy, a kde na kope ležalo šesdesiatisíc vreciek a dvesto súdkov; vo vreckách bolo dvadsaťpäť miliónov zlata a v súdkoch tridsaťtisíc libier pušného prachu.

Pri súdkoch stál Selim, otcov miláčik, o ktorom už bola reč; bdel vo dne i v noci, držiac v ruke oštep, na konci ktorého bol horiaci knôt. Mal rozkázané na prvé otcovo znamenie vyhodiť všetko do povetria: kiosk, strážu, pašu, ženy i zlato.

Pamätám sa, že naše otrokyne, vediac o tom hroznom susedstve, trudily sa celé dni a noci v modlitbách, v plači a vzdychaní.

Ja však ustavične vidím mladého vojaka s bledou pleťou a čiernymi očami, a keď sa ku mne schýli anjel smrti, som istá, že v ňom poznám Selima.

Nemohla by som povedať, ako dlho sme tak boli: vtedy som ešte nevedela, čo je čas. Zavše, ale zriedka,

matku a mňa dal otec zavolať na terasu paláca; boly to pre mňa chvíle zábavy, keďže som v podzemí videla len nariekajúce tiene a zapálený oštep Selima. Otec, sediac pri širokom obloku, upieral zamračený pohľad na ďaleký obzor, skúmajúc každý čierny bod, zjavujúci sa na jazere, kým matka, napoly ležiac vedľa neho, skláňala hlavu na jeho rameno a ja som sa bavila pri jeho nohách, obdivujúc v detskom počudovaní, ktoré ešte predmety zveličuje, svah Pindara, čnejúceho na obzore, janinské biele mnohohranné paláce, vystupujúce z belasých vôd jazera, obrovské chumáče tmavej zelene, pnúce sa ku skalám pohoria sťa lišajníky a zdajúce sa zďaleka ako prach, ale zblízka sú to ohromné jedle a ozrutné myrty.

Raz ráno poslal otec pre nás. Našly sme ho dost pokojného, ale bledšieho ako obyčajne.

„Buď trpezlivá, Vasiliki, dnes sa všetko skončí, dnes príde vladárov ferman a môj osud sa rozhodne. Ak bude milosť úplná, vrátíme sa do Janiny; ak bude zvesť zlá, ujdeme dnes v noci.“

„A ak nám nedajú ujst?“ spýtala sa matka.

„Ó, buď pokojná,“ odvetil otec s úsmevom. „Selim a jeho zapálený oštep mi za nich ručí. Chceli by, aby som bol mŕtvy, ale nie s podmienkou, že umrú so mnou.“

Na tieto útechy, ktoré nešly otcovi zo srdca, matka odpovedala len vzdychom.

Pripravila mu ľadovú vodu, ktorú pil každú chvíľu, lebo od toho času, ako sme odišli do kiosku, spaľovala ho žeravá horúčosť; navoňavkovala jeho bielu bradu a zapálila mu čibuk, ktorého v povetrí krúžiaci dym často sledoval celé hodiny roztržitým pohľadom.

Zrazu sa tak prudko strhol, že ma opanoval strach.

Neodvrátiac zrak od predmetu, ktorý upútal jeho pozornosť, žiadal si ďalekohľad.

Matka, bledšia ako stena, o ktorú sa opierala, mu ho podávala.

Videla som, že sa otcovi trasie ruka.

„Bárka... Dve... Tri... šeptal otec. „Štyri...“

Vstal, zobral zbrane a pamätám sa, že nasypal prachu do paňvičiek pištolí.

„Vasiliki,“ povedal matke so zrejmým chvením, „približuje sa moment, ktorý o nás rozhodne; o pol hodiny máme tu odpoveď vznešeného sultána. Odíď s Haydée do podzemia.“

„Nechcem vás opustiť,“ odvetila Vasiliki; „ak umrie môj pán, chcem umrieť s ním.“

„Choďte k Selimovi!“ zvolal otec.

„S Bohom, pane!“ zašeptala matka poslušne, sklonená hlboko, ako by pred príchodom smrti.

„Odveďte Vasiliki,“ rozkázal otec svojim polikarom.

Ja však, na ktorú zabudli, utekala som k nemu a vystrela som za ním ruky. Zbadal ma, a skloniac sa ku mne, pritisol moje čelo ku svojim perám.

Ó, ten bozk bol posledný a ešte vždy je na mojom čele.

Sostupujúc dolu, rozoznaly sme medzi révou terasy bárky, ktoré vzrastaly na jazere, a pred chvíľou ešte podobné čiernym bodom, zdaly sa už sta povrchu vln sa dotýkajúci vtáci.

Zatiaľ v kiosku dvadsať polikarov, ktorí sedeli pri nohách môjho otca a boli skrytí za boiseriou, pozorovalo krvavým pohľadom blížiac sa bárky a držalo napohotove dlhé, perleťou a striebrom vykladané pušky;

dlážka bola posiata množstvom nábojov; otec pozeral na hodinky a prechádzal sa stiesnený.

To som si povšimla, keď som odchodila od otca po poslednom bozku, ktorý som od neho dostala.

Matka a ja prešli sme cez podzemie; Selim bol vždy na svojom mieste; usmial sa na nás smutne. Šly sme si pre hlavnice na druhú stranu sklepenia a šly sme si sadnúť k Selimovi; vo veľkom nebezpečenstve oddané srdcia sa hľadajú, a hoci som bola len dieťaťom, cítila som, že nad hlavou nám visí veľké nebezpečenstvo . . .“

Albert často počul, nie od otca, ktorý o tom nikdy nehovoril, ale od cudzích ľudí, o posledných chvíľach janinského pašu; čítal rozličné opisy jeho smrti, ale táto príhoda, oživená zjavom a hlasom devy, živý prízvuk, žalostná elégia pôsobily na neho nevýslovnou čarovnosťou a súčasne i nevýslovnou hrôzou.

Haydée, oddajúc sa cele hrozným rozpomienkam, na chvíľu zamĺkla; jej čelo, sta v búrlivý deň chýliaci sa kvet, sklonilo sa do dlaní a jej oči, strácajúce sa v neurčitosti, zdaly sa ešte na obzore vidieť zelený Pindaros a belasé vody Janinského jazera, to čarovné zrkadlo, v ktorom sa odrážal ňou kreslený chmúrny obraz.

Monte Christo pozeral na ňu s výrazom nevýslovného záujmu a súcitu.

„Pokračuj, dcéra,“ prehovoril po grécky.

Haydée zdvihla čelo, ako by ju Monte Christove zvučné slová boly zobudily zo sna, a hovorila ďalej:

„Boly štyri hodiny popoludní, a hoci von jasal žiarivý deň, my sme boly ponorené v tme podzemia.

V sklepení sa mihalo jediné svetlo, podobné chvejúcej sa hviezde na čiernej oblohe; bol to Selimov knôt. Moja matka bola kresťanka a modlila sa.

Selim s času na čas povedal posvätné slová:

„Boh je veľký!“

Moja matka prechovávala ešte vždy akúsi úfnosť. Keď sa poberala nadol, zdalo sa jej, že poznáva Francúza, ktorého poslali do Carihradu a ktorému otec cele dôveroval, vediac, že vojaci francúzskeho sultána sú obyčajne ušľachtilí a veľkodušní. Priblížila sa niekoľko krokov ku schodištu a načúvala.

„Blížia sa,“ povedala; „keby len niesli mier a život!“

„Čoho sa bojíš, Vasiliki?“ spýtal sa Selim svojím ľúbezným a súčasne hrdým hlasom. „Ak nenesú mier, dáme im smrť.“

A oživil plameň svojho oštepú pohybom, ktorý ho robil podobným Dionýzovi starej Kréty.

Ale ja, hoci som bola v útlom veku a detinská, bála som sa tej smelosti, ktorá sa mi videla divou a nemsmyelnou, a desila som sa hroznej smrti v povetrí a plameni.

Na matku to účinkovalo práve tak, lebo som cítila, že sa trasie.

„Bože môj, Bože môj, mamička,“ zvolala som, „či umrieme?“

Pri znení môjho hlasu otrokyne zdvojnásobily modlitby a plač.

„Dieťa,“ povedala mi matka, „nedaj Boh, aby si si v jeden deň žiadala smrť, ktorej sa dnes bojíš!“

Potom sa spýtala:

„Selim, aký je pánov rozkaz?“

„Ak mi pošle svoju dýku, to znamená toľko, že sultán odmieta prijať ho na milosť: vtedy zapálím; ak mi pošle svoj prsteň, to znamená toľko, že mu sultán odpúšťa, a potom vydám pracháreň.“

„Priateľ,“ riekla zasa matka, „keď príde pánov rozkaz a ak pošle dýku, nastavíme ti prsia a miesto toho, aby si nás usmrtil spôsobom, ktorý nás desí, obidve nás prebodneš dýkou.“

„Áno, Vasiliki,“ odvetil pokojne Selim.

Zrazu ako by sme boly počuly mocný krik; načúvaly sme; bol to krik radosti; meno do Carihradu vyslaného Francúza, vyvolávané našimi polikarmi, sa ozývalo. Bolo jasné, že priniesol odpoveď vznešeného sultána a že odpoveď bola priaznivá . . .“

„A vám nepríde na um to meno?“ spýtal sa Albert, ochotný pomôcť pamäti Haydée.

Monte Christo mu dal znamenie.

„Nepamätám sa naň,“ odvetila Haydée a pokračovala: „Huk bol vždy silnejší; ozvaly sa blížiace sa kroky; niekto zostupoval po schodoch do podzemia.“

Selim pripravil oštep.

V modrastom šere, ktoré tvorilo denné svetlo, vnikajúce až po vchod podzemia, zjavil sa tieň.

„Kto si?“ zvolal Selim. „Ale hocikto si, ďalej ani krok!“

„Sláva sultánovi!“ riekol tieň. „Pašovi Alimu je udeľená úplná milosť a nielen že mu je darovaný život, ale vracajú sa mu jeho majetky a statky.“

Matka vykrikla od radosti a pritisla ma k srdcu.

„Stoj!“ riekol Selim, vidiac, že sa už vrhá k východu. „Vieš, že musím dostať prsteň.“

„Pravda,“ povedala matka a padla na kolená, dvíhajúc ma k nebu, ako by ma, modliac sa za mňa k Bohu, chcela k nemu pozdvihnúť . . .“

Haydée zamĺkla zas, premožená takým prudkým dojatím, že na jej zblednuté čelo vystúpil pot, a zdalo

sa, ako by tlmený hlas nemohol sa vyrvať z jej vyschnutého hrdla.

Monte Christo nalial do pohára trochu ľadovej vody, povediac s miernosťou, v ktorej sa však chvel odtienok rozkazu:

„Smelosť, dcéra!“.

Haydée si osušila oči i čelo a pokračovala:

„Naše oči, privyknuté na tmu, poznaly pašovho posla: bol to priateľ.“

Selim ho poznal, ale smelý mládenec poznal len jednu vec: poslušnosť.

„V čom mene prichodíš?“ spýtal sa.

„Prichodím menom nášho pána Aliho Tebelina.“

„Ak prichodíš menom Aliho, vieš, čo mi máš odovzdať.“

„Áno,“ odvetil posol, „nesiem ti jeho prsteň.“

Súčasne zdvihol nad hlavu ruku, ale bol príďaleko a nebolo dostatok svetla, aby Selim mohol so svojho miesta rozoznať a poznať predmet, ktorý mu ukazoval.

„Nevidím, čo držiš,“ riekol Selim.

„Priblíž sa,“ vyzval ho púsol, „alebo sa ja priblížim k tebe.“

„Ani jedno, ani druhé,“ odvetil mladý vojak; „polož predmet, ktorý mi ukazuješ, na miesto, kde si, pod tento svetelný lúč, a odstúp, aby som ho videl.“

„Dobre,“ súhlasil posol.

A odstúpil, položiac dohovorené znamenie na označené miesto.

Srdcia nám búchaly, lebo zdalo sa nám, že predmet je naozaj prsteň. Ale či to bol otcov prsteň?

Selim, neprestajne držiac v rukách zapálený knôt,

pristúpil k otvoru, sklonil sa cele rozradostený k osvie-
tenému miestu a zdvihol znamenie.

„Je to naozaj pánov prsteň!“ zvolal, bozkávajúc ho.

A šmariac knôt na zem, stúpil naň a zadusil ho.

Posol vykrikol od radosti a zatlieskal. A na toto
znamenie pribehli štyria vojaci seraskýra Kuršida —
a Selim klesol, prebodnutý piatimi bodnutiami.

Potom, ochmelení zločinom, hoci ešte bledí od
strachu, vrútili sa do podzemia, hľadajúc všade, či tam
niet ohňa, a vrhli sa na vrecká so zlatom.

Matka ma schvátila do náručia, a rýchlo bežiac
krivolakými chodbami, ktoré boly len nám známe, prišla
až k tajným schodom kiosku, v ktorom bol strašný
hurhaj.

Dolné siene boly preplnené Kuršidovými čodoarmi,
totiž našimi nepriateľmi.

V momente, keď matka chcela otvoriť nízke dvier-
ka, ozval sa pašov strašný a výhražný hlas.

Matka primkla oko ku škáre medzi doskami; pred
mojimi náhodou bol otvor, cez ktorý som videla do-
vnútra.

„Čo chcete?“ spytoval sa otec ľudí, ktorí mali v ru-
kách zlatými literami popísaný papier.

„Chceme ti oznámiť vôľu Jeho Vznešenosti,“ odvetil
jeden z nich. „Vidíš tento ferman?“

„Vidím ho,“ odvetil otec.

„Tak čítaj! Žiada tvoju hlavu.“

Môj otec dal sa do smiechu, desnejšieho ako hroz-
ba; ešte neprestal, keď z jeho pištoľí vypálily dva vý-
strely a zabily dvoch mužských.

Polikari, ležiaci okolo môjho otca s tvármi obrá-

tenými k zemi, zrazu vstali a začali strieľať. Sicňou zavíril hurhaj, oheň a dym.

V tom momente začala sa streľba i s druhej strany a guľky prevrtávaly okolo nás dosky.

Ó, aký bol krásny, aký bol veľký paša Ali Tebelin, môj otec, v daždi guľ, s palošom v hrsti, s tvárou čierou od pušného prachu! Ako utekali jeho nepriatelia!

„Selim, Selim!“ volal. „Strážca ohňa, konaj svoju povinnosť!“

„Selim je mŕtvy!“ odpovedal hlas, ktorý sa zdal vychádzať z hĺbky kiosku. „A ty, pane môj, Ali, si stratený!“

Zároveň ozval sa dutý výstrel a dlážka okolo otca rozletela sa s praskotom.

Čodoari strieľali cez dlážku. Traja alebo štyria polikari padli, trafení zdola nahor letiacimi streľami, ktoré im rozryly celé telo.

Môj otec vykrikoval, vrazil prsty do dier po guľkách a vytrhol celú dosku.

Súčasne však vypálilo tým otvorom dvadsať výstrelov a plameň, vyšľahnúc ako z krátera sopky, podpálil čalúny a pohltil ich.

V tomto hroznom hurhaji a miešanine tohto desného kriku zazneli dva nad všetky ostrejšie výstrely a bolo počuť dva nad všetky bolestnejšie výkriky, takže som zdúpnela od hrôzy. Tie dva výstrely zasiahly smrteľne môjho otca, ktorý vykrikoval dva razy.

Ale jednako ostal stáť, zachytiac sa obloka. Moja matka, chtiac s ním umrieť, lomcovala dverami, ale dvere boly zdnuka zamknuté.

Okolo neho v krčoch smrteľného zápasu svíjali sa polikari; z nich dvaja či traja neranení alebo len s ľah-

šími ranami vyskočili oblokmi. Vtom zarachotila celá dlážka, podlomená zdola. Môj otec kľakol na jedno koleno; zároveň vystrelo sa dvadsať ramien, ozbrojených mečmi, pištoľami, dýkami; dvadsať úderov zasiahlo jediného človeka, a môj otec zmizol v ohnivej kúrňave, vznietenej revúcimi d'asmi, sta by sa mu bolo pod nohami roztvorilo peklo.

Moja matka padla do mdlôb a ja som sa zrútila na zem . . .“

Haydée s povzdychom spustila ruky a uprela na grófa spýtavý pohľad, či je spokojný s jej poslušnosťou.

Gróf vstal, pristúpil k nej, chytil ju za ruku a povedal jej po grécky:

„Odpočíň si, drahé dieťa, a buď odvážna, pamätajúc, že jestvuje Boh, ktorý tresce zradcov.“

„Je to hrozná história, gróf,“ riekol Albert, cele podesený devinou bledosťou, „a teraz si robím výčitky, že som bol taký kruto indiskrétny.“

„To je nič,“ odvetil Monte Christo.

Potom, položiac ruku na devinu hlavu, hovoril ďalej:

„Haydée je chrabrá dievčina, našla zavše i útechu v opisovaní svojich bôľov.“

„Preto,“ povedala živo deva, „že ma moje žiale upomínajú na tvoje dobrodenia, pane.“

Albert pozrel na ňu zvedavo, lebo ešte nerozprávala, čo si najväčšmi žiadal vedieť, totiž ako sa stala grófovou otrokyňou.

Haydée vyčítala z pohľadu grófovho i Albertovho to isté želanie.

Pokračovala:

„Keď sa matka prebrala, holly sme pred seraskýrom.

„Zabite ma,“ povedala, „ale ušetríte česť Aliho vdovy.“

„Na mňa sa neobracaj so svojou prosbou,“ odvetil Kuršid.

„Na koho teda?“

„Na svojho nového pána.“

„Kto je to?“

„Tu je.“

A Kuršid ukázal nám na jedného z tých, ktorí najviac prispeli k otcovej smrti,“ povedala deva s temným hnevom.

„Staly ste sa teda majetkom toho človeka?“ spýtal sa Albert.

„Nie,“ odpovedala Haydée; „neopovážil sa nás podržať, predal nás otrokárom, idúcim do Carihradu. Prešli sme Grécko a umierajúc došli sme k sultánskej bráne, obkľúčenej zvedavcami, ktorí ustupovali, nechajúc nás prejsť. Zrazu obrátila matka oči smerom ich pohľadov, vykrikla a klesla na zem, ukazujúc mi na hlavu nad bránou.

Nad hlavou bol nápis:

„Toto je hlava Aliho Tebelina, janinského pašu.“

Plačúc som sa namáhala zodvihnúť matku; bola mŕtva.

Zaviedli ma do bazára; bohatý Armén ma kúpil, dal ma vzdeláť, zaopatril mi učiteľa, a keď som mala trinásť rokov, predal ma sultánovi Mahmudovi...“

„Od ktorého,“ dokončil Monte Christo, „ako som vám už povedal, kúpil som ju ja, Albert, za smaragd,

podobný tomu, do ktorého zatváram svoje hašišové pilulky.“

„Ó, ty si dobrý, ty si veľký, môj pane,“ riekla Haydée, bozkávajúc Monte Christovi ruku, „a som veľmi šťastná, že som tvoja!“

Albert bol cele omámený tým, čo práve počul.

„Dopite si kávu,“ riekol gróf; „história je dokončená.“

Koniec IV. časti.

Román

ALEXANDRA DUMASA

GRÓF MONTE CHRISTO,

diel prvý, časť štvrtá,

vyšiel roku 1945 ako 18. sväzok

edície

NOVÁ KNIHA.

Vydáva a tlačí

NEOGRAFIA, ÚČ. SPOL.

v Turčianskom Sv. Martine.